

ДЕРЖАВНА
СЛУЖБА
ЯКОСТІ ОСВІТИ
УКРАЇНИ

GPE
Transforming
Education

співпраця з
німеччиною
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Виконавець:
KFW

unicef
для кожної дитини

Загальнодержавне моніторингове дослідження якості освіти у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МОНІТОРИНГУ

2024

Зміст

Про моніторинг	3
Список скорочень	4
Розділ 1. Організація та проведення моніторингу	5
Розділ 2. Результати моніторингового дослідження. 6 клас	32
2.1. Результати тестування та анкетування учнів 6 класу з математики	32
2.2. Результати тестування та анкетування учнів 6 класу з української мови	76
Розділ 3. Результати моніторингового дослідження. 8 клас	180
3.1. Результати тестування та анкетування учнів 8 класу з математики	180
3.2. Результати тестування та анкетування учнів 8 класу з української мови	236
Додатки	349

Про моніторинг

Проведення загальнодержавного моніторингового дослідження якості освіти у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану було ініційоване Міністерством освіти і науки України та Державною службою якості освіти для визначення та відстеження результатів навчання з української мови та математики (алгебри та геометрії) учнів та учениць 6 та 8 класів. Моніторингове дослідження проводитиметься поетапно впродовж трьох років: перший етап було проведено у травні 2023 року, другий етап – у травні 2024 року та третій етап планується провести у травні 2025 року. Така системність забезпечить отримання даних про тенденції в загальній середній освіті України в умовах нестабільного освітнього процесу, спричиненого війною росії проти України, і дасть можливість за потреби оперативно реагувати на виявлені виклики.

У 2024 році моніторингове дослідження було реалізоване спільними зусиллями Державної служби якості освіти та її територіальних органів (розробили діагностичні матеріали (тести) з української мови та математики для учнів 6-х та 8-х класів, здійснювали загальну координацію проведення моніторингу, комунікували із закладами освіти, організували тестування, формували бази результатів тестування, провели аналіз даних і підготували звіт), Інституту освітньої аналітики (сформували репрезентативну вибірку учасників тестування), Українського інституту розвитку освіти (забезпечили проведення тестування на освітній платформі «Всеукраїнська школа онлайн»).

Проведення моніторингу у 2024 році стало можливим завдяки підтримці Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні та фінансуванню Глобального партнерства в галузі освіти (GPE), а також Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку (BMZ) через Німецький банк розвитку (KfW). Думки, висловлені в цій публікації, не обов'язково відображають політики та погляди ЮНІСЕФ, GPE, BMZ та KfW. Відповідальність за зміст цієї публікації несе Державна служба якості освіти.

Список скорочень

Моніторингове дослідження – загальнодержавне моніторингове дослідження якості освіти у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану

МОН – Міністерство освіти і науки України

ДСЯО – Державна служба якості освіти

ТО ДСЯО – Територіальні органи Державної служби якості освіти

ІОА – Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики»

УІРО – Державна установа «Український інститут розвитку освіти»

Проект SURGe – The Support to Ukraine’s Reforms for Governance Project (проект «Супровід урядових реформ в Україні»)

RST – Reform Support Team (Команда підтримки реформ Міністерства освіти і науки України)

ВШО – освітня платформа для дистанційного та змішаного навчання «Всеукраїнська школа онлайн»

ВПО – внутрішньо переміщені особи

ООП – особи з особливими освітніми потребами

Розділ 1.

Організація та проведення моніторингу

Нормативне, організаційне та фінансове забезпечення моніторингового дослідження

У 2024 році відбувся II етап загальнодержавного моніторингового дослідження якості освіти у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану. Цьогорічний етап дослідження став можливим завдяки фінансовій підтримці Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ).

Моніторингове дослідження було ініційоване у 2023 році Міністерством освіти і науки України та Державною службою якості освіти для визначення та відстеження результатів навчання з української мови та математики (алгебри та геометрії) учнів та учениць 6 та 8 класів. Наказом МОН від 28 березня 2023 року № 347 [«Про організаційні заходи щодо підготовки й проведення загальнодержавного моніторингового дослідження якості освіти у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану»](#) передбачено, що Моніторингове дослідження проводитиметься поетапно впродовж трьох років: перший етап проведено у травні 2023 року, другий етап – у травні 2024 року та третій етап відбудеться у травні 2025 року.

Така системність забезпечує отримання даних про тенденції у середній освіті України в умовах нестабільного освітнього процесу, зумовленого війною росії проти України, та дає можливість за потреби оперативно реагувати на виявлені виклики.

Вибір років навчання учнів / учениць для участі у Моніторинговому дослідженні не випадковий. Загальноосвітня практика освітніх вимірювань показує, що такі дослідження проводяться після завершення ключових циклів навчання. В Україні здійснюється моніторинг читацьких та математичних компетентностей учнів / учениць початкової школи, а також реалізовується

програма дослідження якості освіти 15-річних PISA, що відстежують динаміку результатів навчання після закінчення початкової та базової освіти. Водночас на рівні країни немає актуальних даних про якість освіти за результатами навчання у 5-6 та 7-8 класах базової загальної середньої освіти. Саме тому було прийнято рішення про Моніторингове дослідження у 6 та 8 класах. Попри те, що 8 клас не є заключним для другого циклу базової середньої освіти, такий підхід дозволяє виявити прогалини, які ще можна надолужити у 9 класі, коли переважна більшість учнів / учениць ще продовжують навчання у тому самому закладі загальної середньої освіти.

Як і у 2023 році, основним провайдером II етапу Моніторингового дослідження було визначено Державну службу якості освіти. Спільно з територіальними органами, ДСЯО забезпечила розроблення діагностичних матеріалів (тестів) з української мови та математики для учнів 6-х та 8-х класів; організувала та провела тестування учасників на освітній платформі для дистанційного та змішаного навчання «Всеукраїнська школа онлайн» (далі – ВШО); забезпечила підготовку звіту за результатами II етапу Моніторингового дослідження.

Формування репрезентативної загальнонаціональної вибірки для проведення II етапу дослідження здійснила Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики», майданчик для проведення електронного тестування забезпечила Державна установа «Український інститут розвитку освіти».

Цільових коштів у державному бюджеті на проведення Моніторингового дослідження у 2024 році не передбачалося. Більшість заходів було реалізовано ДСЯО та територіальними управліннями ДСЯО, ІОА та УІРО в межах загальних витрат на утримання відповідних органів та інституцій.

Розроблення інструментарію для моніторингового дослідження

Для досягнення мети та завдання Моніторингового дослідження було розроблено два основні набори інструментів: тестові завдання та анкети.

Щоб визначити рівень навчальних досягнень учнів та мати змогу порівнювати результати моніторингу 2023 та 2024 років, були створені нові комплекти тестових завдань, ідентичні за структурою, тривалістю проходження, розподілом завдань за змістовими лініями, за когнітивними рівнями, за формою та системою нарахування балів, за експертною оцінкою складності завдань. Авторський склад розробників тестових завдань у 2024 році не змінювався.

Як і у 2023 році, тестові завдання 2024 року для учнів 8-х класів відповідають положенням чинних навчальних програм з математики та української мови для 7 та 8 класів, розроблених на основі Державного стандарту базової середньої освіти (2011 року).

Оскільки у 2023/2024 н. р. учні 6-х класів вже навчалися за новими навчальними програмами, розробленими на основі Державного стандарту базової середньої освіти (2020 року), ця зміна була врахована при розробленні нового інструментарію оцінювання. Щоб увідповіднити зміст навчальної програми з математики новим реаліям, були змінені назви змістових ліній. Змістова лінія «Геометричні фігури і геометричні величини» стала називатися «Геометрія і вимірювання геометричних величин», а змістова лінія «Робота з даними» – «Дані і статистика». При цьому наповнення цих змістових ліній залишилося ідентичним для завдань 2023 та 2024 років.

У української мови за змістом тест охоплював ключові теми, що передбачені двома чинними модельними програмами з навчального предмета «Українська мова» для 5-6 класів¹, укладеними відповідно до положень Державного

---

¹ Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М.); Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.).

стандарту базової середньої освіти (2020 р.). Крім того, значною мірою теми, охоплені тестом, є прийнятними для учнівства, яке навчалось за іншими модельними навчальними програмами, зокрема експериментальними та інтегрованими.

Детальна характеристика тестових завдань, розроблених для проведення Моніторингового дослідження 2024 року, подана у другому розділі звіту.

Щоб дослідити контекст, у якому навчаються та проживають учні / учениці, та фактори, які впливають на результати навчання, були розроблені дві анкети. Учасники Моніторингового дослідження заповнювали їх після завершення тестування з математики (алгебри) та української мови. Серед досліджуваних факторів: формат навчання (дистанційний, змішаний, очний), зацікавленість предметом, практики викладання навчальних предметів учительством, мотивація, додаткова підтримка у навчанні, наявність засобів для навчання тощо.

Ще частину контекстної інформації про освітній процес та учасників/учасниць Моніторингового дослідження надавали керівники закладів освіти. Це дані, які стосуються режиму роботи закладу освіти, умов навчання дітей з особливими освітніми потребами, місця перебування здобувачів освіти, наявності статусу внутрішньо переміщеної особи.

Формування вибірки

Репрезентативну вибірку закладів загальної середньої освіти, що знаходяться на підконтрольних Уряду України територіях, для участі у Моніторинговому дослідженні підготували фахівці Інституту освітньої аналітики.

Технічне завдання для формування вибірки включало низку вимог та обмежень. Учасниками могли стати заклади освіти I-III, II, II-III ступенів різних типів: ЗОШ, НВК, гімназія, ліцей, спеціалізована школа, крім спеціальних. Інклюзивні класи не виключалися з вибірки, учні / учениці з ООП могли взяти участь у тестуванні. Мова навчання учнів 6-х та 8-х класів мала бути українська, наповнюваність класів – не менше 10 учнів. Оскільки тестування проходило онлайн, до вибірки могли бути включені заклади освіти, де велося очне, змішане та дистанційне навчання. Однак було встановлено вимоги до швидкості інтернету в закладі освіти: 30-100 Мбіт/с, за виключенням Луганської та Херсонської областей.

З-поміж генеральної сукупності 7859 закладів загальної середньої освіти, що станом на початок квітня 2024 року перебували на підконтрольних Уряду України територіях, до вибірки увійшло 225 закладів: 164 у міській та 61 у сільській місцевості. Розподіл за типом місцевості здійснено пропорційно до кількості учнів 6 та 8 класів для кожного типу місцевості.

Окремо була підготовлена резервна вибірка, що склала 175 закладів освіти, з них 119 закладів у міській та 56 у сільській місцевості. Резервна вибірка формувалася на той випадок, якщо заклади освіти з основної вибірки відмовляться² від участі у Моніторинговому дослідженні через неможливість гарантувати безпеку та / або стандартизовані процедури проведення тестування своїм учасникам.

Основний та додатковий переліки закладів освіти – учасників Моніторингового дослідження 2024 року було затверджено наказом МОН від 03 травня 2024 року № 633 [«Про затвердження Переліку закладів освіти – учасників загальнодержавного моніторингового дослідження якості освіти у закладах](#)

---

² Участь закладів освіти у моніторингових дослідженнях в Україні є добровільною.

загальної середньої освіти в умовах воєнного стану та графіка його проведення».

Вибірка моніторингового дослідження дозволила здійснити аналіз результатів тестування учасників з урахуванням регіону України, у якому навчаються здобувачі освіти. Для цього було виокремлено 5 регіонів: Схід, Захід, Північ, Південь, Центр та місто Київ.

Розподіл областей у межах регіонів	
Захід	Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області
Північ	Київська, Житомирська, Сумська, Чернігівська області
Центр	Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська області
Південь	Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська області
Схід	Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Харківська області

Суб'єкти проведення моніторингового дослідження

Загальну координацію проведення Моніторингового дослідження здійснювала Державна служба якості освіти. До обов'язків ДСЯО входили:

- координація процесу організації та проведення моніторингу;
- забезпечення формування та затвердження вибірки закладів освіти – учасників моніторингу;
- комунікація із закладами освіти, що увійшли до вибірки;
- підготовка інструкційних матеріалів для проведення моніторингу;
- формування списків учасників моніторингу на загальнонаціональному рівні;
- запрошення учасників на пробне та основне тестування;
- формування баз даних за результатами моніторингу.

Територіальні органи ДСЯО відповідали за організацію і проведення Моніторингового дослідження у 24 областях України та місті Києві. Серед основних обов'язків ТО ДСЯО визначено:

- узгодження із закладами освіти – учасниками Моніторингового дослідження дати й часу проведення пробного та основного тестування;
- формування графіка тестувань у межах відповідного регіону;
- підбір спостерігачів за дотриманням процедур проведення тестування, узгодження з роботодавцями залучення спостерігачів до виконання відведених завдань, проведення інструктажів для спостерігачів;
- узгодження з відповідальними за проведення тестування в закладі освіти питань створення та надання покликань для участі учнів / учениць та / або спостерігачів у тестуванні (покликання для зустрічі у Zoom, Google Meet тощо створювалися у тому випадку, якщо тестування проходило дистанційно чи змішано за місцем перебування учнівства, також покликання створювалися у випадку, якщо тестування відбувалося очно, однак спостереження здійснювалося дистанційно);
- створення покликань (у разі потреби) для проведення тестувань у закладі освіти (пробного та основного);

- надання покликань відповідальним особам за проведення тестування в закладі освіти (у разі потреби), а також спостерігачам (до 10 травня);
- організація проведення спостереження за пробним тестуванням у двох закладах освіти регіону (8 травня в 6 класі з математики, 9 травня у 8 класі з української мови);
- збір зворотного зв'язку (за окремою формою) від закладів освіти про проведення пробного тестування 8-9 травня;
- організація проведення спостереження за основним тестуванням (онлайн чи очно);
- забезпечення заповнення форми спостереження спостерігачами під час пробного та основного тестування.

Проведення тестування у закладах освіти забезпечували педагогічні працівники закладу, які діяли відповідно до визначених ролей: відповідального за проведення тестування в закладі освіти, інструктора з проведення тестування в закладі освіти, технічного адміністратора.

Відповідального за проведення тестування в закладі освіти визначав керівник закладу освіти. Обов'язки відповідального за проведення тестування в закладі освіти:

- комунікація з ТО ДСЯО з питань проведення моніторингу;
- координація процесу проведення моніторингу в закладі освіти;
- забезпечення формування списків учасників тестування;
- визначення вчителів, які виконуватимуть функції інструктора з проведення тестування та технічного адміністратора;
- організація роботи інструкторів і технічного адміністратора (розповсюдження інструкцій);
- узгодження з ТО ДСЯО часу проведення тестування з кожного навчального предмета;
- узгодження з ТО ДСЯО питання створення та надання покликань для участі учнів / учениць та / або спостерігачів у тестуванні онлайн;
- забезпечення в закладі освіти окремого приміщення для перебування дітей, які достроково закінчили роботу з частиною тесту чи всім тестом, та організація перебування дітей у ньому;

- надання інструкторам списків учнів-учасників тестування (реєстраційні дані учнів / учениць);
- забезпечення підключення робочого комп'ютера в кабінеті, де проходитиме тестування, до онлайн-конференції (Zoom, Meet тощо) (за потреби, разом з технічним адміністратором);
- забезпечення підключення до онлайн-конференції учня / учениці, який / яка бере участь у тестуванні дистанційно (за потреби, разом з технічним адміністратором);
- забезпечення підключення до онлайн-конференції спостерігача;
- виправлення виявлених на етапі пробного тестування неточностей щодо реєстраційних даних учнів / учениць;
- забезпечення умов для роботи (очної або онлайнкової) спостерігача (разом з технічним адміністратором);
- забезпечення дотримання учасниками Моніторингового дослідження протоколів безпеки, прийнятих у закладі освіти;
- забезпечення супроводу процесів у дні проведення моніторингу (проведення тестування, технічне забезпечення, організація безпечного перебування дітей, комунікація із спостерігачем та ТО ДСЯО).

Інструктора з проведення тестування в закладі освіти визначав відповідальний та/або керівник закладу освіти. Інструктором міг бути класний керівник 6 та 8 класу відповідно, інші вчителі, які викладають у 6 та 8 класах. Учителі математики та української мови могли бути інструкторами, але не під час тестування з математики чи української мови відповідно.

Основні завдання інструктора з проведення тестування:

- зареєструватися на ВШО у ролі «Вчителя/вчительки» та ознайомитися з відповідними курсами;
- узяти участь в інструктажі, організованому ДСЯО та/або ТО ДСЯО;
- перевірити актуальність логінів і паролів учнів/учениць, з якими вони зареєстровані на ВШО, напередодні пробного/основного тестування;
- розповсюдити покликання, отримані від відповідального, серед учнів / учениць, які будуть проходити тестування онлайн;

- приєднатися за покликанням, наданим відповідальним, у визначений час і день тестування;
- провести пробне тестування у визначені дати;
- провести основне тестування у визначені дати та час;
- забезпечити дотримання протоколів безпеки, прийнятих у закладі освіти.

Технічний адміністратор – учитель інформатики або інший учитель, який володіє навичками роботи з ІКТ. До завдань технічного адміністратора належало:

- пройти інструктаж щодо забезпечення технічного супроводу під час пробного та основного тестування;
- напередодні тестування налаштувати доступ до інтернету в закладі освіти;
- переконатися в справності комп'ютерної техніки, яку буде використано для проведення очного тестування;
- забезпечити в приміщенні, де проводитиметься очне тестування, достатню кількість розеток / подовжувачів, щоб учні / учениці могли під'єднати власні комп'ютери / гаджети (за потреби);
- підключити комп'ютери закладу освіти до інтернету в дні пробного та основного тестування;
- допомогти підключити власні комп'ютери / гаджети учнів / учениць до інтернету закладу освіти в дні пробного та основного тестування (за потреби);
- налаштувати (увімкнути) комп'ютери закладу освіти в дні пробного та основного тестування, вивести на екран сторінку платформи ВШО (lms.e-school.net.ua);
- підключити робочий комп'ютер до онлайн-конференції (Zoom, Meet тощо) за покликанням, отриманим від відповідального чи інструктора;
- приєднати до онлайн-конференції (Zoom, Meet тощо) учня / ученицю, який / яка бере участь у тестуванні онлайн, перевірити, чи увімкнена камера;
- приєднати до онлайн-конференції (Zoom, Meet тощо) спостерігача, розмістити комп'ютер таким чином, щоб забезпечити огляд класу / кабінету спостерігачем; камера має бути постійно увімкнена таким чином, щоб спостерігач міг бачити, що відбувається в приміщенні;

- забезпечувати технічний супровід процесу тестування в дні проведення пробного та основного тестування.

За дотриманням процедур проведення тестування у закладі освіти слідкували **спостерігачі**. Роль спостерігача виконували представники ТО ДСЯО або залучені ТО ДСЯО з інших закладів освіти педагогічні працівники. До завдань спостерігачів за дотриманням процедур проведення тестування належало:

- пройти інструктаж щодо проведення спостереження;
- ознайомитися з інструкціями відповідального, інструктора та технічного адміністратора;
- у день тестування приєднатися за покликанням (у разі дистанційного спостереження);
- у день тестування прибути до закладу освіти, визначеного ТО ДСЯО (у разі очного спостереження);
- провести спостереження за дотриманням процедури тестування (онлайн чи очно), керуючись пунктами форми спостереження;
- за потреби нагадати інструкторові про необхідність роботи учнів / учениць з увімкненими камерами (у разі тестування онлайн);
- припинити спроби недоброчесного тестування, звернувши увагу інструктора на порушення процедур;
- заповнити онлайн форму спостереження.

Графік проведення моніторингового дослідження

Графік Моніторингового дослідження було затверджено наказом МОН від 03 травня 2024 року № 633 [«Про затвердження Переліку закладів освіти – учасників загальнодержавного моніторингового дослідження якості освіти у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану та графіка його проведення»](#). Тестування з математики учнів 6-х та 8-х класів відбулося 14-15 травня, з української мови – 21-22 травня.

Таблиця 1. Графік тестування, затверджений Міністерством освіти і науки України

Навчальний предмет	Дата проведення
Математика (алгебра, геометрія)	14-15 травня 2024 року
Українська мова	21-22 травня 2024 року

Кожен заклад освіти самостійно обирав конкретну дату та час проходження тестування. Адміністрації закладів могли проводити тестування у 6-му та 8-му класах в один день або в різні. У тих регіонах, де освітній процес відбувався очно, рішення приймалося з урахуванням наявної робочої техніки та потужностей інтернету.

Для учнів, які перебували за кордоном і не могли взяти участі у тестуванні разом зі своїм класом, були організовані окремі сесії у зручний для них час. Найпізніше тестування для цієї категорії учнів розпочиналося о 18:00 за київським часом та тривало до 21:00.

Таблиця 2. Графік тестування з урахуванням кількості учасників та тривалості сесій

Дата тестування	Клас	Планова кількість учасників	Години, коли тривало тестування
Математика			
14 травня	6 клас	3940	8:00-21:00
14 травня	8 клас	1915	8:00-21:00
15 травня	6 клас	1107	8:00-21:00
15 травня	8 клас	3011	8:00-21:00
Українська мова			
21 травня	6 клас	3750	8:00-21:00
21 травня	8 клас	2081	8:00-21:00
22 травня	6 клас	1297	8:00-21:00
22 травня	8 клас	2844	8:00-21:00

Проведення тестування

Усі учасники / учасниці проходили тестування з математики (алгебри та геометрії) та української мови онлайн на платформі ВШО. З огляду на режим роботи закладу освіти, тестування відбувалося у різних форматах: очно у приміщенні закладу освіти, онлайн за місцем перебування учня / учениці та у змішаному форматі – частина учнів / учениць виконували завдання очно у приміщенні закладу освіти, інша – онлайн за місцем перебування.

Якщо тестування організовували очно у приміщенні закладу освіти, то воно проводилося на комп'ютерах закладу освіти та, за потреби, на власних гаджетах учнів / учениць. У випадку проведення тестування за місцем перебування учнів / учениць учасники використовували власні комп'ютери / гаджети, а також інтернет.

Кожен тест мав різну тривалість та складався з кількох частин. Після кожної частини оголошувалася перерва. Якщо тест складався з двох частин, то перерва тривала 10 хв, якщо з трьох, то перша перерва тривала 10 хв, а друга – не менше 20 хв.

Таблиця 3. Інформація про час, відведений на тестування за навчальними предметами

Навчальний предмет / Клас	Кількість частин тесту	Час на виконання тесту
Математика 6 клас	2 частини	1 год
Українська мова 6 клас	3 частини	1 год 30 хв
Алгебра 8 клас	2 частини	1 год

Геометрія 8 клас	1 частина	40 хв
Українська мова 8 клас	3 частини	1 год 40 хв

Учасники, які проходили тестування очно і раніше завершили роботу над певною частиною тесту, могли перейти в інший кабінет для відпочинку й підготовки до роботи над наступною. Ті, хто працювали дистанційно за місцем перебування, мали почекати, поки інші учні / учениці завершать роботу. У цей час вони могли відпочити, попити води. Після кожної перерви інструктор запрошував учасників повернутися до своїх комп'ютерів для продовження роботи.

У разі оголошення повітряної тривоги робота над тестом припинялася, учні / учениці спускалися в укриття. Якщо повітряна тривога тривала менше години, то учасники поверталися до роботи з тестом. У випадку, коли повітряна тривога тривала більше години, але менше двох, учні мали завершити розпочату частину тесту, а рішення про продовження роботи з наступною частиною / частинами ухвалював заклад освіти. Якщо повітряна тривога тривала більше двох годин, учні завершували розпочату частину тесту, але не приступали до роботи над наступною / наступними. У всіх випадках час на роботу додавався.

Завершивши роботу над усіма частинами тесту, учні / учениці заповнювали анкету про контекст опанування навчального матеріалу з відповідного предмета.

Кількісні дані про учасників Моніторингового дослідження

Орієнтовна кількість учнів / учениць 6-х та 8-х класів, які згідно з вибіркою мали взяти участь у тестуванні, склала понад 10 тисяч осіб. Оскільки в ІОА не володіють інформацією про наповнюваність кожного класу закладу освіти, а лише про загальну кількість здобувачів освіти одного року навчання, то остаточні дані з'ясовувалися безпосередньо у керівництва закладів освіти.

У шостому класі участь у тестуванні з математики та української мови мали взяти 5207 здобувачі освіти. У восьмому класі планова кількість учасників моніторингу складала 5122 учнів / учениць. До участі у тестуванні було запрошено дещо менше здобувачів освіти, оскільки не всі потенційні учасники успішно зареєструвалися на платформі ВШО. Формат роботи платформи ВШО передбачає, що її активними користувачами можуть бути лише зареєстровані учасники. Здобувачів освіти, які не створили власного профілю на ВШО та / або не активували його належним чином, організатори Моніторингового дослідження не змогли запросити до участі у тестуванні. Як правило, до цієї категорії належать учні / учениці, які вимушено перебувають за кордоном або у день тестування брали участь у міжнародних змаганнях чи за станом здоров'я не змогли долучитися до тестування.

Загалом у шостому класі до участі у тестуванні на платформі ВШО було запрошено 5050 здобувачів освіти, у восьмому класі – 4936. Для аналізу результатів тестування були враховані дані лише тих учасників, які виконали усі частини тесту. Інформацію про кількість учасників, які виконали усі частини тесту, подано у таблиці 4.

Таблиця 4. Інформація про кількість учасників Моніторингового дослідження

Навчальний предмет	Планова кількість учасників	Кількість учасників, які отримали запрошення для участі у тестуванні	Кількість учасників, які виконали усі частини тесту
6 клас			
Математика	5207	5047	4579
Українська мова	5207	5047	4448
8 клас			
Алгебра / Геометрія	5122	4926	4463
Українська мова	5122	4925	4415

Таким чином, для аналізу результатів тестування з математики у шостому класі було враховано дані 88% учнів з вибірки, з української мови – 85%. Для восьмого класу ці показники становлять 87% та 86% відповідно.

Режим роботи закладу освіти вплинув на явку учасників тестування. Найвищою вона є серед тих, хто навчався очно, найнижчою – змішано. Вочевидь, учням / ученицям, які здобували освіту очно, умови для тестування забезпечили у закладі освіти: робочий комп'ютер, безкоштовний інтернет, натомість ті, хто долучалися до Моніторингового дослідження за місцем перебування, повинні були самостійно подбати про все необхідне. Наприклад, учні / учениці, які вимушено проживають за кордоном, скаржилися на дорогий та / або повільний інтернет і частіше за інших не завершували роботу над тестом.

Таблиця 5. Відсоток учнів / учениці, які не взяли участі у тестуванні з математики та української мови, з урахуванням режиму роботи закладу освіти у другому семестрі 2023/2024

Навчальний предмет	Режим роботи закладу освіти		
	Дистанційно	Змішано	Очно
Математика, 6 клас	22,57%	13,31%	11,39%
Українська мова, 6 клас	19,19%	11,81%	13,19%
Математика, 8 клас	20,18%	10,75%	9,85%
Українська мова, 8 клас	22,10%	11,40%	10,42%

Спостереження за проведенням тестування

Запорукою збору надійних даних за результатами будь-яких моніторингових досліджень є дотримання стандартизованих процедур їх проведення. Інститут спостереження – надійна складова уніфікованої процедури. Саме тому за проведенням тестування з математики (алгебри / геометрії) та української мови спостерігали педагогічні працівники, залучені територіальними органами ДСЯО. Обов'язки спостерігачів не могли виконувати педагоги закладу освіти, який було включено до вибірки Моніторингового дослідження.

Спостереження проводилося очно або онлайн, з урахуванням режиму роботи закладу освіти. Усього 14-15 та 21-22 травня було проведено 924 спостереження за дотриманням процедур тестування з математики та української мови. Деталізована інформація про кількість спостережень у межах навчальних предметів подана у таблиці.

Таблиця 6. Структура спостережень

	Математика	Українська мова	Загалом
6 клас	237	224	461
8 клас	238	225	463

Кількість спостережень є більшою ніж кількість закладів (225), що брали участь у Моніторинговому дослідженні. Цьому є дві основні причини. Перша – організація тестування учні / учениці одного класу у двох групах через брак робочих місць в одному приміщенні. Друга – проведення за окремим графіком тестування для учнів, які перебували за кордоном і з різних причин (різниця у часі, очні уроки у школі за кордоном) не могли долучитися до тестування разом зі своїми однокласниками.

На відміну від 2023 року, більшість спостережень у 2024 році було здійснено очно у приміщенні закладів освіти – 59%. За місцем перебування, коли спостерігачі приєднувалися до групи учасників тестування в онлайн-овому середовищі і були присутні впродовж відведеного часу, відбувся 41% спостережень. В розрізі навчальних предметів та років навчання формат проведення спостереження фактично не відрізнявся.

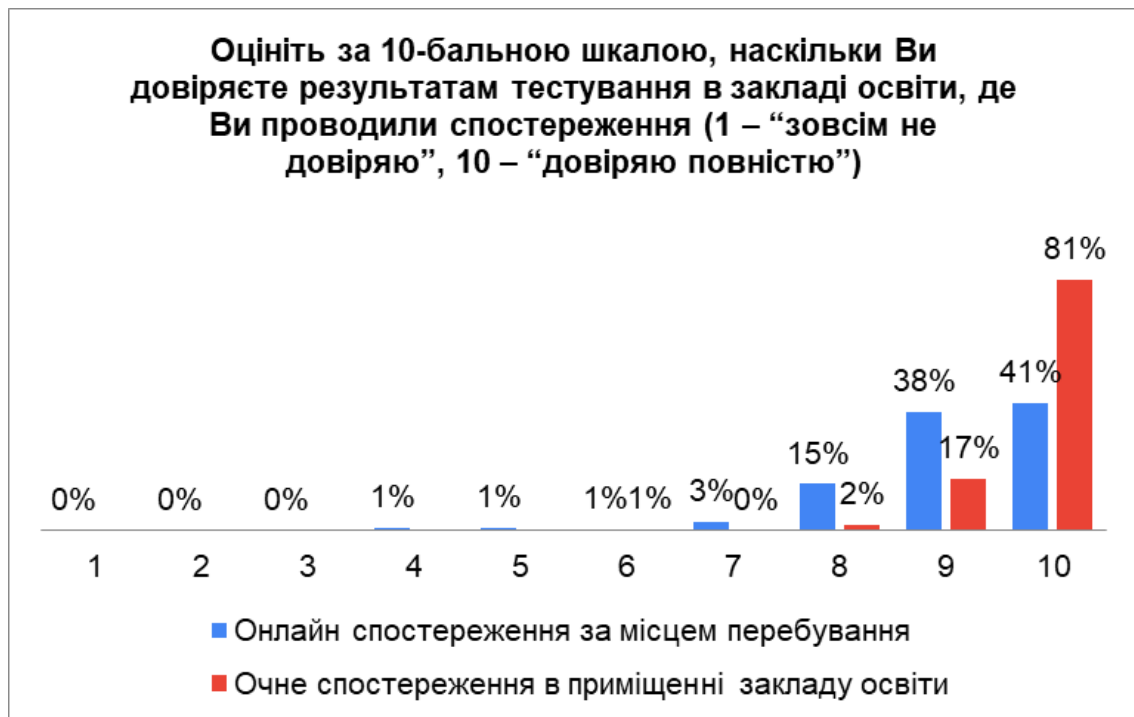
Під час 1,52% спостережень (14 із 924) були зафіксовані випадки порушення доброчесності з боку учасників тестування. Більшість з них мали місце під час дистанційного тестування, коли учнівство виконувало роботу над тестом за місцем свого перебування, а не безпосередньо у закладі освіти.

Таблиця 7. Дані про зафіксовані порушення процедур тестування

Формат проведення тестування	Чи були випадки порушення доброчесності з боку різних учасників тестування?	
	Так	Ні
Очно-дистанційний формат	0	100
Онлайн за місцем перебування учнівства	12	185
Очно в приміщенні закладу освіти	2	625
Загалом	14 (1,52%)	910

Учні / учениці, які проходили тестування очно, перешіптувалися, зверталися до своїх однокласників поруч, намагалися користуватися додатковими ґаджетами. Ті учасники / учасниці, які проходили тестування онлайн, не завжди мали увімкнуті камери, траплялися випадки, коли рідні намагалися допомагати виконувати завдання. В обидвох випадках – онлайнного та очного тестування – інструктори робили зауваження і порушення процедури припинялися. Водночас складніше було вирішити проблему із вимкненими камерами, оскільки не всі учні / учениці мали належні умови для того, щоб їх увімкнути: повільний інтернет, камери, що не працювали, побутові причини.

Ймовірно через це передусім спостерігачі, які працювали очно, більшою мірою довіряють результатам тестування.

Методи аналізу даних результатів моніторингового дослідження

Аналіз даних здійснювався в кількох напрямках:

1. Опрацювання результатів анкетування та опитувань.

Визначено співвідношення між обраними варіантами відповідей для кожного запитання, здійснено графічну інтерпретацію отриманих результатів.

2. Опрацювання результатів тестувань за сучасною теорією тестів (Item Response Theory), визначення якості вимірювальних матеріалів.

У моніторинговому дослідженні використано чотирирівневу шкалу для визначення рівнів досягнень учасників моніторингу: початковий, середній, достатній і високий рівні.

Результати тестування в межах рівнів було розподілено так: 15% учнів з найнижчими та найвищими балами відповідають Низькому та Високому рівням, решта 70% учнів розподіляються між середнім та достатнім рівнями порівну. Тобто, 35% учнів з середніми результатами відповідають Середньому рівню, а ще 35% – Достатньому.

Засобами класичної та сучасної теорії тестів було визначено складності, показники розподільної здатності (дискримінації) завдань та тесту загалом.

Складність тестового завдання (P-value) – показник успішності виконання завдання учасниками тестування. Визначають як відношення (у відсотках) кількості балів, набраних усіма учасниками за виконання цього завдання, до максимальної кількості балів, яку вони могли б отримати за його виконання. У таблиці наведено інтервали значень складності та характеристику тестового завдання.

Інтервал значення P-value	Характеристика завдання
>80%	дуже легке
60-79%	легке
40-59%	оптимальне
21-39%	складне
≤ 20%	дуже складне

Складність тесту – середнє арифметичне значень показників складності (P-value) усіх завдань тесту. У таблиці наведено інтервали значень складності та характеристику тесту.

Інтервал значення P-value	Характеристика тесту
>80%	Тест дуже легкий
60-79%	Тест легкий
40-59%	Тест оптимальний
21-39%	Тест складний
≤ 20%	Тест дуже складний

Розподільна здатність (дискримінативність) тестового завдання (D-index) – здатність тестового завдання відділяти учасників тестування з різним рівнем навчальних досягнень. Дискримінативність завдання визначають як різницю складності завдання для сильної та слабкої (добре і погано підготовленої) груп учасників тестування. У таблиці наведено інтервали значень розподільної здатності та характеристику дискримінативності тестового завдання.

Інтервал значення D-index	Характеристика дискримінативності завдання
41-100%	дуже хороша
31-40%	хороша
21-30%	середня
≤ 20%	низька

Розподільна здатність тесту – середнє арифметичне значень показників розподільної здатності (D-index) усіх завдань тесту з цього навчального предмета. У таблиці наведено інтервали значень розподільної здатності та характеристику тесту.

Інтервал значення D-index	Характеристика дискримінативності тесту
41-100%	Тест з дуже хорошою розподільною здатністю
31-40%	Тест з хорошою розподільною здатністю
21-30%	Тест з середньою розподільною здатністю
≤ 20%	Тест з низькою розподільною здатністю

Результати учасників тестування були прошкальовані за рейтинговою шкалою 1-12 балів, що не відповідає критеріальній шкалі, яка використовується у школі. Встановлено відповідність отриманих результатів тестування нормальному розподілу, в результаті чого обрано критерії для подальшого аналізу факторів впливу.

1. Виявлення впливу певних чинників на результати тестувань.

Результати учасників тестування було прошкальовано у рейтинговій шкалі 1-12 балів.

Саме результати у цій шкалі взято за основу під час проведення аналізу впливу різних контекстних чинників на успішність виконання завдань тесту. Наголосимо, що використана тут шкала 1-12 НЕ ЕКВІВАЛЕНТНА чинній 12-бальній критерійній шкалі оцінювання результатів навчання здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти, де кожний бал має певне змістове наповнення щодо рівня оволодіння певним предметом.

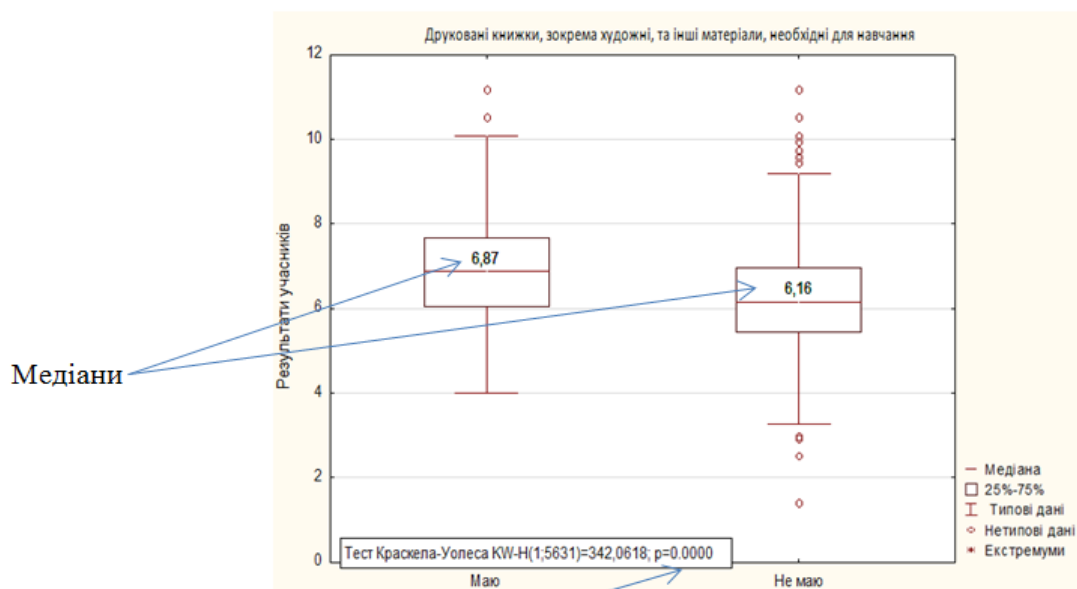
Оскільки результати тестування не були нормально розподілені, то для виявлення чинників впливу було використано критерій Краскела-Уолліса. Цей критерій є непараметричним методом перевірки того, чи походять вибірки з одного розподілу. Цей критерій є непараметричним аналогом однофакторного дисперсійного аналізу й дає змогу виявити відмінності в розподілі. Він використовується для порівняння кількох незалежних вибірок однакових або різних розмірів.

Завдяки здійсненому аналізу можна перевірити правильність гіпотези щодо рівності середніх величин (у нашому випадку – медіан вибірок).

Результатом аналізу впливу певного чинника на результат тестування є діаграма, яка містить відомості щодо медіан результатів учасників, які обрали ту чи іншу відповідь на питання опитування та показники критерію p – ймовірність правильності нульової гіпотези (зв'язок досліджуваних даних – випадковий), числове значення, за величиною якого можна визначити, чи впливає фактор на результат учасників, чи такий вплив відсутній.

Якщо $p \leq 0,05$ – зв'язок досліджуваних чинників не випадковий.

Так, наприклад необхідно виявити, чи залежить успішність виконання тесту з української мови від наявності вдома у дитини друкованих книжок, зокрема художніх, та інших матеріалів, необхідних для навчання.

Медіани

Результат застосування критерію Краскела-Уоллеса:

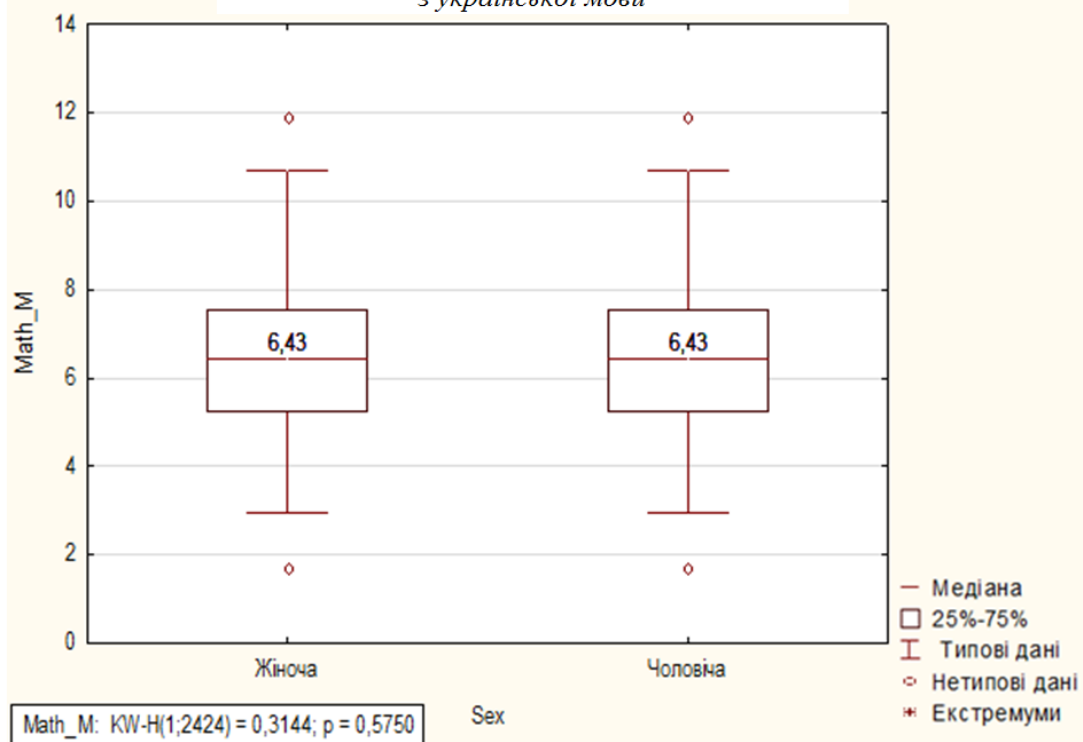
$p > 0.05$ – впливу немає

$p \leq 0.05$ – наявний вплив досліджуваної ознаки

Висновок: Наявність в учня / учениці вдома друкованих книжок, зокрема художніх, та інших матеріалів, необхідних для навчання, має статистично значущий вплив на результати тестування з української мови.

Так, у випадку дослідження чинника Стать отримали значення критерію $p = 0.5750 > 0.05$, що вказує на відсутність впливу цього чинника на успішність з української мови.

Вплив статі на успішність
з української мови

Розділ 2.

Результати моніторингового дослідження.

6 клас

2.1. Результати тестування та анкетування учнів 6 класу з математики

2.1.1. Характеристика тесту з математики для 6 класу

Тест з математики складався з двох субтестів, кожен з яких містив 9 тестових завдань і на виконання кожного з яких учасники тестування мали по 30 хв. Субтест 1 мав назву «Числа і вирази: звичайні дроби. Геометрія і вимірювання геометричних величин. Дані і статистика», субтест 2 називався «Числа і вирази: раціональні числа. Рівняння і нерівності».

Таким чином, загальна довжина тесту з математики становила 18 тестових завдань різних форм. На виконання всіх завдань шестикласники мали 60 хвилин. За правильне виконання всіх завдань тесту можна було отримати максимально 26 тестових балів.

2.1.1.1. Змістові лінії

Відповідно до положень чинних модельних навчальних програм із математики для 5 та 6 класів, розроблених на основі Державного стандарту базової середньої освіти (2020 року), математичний зміст тесту з математики структуровано за такими змістовими лініями: числа і вирази; рівняння і нерівності; геометрія і вимірювання геометричних величин; дані і статистика. Розподіл тестових завдань за змістовими лініями відображено у **таблиці 2.1.1.1.**

Таблиця 2.1.1.1. Розподіл тестових завдань за змістовими лініями

Змістова лінія	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Числа і вирази	9	50%
Рівняння і нерівності	4	22%
Геометрія і вимірювання геометричних величин	3	17%
Дані і статистика	2	11%
Усього	18	100%

2.1.1.2. Когнітивні виміри та експертна оцінка складності завдань

Для визначення рівня оволодіння програмовим матеріалом з математики необхідно мати завдання різних когнітивних вимірів. Добірка містить тестові завдання трьох когнітивних вимірів: знання, застосування та міркування. Розподіл тестових завдань за когнітивними вимірами відображено у **таблиці 2.1.1.2.**

Таблиця 2.1.1.2. Розподіл тестових завдань за когнітивними вимірами

Когнітивний вимір	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Знання	3	17%
Застосування	8	44%
Міркування	7	39%
Усього	18	100%

Розподіл тестових завдань за складністю відповідно до експертної оцінки відображено у **таблиці 2.1.1.3.**

Таблиця 2.1.1.3. Розподіл тестових завдань за складністю відповідно до експертної оцінки

Експертна оцінка складності	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Легкі	4	22%
Оптимальні	13	72%
Складні	1	6%
Усього	18	100%

2.1.1.3. Форма тестових завдань та нарахування балів відповідно до форми

Усі завдання у тесті є завданнями закритих форм: з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох варіантів, з вибором однієї правильної відповіді з восьми варіантів і на встановлення відповідності. Розподіл тестових завдань за формою відображено в **таблиці 2.1.1.4.**

Таблиця 2.1.1.4. Розподіл тестових завдань за формою

Форма	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Вибір однієї правильної відповіді з чотирьох варіантів	11	61%
Вибір однієї правильної відповіді з восьми варіантів	6	33%
Встановлення відповідності	1	6%
Усього	18	100%

За кожне правильно виконане завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох варіантів учасники отримали 1 бал, з вибором однієї правильної відповіді з восьми варіантів – 2 бали, за кожну правильно встановлену відповідність учасники отримали 1 бал. Нарахування тестових балів відповідно до форми відображено в **таблиці 2.1.1.5**.

Таблиця 2.1.1.5. Нарахування тестових балів відповідно до форми

Форма	Кількість завдань	Кількість можливих балів за одне завдання	Максимально можлива кількість набраних балів
Вибір однієї правильної відповіді з чотирьох варіантів	11	0-1	11
Вибір однієї правильної відповіді з восьми варіантів	6	0-2	12
Встановлення відповідності	1	0-1-2-3	3
Усього	18		26

2.1.2. Результати виконання тесту з математики для 6 класу

Усього в тестуванні з математики взяли участь 4579 шестикласників.

Таблиця 2.1.2.1. Статистичні характеристики результатів тестування з математики (за тестом загалом)

Назва характеристики	Кількісне значення
Вибірка	4579
Максимально можливий бал	26
Максимально набраний бал	26
Середнє	11,43
Мода	7
Медіана	10
Стандартне відхилення	6,18
Асиметрія	0,43
Ексцес	-0,74

2.1.2.1. Розподіл учасників за кількістю набраних балів

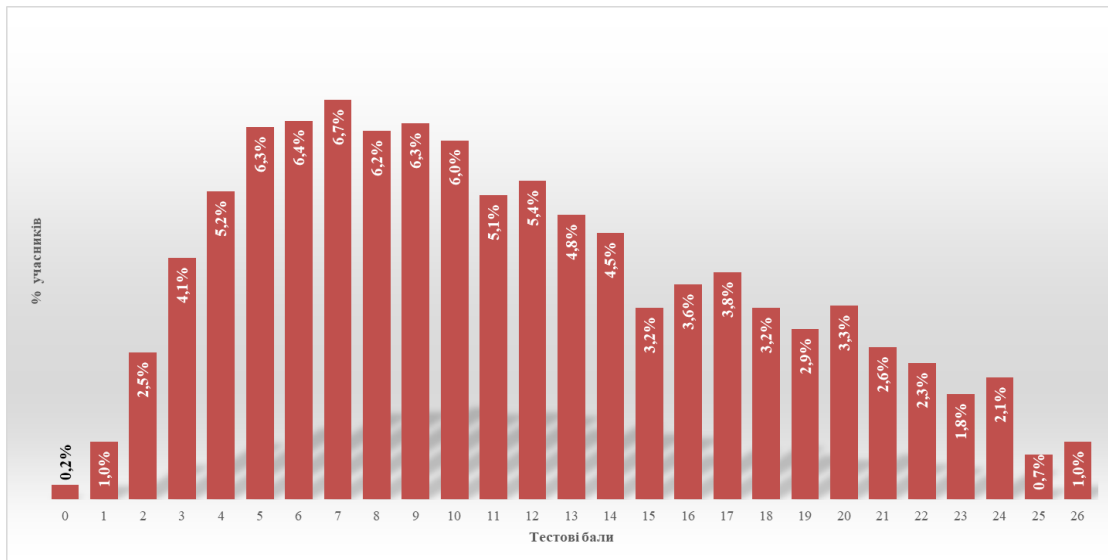

Рис. 2.1.2.1. Розподіл учасників за кількістю набраних балів

2.1.2.2. Розподіл учасників за рівнями досягнень

Рис. 2.1.2.2. Розподіл учасників за рівнями досягнень

Учасники, які набрали від 0 до 3 балів, вважаються такими, хто перебуває на початковому рівні досягнень з математики, від 4 до 13 балів – на середньому, від 14 до 22 балів – на достатньому, від 23 до 26 балів – на високому.

Переважна більшість учасників тестування з математики отримали результати середнього рівня.

На **рис. 2.1.2.3** показано розподіл учасників за рівнями досягнень за рейтинговою шкалою 1-12. Саме результати учасників у цій шкалі взято надалі за основу під час проведення аналізу впливу різних контекстних чинників на досягнення з математики. Наголосимо, що використана тут шкала 1-12 не еквівалентна чинній 12-бальній критерійній шкалі оцінювання результатів навчання здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти, де кожний бал має певне змістовне наповнення щодо рівня оволодіння математикою.

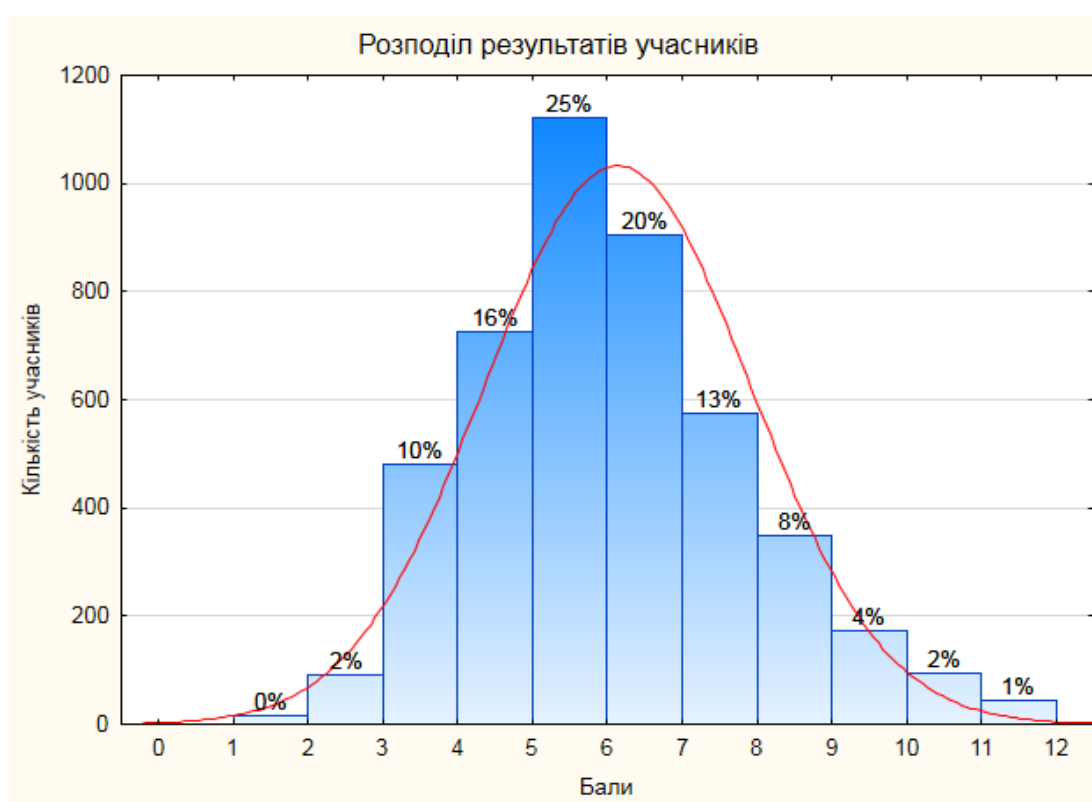

Рис. 2.1.2.3. Розподіл учасників за рівнями досягнень (за шкалою 1-12)

2.1.2.3. Розподіл тестових завдань за успішністю виконання

Успішність виконання тестового завдання – це відсоток учасників, які правильно виконали це тестове завдання. Успішність виконання завдань відображено на **рисунках 2.1.2.4 та 2.1.2.5**.

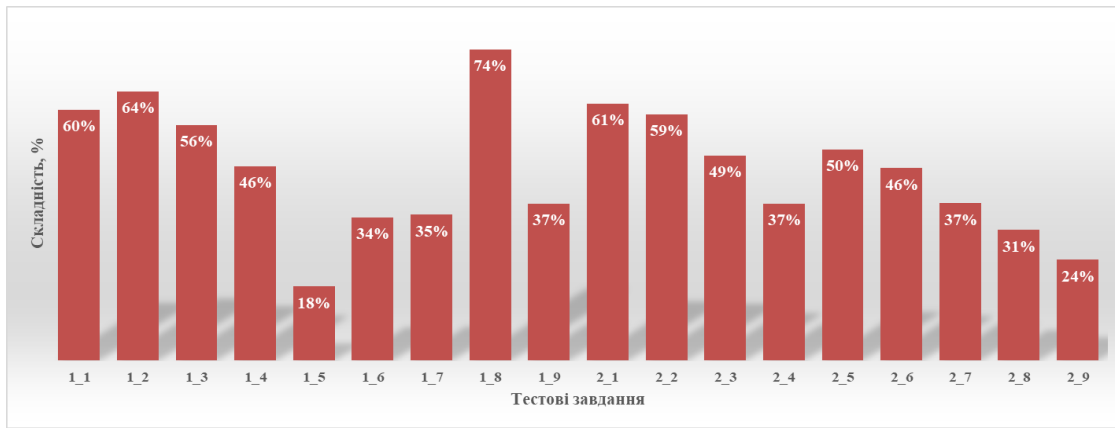

Рис. 2.1.2.4. Успішність виконання завдань

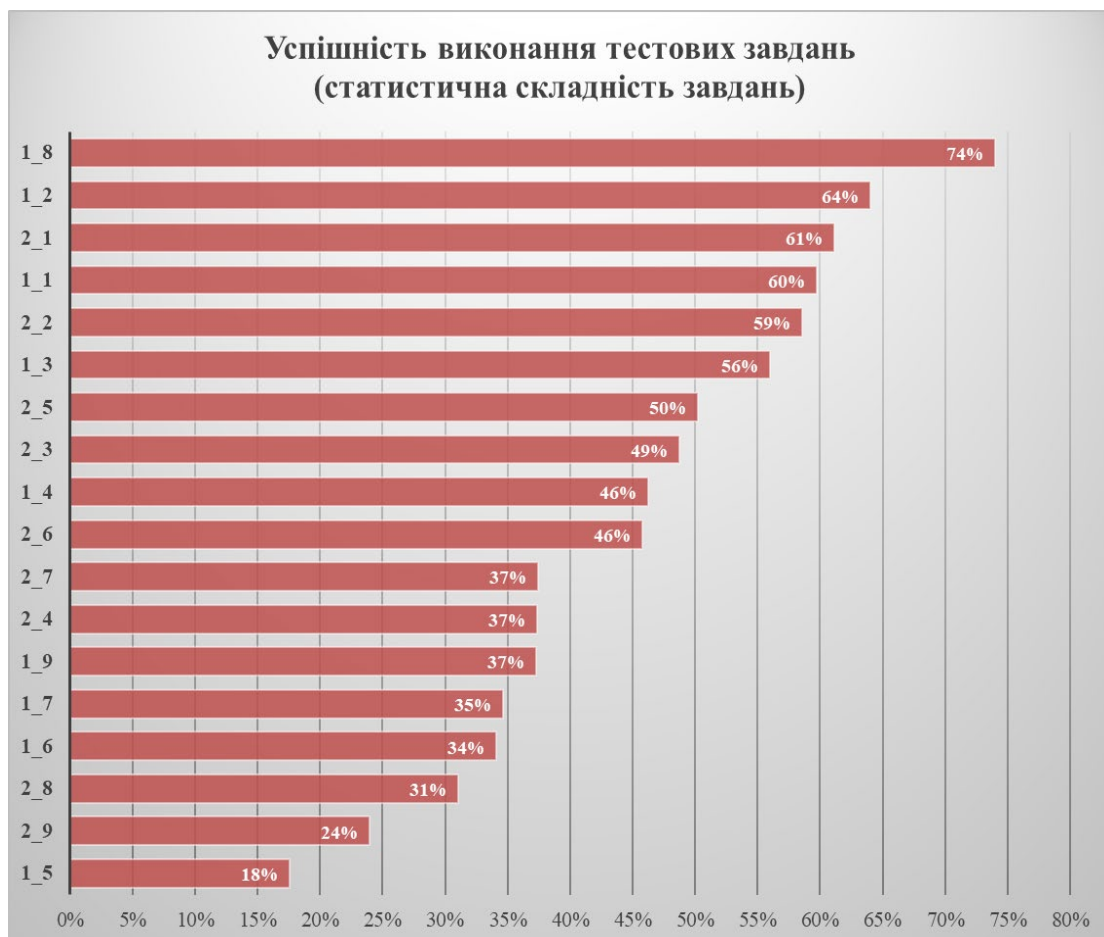

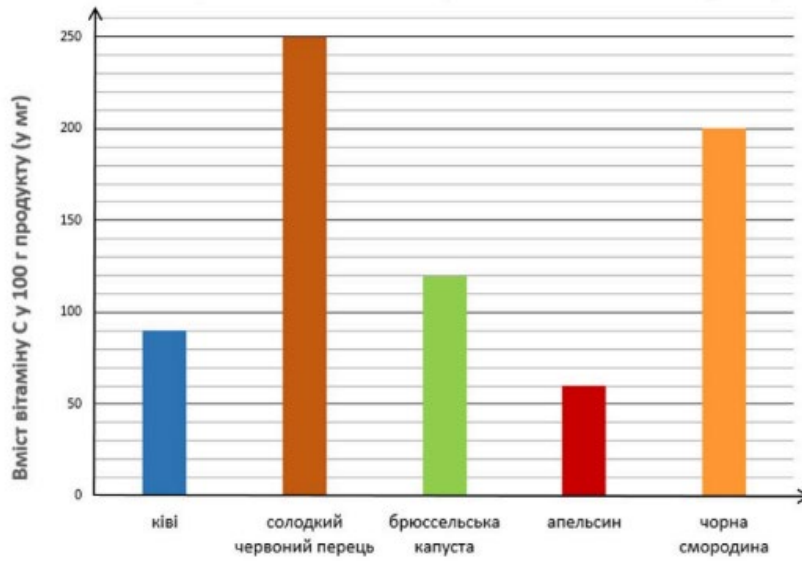
Рис. 2.1.2.5. Успішність виконання завдань (впорядкована за спаданням успішності)

Найлегшим для учасників було завдання змістової лінії «Дані і статистика» на читання стовпцевої діаграми. Його виконали 74% учасників.

Завдання 8

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

За даними стовпчастої діаграми (див. малюнок) визначте продукт, у 100 г якого міститься вітаміну С більше за 90 мг, але менше, ніж 200 мг.

ківі

чорна смородина

апельсин

брюссельська капуста

Легким також виявилось завдання змістової лінії «Числа і вирази» про перетворення дробів. Його виконали 64% учасників.

Завдання 2

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

Укажіть дріб, що дорівнює дробу $\frac{5}{17}$.

$\frac{9}{21}$

$\frac{20}{68}$

$\frac{1}{13}$

$\frac{20}{58}$

Найскладнішим для учасників було завдання змістової лінії «Геометрія і вимірювання геометричних величин». Завдання на визначення площі квадрата у задачі з певною життєвою ситуацією виконали 18% учасників. Найбільш привабливими неправильними відповідями були варіанти 24 см^2 (42% учасників обрали цю відповідь) та 36 см^2 (34% учасників). Для варіанту 24 см^2 можливий подвійний неправильний підхід, як до пошуку периметра квадрата зі стороною 6 см, а для варіанта 36 см^2 – пошук площі квадрата зі стороною 6 см. Тоді як потрібно було шукати площу квадрата зі стороною, яка дорівнює діаметру кола, тобто 12 см.

Завдання 5

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

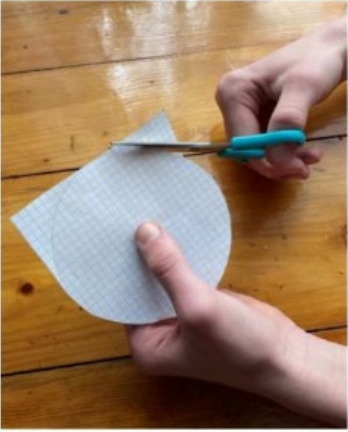
Віктор з квадратного листка паперу вирізає круг як заготовку для ялинкової прикраси. Яку найменшу площу повинен мати квадратний листок, щоб з нього можна було вирізати круг радіуса 6 см?

24 см^2

36 см^2

48 cm^2

144 cm^2

Також складним було завдання змістової лінії «Рівняння і нерівності», у якому необхідно було скласти та розв'язати рівняння для вирішення певної життєвої ситуації, пов'язаної з купівлями та знижками. Це завдання правильно виконали 24% учасників тестування. А 25% учасників відволіклися на неправильну відповідь 17,5. Така відповідь може бути отримана, коли не уважно читати завдання тесту. Ці учасники, найімовірніше, не зауважили, що знижка стосується лише випічки, якою є круасан, але не є йогурт. Тоді вони склали та розв'язали відповідне своїм міркуванням рівняння та отримали неправильну відповідь 17,5. Тобто статистика виконання завдання підтверджує проблеми з уважним читанням та розумінням текстів.

Завдання 9

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

В одному із супермаркетів йогурт «Полуничне диво» коштує в 1,5 раза дорожче, ніж круасан власного виробництва. Після 20 : 00 години покупцям надається знижка 25 % на всю випічку.

Олеся та Андрій придбали у цьому супермаркеті о 21 : 00 годині 4 йогурти та 2 круасани і заплатили 105 грн.

Визначте ціну одного йогурту «Полуничне диво» (у грн).

13

14

16

17,5

21

23

26,25

27

За успішністю виконання тестові завдання розділяють на окремі групи: дуже складні – ті завдання, які виконали менше 20% учасників, складні – 21-40%, оптимальні – 41-60%, легкі – 61-80% учасників, дуже легкі – 81-100% учасників. Розподіл тестових завдань за успішністю виконання відображено у **таблиці 2.1.2.2.**

Таблиця 2.1.2.2. Розподіл тестових завдань за успішністю виконання

Групи завдань відповідно до успішності їх виконання	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Дуже легкі	0	0%
Легкі	3	17%
Оптимальні	7	39%
Складні	7	39%
Дуже складні	1	6%
Усього	18	100%

Майже половина завдань тесту з математики для 6 класу виявилися складними для учасників. А відповідно до експертної оцінки розробників, більшість завдань тесту є оптимального рівня. Далі розглянемо групи завдань за змістовими лініями та когнітивними вимірами, з якими учасники справлялися краще, а з якими гірше.

2.1.2.4. Успішність виконання груп тестових завдань за змістовими лініями**Таблиця 2.1.2.3. Розподіл груп тестових завдань за змістовими лініями за успішністю виконання**

Змістова лінія	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості	Середня успішність виконання завдань
Числа і вирази	9	50%	51%
Рівняння і нерівності	4	22%	39%
Геометрія і вимірювання геометричних величин	3	17%	29%
Дані і статистика	2	11%	56%
Усього	18	100%	45%

Рис. 2.1.2.6. Успішність виконання груп тестових завдань за змістовими лініями

Найскладнішою для учасників виявилася група завдань змістової лінії «Геометрія і вимірювання геометричних величин». Найлегшою – група завдань змістової лінії «Дані і статистика».

2.1.2.5. Успішність виконання груп тестових завдань за когнітивними вимірами

Таблиця 2.1.2.4. Розподіл груп тестових завдань за когнітивними вимірами за успішністю виконання

Когнітивний вимір	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості	Середня успішність виконання завдань
Знання	3	17%	53%
Застосування	8	44%	45%
Міркування	7	39%	42%
Усього	18	100%	45%

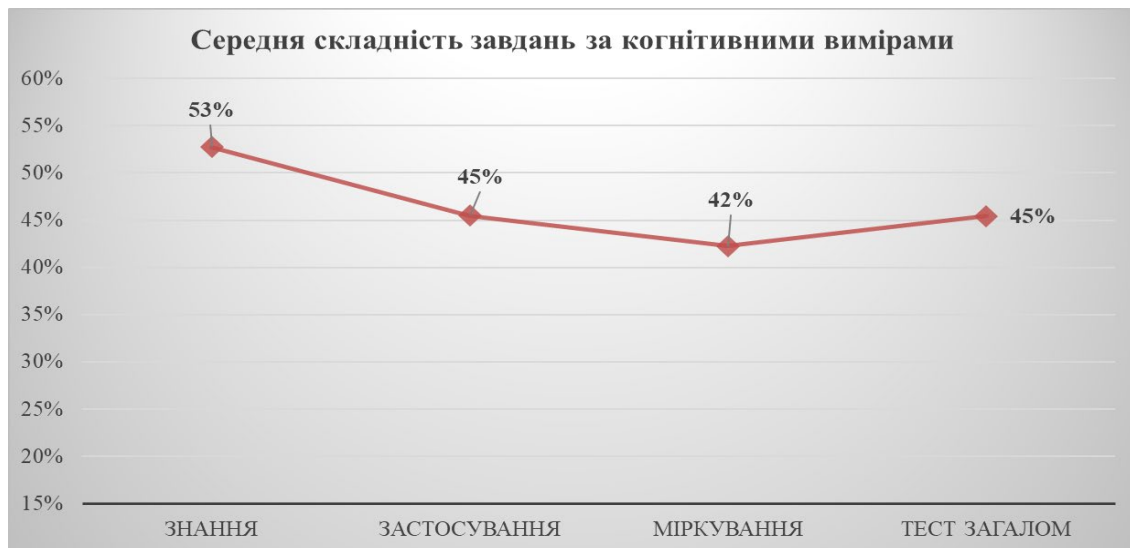

Рис. 2.1.2.7. Успішність виконання груп тестових завдань за когнітивними вимірами

Найлегшою для учасників виявилася група завдань когнітивного виміру «Знання», у яких для правильного виконання визначальним було володіти певними знаннями. Наприклад, завдання на впорядкування чисел за спаданням. Це завдання виконав 61% учасників.

Завдання 1

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

Запишіть у порядку спадання числа: $-2, 17; 2; -3, 4$.

$-3, 4; -2, 17; 2$

$2; -3, 4; -2, 17$

$-2, 17; -3, 4; 2$

$2; -2, 17; -3, 4$

Найскладнішою виявилась група завдань когнітивного виміру «Міркування», у яких потрібно було моделювати певну життєву ситуацію та будувати певний ланцюжок міркувань для її розв'язання. Наприклад, згадане вище завдання про купівлю продуктів у супермаркеті або завдання на рух, яке правильно виконав 31% учасників. Серед неправильних відповідей у завданні на рух найпопулярнішими були варіанти 0,4 (14% учасників) та 0,24 (13% учасників). Варіант 0,4 – це перший крок розв'язування завдання, а саме переведення 24

хвилин у години. Ймовірно, далі такі учасники не просунулися. А варіант 0,24 – найпопулярніший серед учасників, які найгірше написали тест загалом, – можливо, є спробою візуально співставити відповідь із текстом завдання, знайти серед відповідей щось, що вже є в тексті завдання.

Завдання 8

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

Із Києва до Львова на автомобілі виїхала Олена. Брат Олени, Данило, виявив, що вона забула телефон, і через 24 хвилини після її від'їзду вирушив навздогін на власному авто. Середня швидкість руху Олени дорівнює 60 км/год, а Данила – 80 км/год. Через який час (у год) Данило наздожене Олену?

0,24

0,3

0,4

1,2

2

2,1

2,4

3

2.1.3. Результати опитування учасників і зв'язок різних чинників з успішністю виконання тесту з математики

Для дослідження зв'язку успішності виконання тесту з чинниками, інформацію про які отримано від закладів освіти або шляхом анкетування учнів, використано дані, що стосуються учасників, які виконали тест з математики і надали відповіді на питання анкети. Таких учасників було 4579 осіб.

2.1.3.1. Демографічні та інституційні чинники і їх зв'язок з успішністю виконання тесту з математики

Розподіл учасників за статтю та зв'язок цього чинника з успішністю

Рис. 2.1.3.1. Розподіл учасників за статтю

Хлопці та дівчата в середньому показали однакову результативність виконання тесту з математики для 6 класу. Значимої залежності успішності виконання тесту від статі не виявлено.

Розподіл учасників за регіонами та зв'язок цього чинника з успішністю

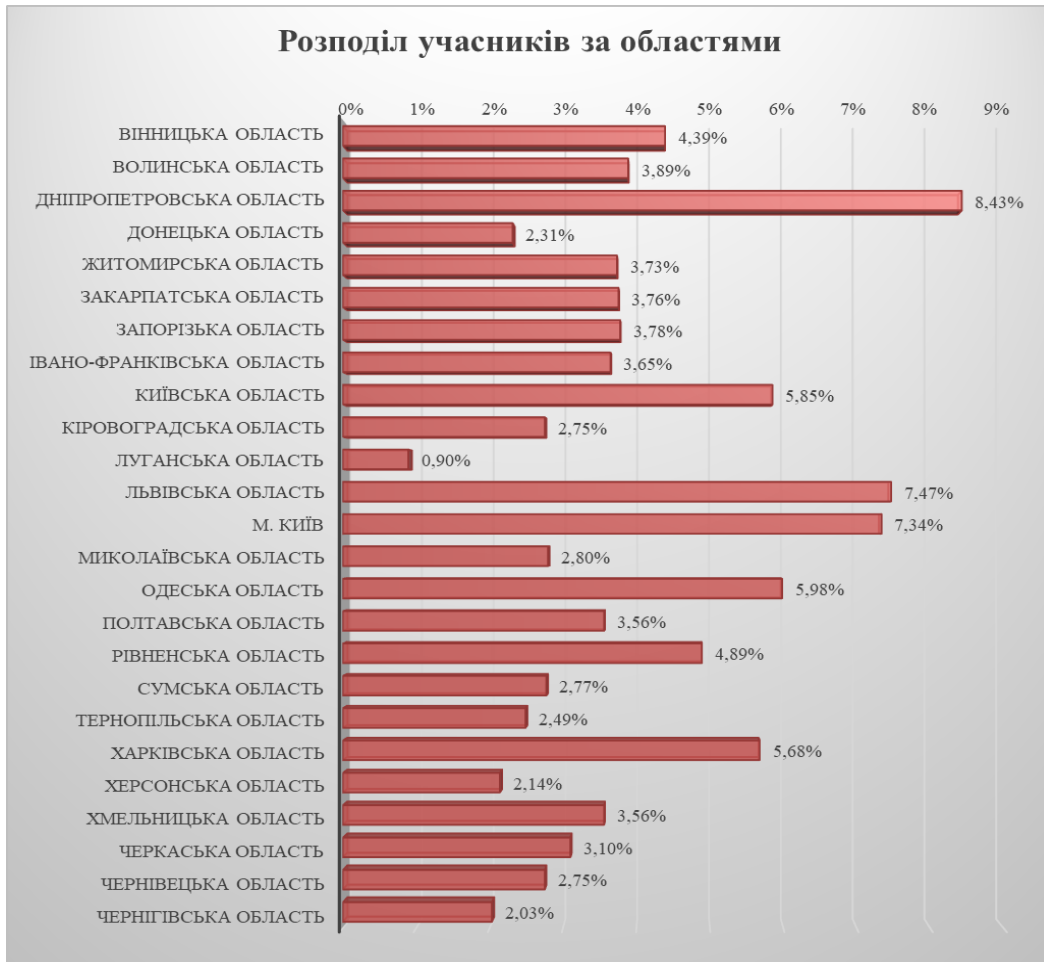
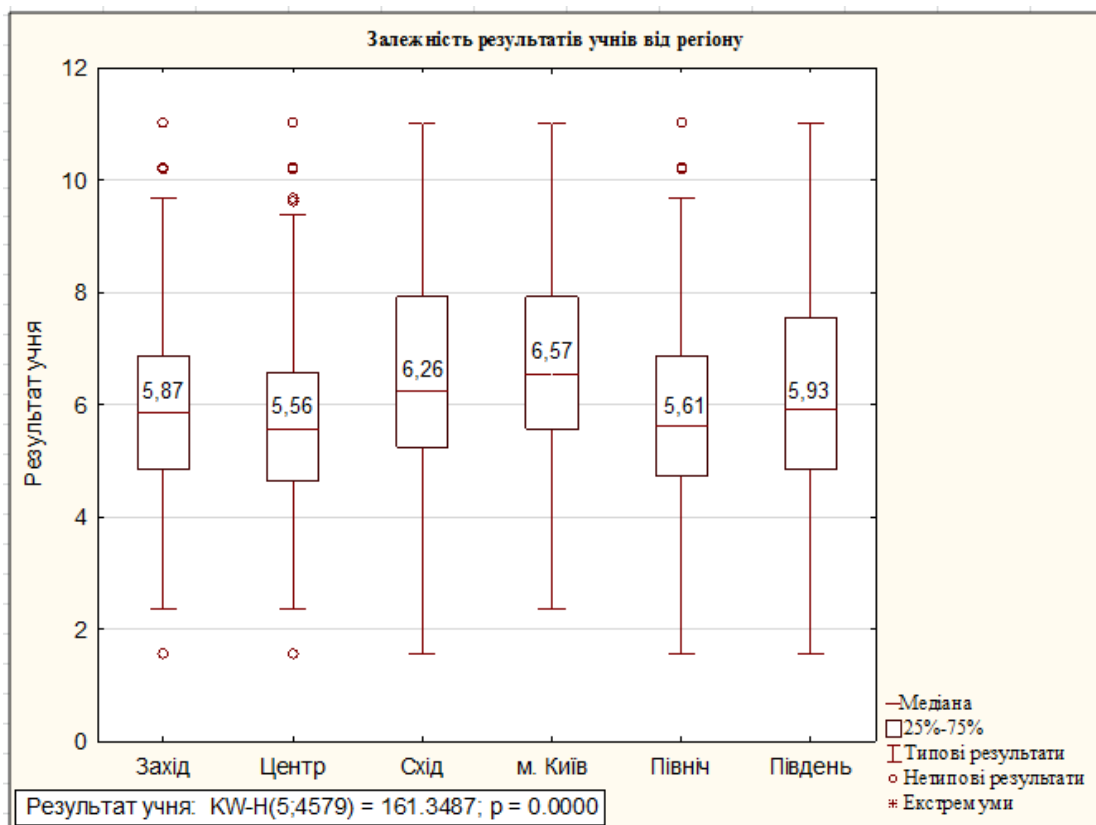

Рис. 2.1.3.2. Розподіл учасників за регіонами

Рис. 2.1.3.3. Результати учасників залежно від регіонального чинника

Ті учасники, хто навчався у закладах освіти східних областей чи міста Києва, показували кращі результати тестування, ніж інші учасники.

Розподіл учасників за типом населеного пункту та зв'язок цього чинника з успішністю

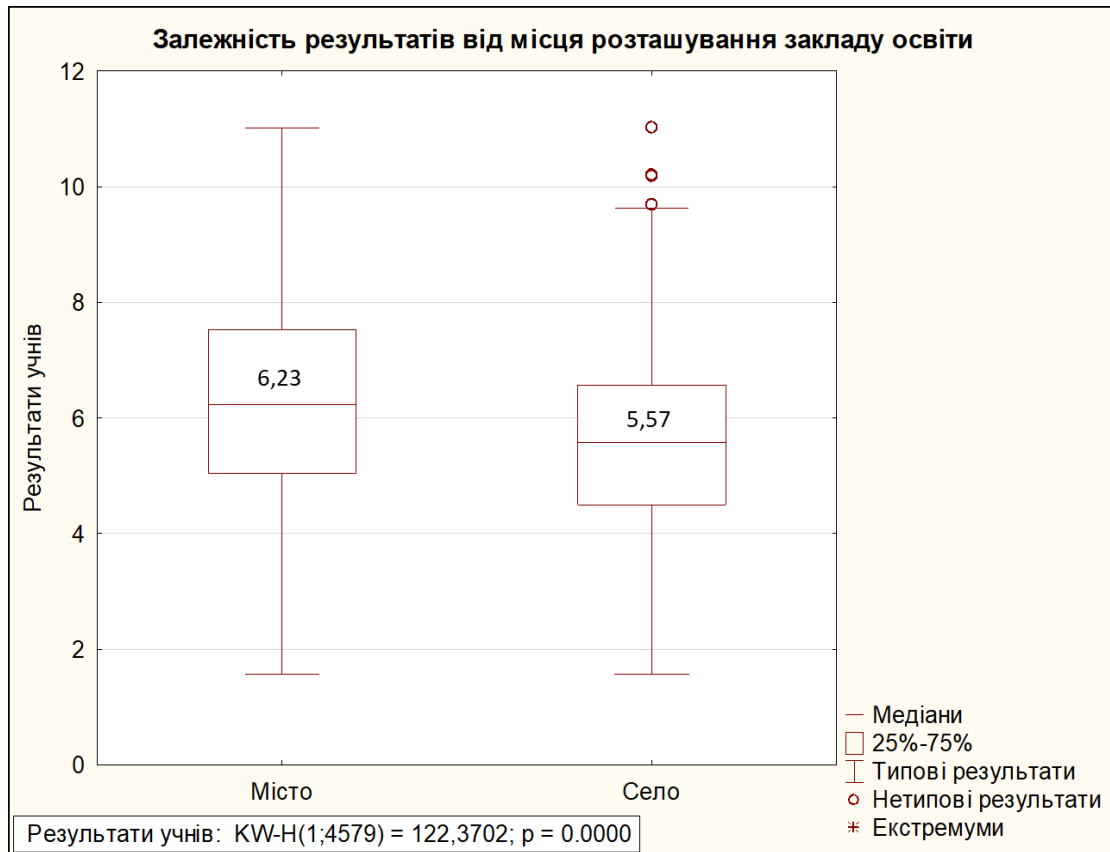

Рис. 2.1.3.4. Результати учасників залежно від типу населеного пункту, де розташовано заклад освіти

Відповідно до анкети, 31% учасників навчається у закладах освіти, які розташовані у сільській місцевості, інші 69% – у місті. Учасники, які навчаються у місті, отримали дещо кращі результати тестування, ніж ті, які навчаються у селі.

Розподіл учасників за місцем перебування та зв'язок цього чинника з успішністю

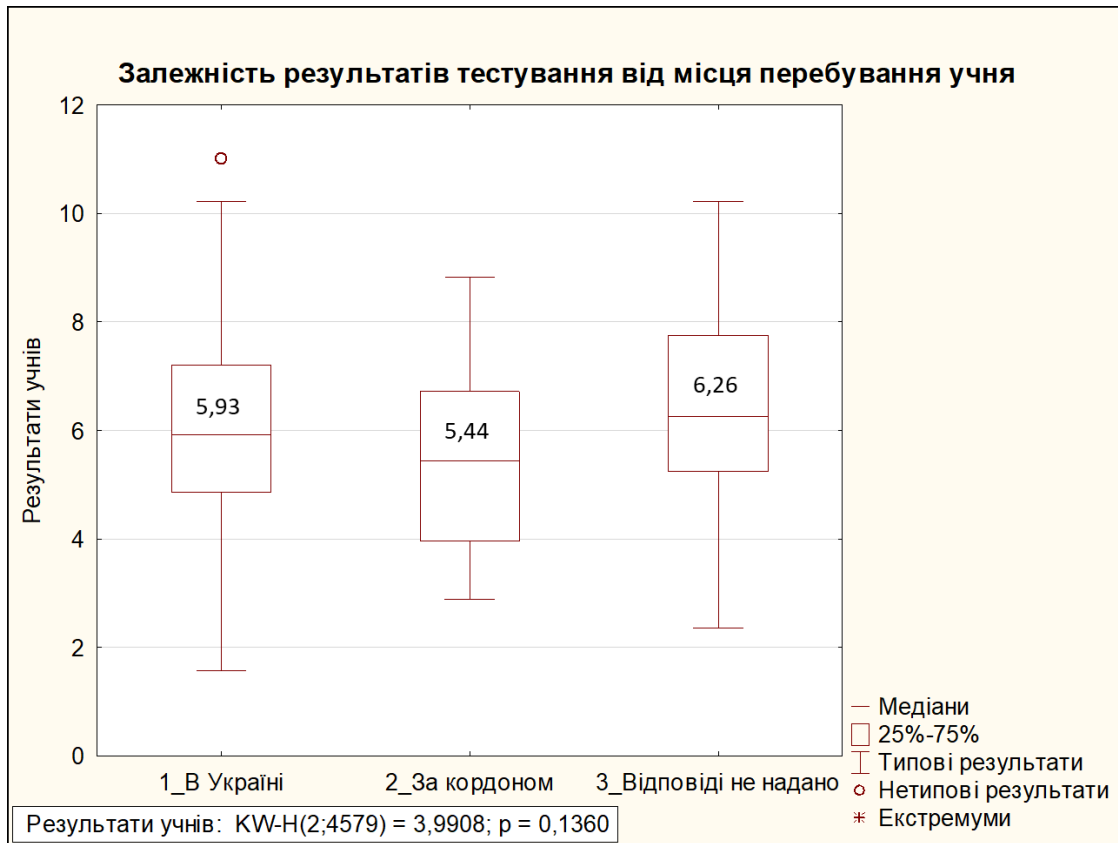

Рис. 2.1.3.5. Результати учасників залежно від місця перебування

Відповідно до анкети, 4% учасників під час проведення тестування перебували за кордоном. Значимої залежності успішності виконання тесту від місця перебування учня чи учениці не виявлено.

Розподіл учасників за наявністю статусу внутрішньо переміщеної особи та зв'язок цього чинника з успішністю

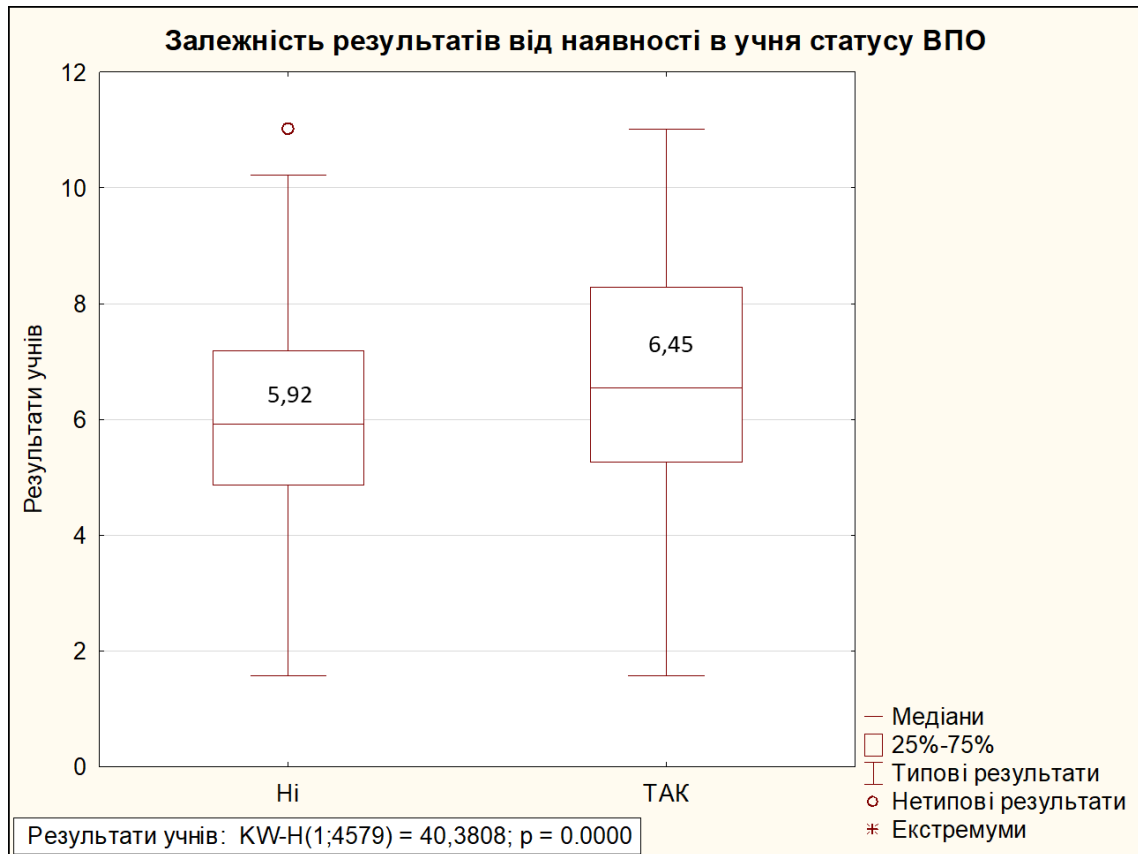

Рис. 2.1.3.6. Результати учасників залежно від наявності статусу внутрішньо переміщеної особи

Відповідно до анкети, 7% учасників мають статус внутрішньо переміщеної особи. Такі учасники отримали дещо кращі результати тестування, ніж інші.

Розподіл учасників за ознакою переважної форми навчання впродовж 6-го класу та зв'язок цього чинника з успішністю

Рис. 2.1.3.7. Розподіл учасників за формою навчання

Рис. 2.1.3.8. Результати учасників залежно від форми навчання

Учасники відзначали у анкеті, що вони навчалися очно, дистанційно чи змішано. Ті, хто навчався очно у закладі чи змішано, показували гірші результати, ніж ті, хто навчався дистанційно.

Розподіл учасників за способом проходження тестування та зв'язок цих чинників з успішністю

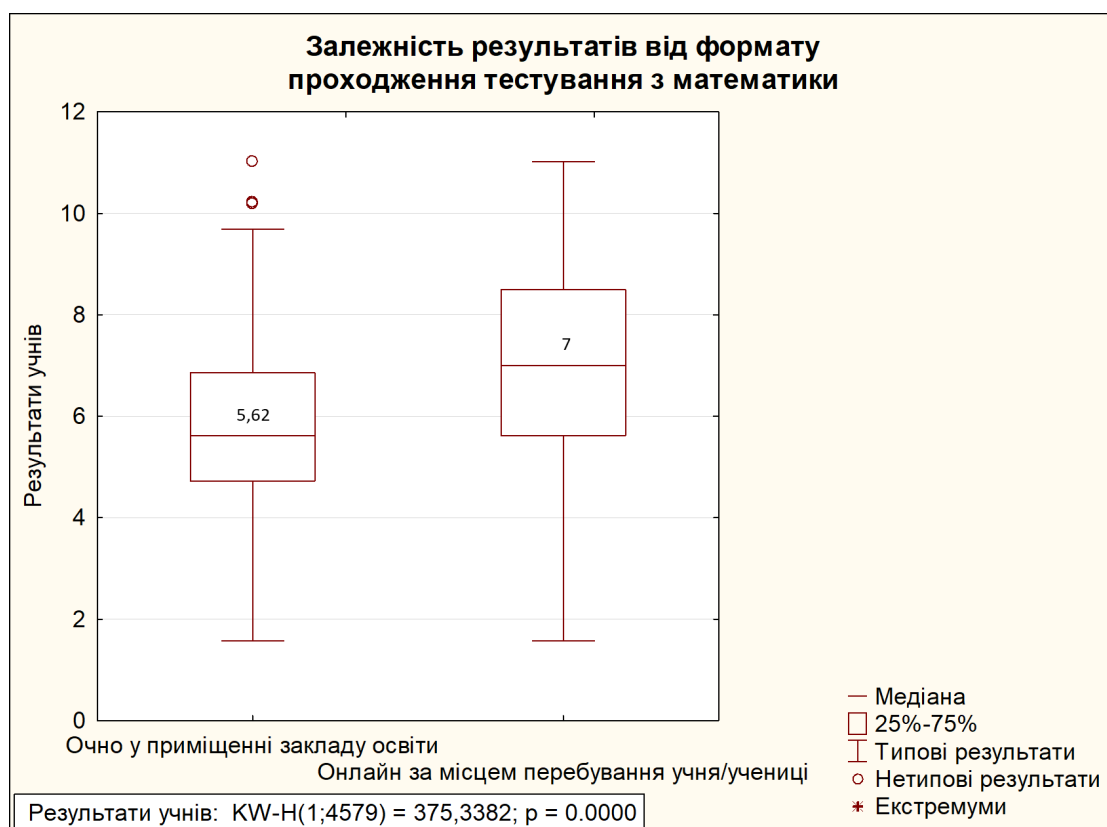

Рис. 2.1.3.9. Результати учасників залежно від способу проходження тестування

Відповідно до анкети, 23% учасників проходили тестування в онлайн-режимі. Такі учасники отримали кращі результати тестування, ніж ті, хто проходив тестування наживо у закладі освіти.

Розподіл відповідей щодо обізнаності у сфері ІТ і зв'язок цих чинників з успішністю

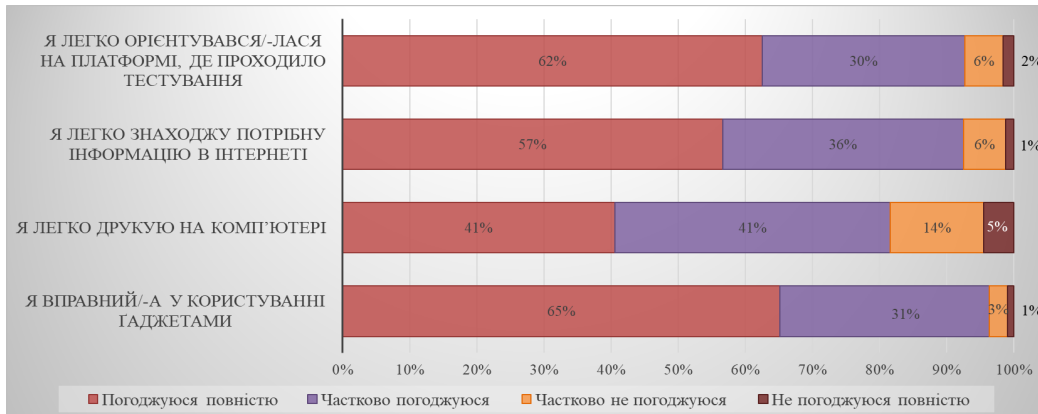

Рис. 2.1.3.10. Розподіл учасників щодо згоди з твердженнями про їхню обізнаність у сфері ІТ

В анкеті учасники зазначали рівень згоди з твердженнями щодо володіння ними окремими ІТ-навичками у роботі з гаджетами чи в Інтернеті. Ті учасники, які підтверджували наявність у себе певних ІТ-навичок, отримали дещо кращі результати тестування, ніж ті, хто зазначав про свій низький рівень володіння такими навичками. Наприклад, зв'язок результатів опитування щодо легкості орієнтування на платформі тестування з успішністю проходження тестування з математики:

Рис. 2.1.3.10. Результати учасників залежно від заявленої учасниками легкості орієнтування на платформі тестування

2.1.3.2. Соціально-економічний статус родин шестикласників і зв'язок відповідних чинників з успішністю виконання тесту з математики

Розподіл відповідей щодо наявності технічних пристроїв і навчальних матеріалів удома і зв'язок цих чинників з успішністю

Значимої залежності успішності виконання тесту від наявності в учасників технічних засобів (комп'ютера, мобільного телефона, ноутбука чи планшета) чи друкованих книг та інших матеріалів, необхідних для навчання, не виявлено.

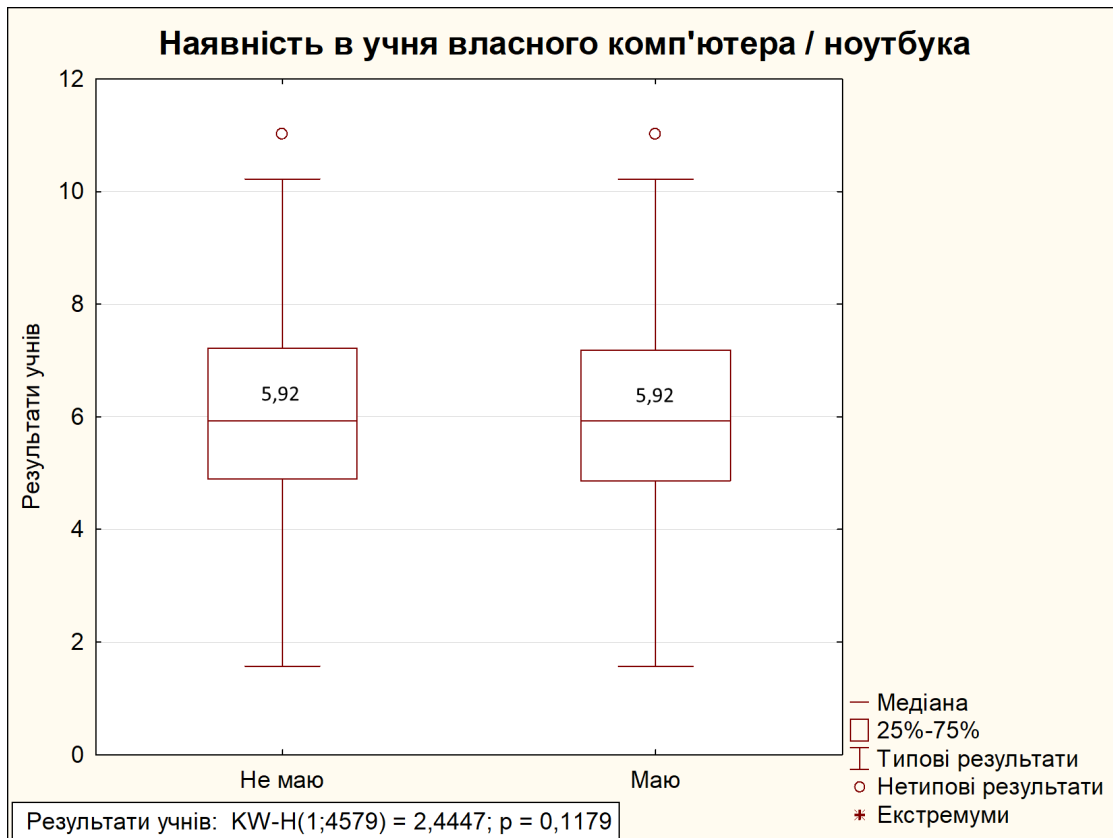

Рис. 2.1.3.11. Результати учасників залежно від наявності власного комп'ютера чи ноутбука

Розподіл відповідей щодо наявності в учнів умов для навчання вдома і зв'язок цього чинника з успішністю

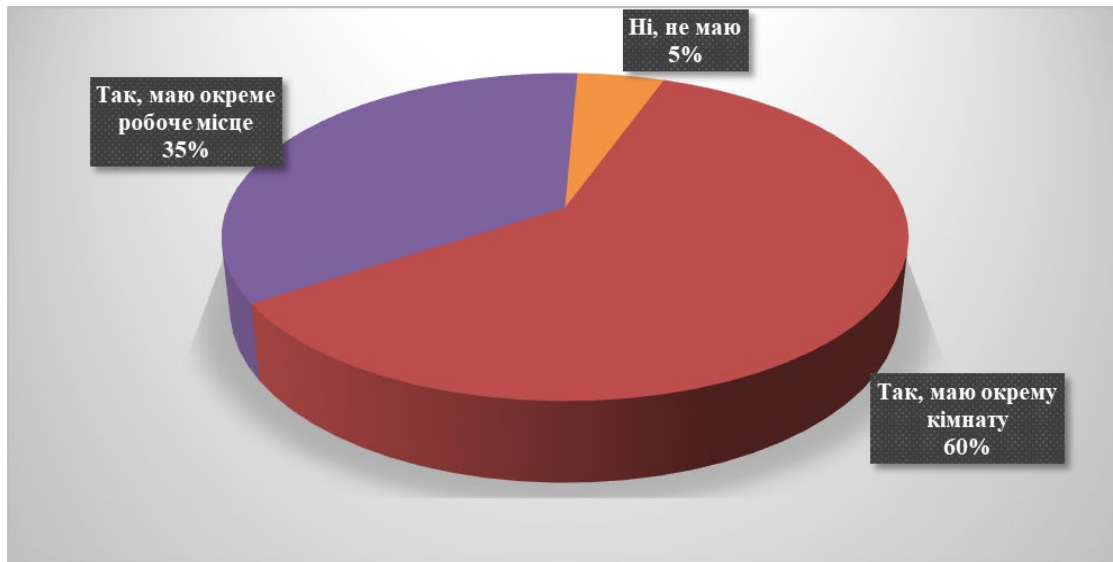

Рис. 2.1.3.12. Розподіл відповідей щодо наявності в учнів умов для навчання вдома

Значимої залежності успішності виконання тесту від наявності в учасників особистого простору (кімнати чи робочого місця) для навчання у місці проживання не виявлено.

2.1.3.3. Практики викладання математики та їх зв'язок з успішністю виконання тесту з математики

Під час опитування шестикласників запитали, наскільки вони погоджуються або не погоджуються з певними твердженнями щодо типових практик викладання математики.

Твердження щодо викладання математики

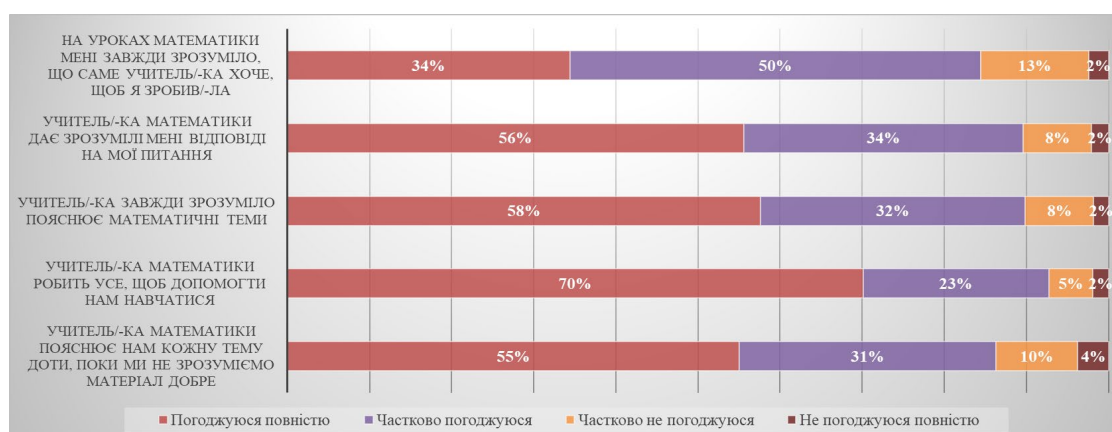

Рис. 2.1.3.13. Розподіл учасників щодо згоди з твердженнями про викладання математики

Статистичний аналіз зв'язку між відповідями учасників на цю групу запитань і успішністю виконання тесту учасниками показує, що існує невелика різниця між результатами тестування груп учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника: успішність виконання тесту учасниками незначно зростала разом зі зростанням згоди учасників із запропонованими у опитувальнику твердженнями. Наприклад, якщо учасники погоджувалися з твердженням «Учитель/-ка математики дає зрозумілі мені відповіді на мої питання», то ця група учасників загалом мала трохи кращу успішність проходження тесту з математики, ніж ті учасники, які не погоджувалися з цим твердженням. Подібна картина – і з іншими твердженнями.

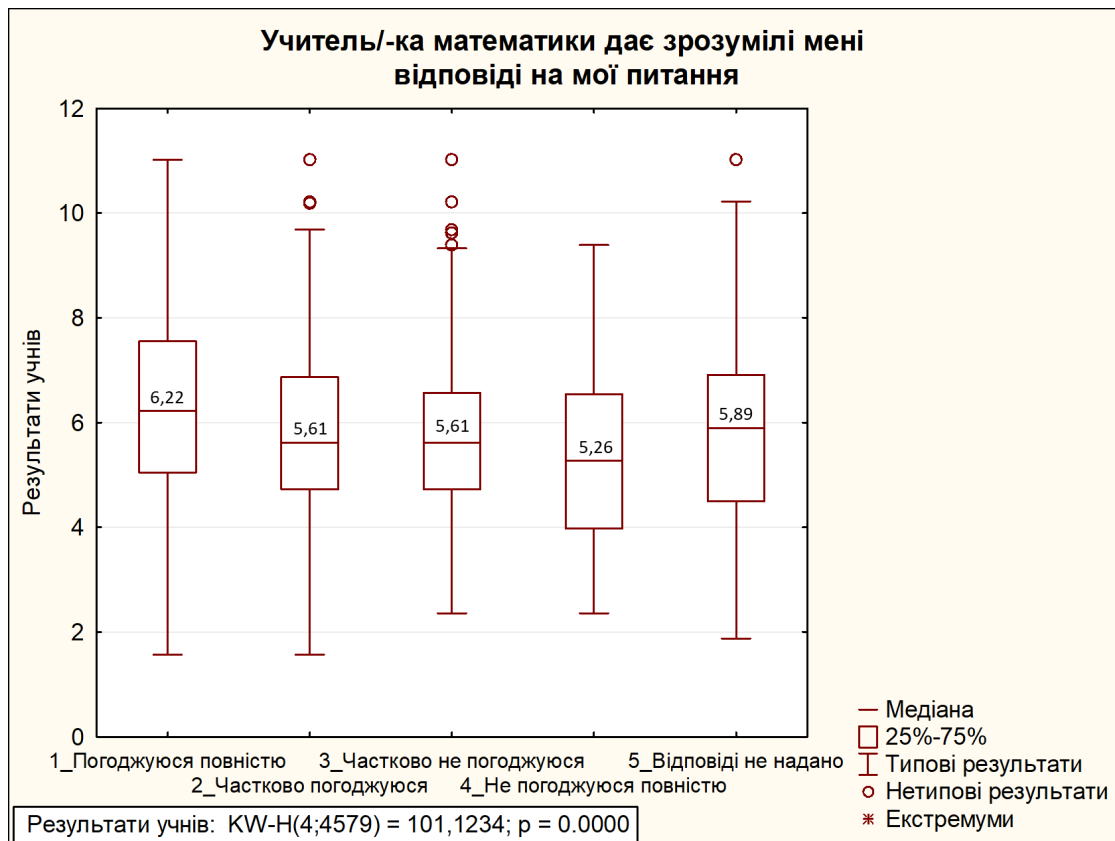

Рис. 2.1.3.14. Результати учасників залежно від згоди з твердженням, що учитель/-ка математики дає зрозумілі відповіді на питання учасника / учасниці

Твердження щодо спонукання вчителями вивчення математики

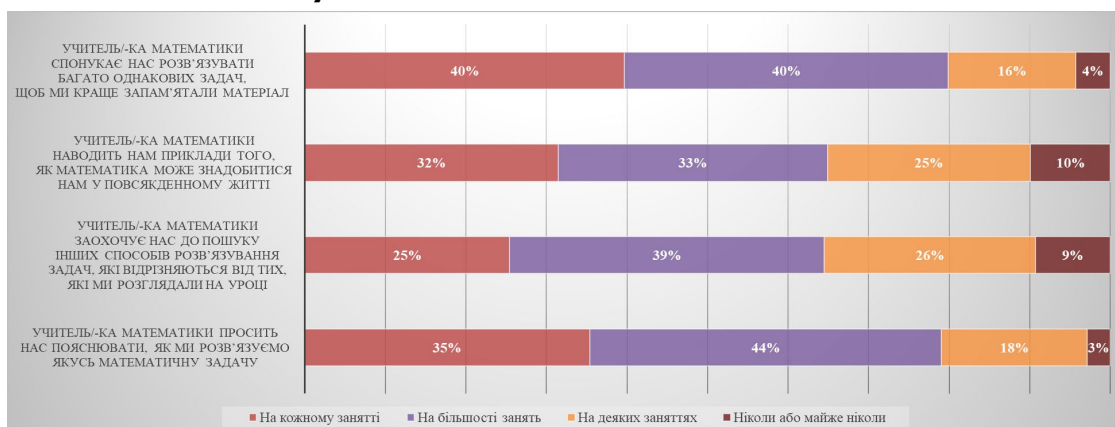

Рис. 2.1.3.15. Розподіл учасників щодо згоди з твердженнями про спонукання вчителями вивчення математики

Статистично значимого зв'язку між відповідями учасників на цю групу запитань і успішністю виконання тесту учасниками немає. Результати тестування груп

учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника, статистично майже не відрізняються. Наприклад:

Рис. 2.1.3.16. Результати учасників залежно від згоди з твердженням, що учитель/-ка математики заохочує до пошуку різних способів розв'язування задач

2.1.3.4. Підходи шестикласників до вивчення математики та зв'язок цих чинників з успішністю виконання тесту з математики

Рис. 2.1.3.17. Розподіл учасників щодо звернень за допомогою у вивченні математики

Статистично значимого зв'язку між відповідями учасників на питання про те, до кого вони звертаються про допомогу, якщо їм щось незрозуміло на уроках, і успішністю виконання тесту учасниками немає. Результати тестування груп учасників, які по-різному відповідали на це запитання, статистично майже не відрізняються, хоча ті, хто звертається за підтримкою до батьків, мають трохи вищі результати.

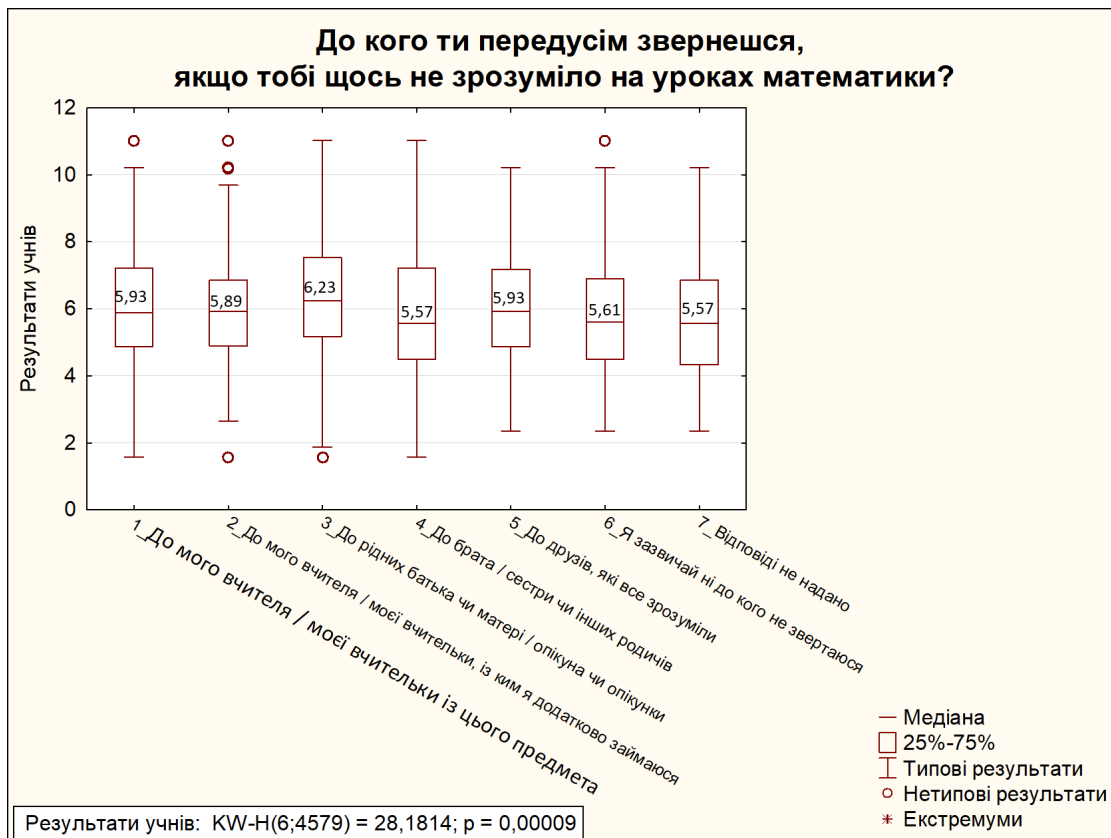
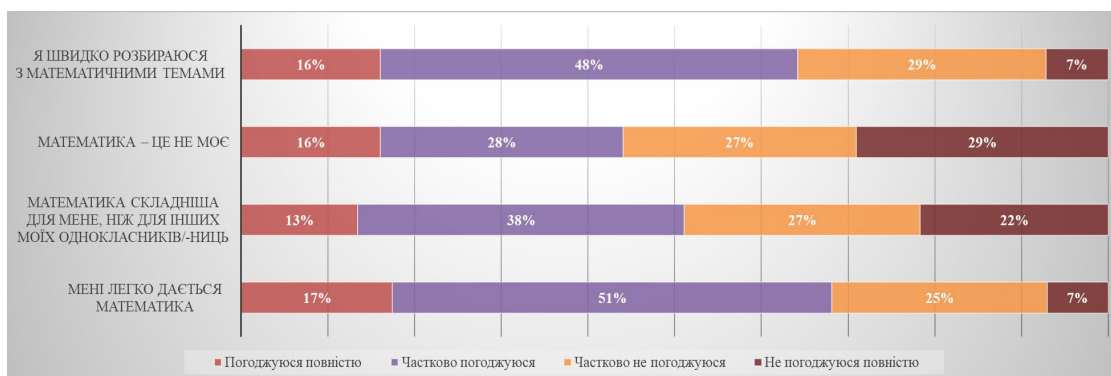

Рис. 2.1.3.18. Результати учасників залежно від звернень за допомогою у вивченні математики

2.1.3.5. Ставлення учасників до математики та його зв'язок з успішністю виконання тесту

Під час опитування шестикласників запитали, наскільки вони погоджуються або не погоджуються з певними твердженнями щодо їхнього ставлення до математики.

Твердження щодо ставлення учасників до математики

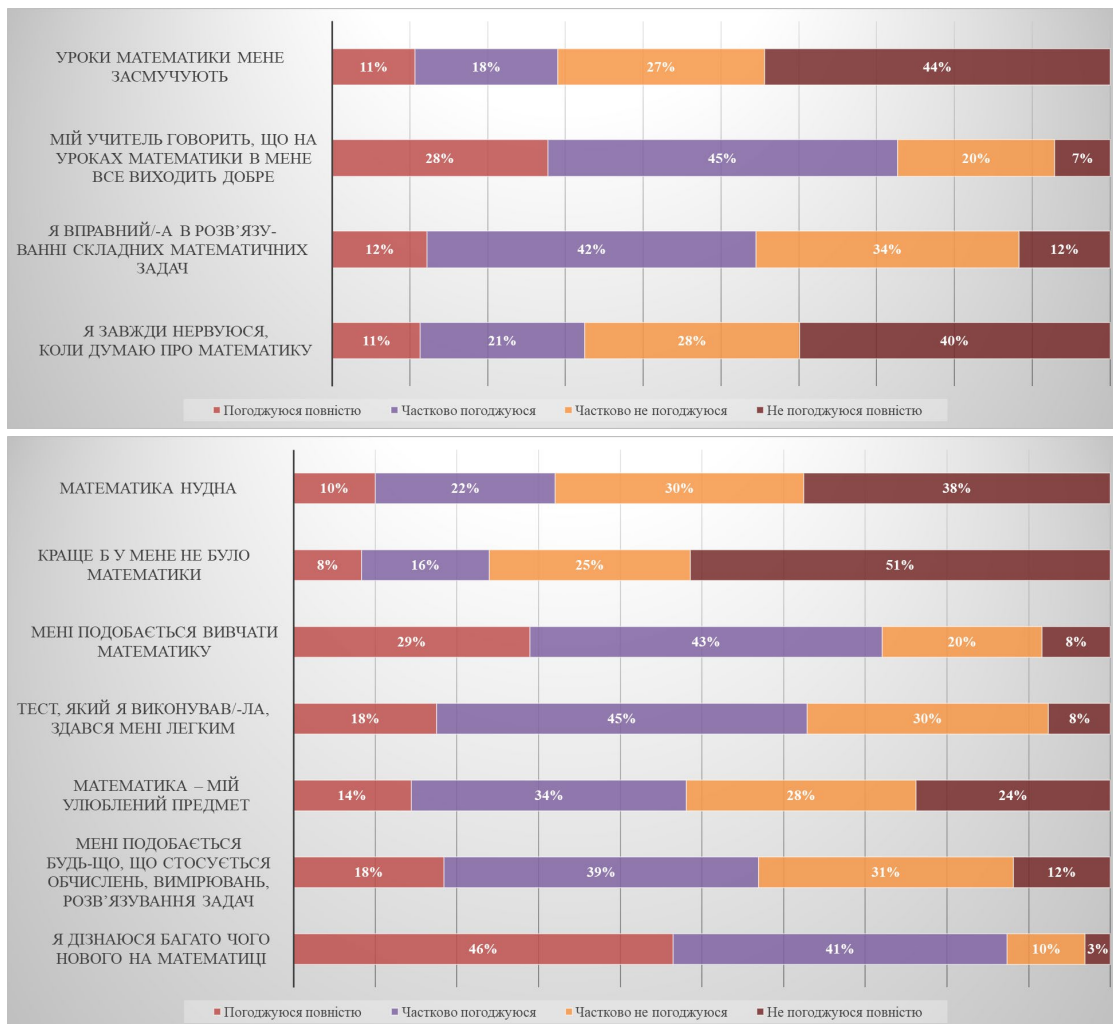

Рис. 2.1.3.19. Розподіл учасників щодо згоди з твердженнями про ставлення до математики

Статистичний аналіз зв'язку між відповідями учасників щодо наступних тверджень «Мій учитель говорить, що на уроках математики в мене все виходить добре», «Я вправний/а в розв'язуванні складних математичних задач», «Я швидко розбираюся з математичними темами», «Мені легко дається математика», «Мені подобається вивчати математику», «Я дізнаюся багато чого нового на уроках математики», «Мені подобається будь-що, що стосується обчислень, вимірювань, розв'язування задач», «Математика – мій улюблений предмет» і успішністю виконання тесту учасниками показує, що існує невелика різниця між результатами тестування груп учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника: успішність виконання тесту учасниками незначно зростала разом зі зростанням згоди учасників із запропонованими у опитувальнику твердженнями. Наприклад, якщо учасники погоджувалися з твердженням «Мені легко дається математика», то ця група учасників загалом мала кращу успішність проходження тесту з математики, ніж

ті учасники, які не погоджувалися з цим твердженням. Подібна ситуація – і щодо інших перелічених вище тверджень.

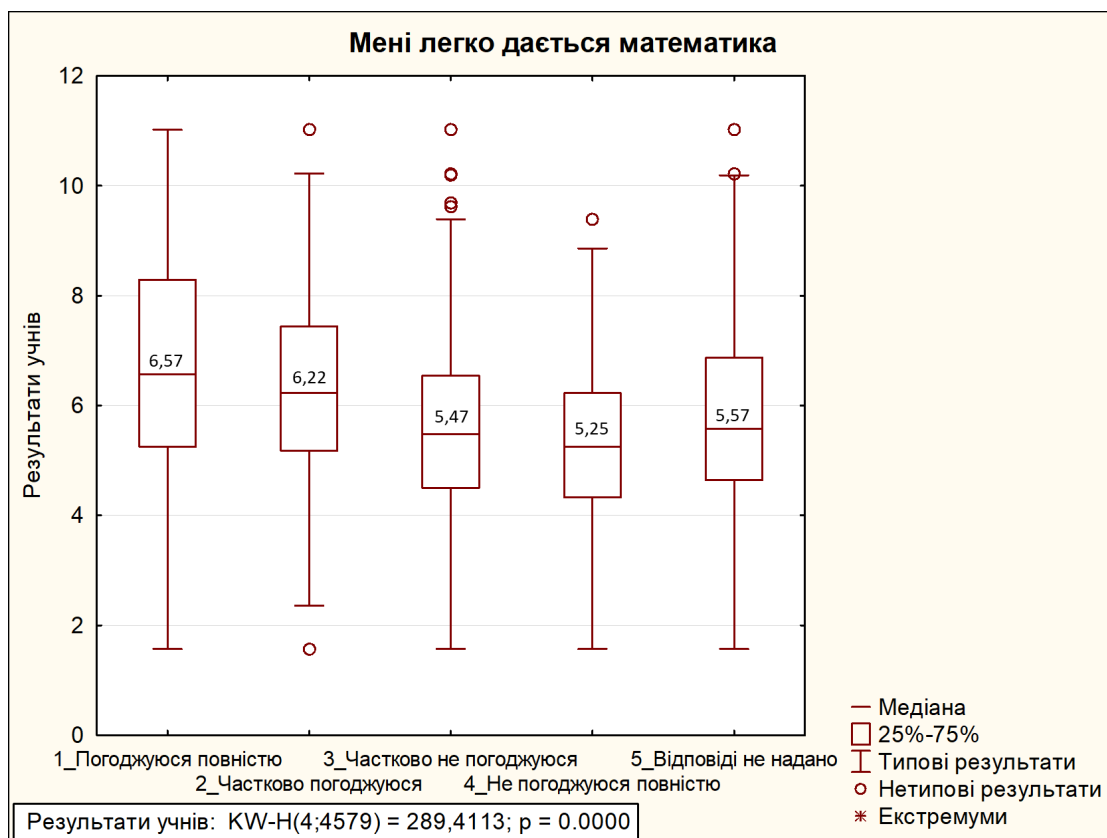

Рис. 2.1.3.20. Результати учасників залежно від згоди з твердженням, що їм легко дається математика

Статистичний аналіз зв'язку між відповідями учасників щодо тверджень «Я завжди нервуюся, коли думаю про математику», «Математика – це не моє», «Математика складніша для мене, ніж для інших моїх однокласників / однокласниць», «Уроки математики мене засмучують», «Краще у мене не було б математики», «Математика нудна» і успішністю виконання тесту учасниками показує, що існує невелика різниця між результатами тестування груп учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника: успішність виконання тесту учасниками незначно спадала разом зі зростанням згоди учасників із запропонованими у опитувальнику твердженнями. Наприклад, якщо учасники погоджувалися з твердженням «Я завжди нервуюся, коли думаю про математику», то ця група учасників загалом мала трохи гіршу успішність проходження тесту з математики, ніж ті учасники, які не погоджувалися з цим твердженням.

Рис. 2.1.3.21. Результати учасників залежно від згоди з твердженням, що вони завжди нервуються, коли думають про математику

Щодо згоди з твердженням «Тест, який я виконував/-ла, здався мені легким», то статистично пропорційного зв'язку між згодою учасників з цим твердженням і успішністю виконання учасниками тесту немає. Ті, хто частково погоджувався з цим твердженням, дещо краще написали тест, ніж усі інші.

Рис. 2.1.3.22. Результати учасників залежно від згоди з твердженням, що тест здався їм легким

Короткі висновки

1. Тест виявився оптимальної складності для учасників та має дуже хорошу розподільну здатність, тобто забезпечує диференціацію учнів з різними рівнями підготовленості. Розробники тесту орієнтувалися на середнього учня чи ученицю і фактично не включали у тест складних завдань високого рівня. Попри це статистичний аналіз показав, що майже половина завдань виявилися для учасників складними і дуже складними.
2. Найскладнішими для учасників були завдання змістової лінії «Геометрія і вимірювання геометричних величин». Найлегшими для учасників виявилися завдання змістової лінії «Дані і статистика».
3. Стосовно когнітивних вимірів найлегшими для учасників виявилися завдання когнітивного виміру «Знання», у яких для правильного виконання завдання визначальним було володіти певними знаннями, а найскладнішими – завдання когнітивного виміру «Міркування», у яких потрібно було

моделювати певну життєву ситуацію та будувати певний ланцюжок міркувань для її розв'язання.

4. Відповідно до статистичного аналізу, у порівнянні з іншими кращі результати тесту з математики показували ті учасники, які:
  - навчаються у закладах освіти східних областей чи міста Києва;
  - навчаються у місті;
  - мають статус внутрішньо переміщеної особи;
  - у шостому класі навчалися переважно дистанційно;
  - тестування проходили онлайнно;
  - краще володіють ІТ-навичками роботи з гаджетами чи в Інтернеті;
  - отримують від учителя / учительки зрозумілі пояснення навчального матеріалу та мають зрозумілі вимоги до учнів;
  - люблять математику і мають до неї позитивне ставлення.
5. На результати тестування з математики фактично не вплинули:
  - стать;
  - перебування в Україні чи за кордоном;
  - наявність в учасників власних технічних засобів (комп'ютера, мобільного телефона, ноутбука чи планшета), друкованих книг та інших матеріалів, необхідних для навчання;
  - наявність в учасників особистого простору (кімнати чи робочого місця) для навчання у місці проживання;
  - спонукання вчителями вивчення математики.

2.1.4. Порівняння результатів тестування та анкетування учнів 6 класу з математики 2023 та 2024 років

2.1.4.1. Порівняння характеристик тестів з математики для 6 класу 2023 та 2024 років

Для моніторингу 2024 року був розроблений новий комплект завдань з математики. Водночас тести 2023 та 2024 років ідентичні за структурою, тривалістю проходження, розподілом завдань за змістовими лініями, за когнітивними рівнями, за формою та системою нарахування балів, за експертною оцінкою складності завдань.

Учні 6 класу навчалися вже за новими програмами, розробленими на основі Державного стандарту базової середньої освіти (2020 року). З метою увідповіднити зміст новим реаліям були змінені назви змістових ліній. Змістова лінія «Геометричні фігури і геометричні величини» стала називатися «Геометрія і вимірювання геометричних величин», а змістова лінія «Робота з даними» – «Дані і статистика». При цьому наповнення цих змістових ліній ідентичне для 2023 та 2024 років.

2.1.4.2. Порівняння результатів виконання тесту з математики для 6 класу 2023 та 2024 років

У 2024 році у тестуванні з математики для 6 класу взяли участь 4579 учасників, що менше, ніж у 2023 році – 5652 учасники.

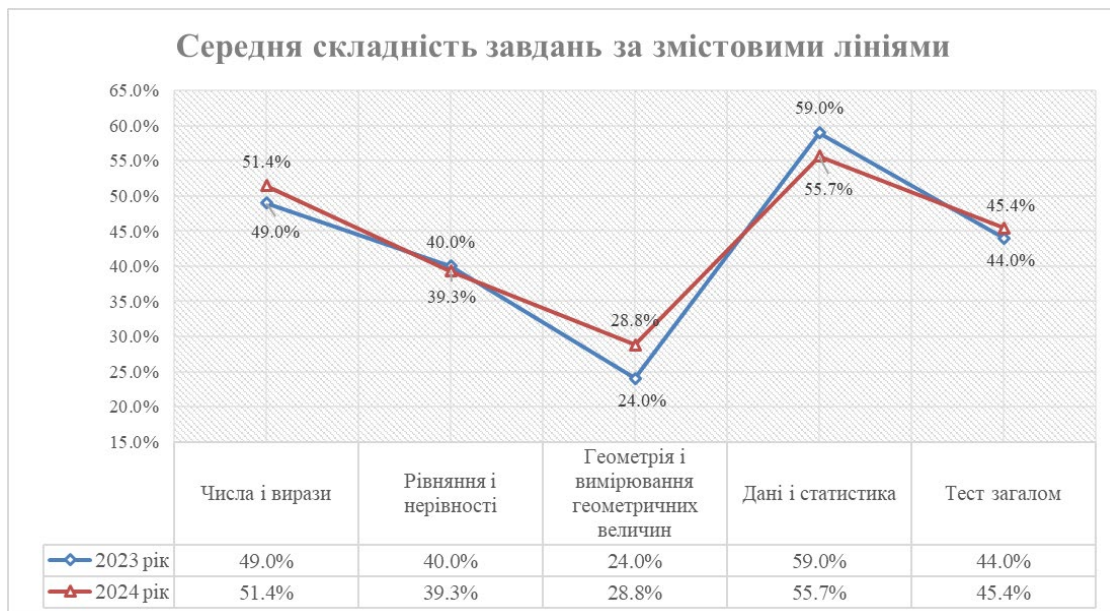
У 2024 році учасники показали дещо кращий середній результат – 11,43 бала – порівняно з попередніми 10,77 бала. При цьому мода і медіана результатів залишилися незмінними – 7 і 10 балів відповідно.

В обидва роки переважна більшість учасників тестування з математики отримала результати середнього рівня: 64,2% у 2023 році та 57,8% у 2024 році. Дещо зросла (з 24% до 29%) кількість учасників, які отримали результати достатнього рівня, і фактично не змінилася кількість учасників, які отримали результати початкового та високого рівнів.

Рис. 2.1.4.1. Порівняння розподілів учасників за рівнями досягнень

Середня успішність виконання завдань фактично не змінилася (44% у 2023 році та 45,4% у 2024 році). Найлегшим в обидва роки було завдання змістової лінії «Дані і статистика» на читання стовпцевої діаграми. Найскладнішим для учасників обох років було завдання змістової лінії «Геометрія і вимірювання геометричних величин» на визначення площі квадрата у задачі з певною життєвою ситуацією. За успішністю виконання завдань у порівнянні з 2023 роком стало на одне легке завдання більше і на одне складне завдання менше. В обидва роки найскладнішою групою завдань за змістовими лініями була група завдань змістової лінії «Геометрія і вимірювання геометричних величин», наступні за складністю – «Рівняння і нерівності», далі – «Числа і вирази», і найлегшою в обидва роки була група завдань змістової лінії «Дані і статистика».

Рис. 2.1.4.2. Порівняння успішності виконання груп тестових завдань за змістовими лініями

Аналогічно не змінився і порядок розташування за складністю груп завдань за когнітивними рівнями. Найлегшою для учасників виявилася група завдань когнітивного виміру «Знання», далі за складністю – «Застосування», і найскладнішою в обидва роки є група завдань когнітивного виміру «Міркування».

Рис. 2.1.4.3. Порівняння успішності виконання груп тестових завдань за когнітивними вимірами

2.1.4.3. Порівняння результатів опитування учасників і зв'язків різних чинників з успішністю виконання тесту з математики у 2023 та 2024 роках

У 2023 та 2024 роках хлопців та дівчат було приблизно порівно і вони в середньому показали однакову результативність виконання тесту з математики для 6 класу.

В обидва роки ті учасники, хто навчався у закладах освіти східних областей чи міста Києва, показували кращі результати тестування, ніж інші учасники з інших регіонів. З іншого боку, у 2024 році порівняно з 2023 роком дещо збільшився відсоток результатів достатнього та високого рівнів у західних, південних, північних та центральних областях, у східних областях цього не зафіксовано.

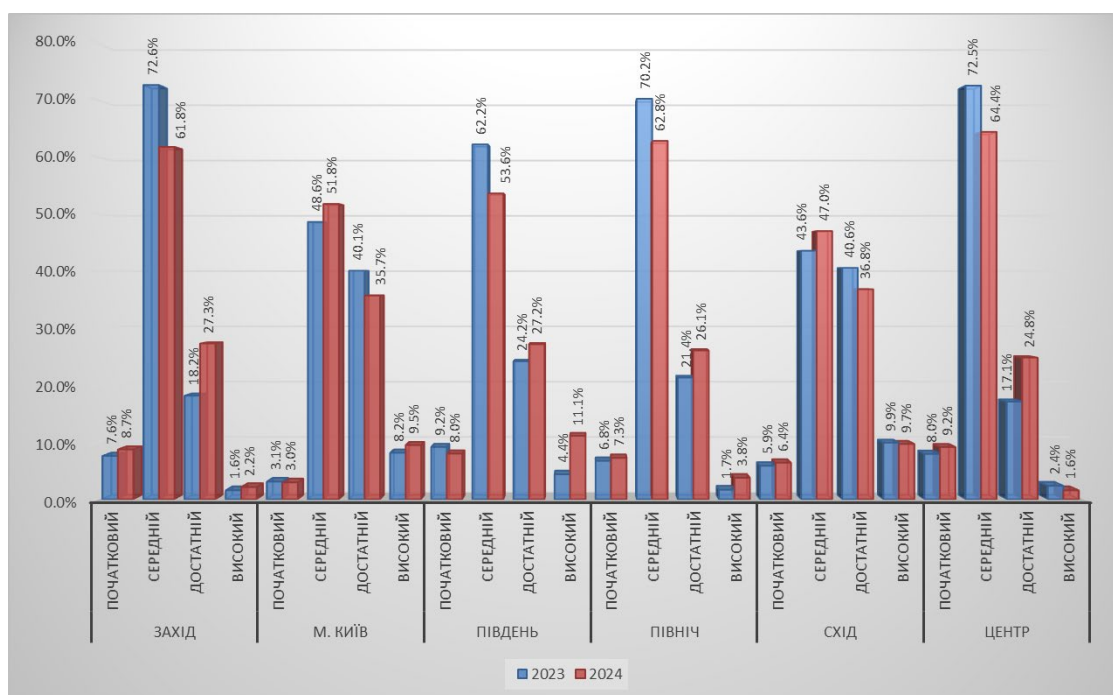

Рис. 2.1.4.4. Порівняння розподілів учасників за рівнями досягнень за регіонами

Водночас у 2024 році, як порівняти з даними 2023 року, у західних, південних, північних та центральних областях збільшився відсоток учасників, які отримали результати достатнього та високого (крім Центру) рівнів, однак у східних областях цей відсоток дещо зменшився.

Так, на Заході частка учасників, які отримали результати на достатньому рівні, збільшилася на 9,1 %, у Центрі – на 7,7 %, на Півночі – 4,7 %, на Півдні – 3 %. На

Сході відсоток учнів, які показали результати достатнього рівня, зменшився на 3,8 %, у Києві – 4,4 %.

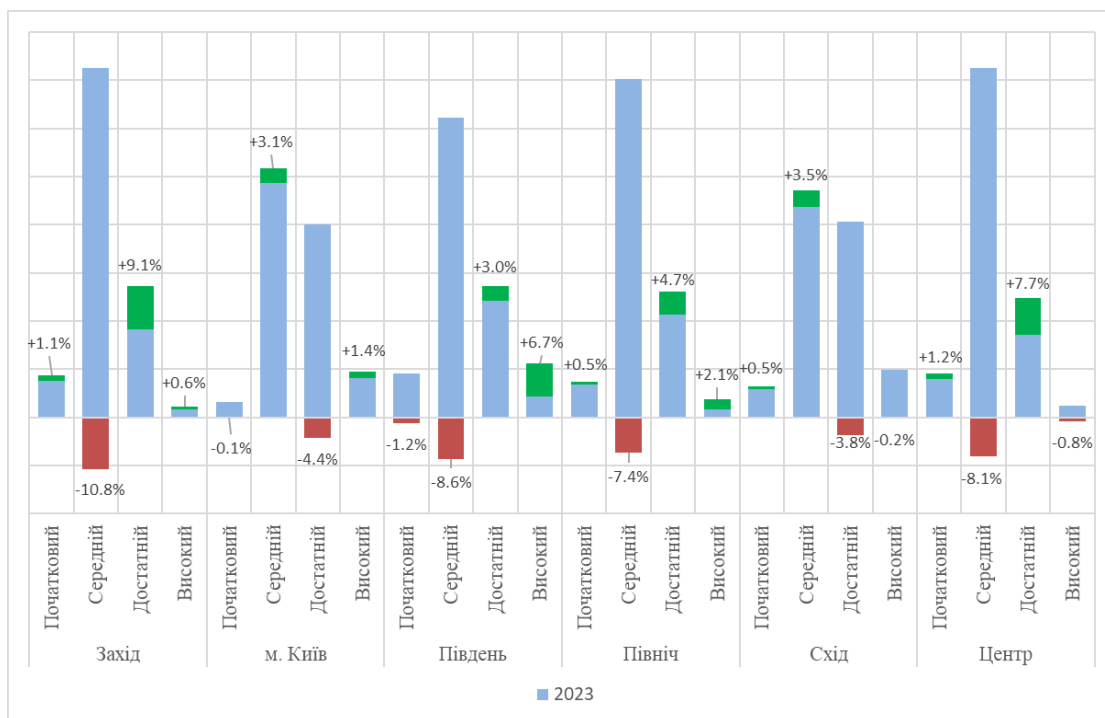

Рис. 2.1.4.5. Зміни у розподілах учасників за рівнями досягнень за регіонами

Учасники, які навчаються у місті, отримали дещо кращі результати тестування, ніж ті, які навчаються у селі, і у 2023, і у 2024 році.

З 6% до 4% зменшилася відносна кількість учасників, які брали участь у моніторинговому дослідженні з-за кордону. У 2023 році такі учасники отримали дещо кращі результати тестування, ніж ті, які живуть і навчаються в Україні. У 2024 році ситуація змінилася. Значимої залежності успішності виконання тесту від місця перебування учня чи учениці не виявлено.

В обидва роки 7% учасників мають статус внутрішньо переміщеної особи. Такі учасники отримали дещо кращі результати тестування, ніж інші.

В обидва роки ті, хто навчався очно у закладі чи змішано, показували гірші результати, ніж ті, хто навчався дистанційно.

Зменшилася відносна кількість учасників, які проходили моніторинг в онлайнному режимі з 30% у 2023 році до 23% у 2024 році. В обидва роки такі

учасники отримали кращі результати тестування, ніж ті, хто проходив тестування наживо у закладі освіти.

І у 2023, і у 2024 році ті учасники, які підтверджували наявність у себе певних ІТ-навичок, отримали дещо кращі результати тестування, ніж ті, хто зазначав про свій низький рівень володіння такими навичками.

В обидва роки не виявлено значимої залежності успішності виконання тесту від наявності в учасників технічних засобів (комп'ютера, мобільного телефона, ноутбука чи планшета). Натомість у 2023 році ті учасники, які мають друковані книги та інші матеріали, необхідні для навчання, отримали дещо кращі результати тестування, ніж ті, хто їх не має. А у 2024 році такої залежності не виявлено.

В обидва роки не виявлено також значимої залежності успішності виконання тесту від наявності в учасників особистого простору (кімнати чи робочого місця) для навчання у місці проживання.

І для 2023, і для 2024 року статистичний аналіз зв'язку між відповідями учасників на групу запитань щодо типових практик викладання математики і успішністю виконання тесту учасниками показує, що існує невелика різниця між результатами тестування груп учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника: успішність виконання тесту учасниками незначно зростала разом зі зростанням згоди учасників із запропонованими у опитувальнику твердженнями, такими як *«Учитель/-ка математики дає зрозумілі мені відповіді на мої питання»*, *«Учитель/-ка завжди зрозуміло пояснює математичні теми»*, *«Учитель/-ка математики робить усе, щоб допомогти нам навчатися»*.

В обидва роки статистично значимого зв'язку між відповідями учасників на групу запитань щодо спонукання вчителями вивчення математики і успішністю виконання тесту учасниками немає.

У 2023 році статистично значимого зв'язку між відповідями учасників на питання про те, до кого вони звертаються по допомогу, якщо їм щось незрозуміло на уроках, і успішністю виконання тесту учасниками немає. Результати тестування груп учасників, які по-різному відповідали на це

запитання, статистично майже не відрізняються, хоча ті, хто звертається за підтримкою до батьків чи репетиторів, мають трохи вищі результати. У 2024 році ситуація майже ідентична, лише ті, хто звертається за підтримкою до батьків, мають трохи вищі результати.

В обидва роки статистичний аналіз зв'язку між відповідями учасників щодо тверджень про ставлення до математики, таких як, наприклад, *«Мій учитель говорить, що на уроках математики в мене все виходить добре»*, *«Я вправний/а в розв'язуванні складних математичних задач»*, *«Мені легко дається математика»*, *«Математика – мій улюблений предмет»* і успішністю виконання тесту учасниками показує, що існує невелика різниця між результатами тестування груп учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника: успішність виконання тесту учасниками незначно зростала разом зі зростанням згоди учасників із запропонованими у опитувальнику твердженнями.

В обидва роки статистичний аналіз зв'язку між відповідями учасників щодо тверджень *«Я завжди нервуюся, коли думаю про математику»*, *«Математика – це не моє»*, *«Математика складніша для мене, ніж для інших моїх однокласників / однокласниць»*, *«Уроки математики мене засмучують»*, *«Краще у мене не було б математики»*, *«Математика нудна»* і успішністю виконання тесту учасниками показує, що існує невелика різниця між результатами тестування груп учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника: успішність виконання тесту учасниками незначно спадала разом зі зростанням згоди учасників із запропонованими у опитувальнику твердженнями.

2.2. Результати тестування та анкетування учнів 6 класу з української мови

2.2.1. Характеристика тесту з української мови

2.2.1.1. Загальна структура тестового інструментарію з української мови

Тест з української мови, використаний на другому етапі моніторингу як цілісний інструмент, складався з трьох субтестів, на виконання кожного з яких учасники тестування мали по 30 хв.

Субтест 1 «Текст. Мовні одиниці в тексті» містив 20 тестових завдань, що в той чи той спосіб стосувалися стимульного матеріалу – медіатексту. Субтест 2 «Лексична, орфографічна та граматична вправність мовлення» містив 18 завдань, а субтест 3 «Морфологічна вправність мовлення» – 17. Отже, загальна довжина тесту з української мови становила 55 тестових завдань різних форм.

За правильне виконання всіх завдань тесту можна було отримати максимально 72 тестових бали. Відповідну інформацію узагальнено в **таблиці 2.2.1.1.**

Таблиця 2.2.1.1. Загальна характеристика тесту з української мови для 6 класу

Субтест	Кількість завдань	Час на виконання тестових завдань, хв	Максимальна кількість балів за виконання
Текст. Мовні одиниці в тексті	20	30	37
Лексична, орфографічна та граматична вправність мовлення	18	30	18
Морфологічна вправність мовлення	17	30	17
Загалом	55	90	72

2.2.1.2. Змістові лінії тесту з української мови

За змістом тест охоплював ключові теми, що передбачені двома чинними модельними програмами з навчального предмета «Українська мова» для 5-6 класів³, укладеними відповідно до положень Державного стандарту базової середньої освіти (2020 р.). Крім того, значною мірою теми, охоплені тестом, є прийнятними для учнівства, яке навчалося за іншими модельними навчальними програмами, зокрема експериментальними та інтегрованими.

Тестові завдання стосувалися ключових тем змістових розділів мови, які розглядаються впродовж двох років навчання (від початку 5-го класу до кінця 6-го класу). Важливо відзначити, що хоча зміст згаданих модельних навчальних програм структуровано дещо по-різному, зокрема за деякими мовними темами, однак усі теми, охоплені тестом, вивчаються за обома програмами. Крім того, обидві програми відводять значну увагу роботі учнівства з текстовими матеріалами та інформацією задля формування навичок критичного читання. З огляду на це субтест 1 містив стимульний матеріал – текст на читання обсягом 900 слів. За своїми характеристиками запропонований учасникам текст був рубрикованим рекламним медіатекстом розповідного типу.

Розподіл завдань у тесті за змістовими мовними лініями відповідно до специфікації, розробленої авторами тесту, наведено в **таблиці 2.2.1.2.**

Таблиця 2.2.1.2. Розподіл тестових завдань з української мови за змістовими лініями

Змістова лінія	Кількість завдань	% від загальної кількості
Розвиток мовлення	5	9%
Лексикологія, фразеологія	7	13%

³ Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М.); Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.).

Будова слова. Словотвір	4	7%
Синтаксис. Пунктуація	9	16%
Орфографія	11	20%
Морфологія	17	31%
Фонетика. Орфоепія	2	4%
Загалом	55	100%

Тестові завдання за змістовими темами були здебільшого зосереджені в межах якогось із субтестів (відповідно до назв субтестів («Текст. Мовні одиниці в тексті», «Лексична, орфографічна та граматична вправність мовлення», «Морфологічна вправність мовлення»)), проте в окремих випадках у тому чи тому субтесті було використано й завдання, які виходили за межі основної тематики відповідного субтесту.

Важливо відзначити, що розподіл тестових завдань за мовними розділами, запропонований авторами тестового інструментарію, швидше відображає те, як ті чи ті теми вивчають у межах шкільного курсу української мови, хоча насправді певні завдання можна кваліфікувати за різними розділами мови. Так, типово в межах системного вивчення морфології (починаючи з 6-го класу) розглядають не тільки ті теми, що стосуються парадигматичних відношень форм слів (іменників, прикметників, числівників, займенників), а й чимало дотичних, що пов'язані з будовою слова й словотвором, орфографією, фонетикою й орфоепією, синтаксисом. З огляду на це в подальшому аналізі в окремих випадках завдання будуть групуватися по-іншому: наприклад, завдання, які в таблиці 2.2.1.2 віднесено до розділу «Морфологія», але які стосуються й орфографії, буде використано під час дослідження успішності учнівства в галузі орфографії.

2.2.1.3. Когнітивні виміри тестових завдань з української мови

Розробники моніторингового інструментарію в тесті з української мови виділили завдання трьох типів за провідним способом когнітивної діяльності учнівства (трьох когнітивних вимірів): *знання, застосування й міркування*.

Типовим зразком завдань **на знання** є наведене нижче. Це та подібні завдання є відносно найпростішими за пізнавальною діяльністю. Щоб виконати їх, учасникам найчастіше треба було пригадати певну ознаку, правило або виняток з нього чи типовий слововжиток, тобто засвідчити певний рівень запам'ятовування / пригадування.

Щоб правильно заповнити пропуски в словах з тексту *зловіс..ніше, перехрес..ним, нещас..лива, щотиж..невих*, треба пригадати правило

правопису складних слів

вживання подвоєних букв

написання м'якого знака

спрощення в групах приголосних

Завдання **на застосування**, які становлять найбільшу групу у використаному в моніторинговому дослідженні тесті, є складнішими, порівняно із знаннєвими завданнями. Для їх виконання відомості, засвоєні на уроках української мови, учасники мали застосувати на практиці на типовому або частково новому мовному матеріалі. Прикладом такого завдання є наведене нижче, де учасник має не тільки пригадати відомості, що стосуються уподібнення (асиміляції) приголосних, але й застосувати ці знання на практиці.

Виділені літери позначають той самий звук в обох словах рядка

боротьба, дятел

стежка, джура

кігтик, ворог

анекдот, крем

Когнітивно найскладнішими в тесті були завдання **на міркування**. Їх у тесті найменше, зважаючи на мету моніторингу, проте ними вдалося охопити дійсно значущі змістові аспекти. Такі завдання найчастіше стосувалися або тексту, тобто передбачали його поглиблений аналіз, оцінювання його окремих аспектів, або мовних тем, працюючи з якими учасникам необхідно було показати вміння проводити певну дослідницьку роботу. Показовий приклад такого завдання наведено нижче.

Мета цього тексту –

пояснити особливості такого жанру, як щоденник

докладно переказати зміст усієї книжкової серії

заохотити до перегляду фільмів на основі книг

переконати придбати паперові книжки серії

Оскільки тест сконструйований так, щоб надавати інформацію про потенційні освітні втрати учнівства, значна частка завдань у ньому належить до категорій «Знання» та «Застосування». Розподіл завдань за експертно визначеними когнітивними вимірами наведено в **таблиці 2.2.1.3**.

Таблиця 2.2.1.3. Розподіл тестових завдань з української мови за когнітивними вимірами

Когнітивний вимір	Кількість завдань	% від загальної кількості
Знання	17	31%
Застосування	27	49%
Міркування	11	20%
Загалом	55	100%

2.2.1.4. Експертна оцінка складності тестових завдань з української мови

Під час формування тестового інструмента тестові завдання з української мови експерти класифікували за складністю (далі – експертна складність) за трьома групами: легкі, оптимальні та складні. Розподіл завдань тесту за експертною оцінкою їхньої гіпотетичної складності наведено в **таблиці 2.2.1.4**. Як видно з таблиці, майже 85% завдань у тесті для 6-го класу, на думку експертів, є такими, що можуть бути виконані більшістю учнів, що мають середній рівень підготовленості. Важливо при цьому розуміти, що експертна оцінка складності ґрунтується на уявленні фахівців про те, чого мали б досягти учні в оволодінні різними аспектами української мови на кінець 6-го класу (критерійна оцінка). Зміст цієї оцінки заснований на врахуванні різних ознак (типу / виду, змісту та інших характеристик того чи того завдання). Така експертна оцінка може не збігатися зі статистичною складністю тестового завдання, яку визначають як відсоток учасників, які надали правильну відповідь на конкретне завдання, на підставі чого, відповідно, розрізняють «дуже складні» завдання, які виконали менше 20% учасників, «складні» – 21-40%, «оптимальні» – 41-60%, «легкі» – 61-80% та «дуже легкі» – 81-100% учасників.

Таблиця 2.2.1.4. Розподіл тестових завдань з української мови за складністю (експертна оцінка)

Група за складністю	Кількість завдань	% від загальної кількості
Легкі	18	33%
Оптимальні	28	51%
Складні	9	16%
Загалом	55	100%

2.2.1.5. Форми тестових завдань з української мови та нарахування балів відповідно до форми завдання

Тест з української мови було сформовано лише із завдань закритих форм, тобто таких, які не передбачають надання учасниками короткої чи розгорнутої письмової відповіді. Учнівству в субтестах пропонували завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох варіантів (в усіх трьох субтестах) і завдання на встановлення відповідності (завдання на логічні пари) (п'ять завдань у субтесті 1). Розподіл тестових завдань з української мови за формою відображено в **таблиці 2.2.1.5.**

Таблиця 2.2.1.5. Розподіл тестових завдань з української мови за формою

Форма тестового завдання	Кількість завдань	% від загальної кількості
Вибір відповіді з-поміж запропонованих варіантів (1 з 4)	50	91%
Установлення відповідності (логічні пари) (4 з 5)	3	5%
Установлення відповідності (логічні пари) (5 з 6)	2	4%
Загалом	55	100%

За кожне правильно виконане завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох варіантів учасники отримували 1 бал у разі визначення правильного варіанта відповіді, а за кожну правильно логічну пару в завданнях на встановлення відповідності – також 1 бал. Наррахування тестових балів відповідно до форми тестового завдання та максимальну кількість балів, яку можна було набрати за повністю правильне виконання окремих форм завдань і тесту загалом, відображено в **таблиці 2.2.1.6.** Якщо говорити про окремі

субтести, то за правильне виконання всіх завдань субтесту 1 можна було набрати 37 тестових балів, субтесту 2 – 18 та субтесту 3 – 17 балів.

Таблиця 2.2.1.6. Нарахування тестових завдань з української мови за формою тестового завдання

Форма тестового завдання	Кількість завдань	Кількість можливих балів за виконання	Максимально можлива кількість набраних балів
Вибір відповіді з-поміж запропонованих варіантів (1 з 4)	50	0-1	50
Встановлення відповідності (логічні пари) (4 з 5)	3	0-1-2-3-4	12
Встановлення відповідності (логічні пари) (5 з 6)	2	0-1-2-3-4-5	10
Загалом	55	-	72

2.2.1.6. Визначення рівнів досягнень з української мови

У моніторинговому дослідженні використано чотирирівневу шкалу, де виділено **початковий, середній, достатній і високий рівні**, які мають певний статистичний зміст, а також частково ґрунтуються на експертній оцінці.

Відповідно, шестикласники, які набрали від 0 до 11 балів за виконання тесту з української мови, вважаються такими, які перебувають на початковому рівні досягнень з української мови, від 12 до 36 – на середньому, від 37 до 60 – на достатньому, а від 61 до 72 балів – на високому. Діапазони значень балів за виконання тесту для кожного рівня досягнень відповідають розподілу результатів учнів за таким відношенням: по 15% найнижчих і найвищих результатів та по 35% рівномірно – середніх і достатніх. Узагальнену інформацію про бальне вираження рівнів досягнень шестикласників з української мови наведено в **таблиці 2.2.1.7**.

Таблиця 2.2.1.7. Розподіл тестових балів відповідно до рівнів досягнень з української мови, прийнятих у моніторинговому дослідженні

Конструкт	Кількість завдань	Максимально можлива кількість набраних балів	Рівень досягнень			
			П	С	Д	В
			0-15%	16-50%	51-85%	86-100%
Українська мова	55	72	0-11	12-36	37-60	61-72

2.2.2. Результати виконання тесту з української мови для 6 класу

Усього в тестуванні з української мови в межах моніторингу 2024 р. взяли участь **4448 шестикласників**.

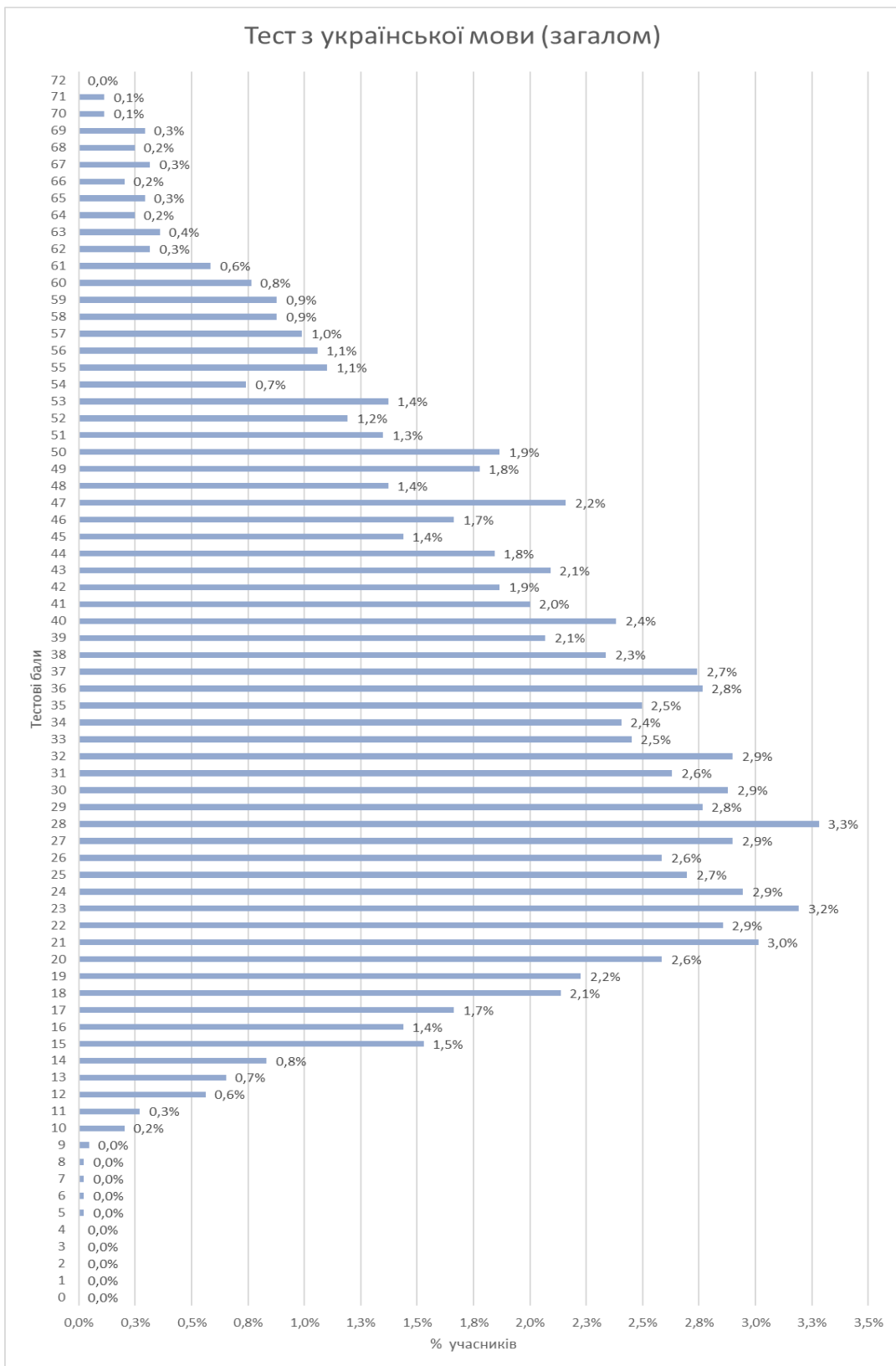

2.2.2.1. Розподіл учасників за кількістю набраних тестових балів за виконання тесту з української мови

Статистичні характеристики тестування шестикласників з української мови (за тестом загалом) наведено в **таблиці 2.2.2.1**, а також частково візуалізовано на **рис. 2.2.2.1**. Як видно з таблиці, середній набраний бал за виконання всього тесту становив 34,59, водночас максимального результату (72 можливих тестових бали) за підсумками тестування з української мови не набрав жоден з-поміж 4448 учасників. Серед учнівства були як ті, хто набрав незначну кількість балів, так і ті, хто набрав максимальну кількість балів, проте основна частина шестикласників розосередилася за кількістю набраних тестових балів в частині, що тяжіє до середини розподілу бальної шкали, при цьому зі зміщенням управо (**рис. 2.2.2.1**). Тобто загалом тест дав змогу розрізнити учасників з різним рівнем успішності, однак краще він працював на сильнішій частині вибірки, розподіляючи учасників рівномірно (плавно), і дещо менш ефективно на слабшій частині учнівства (про що свідчить доволі різкий спад у правій частині графіка розподілу).

Таблиця 2.2.2.1. Статистичні характеристики результатів тестування з української мови (за тестом з української мови загалом)

Характеристика	Кількісне значення
Вибірка	4448
Максимально можливий бал	72
Максимально набраний бал	71
Середнє	34,59
Мода	28
Медіана	33
Стандартне відхилення	13,04
Асиметрія	0,432069
Ексцес	-0,53818

Рис. 2.2.2.1. Розподіл учасників за кількістю набраних тестових балів за виконання тесту з української мови

Попри певну асиметрію в розподілі учасників, тестовий інструмент дав змогу доволі якісно диференціювати учасників з різним рівнем підготовленості, про

що говорить характеристика тестових завдань за групами дискримінативної (розподільної) здатності (**табл. 2.2.2.2**): 83% завдань мають хорошу або дуже хорошу розподільну здатність, тобто послідовно розрізняють групи учнівства за рівнями підготовленості. Це підтверджують і дані, наведені в додатку, де показано, що всі субтести є інструментами з дуже хорошою розподільною здатністю. Так, середня дискримінативність субтестів 1 та 3 становить 42%, а субтесту 2 – 44%.

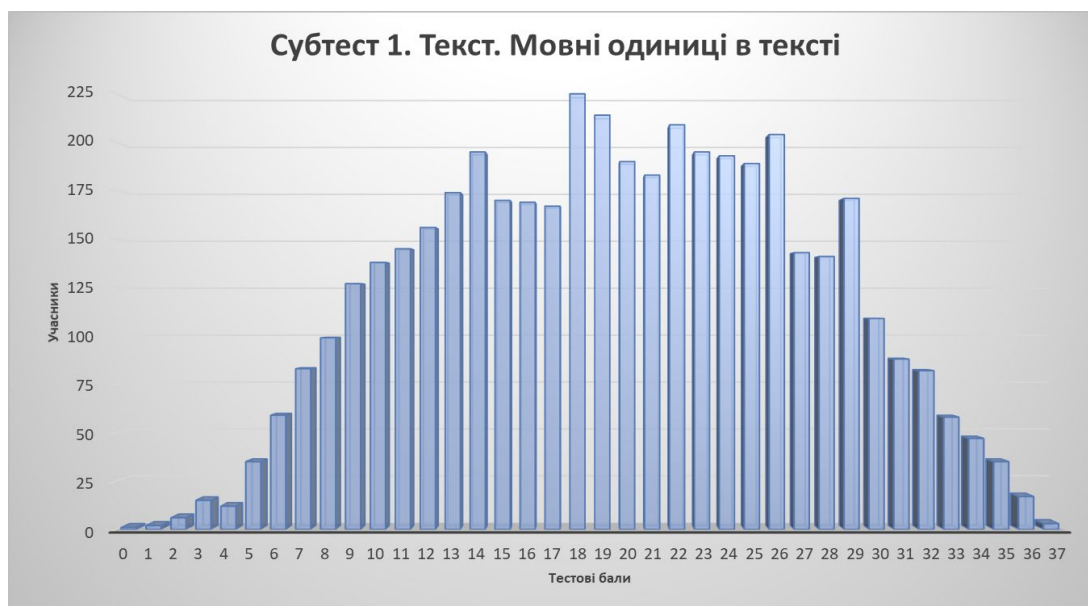
Таблиця 2.2.2.2. Розподіл тестових завдань з української мови за розподільною здатністю (дискримінативністю)

Інтервал значення D-index	Характеристика дискримінативності завдання	Кількість завдань	% від загальної кількості
41-100%	Дуже хороша	36	65%
31-40%	Хороша	10	18%
21-30%	Середня	7	13%
≤ 20%	Низька	2	4%
Загалом		55	100%

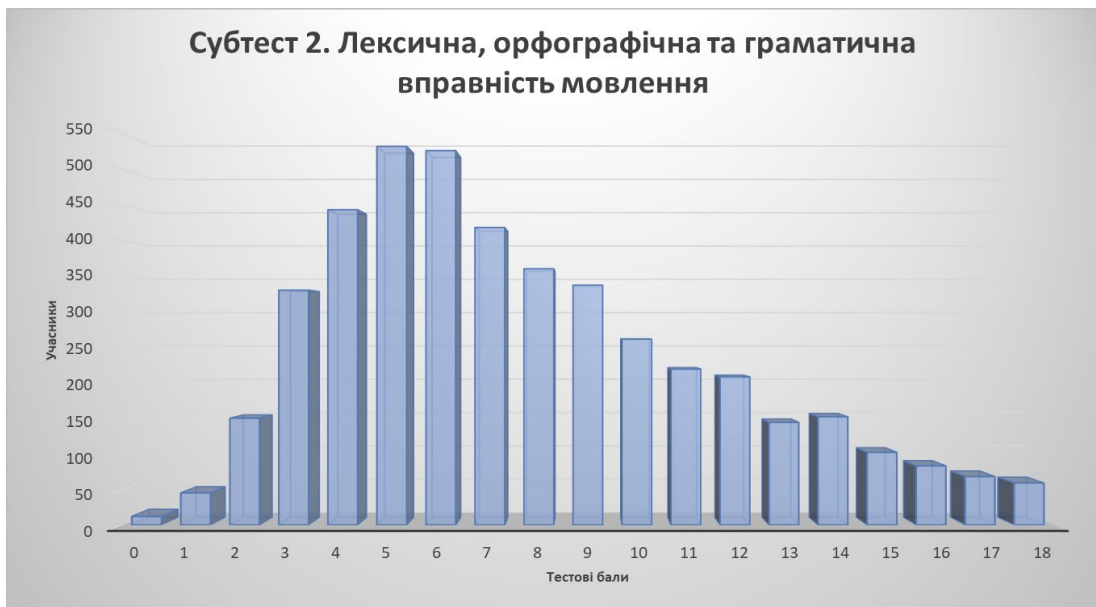
Аналіз тестового інструмента з української мови за субтестами засвідчує, що тестові завдання субтестів 2 та 3 виявилися складнішими для шестикласників, ніж тестові завдання субтесту 1, про що свідчать статистичні дані **таблиці 2.2.2.3**, а також виразна лівобічна асиметрія розподілів на **рис. 2.2.2.3** та **2.2.2.4** порівняно з **рис. 2.2.2.2**. Нагадаємо, що субтест 1 стосувався тексту та мовних одиниць у ньому, а от субтести 2 та 3 були зосереджені на лексичній, орфографічній та граматичній вправності мовлення й передбачали показ учнівством певного рівня сформованості, так би мовити, твердих знань і навичок.

Таблиця 2.2.2.3. Статистичні характеристики результатів тестування з української мови (за субтестами з української мови)

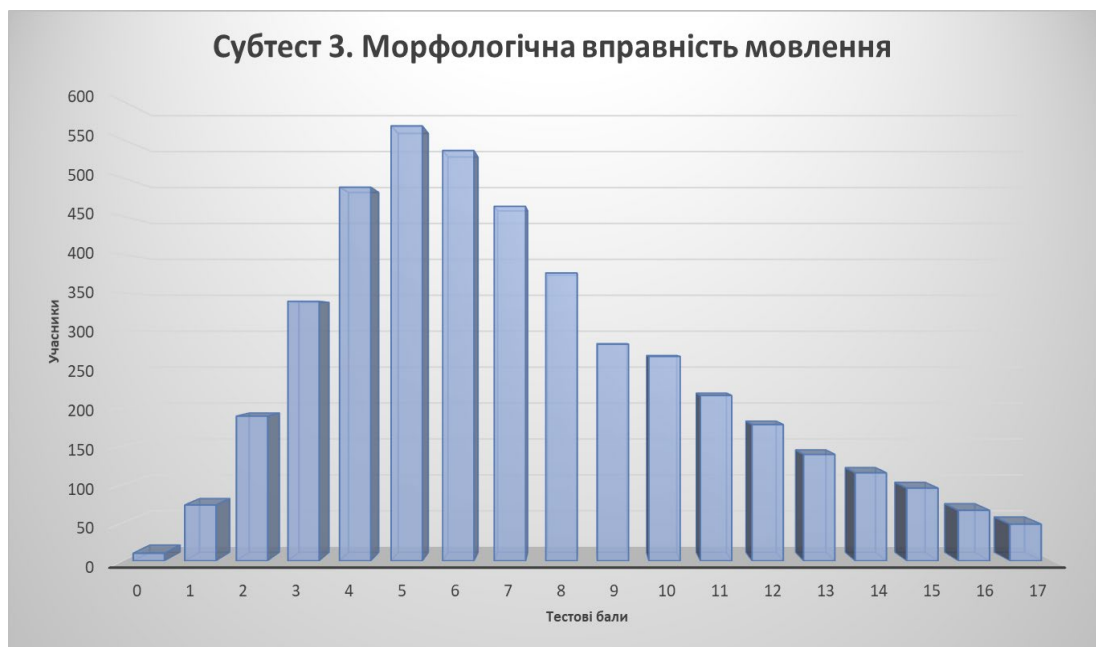
Назва характеристики	Субтест 1	Субтест 2	Субтест 3
Вибірка	4448	4448	4448
Максимально можливий бал	37	18	17
Максимально набраний бал	37	18	17
Середнє	19,65	7,72	7,23
Мода	18	5	5
Медіана	20	7	7
Стандартне відхилення	7,45	3,91	3,64
Асиметрія	-0,02	0,65	0,64
Екссес	-0,80	-0,25	-0,21

Рис. 2.2.2.2. Розподіл учасників за кількістю набраних тестових балів за виконання субтесту 1 «Текст. Мовні одиниці в тексті»

Рис. 2.2.2.3. Розподіл учасників за кількістю набраних тестових балів за виконання субтесту 2 «Лексична, орфографічна та граматична вправність мовлення»

Рис. 2.2.2.4. Розподіл учасників за кількістю набраних тестових балів за виконання субтесту 3 «Морфологічна вправність мовлення»

Той факт, що тестові завдання виявилися дещо заскладними для вибірки з певним рівнем підготовленості, доводять і дані аналізу, проведеного методами сучасної теорії тестів IRT (з припущенням, що середній учень має рівень підготовленості 6,5 балів за шкалою 1-12). Результати цього аналізу відбито на графіку на **рис. 2.2.2.5**, що складається з двох частин: верхня частина (сині

стовпці) відображає розподіл учасників за рівнем підготовленості (person count), а нижня частина (червоні стовпці) – розподіл завдань за складністю. Як свідчать дані, більшість учасників мають рівень підготовленості на рівні 7 балів, і більшість завдань мають таку ж складність. Це вказує на те, що завдання в тесті були добре дібрані до рівня підготовленості більшості учасників. Однак є також невелика частка учасників з більш високим або більш низьким рівнем підготовленості, для яких завдання, відповідно, були або занадто легкими, або занадто складними. Отже, тест був адаптований під середній рівень підготовленості учасників, що забезпечило оптимальні умови для того, щоб вони показали свій рівень успішності. Однак для кращої диференціації результатів варто було б додати в тест більше завдань з більшою й меншою складністю.

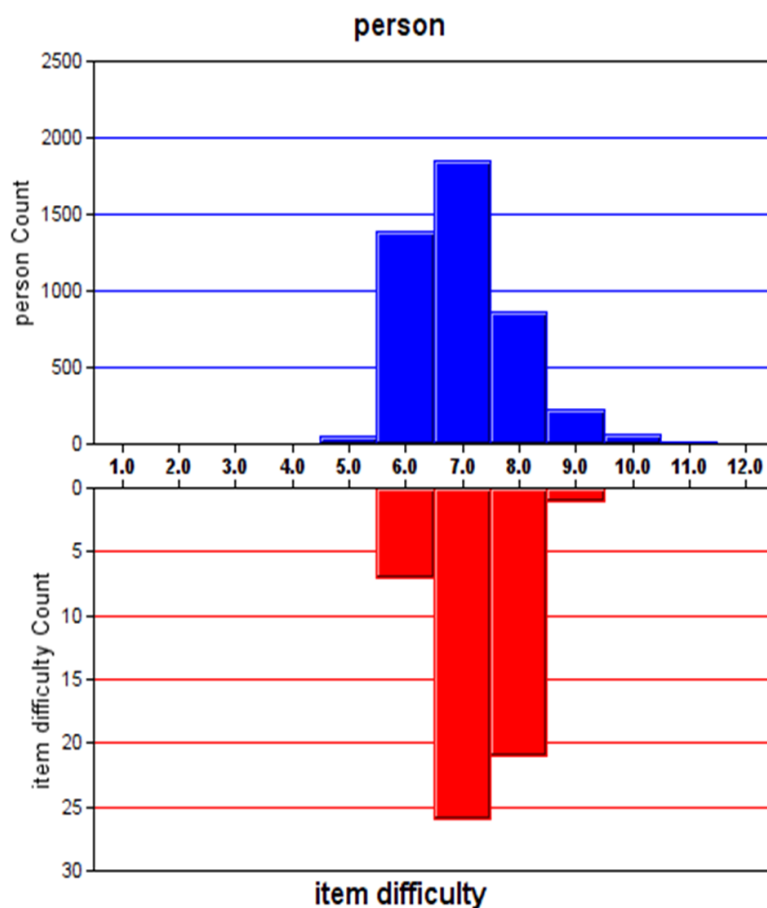

Рис. 2.2.2.5. Узгодженість рівня підготовленості учасників тестування та рівня складності тестових завдань (за моделлю IRT)

2.2.2.2. Розподіл учасників за рівнями досягнень з української мови

Відповідно до чотирьох визначених рівнів досягнень з української мови (початковий (0-11 балів), середній (12-36 балів), достатній (37-60 балів) і високий (61-72 бали)), учасники моніторингу розподілилися нерівномірно (рис. 2.2.2.6). Найбільша частка учнівства (58,4%) отримала результати середнього рівня, тобто ці учні змогли набрати від 12 до 36 балів із 72 можливих. Учасників з достатнім рівнем – трішки більше третини (37,9%), а от учасників із початковим рівнем підготовленості (від 0 до 11 балів із 72 балів) і високим (від 61 до 72 балів) – усього 0,6 % та 3,1 % відповідно. Таким чином, менш ніж половина шестикласників (41 %) засвідчила успішність з української мови на достатньому та високому рівні (за шкалою рівнів, прийнятою в моніторинговому дослідженні).

Рис. 2.2.2.6. Розподіл учасників за рівнем досягнень з української мови (за 4-рівневою шкалою, прийнятою в моніторинговому дослідженні)

На рис. 2.2.2.7 показано розподіл учасників за рівнями досягнень за шкалою 1-12. Саме результати учасників у цій шкалі взято надалі за основу під час проведення аналізу впливу різних контекстних чинників на досягнення з української мови. Як свідчить графік, хоча загалом розподіл є «дзвіноподібним»,

однак цей «дзвін» є доволі гострим і лева частина учасників зосередилася на 7 балах (майже 50%).

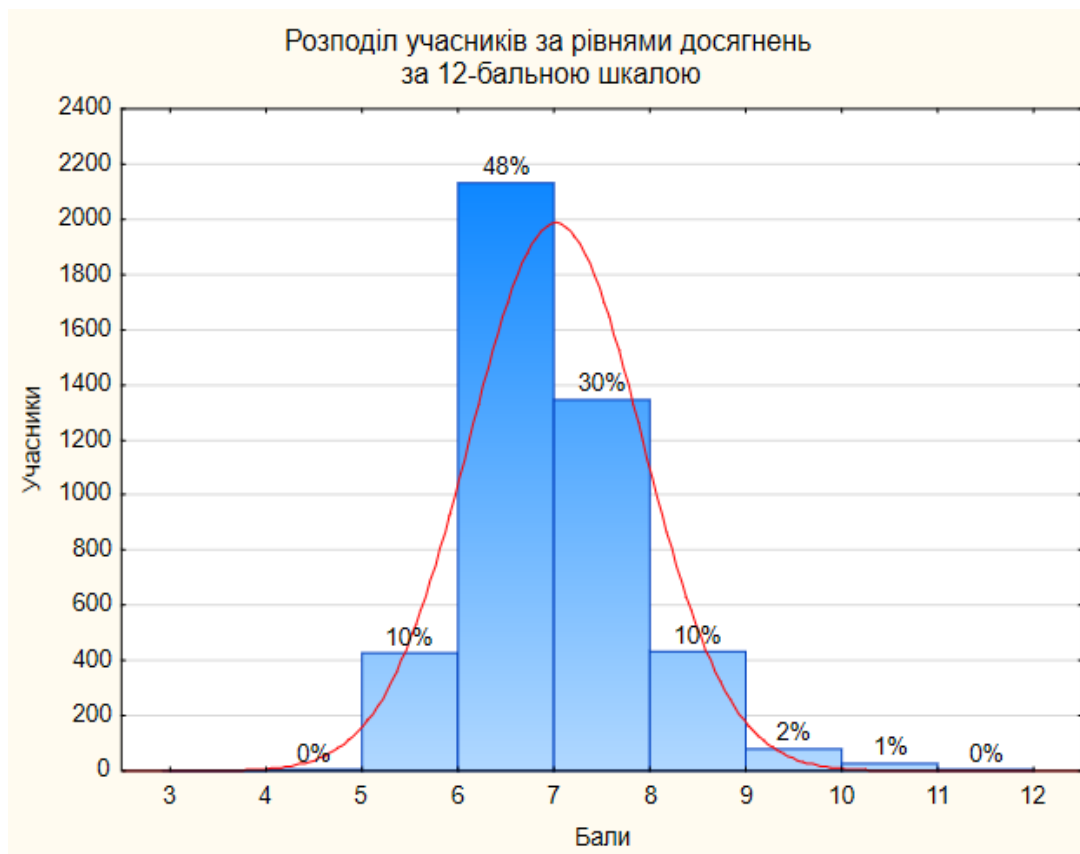

Рис. 2.2.2.7. Розподіл учасників за рівнем досягнень з української мови (за 12-бальною шкалою)

Наголосимо, що використана тут шкала 1-12 не еквівалентна чинній 12-бальній критерійній шкалі оцінювання результатів навчання здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти, де кожний бал має певне змістове наповнення щодо рівня оволодіння українською мовою.

2.2.2.3. Успішність виконання тестових завдань з української мови (за складністю завдань)

Як свідчать дані, наведені в **таблиці 2.2.2.4**, 44% тестових завдань для шестикласників виявилися складними або дуже складними, ще 47% – оптимальними, тобто з ними можуть упоратися від 40 до 59 учасників зі 100. Водночас легких і дуже легких завдань у тесті було замало – 9%. Середня складність тесту з української мови становить 42%, тобто тест є оптимальним за складністю, при цьому кожен із субтестів за середньою складністю завдань показує таке ж значення. Те, який відсоток шестикласників виконував те чи те завдання, відображено на **рис. 2.2.2.8**, де завдання тесту упорядковано за спаданням / зростанням успішності їх виконання учнівством. На рисунку завдання пронумеровано двома цифрами, де перша позначає номер субтесту, а друга – порядковий номер завдання у відповідному тесті. Навіть побіжний погляд на цей розподіл засвідчує, що у верхній частині більшою мірою представлені завдання із субтесту 1, а в нижній частині (де показано складніші завдання) маємо значною мірою завдання, що стосуються морфологічної вправності (субтести 2 та 3).

Таблиця 2.2.2.4. Розподіл тестових завдань з української мови за складністю

Характеристика завдання за складністю (P-value)	Кількість завдань	% від загальної кількості
Дуже легке (>80%)	0	0%
Легке (60-79%)	5	9%
Оптимальне (40-59%)	26	47%
Складне (21-39%)	22	40%
Дуже складне ($\leq 20\%$)	2	4%
Загалом	55	100%

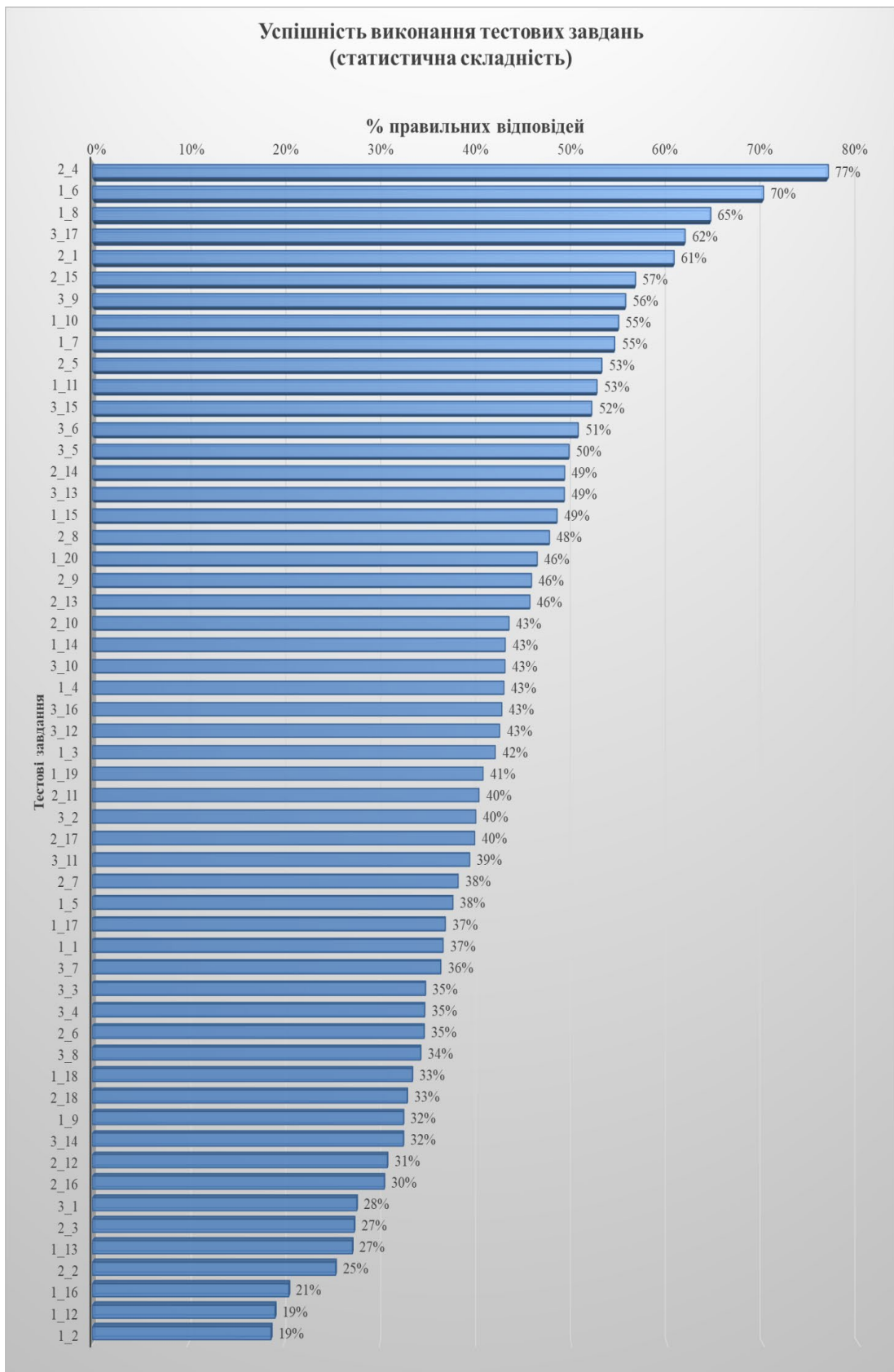

Рис. 2.2.2.8. Складності завдань тесту з української мови

Як свідчить наведений розподіл, найлегшими для шестикласників (понад 60% учнів з ними впоралися) були завдання 2_1, 3_17, 1_8, 1_6 та 2_4. Успішність

виконання саме цих завдань доволі очікувана. Так, найлегше завдання із зазначених, а саме 2_4, стосувалося теми, з якою діти починають працювати ще в молодшій школі (див. приклад нижче). Інші завдання стосувалися знання лексики та словотвірних зв'язків (наприклад, слів «гора / пригірок»). Водночас дещо неочікуваним є той факт, що учнівству так само легко вдалося впоратися із завданням, що стосується типово проблемної теми – правопис слів, зокрема займенників разом, окремо та з дефісом.

Літеру **е** треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

л..леченя, п..ріжкова, закл..котати

б..резовий, ш..стикутний, кач..чка

кр..шталевий, приб..режний, т..кти

доч..катися, в..сочина, кор..невий

Порівняно з найпростішими, завдань, які для учнів виявилися найскладнішими (належать до категорії складних і дуже складних), значно більше (див. **рис. 2.2.2.9**).

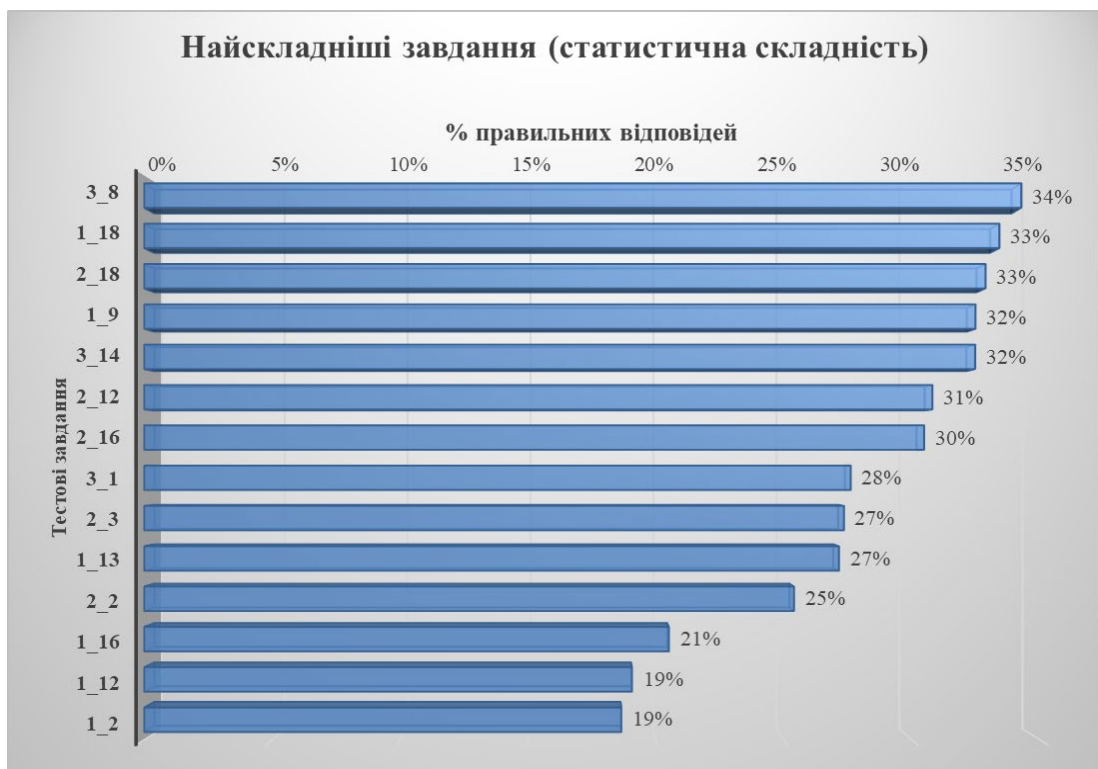

Рис. 2.2.2.9. Складності завдань тесту з української мови, які належать до категорій «складних» і «дуже складних»

Що ж спільне в найскладніших для учнів завдань? Частково відповідь на це питання дає наведена нижче **таблиця 2.2.2.5.**

Таблиця 2.2.2.5. Зміст тестових завдань з української мови, які виявилися складними і дуже складними для учасників

Субтест	Номер завдання	Когнітивний рівень	Розділ мови	Мовна тема	Складність
3_8	Знання	Морфологія	Ступені порівняння прикметників	34%	Складне
1_18	Знання	Орфографія	Спрощення в групах приголосних	33%	Складне
2_18	Міркування	Синтаксис. Пунктуація	Вставні слова	33%	Складне
1_9	Знання	Будова слова. Словотвір	Значущі частини слова. Спільнокореневі слова	32%	Складне
3_14	Застосування	Морфологія	Позначення дати й часу	32%	Складне
2_12	Застосування	Орфографія	Зміни приголосних при творенні слів	31%	Складне
2_16	Застосування	Синтаксис. Пунктуація	Складне речення	30%	Складне
3_1	Застосування	Синтаксис. Пунктуація	Головні та другорядні члени речення	28%	Складне
1_13	Міркування	Орфографія	Позначення ненаголошених е, и	27%	Складне
2_3	Застосування	Фонетика. Орфоепія	Особливості вимови звуків (ненаголошені е, и, уподібнення приголосних, сполуки -ться, -шся)	27%	Складне
2_2	Застосування	Фонетика. Орфоепія	Співвідношення звуків і букв	25%	Складне
1_16	Застосування	Лексикологія, фразеологія	Словники	21%	Складне
1_2	Міркування	Розвиток мовлення	Тема, головна думка тексту	19%	Дуже складне
1_12	Знання	Лексикологія, фразеологія	Велика літера і лапки у власних назвах	19%	Дуже складне

По-перше, це ті завдання, деякі з яких стосуються типово «проблемних» для учнівства тем, як-от позначення дати та часу, синтаксису, фонетики та орфоєпії. По-друге, це завдання, які передбачають здатність працювати з текстом (завдання, номер яких починається на 1). По-третє, це такі завдання, більшість із яких передбачає показ здатності застосовувати знання на практиці або міркувати. Докладніше про ці аспекти буде сказано нижче, а тут принагідно варто звернути увагу на два завдання, а саме на завдання 1_13 та 1_18.

Передусім упадає в око завдання 1_13 (див. нижче приклад), яке стосується тієї ж теми, щодо якої попередньо, коли йшлося про найлегші для учасників завдання, було сказано, що вона є доволі посиленою для шестикласників (див. приклад завдання 2_4 вище), а саме теми позначення на письмі ненаголошених звуків [e] та [и]. Те, що учнівство виконує завдання на одну орфограму по-різному, можна пояснити тим, що в одному випадку необхідно працювати з добре відомими словами й із типовим проявом орфограми (перевірка шляхом пошуку спільнокореневого слова, де сумнівний звук стає в наголошену позицію), натомість у другому – необхідно здійснити певну аналітичну роботу з нечасто вживаним словом, показавши певний рівень сформованості вмінь працювати з теоретичним матеріалом. Факт низької успішності під час виконання другого завдання на ту ж тему свідчить про недостатньо сформовані в учнівства відповідні уміння.

У який спосіб можна перевірити написання виділеної літери **и** в слові *карикатурист* ?

дібрати спільнокореневе слово, де звук [и] буде наголошеним

знайти спільнокореневе слово, де звук [и] чергується з іншим

знайти це слово із сумнівним [и] в словнику і запам'ятати його

дібрати спільнокореневе слово, де звук [и] в цій позиції випадає

Попередній висновок посилює й спостереження над тим, як шестикласники виконали завдання 1_18 (див. приклад нижче). Це завдання також передбачало показ певного рівня сформованості навичок підходити до орфографічних явищ із теоретичного погляду. Однак, як свідчить результат, цим учнівство не може похвалитися, а це значить, що в ситуаціях, коли необхідно буде, наприклад, знайти пояснення певних суперечливих явищ, спираючись на певні загальні

положення / правила / закономірності, учні не зможуть знайти прийнятні варіанти рішень.

Щоб правильно заповнити пропуски в словах з тексту *зловіс..ніше, перехрес..ним, нещас..лива, щотиж..невих*, треба пригадати правило

правопису складних слів

вживання подвоєних букв

написання м'якого знака

спрощення в групах приголосних

Деякі інші завдання різних рівнів складності буде розглянуто в подальшому викладі, а тут окремо ще зупинимося на завданнях, що передбачали встановлення відповідності. Це завдання із субтесту 1 «Текст. Мовні одиниці в тексті»: 1_5, 1_7, 1_9, 1_12 та 1_16, для яких на **рис. 2.2.2.8**, наведеному вище, указано лише середні складності.

Насправді кожне з таких завдань можна розглянути як сукупність окремих 1-бальних завдань з вибором однієї правильної відповіді з-поміж кількох запропонованих. Складності відповідних «1-бальних завдань» наведено на рисунках нижче, де видно, що, відповідаючи, наприклад, на завдання 1_7 (його середня складність – 55%, тобто воно належить до категорії оптимальних), 55% учасників набрали по 5 можливих балів, однак були й ті, хто набрав меншу кількість балів, а 6% узагалі не виконали жодного такого завдання, хоча саме завдання доволі простеньке за своїм змістом, адже передбачало всього-на-всього поєднання пар слів у граматично правильні сполуки на зразок «школа + середня», «процес + дорослішання» тощо.

У контексті аналізу специфіки виконання учнівством завдань цього формату привертають увагу завдання 1_9, 1_12 та 1_16, адже всі вони потрапили до категорії складних або дуже складних, що доволі дивно, адже природа завдань на встановлення відповідності така, що встановлення хоча б кількох правильних пар суттєво полегшує пошук інших пар, а отже, імовірність успішності виконання завдання загалом є високою. Так, завдання 1_9 та 1_16 є складними (32% і 21% учасників у середньому впоралися з ними), а завдання 1_12 виявилось дуже складним: із ним упоралося лише 19% учасників (див. приклади цих завдань нижче).

Складність завдань 1_9 та 1_12 можна пояснити тим, що вони мали виразний діяльнісний складник: у першому випадку учасники мали утворити нове слово й переконатися, що воно реально існує в мові, а в другому – попрацювати з текстом, щоб у ньому знайти підказки того, до якої категорії власних назв належить те чи те чужинецьке слово. Як видно із розподілів, наведених вище, 23% учасників не змогли «скласти» жодного слова, а 32% учасників, які виконували завдання 1_12, змогли встановити лише дві відповідності.

Однак найцікавішим у цьому контексті є результат виконання завдання 1_16, яке передбачало встановлення відповідності між типом словника та тим, яку інформацію можна отримати, звернувшись до нього. Як свідчить розподіл на 1-

бальні завдання вище, із цим цілком простим завданням не змогли впоратися 8% учасників, розпізнали один словник – 18%, а два словники – 32% учасників. Тобто більш ніж половина учасників не розуміються на типах лексикографічних джерел. Принагідно зауважимо, що робота зі словниками – це типова постійна діяльність, починаючи з початкової школи. На жаль, отриманий результат може свідчити про те, що ця діяльність не має ані системного характеру, ані практичної спрямованості, унаслідок чого учнівство на кінець 6-го класу не виявляє високого рівня сформованості елементарної навички роботи зі словниками.

Завдання 9

Переглянь твірні слова, від яких утворено абстрактні іменники, що вжиті в тексті. Поєднай твірне слово (1–4) та суфікс (А – Д), за допомогою якого ці іменники утворено.

1. уявити

▶ Б. -енн-

×

2. дитина

▶ А. -ств-

×

3. дорослішати

▶ Д. -анн-

×

4. веселий

▶ Г. -оц-

×

В. -інн-

Завдання 12

Прочитай ужиті в тексті власні назви (А – Д) й визнач значення (1–4) кожної з них.

1. Ім'я

▶ А. Роулі

×

2. Прізвище

▶ В. Кінні

×

3. Назва свята

▶ Г. Гелловін

×

4. Назва вулиці

▶ Б. Суррей

×

Д. Плейнв'ю

Завдання 16

Поміркуй, які словники (А — Д) знадобляться, щоб відповісти на запитання (1—4) щодо наведених слів. Установи відповідність.

1. Як правильно наголошувати слово «рослявих»?	▶ Б. орфоепічний словник ☐	Д. асоціативний словник
2. Як правильно писати слово «все-таки»?	▶ В. орфографічний словник ☐	
3. Що означає слово «фауна»?	▶ Г. тлумачний словник ☐	
4. Скільки коренів має слово «старомодний»?	▶ А. морфемний словник ☐	

2.2.2.4. Успішність виконання шестикласниками груп тестових завдань за змістовими лініями

Оскільки курс української мови в Новій українській школі залишився в багатьох випадках типовим курсом «вивчення системи мови», а не курсом «розвитку мовлення через формування уявлень про систему мови», розглянемо якість того, наскільки успішно вчительство досягає цілей навчання.

Як засвідчують дані на **рис. 2.2.2.10**, де відображено середні складності завдань за тематичними розділами мови, що розглядаються у 5-6 класах, найбільш посильними для учнівства виявилися завдання розділів «Будова слова. Словотвір» і «Лексикологія. Фразеологія»: середня складність таких завдань становить відповідно 46% і 45%. Далі за спаданням ідуть розділи, що стосуються морфології й синтаксису, а найскладнішими для шестикласників виявилися теми, що належать до розділів «Розвиток мовлення» та «Фонетика. Орфоепія».

Рис. 2.2.2.10. Середня складність завдань тесту з української мови за змістовими лініями

Проаналізуємо специфіку виконання учасника завдань кожної змістової лінії для виявлення типово проблемних для шестикласників тем і аспектів.

Успішність шестикласників у оволодінні змістовою лінією «Будова слова. Словотвір»

Якщо говорити про завдання, що стосуються тем, пов'язаних з будовою слова та словотвором, то загалом висока успішність їх виконання (рис. 2.2.2.11) пояснюється відносною легкістю цих завдань.

Рис. 2.2.2.11. Складність тестових завдань змістової лінії «Будова слова. Словотвір»

Так, завдання 2_1 на виявлення спільнокореневих слів до слова «гора» з урахуванням чергувань голосних зміг виконати 61% учасників, а от завдання 1_4 на ту саму тему виявилось вже важчим для учасників, можливо, через інтерференційні помилки (див. приклади цих завдань). Таким чином, щойно в завданні виникає певне утруднення, успішність учнівства падає, у чому переконують результати виконання завдання 1_9 на встановлення відповідності, приклад якого наведено вище, коли учні мали утворити нові слова, добираючи для цього відповідні суфікси.

<p>Спільнокореневим до слова <i>гора</i> є</p> <p>☐ підгоріти</p> <p>☐ гіркота</p> <p>☐ горлянка</p> <p>☒ загірний</p>	<p>Спільнокореневими є всі слова з тексту, ОКРІМ</p> <p>☐ спекотна</p> <p>☐ пече</p> <p>☒ піку</p> <p>☐ опіки</p>
---	--

Успішність шестикласників в опануванні змістової лінії «Лексикологія. Фразеологія»

Серед завдань на лексикологію та фразеологію найскладнішими для учасників виявилися завдання на встановлення відповідності 1_12 та 1_16, приклади й пояснення до яких було наведено в попередньому підрозділі. Інші ж завдання цього змістового розділу були оптимальними або легкими для учасників (**рис. 2.2.2.12**).

На підставі аналізу результатів виконання цих завдань можна стверджувати, що шестикласники доволі успішні в лексикологічній роботі із загальноживаними лексичними та фразеологічними одиницями, маючи, наприклад, достатньо навичок, щоб визначити контекстне значення лексеми «щоденник» (завдання 1_8) або з'ясувати, який фразеологізм із тексту має значення «втратити інтерес до чогось, віру в щось; засмутитися, зневіритися» (1_6). Однак щойно завдання ускладнюється, наприклад, коли для його виконання необхідно працювати з недостатньо відомими лексемами-синонімами (завдання 1_14) або взяти до уваги ширший контекст (завдання 1_3), успішність учнівства істотно падає. Показовим у цьому розрізі може бути завдання 1_3, із яким упоралася менш ніж половина учасників. Для виконання цього завдання необхідно було всього лише проаналізувати невеликий абзац і за його змістом з'ясувати, яким із запропонованих у завданні слів доречно було б заповнити пропуск в одному з речень опрацьованого абзацу.

Таким чином, попри те, що шестикласники доволі успішні були у виконанні завдань розділу «Лексикологія. Фразеологія», говорити про стійкість їхніх знань, умінь і навичок усе ж замало підстав.

Рис. 2.2.2.12. Складність тестових завдань змістової лінії «Лексикологія, фразеологія»

Успішність шестикласників у оволодінні змістовою лінією «Фонетика. Орфоепія»

Найпроблемнішими, як зазначалося попередньо, для учасників були завдання з фонетики та орфоепії, хоча відповідний матеріал – це те, над чим учнівство працювало й у початковій школі, і в 5-х класах. Обидва завдання, які було запропоновано в тексті з цього мовного розділу, виявилися складними для учнівства (рис. 2.2.2.13).

Одне із завдань передбачало встановлення відповідності між звуковим і буквеним рядом (правильна відповідь у завданні – «монпансьє, якість»). Із ним змогли вортися лише 25% учасників. А друге, із яким упоралися 27% шестикласників, передбачало показ розуміння того, що буквені позначення не завжди відображають звуковий ряд через чинність, наприклад, такого явища, як уподібнення приголосних (правильна відповідь у завданні – «боротьба, дятел»). Про що говорять ці результати? Передусім про те, що при переході учнів з початкової школи в 5-й клас так і не відбувається поглиблення й закріплення уявлень про фонетичну (і графічну) систему мови, тож щойно учні починають вивчати в 6-му класі системний курс морфології, знання й навички

попереднього етапу навчання здебільшого вивітрюються. І це надзвичайно прикро, адже для глибшого розуміння словозміни аж ніяк не завадили б знання з фонетики.

Рис. 2.2.2.13. Складність тестових завдань змістової лінії «Фонетика. Орфоепія»

Успішність шестикласників у оволодінні змістовою лінією «Орфографія»

Як свідчать дані на **рис. 2.2.2.14**, серед завдань на орфографію в тесті були як ті, що виявилися заскладними для більшості учнів, так і ті, яким могли дати раду чимало їх. Як видно з **таблиці 2.2.2.6**, знання й уміння учнівства із цього розділу мови не характеризуються стійкістю й системністю: завдання на ті самі теми, наприклад, на позначення на письмі ненаголошених [e], [и] чи на спрощення приголосних та його відображення на письмі потрапили і до категорії складних, і до категорії легких.

Як було зазначено вище, проблему в цьому разі слід убачати в тому, що учнівство не оволоділо на належному рівні системними (теоретичними) уявленнями про відповідні орфограми, уже не говорячи про уявлення, які пов'язують орфографію з фонетичним рівнем мови. Показовими в цьому розрізі зокрема можуть бути завдання 2_7 (м'який знак) та 2_8 (апостроф), з якими впоралися 38% та 48% учасників відповідно (див. приклади нижче). Як бачимо, менш ніж половина шестикласників здатна виконати ці завдання, а це, як відомо, взаємопов'язані теми, над якими робота відбувається і під час вивчення фонетики, і під час вивчення орфографії, а далі продовжується ще й у межах

системного вивчення морфології. На жаль, доводиться констатувати, що навіть у таких наскрізних темах шестикласники відчують труднощі.

Насамкінець варто зауважити, що хоча в тесті завдань, каліброваних як завдання на орфографію, загалом 11, насправді їх більше, а саме 21, оскільки частина завдань, що тісно пов'язані з орфографічною грамотністю, кваліфіковані як завдання на морфологію. Це пов'язано з тим, що в шкільній практиці частина орфографічних тем вивчається саме в курсі системної морфології. Як засвідчив аналіз, середня складність як «власне орфографічних» завдань, так і всього пулу завдань на орфографію (у широкому її баченні) залишається сталою: у середньому 43% учнів здатні впоратися з цими завданнями. Говорячи інакше, у середньому менш ніж половина учнівства на кінець 6-го класу спроможна показати належний рівень орфографічної вправності.

Рис. 2.2.2.14. Складність тестових завдань змістової лінії «Орфографія»

Таблиця 2.2.2.6. Складність тестових завдань з української мови на вимірювання орфографічної вправності шестикласників

Завдання	Мовна тема	Складність
Ех_2_4	Позначення ненаголошених е, и	77%
Ех_2_5	Позначення спрощення в групах приголосних	53%
Ех_2_8	Апостроф	48%
Ех_2_9	Подвоєння букв	46%
Ех_2_10	Найпоширеніші випадки чергування	43%
Ех_2_11	Велика літера і лапки у власних назвах	40%
Ех_2_7	М'який знак	38%
Ех_2_6	Правопис префіксів	35%
Ех_1_18	Спрощення в групах приголосних	33%
Ех_2_12	Зміни приголосних при творенні слів	31%
Ех_1_13	Позначення ненаголошених е, и	27%

М'який знак треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

т..мяний, камін..ці, мен..шість

дон..чин, лял..ці, відсун..теся

пан..ський, пил..ність, сяд..мо

бат..ків, сіл..ський, рибал..чин

Апостроф треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

об..єднатися, здоров..ячко, М..юнхен

бур..яковий, від..їжджати, Мін..юст

плем..я, перед..ювілейний, Мар..ян

дзв..якнути, жираф..ячий, Лук..яненко

Успішність шестикласників у оволодінні змістовою лінією «Морфологія»

Як було зазначено в попередньому пункті, завдання, що віднесені в тесті, використаному в межах моніторингу, до розділу «Морфологія», – це завдання, частина з яких дійсно передбачає виявлення морфологічної компетентності учнів, тобто їхньої спроможності утворювати правильні словоформи іменних частин мови (іменник, прикметник, числівник, займенник), а частина – які швидше стосуються орфографічної вправності. Таким чином, хоча загалом завдань з розділу «Морфологія» у тесті 17, проте суто «морфологічних» з них лише 9. Утім, тут ці групи завдань розглянуто відповідно до інтерпретації їхнього змісту в шкільній практиці викладання морфології (рис. 2.2.2.15 та табл. 2.2.2.7).

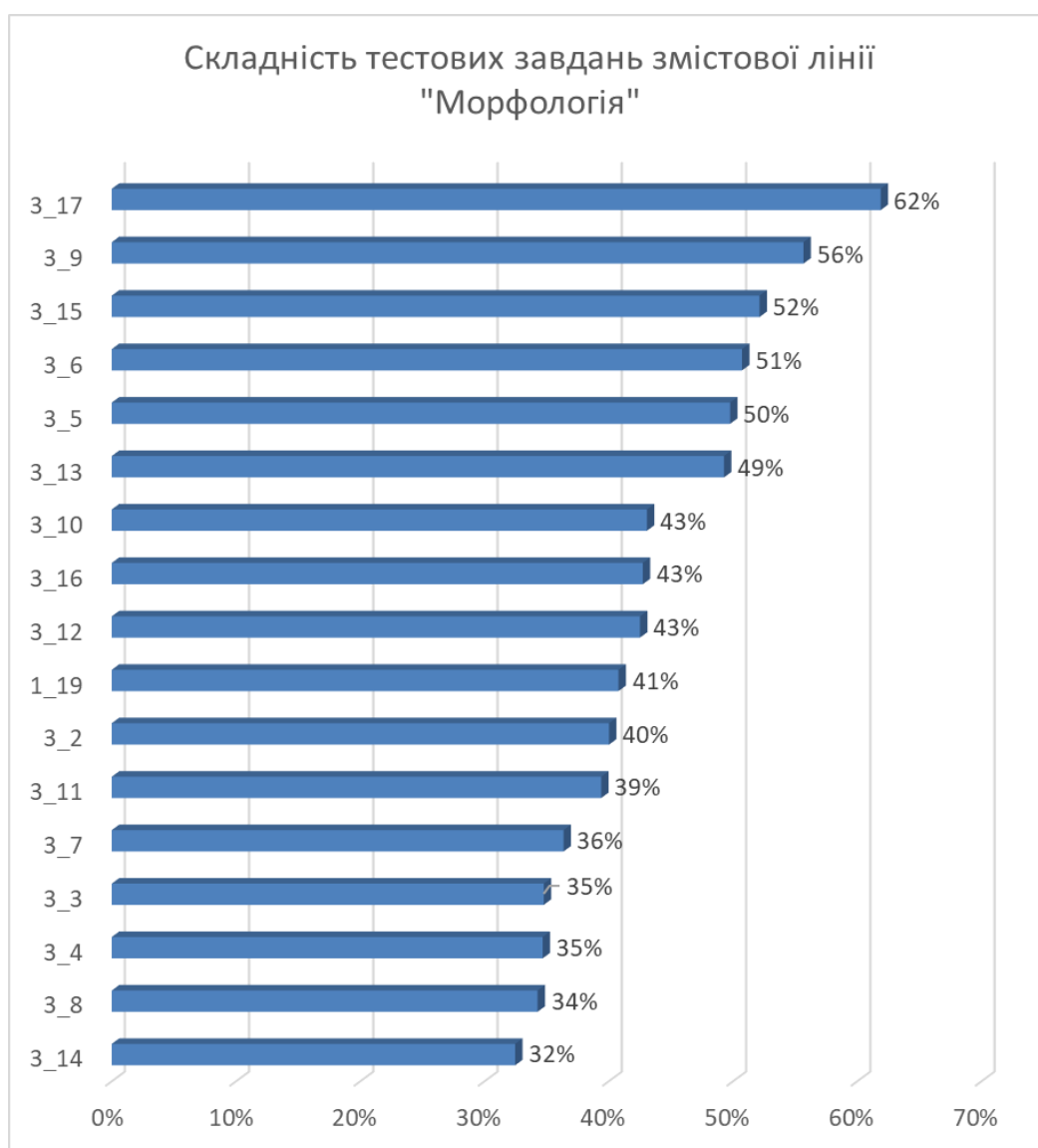

Рис. 2.2.2.15. Складність тестових завдань змістової лінії «Морфологія»

Таблиця 2.2.2.7. Складність тестових завдань з української мови на вимірювання власне морфологічної вправності шестикласників

Завдання	Мовна тема	Складність
Ех_3_17	Правопис займенників	62%
Ех_3_9	НЕ з прикметниками	56%
Ех_3_15	Узгодження числівників з іменниками	52%
Ех_3_6	НЕ з іменниками	51%
Ех_3_5	Відмінювання іменників. Подвоєння букв, апостроф у формах Ор. в. III відміна	50%
Ех_3_13	Відмінювання порядкових числівників	49%
Ех_3_10	Н і НН в прикметниках	43%
Ех_3_12	Числівник. Відмінювання кількісних числівників	43%
Ех_3_16	Займенник. Відмінювання займенників	43%
Ех_1_19	Відмінювання іменників	41%
Ех_3_2	Іменник. Рід іменників	40%
Ех_3_11	Написання складних прикметників разом або з дефісом	39%
Ех_3_7	Утворення присвійних прикметників	36%
Ех_3_3	Відмінювання іменників. Кличний відмінок	35%
Ех_3_4	Відмінювання іменників. Орудний відмінок	35%
Ех_3_8	Ступені порівняння прикметників	34%
Ех_3_14	Позначення дати й часу	32%

Як свідчить **рис. 2.2.2.15**, з усього набору завдань на морфологічну вправність шість належать до категорії складних. **Табл. 2.2.2.7** унаочнює, що ці завдання виразно відображають типово складні теми для учнівства, як-от правопис складних прикметників, утворення присвійних прикметників і форм ступенів порівняння якісних прикметників, утворення форм орудного й кличного відмінків, а також позначення часу та дат з використанням числівників. Імовірно, зосередження на цих темах могло б посутньо покращити успішність учнів,

адже, як свідчать змістові характеристики інших завдань у цій таблиці, учні спроможні досягати кращих результатів.

Водночас принагідно увагу б хотілося привернути до завдання 3_15: тема, яка в ньому актуалізована, викликає зазвичай певні труднощі в учнівства, однак, як показують дані, це завдання опинилося в групі «найлегших» для учасників тестування. Насправді, це завдання є підстави використати швидше як «антиприклад успішності» і говорити про нього як про типовий зразок недостатнього оволодіння учнівством морфологічними нормами. Якщо поглянути на це завдання (див. приклад нижче), то з'ясуємо, що його виконання не пов'язане із жодними труднощами: помилка є очевидною, однак, на жаль, навіть із таким простим завданням упоралася лише половина учасників.

Помилково узгоджено числівник з іменником у рядку

сім мішків гречаної вовни

йти на всі чотири вітра

як свої п'ять пальців

сльози в три ручаї

Успішність шестикласників у оволодінні змістовою лінією «Синтаксис. Пунктуація»

Погляд на складності тестових завдань, що стосуються синтаксичних і пунктуаційних тем (**рис. 2.2.2.16**), переконують у тому, що з відповідним програмовим матеріалом можуть упоратися здебільшого менш ніж половина шестикласників. Це можна пояснити, з одного боку, тим, що окремі з цих тем є лише оглядовими на рівні 5-го класу, а з іншого боку, тим, що їм недостатньо приділяють уваги й у 6-му класі, коли, наприклад, розглядають синтаксичні функції частин мови (див. **табл. 2.2.2.8**).

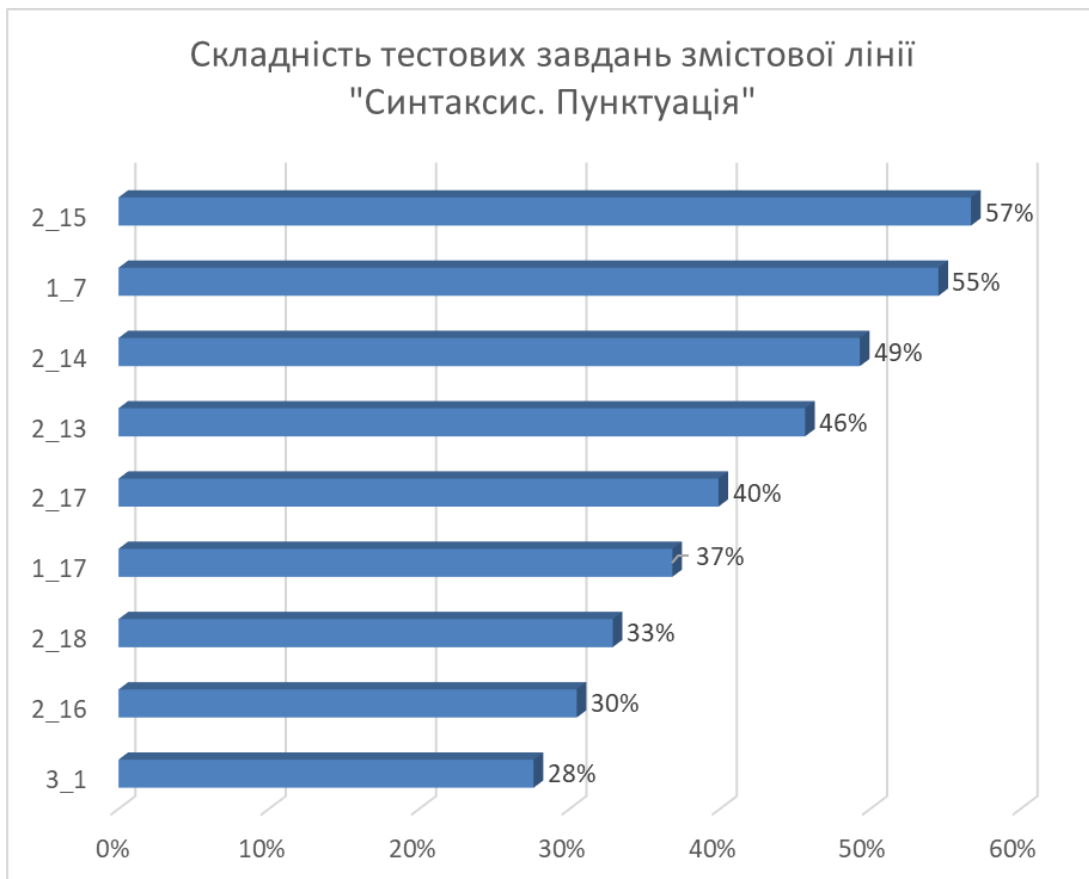

Рис. 2.2.2.16. Складність тестових завдань змістової лінії «Синтаксис. Пунктуація»

Таблиця 2.2.2.8. Складність тестових завдань з української мови на вимірювання синтаксичної та пунктуаційної вправності шестикласників

Завдання	Мовна тема	Складність
Ех_2_15	Звертання	57%
Ех_1_7	Словосполучення	55%
Ех_2_14	Однорідні члени речення, узагальнювальне слово при однорідних членах	49%
Ех_2_13	Види речень за метою висловлювання й емоційним забарвленням	46%
Ех_2_17	Пряма мова. Діалог	40%
Ех_1_17	Просте і складне речення	37%
Ех_2_18	Вставні слова	33%
Ех_2_16	Складне речення	30%
Ех_3_1	Головні та другорядні члени речення	28%

Найпростішим для учнівства виявилось завдання 2_15, що стосувалося пунктуації, але насправді актуалізувало уявлення учасників про синтаксичну природу звертання, а також про особливості кличного відмінка іменників і взаємозв'язок іменника із залежними від нього частинами мови (див. приклад нижче). На жаль, попри те, що тема звертання ретельно розглядається в початковій школі, а потім у 5-му або 6-му класі, лише 57% шестикласників можуть застосувати свої знання щодо неї на практиці.

Зрозуміло, що коли йдеться про теми, які є ознайомчими в початковій школі й 5-му класі (як-от розрізнення простого і складного речення, розбір речень за членами речення та ін.), то вони викликають в шестикласників ще більші труднощі. Ілюстративним тут може бути завдання 1_17, що було використане у тесті 2023 р. та 2024 р. Виконати це завдання на розрізнення простого і складного речення змогли в обидва роки однакові частки учасників (37%), що може свідчити про типову ситуацію в опануванні синтаксично-пунктуаційним матеріалом у разі його оглядового вивчення без постійної актуалізації в поточній роботі, наприклад, під час роботи з текстами.

Правильно поставлено розділові знаки при звертанні в реченні

Без серйозних тренувань юначе, не буде високих результатів.

Ти Миколо, сьогодні, зауваж це, будеш на першій доріжці.

Увага, шановні учасники змагань, починаємо жеребкування!

Бажаємо всім успіху на чемпіонаті дорогі, юніори і юніорки!

2023 р.

Складним є речення

І знову до справи беруться юні детективи: Миха Ватсон, Льоха Холмс і Настя Бонасьє.

Та й ходять ці сучасні мамонти не на чотирьох, а лише на двох ногах.

У цій справі все справжнє: і пригоди, і небезпеки, і дружба...

Льоха і Миха розплутали чимало складних справ, але такої вони ще не мали.

2024 р.

В описі «Гаряча зима. Книга 13» простим є речення

Щойно Ґреґову школу зачиняють через снігопад, цілий район перетворюється на зимове поле бою.

Вони маневрують між союзниками, зрадниками й войовничими бандами, щоб вижити.

Коли сніг розчистять, чи виповзуть вони з-під нього героями?

Чи виживуть друзі взагалі й побачать новий день?

Успішність шестикласників у оволодінні змістовою лінією «Розвиток мовлення»

Хоча в тесті з української мови завдань, пов'язаних із загальною темою «Розвиток мовлення» небагато, однак вони доволі показові щодо того, як учнівство, вивчаючи курс мови, посилює свою читацьку компетентність. На жаль, як показують дані, відображені на **рис. 2.2.2.17** та в **таблиці 2.2.2.9**, у цьому аспекті в учительства ще чимало роботи, хоча деякі здобутки шестикласників і можуть потішити.

Рис. 2.2.2.17. Складність тестових завдань змістової лінії «Розвиток мовлення»

Таблиця 2.2.2.9. Складність тестових завдань з української мови на вимірювання вправності шестикласників з розділу «Розвиток мовлення»

Завдання	Мовна тема	Складність
Ex_1_10	Мікротема	55%
Ex_1_15	Ситуація спілкування	49%
Ex_1_5	Мікротема	38%
Ex_1_1	Ситуація спілкування	37%
Ex_1_2	Тема, головна думка тексту	19%

Якщо говорити про проблемні аспекти, то передусім упадає в око те, як учні впоралися із завданням 1_2, виконання якого б мало бути на сьогодні «автоматичним» уже на рівні молодшого учнівства, якби на уроках мови більше приділяли уваги не тільки питанням «*про що текст?*» (тема) і «*що хотів сказати автор?*» (типове формулювання ідеї), а й засадничому для сучасного світу, сповненого рекламою, фейками й пропагандистськими текстами, – «*навіщо автор створив цей текст? яку мету він ставив перед собою?*». На жаль, лише 19% учасників тестування розпізнали мету тексту, який їм було запропоновано прочитати – рекламного тексту з виразним анотаційним елементом задля формування бажання придбати книжки відповідної серії.

Мета цього тексту –

пояснити особливості такого жанру, як щоденник

докладно переказати зміст усієї книжкової серії

заохотити до перегляду фільмів на основі книг

переконати придбати паперові книжки серії

Водночас тішить, як було зазначено вище, той факт, що майже половина учасників моніторингу (49%) виявила спроможність пов'язувати синтаксичні особливості тексту з метою, яку автор ставить перед собою. У цьому разі

йдеться про завдання 1_15. Важливо відзначити, що про те, що ця навичка учнівства є доволі сформованою, свідчить і те, як шестикласники виконали завдання 1_10, яке перегукується із завданням 1_15 (див. приклади нижче).

У тексті більшість описів книг серії «Щоденник слабака» завершується трьома крапками (...) або знаком питання з крапками (?..). З якою метою, найімовірніше, це зроблено?

- Щоб не робити спойлера про те, що буде в наступній книжці серії
- Щоб показати, що всієї книжки не можна переказувати в цьому тексті
- Щоб читачі розуміли, що в усіх книжках є багато чого недоказаного
- Щоб заінтригувати читачів, обриваючи опис на чомусь найцікавішому

Переглянь побіжно описи книг 1, 3, 6, 7, 9, 12, 14 та 15, звертаючи увагу на сполучники **але**, **проте** та **однак**. З якою метою ці сполучники вжито в усіх цих описах?

- щоб показати, що всі ці описи робила та сама людина, якій до вподоби ці сполучники
- щоб попередити, що в цьому епізоді книжки щось піде не так, як очікують герої
- щоб зазвичай короткі речення гарно були пов'язані в один цілісний зв'язний текст
- щоб попередити читачів, що в книжках Джеффа Кінні багато незрозумілого для них

2.2.2.5. Успішність виконання шестикласниками груп тестових завдань за когнітивними вимірами

Усі завдання в тесті з української мови експерти на етапі підготовки класифікували за специфікою основної когнітивної активності (знання, застосування й міркування), яку учасники мали б продемонструвати, виконуючи те чи те завдання. Середні значення складності завдань тесту за когнітивним виміром наведено на **рис. 2.2.2.18**.

Рис. 2.2.2.18. Середня складність завдань тесту з української мови за когнітивними вимірами

Як свідчить рух кривої на рисунку вище, тестові завдання на знання очікувано виявилися найлегшими для учасників моніторингу: у середньому майже половина шестикласників могли з ними впоратися. Для виконання таких завдань необхідно було пригадати щось вивчене або виявити сформованість елементарного вміння застосувати відоме на типовому мовному матеріалі. Водночас варто зауважити, що навіть із такими завданнями, тобто завданнями на знання, учасники працювали по-різному: одні із цих завдань, де треба було показати, наприклад, розуміння лексики або найближчого текстового контексту, були легкими для учасників, а от завдання, де треба було пригадати певні теоретичні знання, як було зауважено вище в пункті 2.2.2.3, були для шестикласників складнішими. Для унаочнення цієї тези наведемо два приклади завдань на знання: з першим упоралися 70% учасників, а з другим — більш ніж удвічі менше учасників (33%).

Значення «*втратити інтерес до чогось, віру в щось; засмутитися, зневіритися*» має вжитий у тексті фразеологізм

вскочити в халепу

перевернула все з ніг на голову

до дідька проблем

опускати руки

Щоб правильно заповнити пропуски в словах з тексту *зловіс..ніше, перехрес..ним, нещас..лива, щотиж..невих*, треба пригадати правило

правопису складних слів

вживання подвоєних букв

написання м'якого знака

спрощення в групах приголосних

Та все ж коли йдеться про завдання на застосування знань на практиці та про міркування, то тут учні 6-х класів, порівняно з попередньою категорією завдань, показують гіршу успішність: у середньому 41% учасників може впоратися із завданнями, де треба практично реалізувати набуті знання, інколи у зміненому контексті, і 39% — із завданнями, де необхідно проявити сформованість уміння враховувати кілька фактів, аналізувати їх і оцінювати. Показовим у цьому сенсі може бути завдання на міркування, приклад якого наведено нижче. Із ним упоралися лише 37% учасників, тобто трішки більш ніж третина учнів, які звершують навчання в 6-х класах, здатні на підставі ознайомлення з доволі виразними ознаками рекламного медіатексту дійти висновку про те, де саме подібний текст був би питомим. І це, до речі, спостереження, яке важливе в більш глобальному розрізі: можливо, шестикласники дійсно не мають досвіду «комунікації» з книгарнями, зокрема онлайн-овими, щоб упізнавати тексти такого типу й робити про них якісь висновки?

Найімовірніше, цей текст розміщено

в літературному довіднику

у вільній енциклопедії «Вікіпедія»

на сайті онлайнної книгарні

на бібліотечному стенді

2.2.3. Зв'язок контекстних чинників з успішністю учнівства

2.2.3.1. Демографічні та інституційні чинники та їх зв'язок з успішністю з української мови

Розподіл учасників за статтю та зв'язок цього чинника з успішністю

Як показано на **рис. 2.2.3.1**, у тестуванні з української мови у 2024 р. узяли майже однакові частки учнів та учениць, відповідно 48% та 52%. На **рис. 2.2.3.2** показано, що успішність учнівства шостих класів певною мірою пов'язана з фактором статі. Якщо медіана результатів для хлопців становить 6,73, то для дівчат – 7. Ця різниця є статистично значущою.

Рис. 2.2.3.1. Розподіл учасників моніторингу, які виконували тест з української мови, за статтю

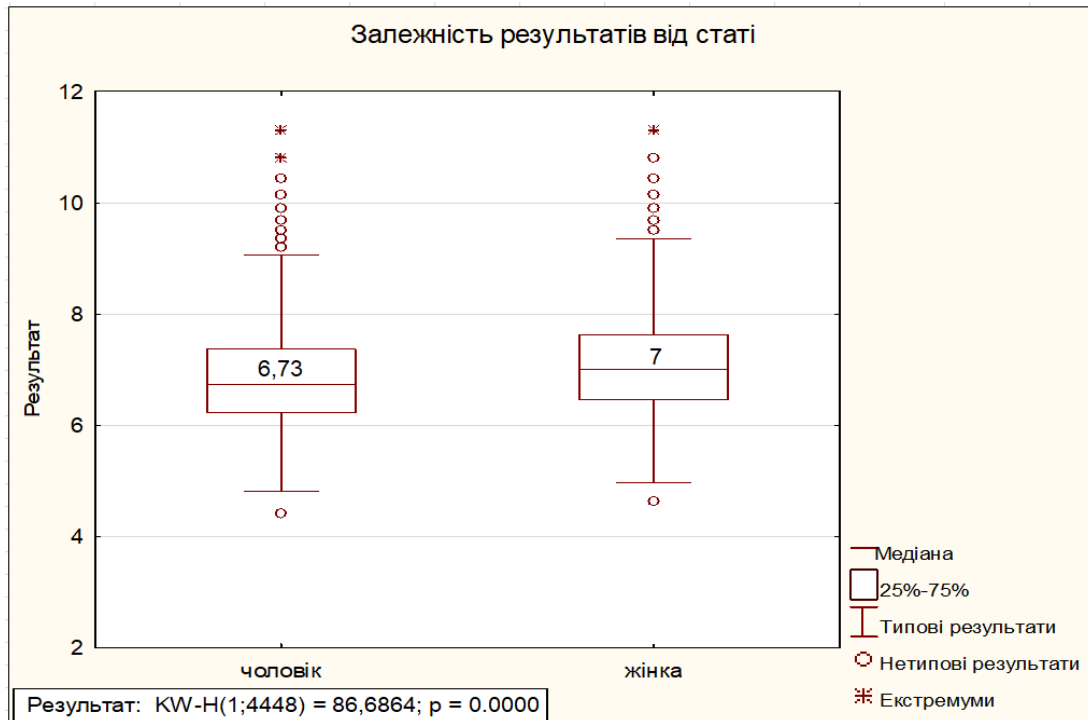

Рис. 2.2.3.2. Результати з української мови залежно від статі учасників

Розподіл учасників за регіонами та зв'язок цього чинника з успішністю

Успішність учнівства у виконанні тесту з української мови було розглянуто в розрізі регіонів. Як свідчить діаграма на **рис. 2.2.3.3**, найбільше учасників у вибірці – із Дніпропетровської, Київської, Львівської, Одеської та Харківської областей, а також міста Києва (від 5% до понад 9%), а найменше – з Луганської області та інших прифронтових територій. Загалом, як показано на **рис. 2.2.3.4**, майже третина учасників представляє західний регіон нашої країни (32%), на 10% менше – це учнівство з північних територій, 18% учасників – зі східних і по 14% із південних і центральних областей. Попри цю нерівномірність, вибірки за регіонами є репрезентативними.

За підсумками аналізу встановлено, що результативність у виконанні тесту з української мови пов'язана з тим, у якому регіоні навчаються шестикласники, про що свідчить результат статистичного тесту Краскела-Уоліса. Це означає, що є статистично значуща різниця між результатами учнів з різних регіонів.

Із даних на **рис. 2.2.3.5** можна виснувати, що середні оцінки учнів дещо різняться залежно від регіону. Найвищу успішність показують шестикласники з м. Києва (7.06), а також із південних областей (7.0). Дещо нижчу успішність показують учні із західних областей (6.94). Учні з Центр, Сходу і Півночі показують однакову середню успішність. Отримані дані можуть указувати на те, що умови навчання, методи викладання або інші соціальні та економічні чинники впливають на успішність учнів у різних регіонах України. Варто зауважити, що коли йдеться про м. Київ, то краща успішність учнівства є очікуваною, водночас результати південних областей є несподіваними, зважаючи на те, що лівова частка учнівства на цих територіях навчається дистанційно й посутньо потерпає від проблем, пов'язаних з війною. Можна припустити, що на успішність учнівства з Півдня вплинули інші фактори, які потребують окремого дослідження.

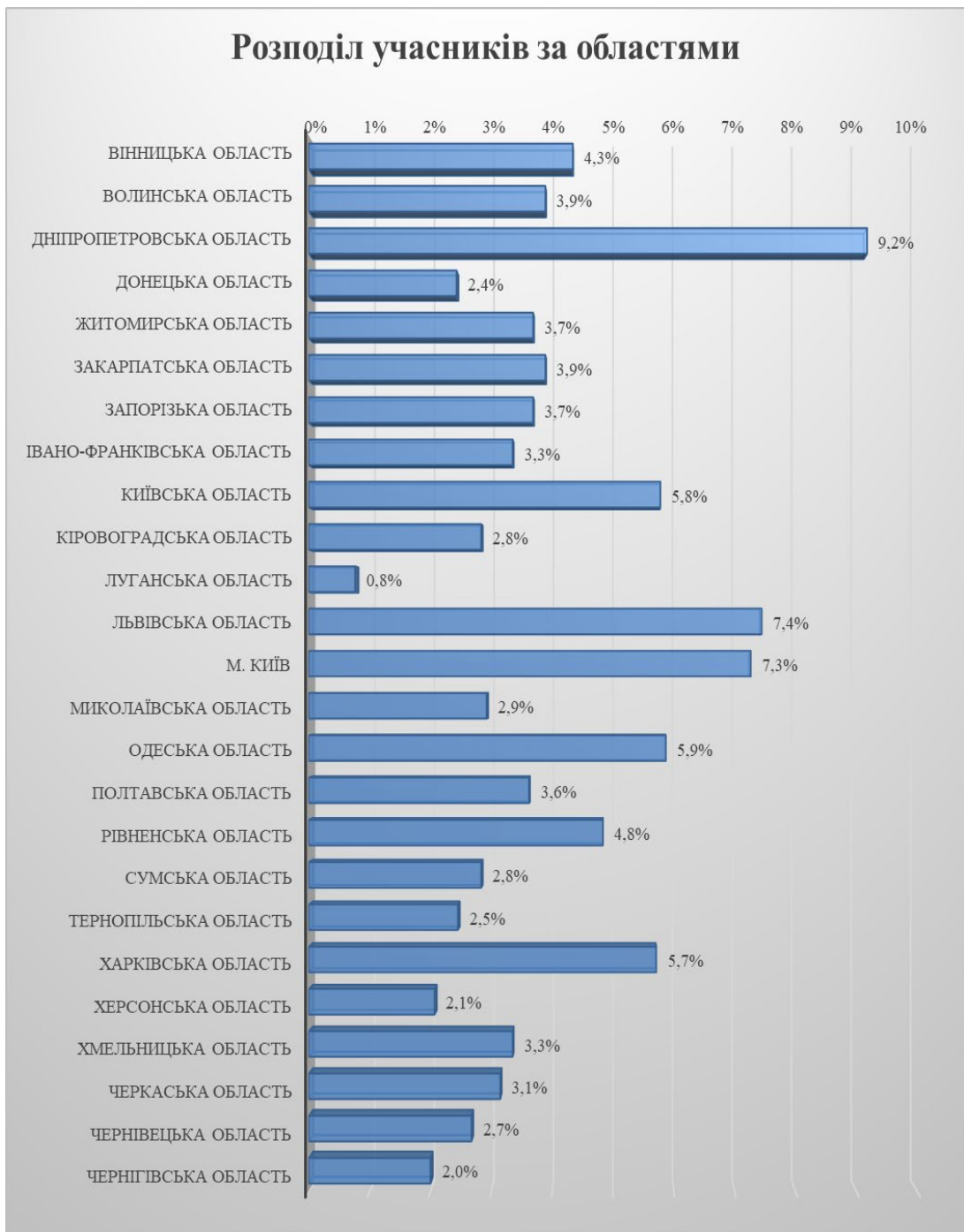

Рис. 2.2.3.3. Кількісний розподіл шестикласників-учасників моніторингу за областями

Рис. 2.2.3.4. Кількісний розподіл шестикласників-учасників моніторингу за регіонами

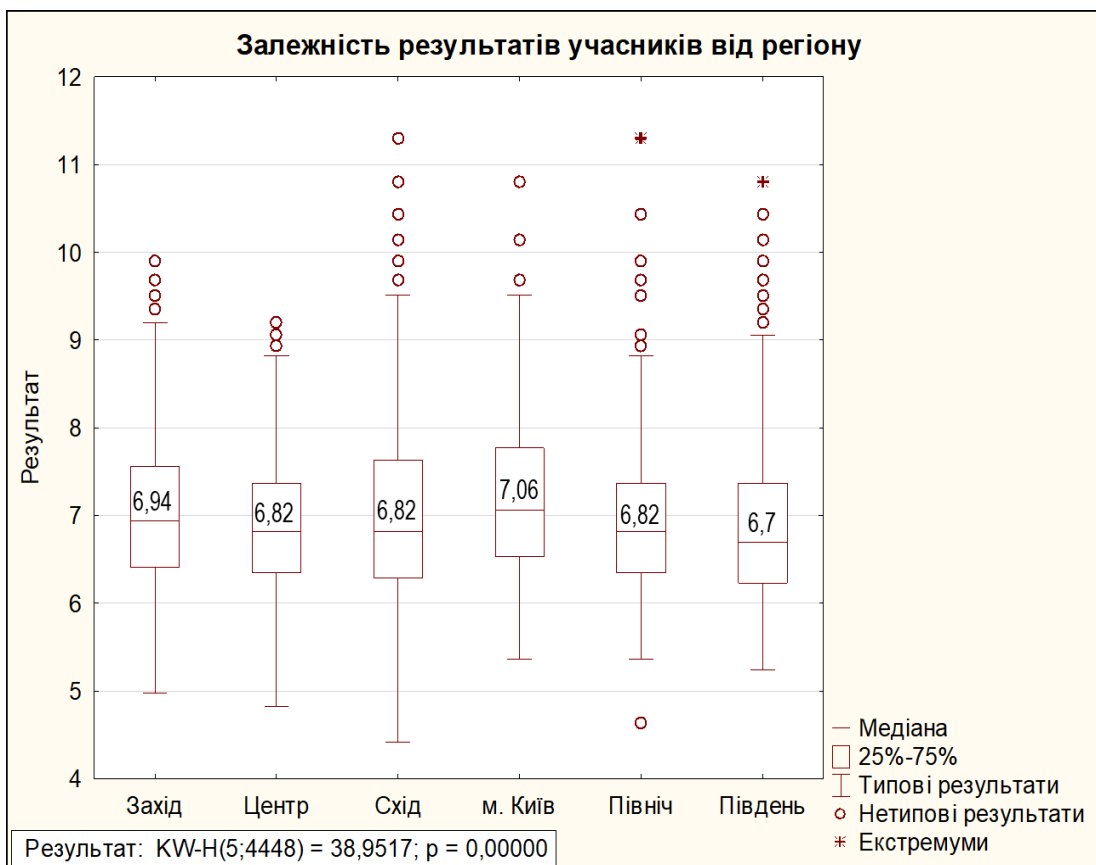

Рис. 2.2.3.5. Результати з української мови залежно від регіону

Розподіл учасників за типом населеного пункту та зв'язок цього чинника з успішністю

У тестуванні з української мови учасників із сільської місцевості було майже удвічі менше, ніж із міської, – 31% проти 69% (рис. 2.2.3.6). Як свідчать дані на рис. 2.2.3.7, шестикласники, які навчалися в міських закладах освіти, показали незначно вищі результати, що цілком узгоджується з багатьма іншими дослідженнями, які засвідчують, що у селах і селищах учнівство, на жаль, має менше шансів досягати вищих результатів.

Рис. 2.2.3.6. Кількісний розподіл шестикласників за типом місцевості, де розташований їхній заклад загальної середньої освіти

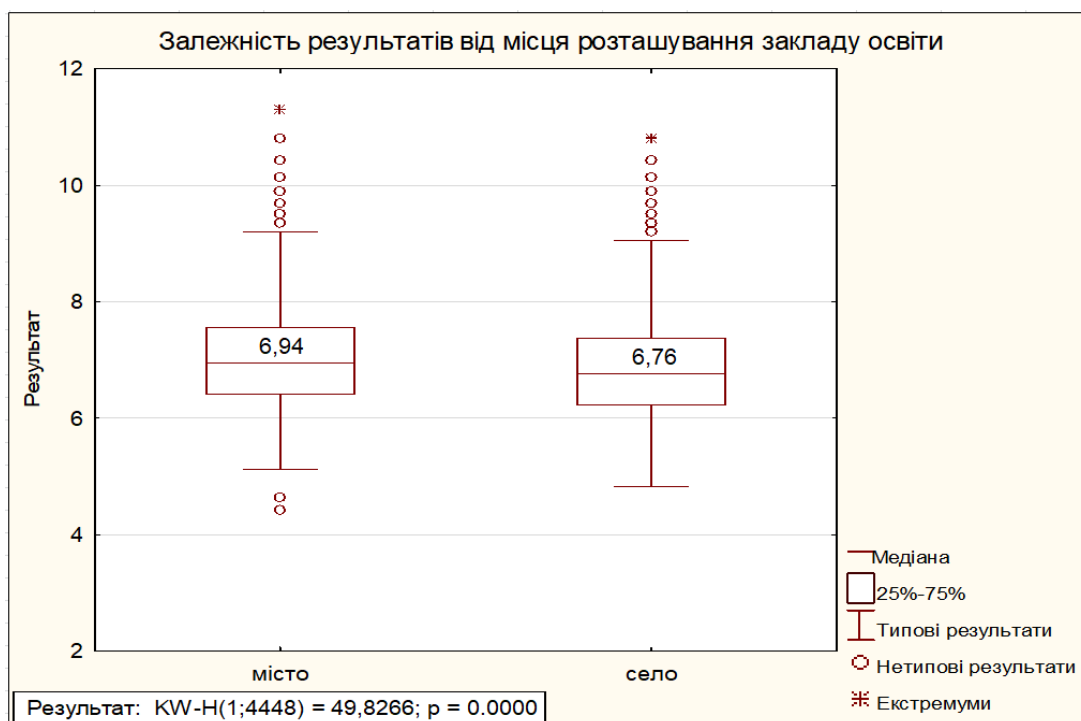

Рис. 2.2.3.7. Результати з української мови залежно від типу місцевості, де розташований заклад освіти

Розподіл учасників за місцем перебування та зв'язок цього чинника з успішністю

Серед учасників моніторингу у 2024 р. було 4% шестикласників, які на час проведення тестування перебували за кордоном (рис. 2.2.3.8). Результати цих учнів з української мови дещо кращі за результати їхніх однолітків, які навчалися в Україні (рис. 2.2.3.9). Спостережувану різницю в успішності учнівства залежно від місця його перебування варто інтерпретувати з обережністю, ураховуючи специфіку контингенту дітей, які змушені були виїхати за кордон через війну.

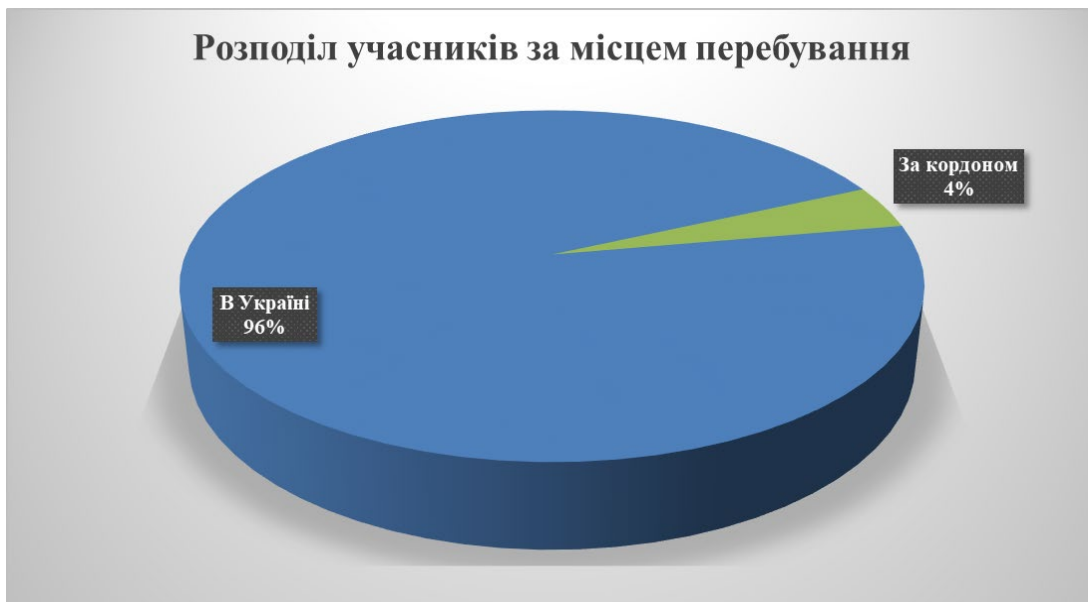

Рис. 2.2.3.8. Кількісний розподіл шестикласників залежно від місця перебування

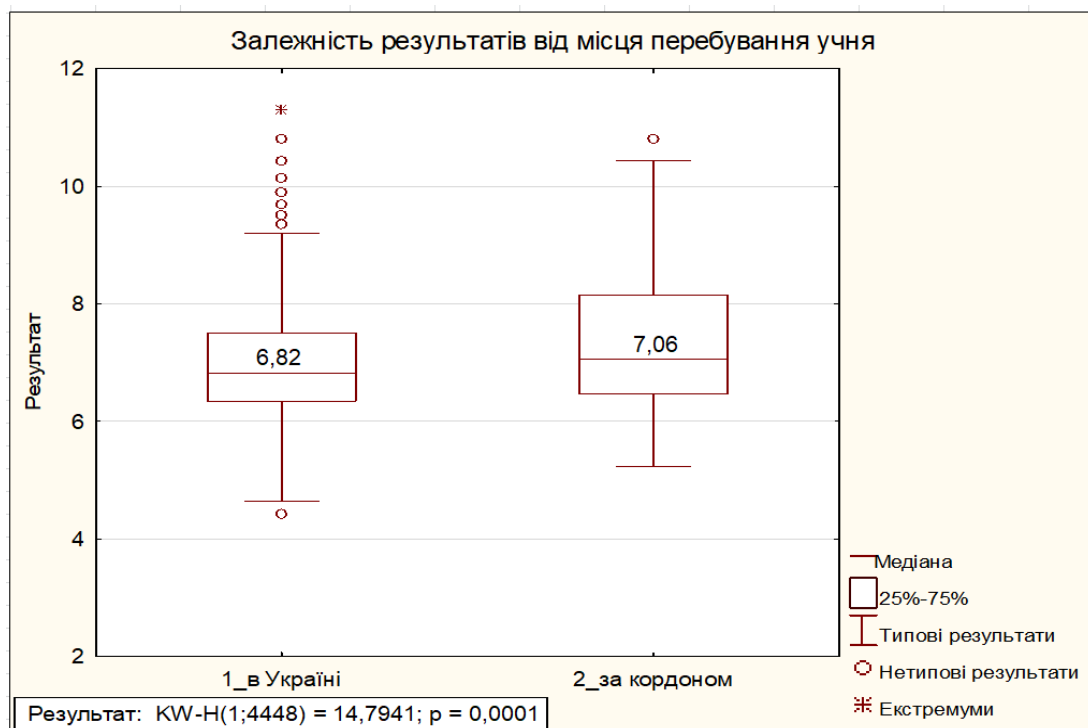

Рис. 2.2.3.9. Результати з української мови залежно від місця перебування учнів

Розподіл учасників за наявністю статусу внутрішньо переміщеної особи та зв'язок цього чинника з успішністю

Незначна частка учнів (7%), які в 6-му класі навчалися в Україні й узяли участь у моніторингу, має статус внутрішньо переміщених осіб (ВПО) (рис. 2.2.3.10). Статистичного зв'язку між успішністю з української мови та наявністю статусу ВПО не було виявлено.

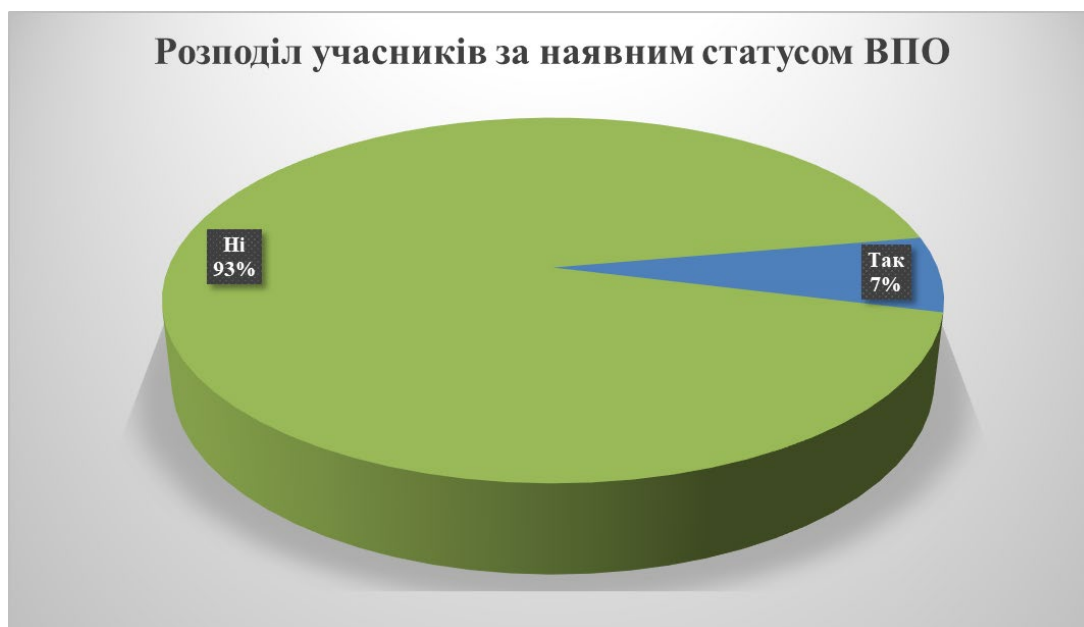

Рис. 2.2.3.10. Кількісний розподіл шестикласників залежно від наявності в них статусу внутрішньо переміщеної особи

Розподіл учасників за ознакою переважної форми навчання впродовж 6-го класу та зв'язок цього чинника з успішністю

У вибірці шестикласників, які у 2024 р. узяли участь у тестуванні з української мови, майже 2/3 навчалися впродовж 2023/2024 н. р. в очному форматі. Ще 17% засвоювали шкільну програму в змішаному режимі навчання, а більш ніж чверть шестикласників і шестикласниць, які взяли участь у моніторингу, змушені були навчатися лише дистанційно (рис. 2.2.3.11).

Як показують дані на графіку на рис. 2.2.3.12, медіанне значення результатів учнів, які навчалися очно й дистанційно, не відрізняється (6,88). Натомість учні, які змушені були поєднувати формати навчання, показали зовсім незначно нижчу успішність. Цей факт може свідчити, що упорядковане навчання (або

повністю очне, або повністю дистанційне) є більш прийнятним для учнівства, ніж модель, за якою відбуваються постійні зміни модусу навчання.

Рис. 2.2.3.11. Кількісний розподіл шестикласників залежно від переважної форми навчання, за якою вони навчалися впродовж навчального року

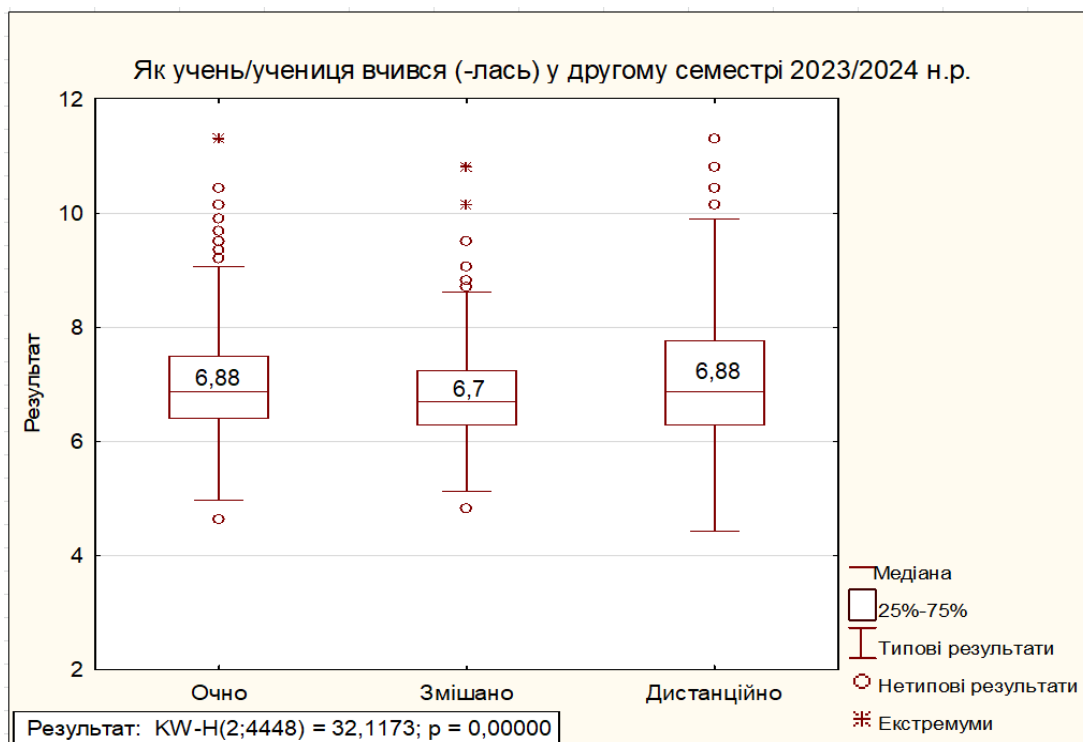

Рис. 2.2.3.12. Результати з української мови залежно від форми навчання, за якою учні-учасники моніторингу переважно навчалися в 6-му класі

Розподіл учасників за специфікою проходження тестування з української мови та зв'язок цих чинників з успішністю

Усі учасники моніторингового дослідження проходили тестування на комп'ютерній основі, однак майже чверть з них це робила онлайн за місцем перебування, інші – очно в закладі освіти (**рис. 2.2.3.13**). Ті учасники, які мали змогу проходити тестування, не покидаючи домівки, показали дещо вищий результат (**рис. 2.2.3.14**). Це може свідчити про те, що звичність і комфортність обстановки є певною перевагою для учасників. Водночас не можна також не припускати того, що в окремих випадках проходження тестування в домашніх умовах могло бути пов'язане з певною сторонньою підтримкою (попри те, що під час тестування здійснювалося відеоспостереження за процесом тестування).

Залежно від того, на якому пристрої учасники проходили тестування, вибірка розподілилася очікувано: ті учні, які виконували тест очно в закладі освіти, мали змогу працювати за пристроями, наданими закладом (67%), натомість третина учнів працювала з власними гаджетами (**рис. 2.2.3.15**). Серед них 16% виконували тест на власному комп'ютері / ноутбучі, 5% – на планшеті, а ще 12% – на смартфоні. Варто відзначити, що проходження тестування на смартфоні – доволі незручний формат, зважаючи на специфіку тестового середовища та форматів тестових завдань на платформі ВШО, тому цілком очікувано, що ті шестикласники, яким довелося працювати зі свого телефона, показали статистично найнижчі результати порівняно з іншим категоріями учасників (**рис. 2.2.3.16**).

Отже, можна стверджувати, що спосіб проходження моніторингу та особливості технічного пристрою, з яким працювали учні, могли певною мірою позначитися на успішності виконання тесту з української мови. Для нівелювання цієї різниці, можливо, варто надавати учням можливість обирати той пристрій, за яким вони хочуть працювати, незалежно від того, у якому місці вони проходять тестування – у закладі освіти чи в місці свого перебування.

Рис. 2.2.3.13. Кількісний розподіл шестикласників залежно від способу проходження ними тестування в межах моніторингового дослідження

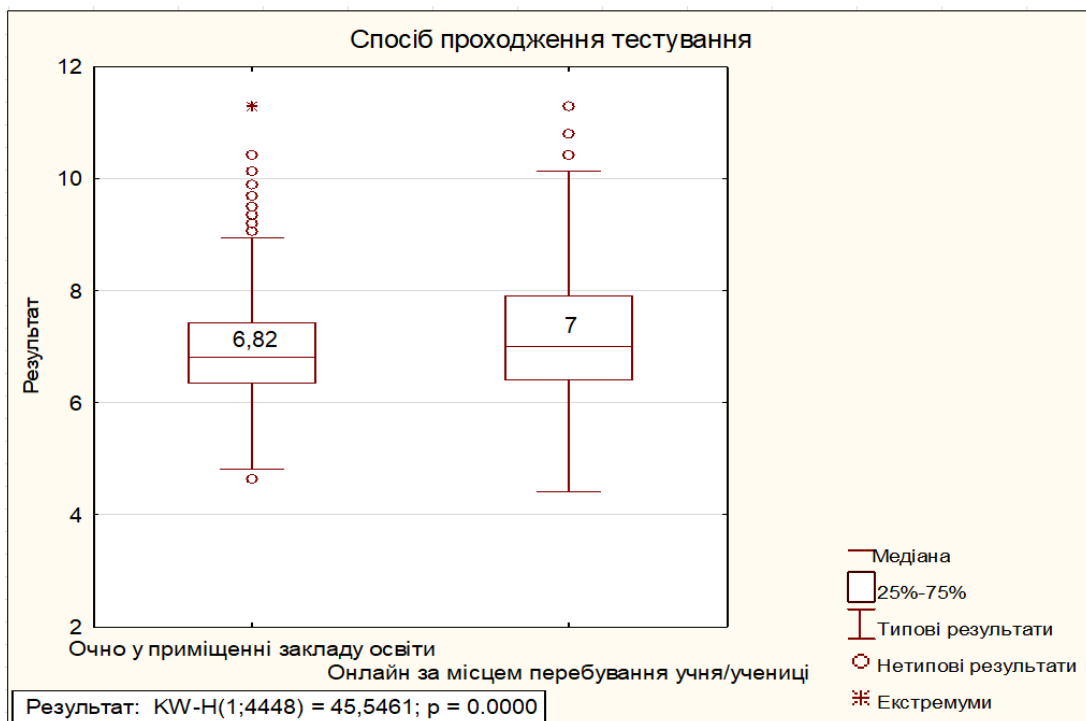

Рис. 2.2.3.14. Результати з української мови залежно від місця проходження тестування учасником

Рис. 2.2.3.15. Кількісний розподіл шестикласників залежно від того, на якому технічному пристрої вони проходили тестування в межах моніторингового дослідження

Рис. 2.2.3.16. Результати з української мови залежно від технічного пристрою, на якому учасник проходив тестування

Розподіл відповідей щодо обізнаності у сфері ІКТ і зв'язок цих чинників з успішністю (за результатами опитування)

Попередні спостереження частково перегукуються з тим, як учнівство оцінює власні сили в роботі з цифровою технікою й загалом цифровими технологіями. Так, ті учасники, які повідомили, що вважають себе вправними користувачами гаджетів (їх було 68%; див. **рис. 2.2.3.17**), отримали дещо вищий результат на тестуванні з української мови (**рис. 2.2.3.18**), порівняно з тими, хто менш упевнений у своїх силах щодо роботи з гаджетами.

Інші цифрові характеристики шестикласників, про які вони повідомляли, відповідаючи на питання анкети (**рис. 2.2.3.17**), не пов'язані значущо з успішністю з української мови, однак на них також варто звернути увагу.

Передусім важливо відзначити, що з твердженням *«Я легко орієнтувався/-лася на платформі, де проходило тестування»* повністю або частково погодилися 93% учасників. Це означає, що майже всі учасники на сьогодні мають доволі стійкі навички роботи на різних онлайн-платформах, зокрема платформах тестування. Також не може не тішити той факт, що 56% учасників дуже впевнені у своїй спроможності знаходити потрібну інформацію в інтернеті, а ще 36% – частково. Сформованість цієї навички є важливим складником не тільки цифрової грамотності, але й мовної / читацької.

Водночас той факт, що всього 43% шестикласників повністю погодилися з твердженням *«Я легко друкую на комп'ютері»*, має навести на роздуми, адже, зважаючи на те, що цифровізація освіти продовжується, навичка швидкодруку на комп'ютері / ноутбучі стає необхідним елементом загальної навчальної компетентності. Несформованість цієї навички обмежує, наприклад, можливість використання відкритих тестових завдань під час онлайн-тестувань, які надзвичайно важливі для оцінювання деяких умінь і навичок не лише в мовно-літературній, а й в інших освітніх галузях. Тому видається, що формуванню навички друкування на сьогодні варто відводити час поряд із формуванням навичок письма.

Принагідно варто зауважити, що робота в цьому напрямі може сприяти й розвитку мовної грамотності учнівства.

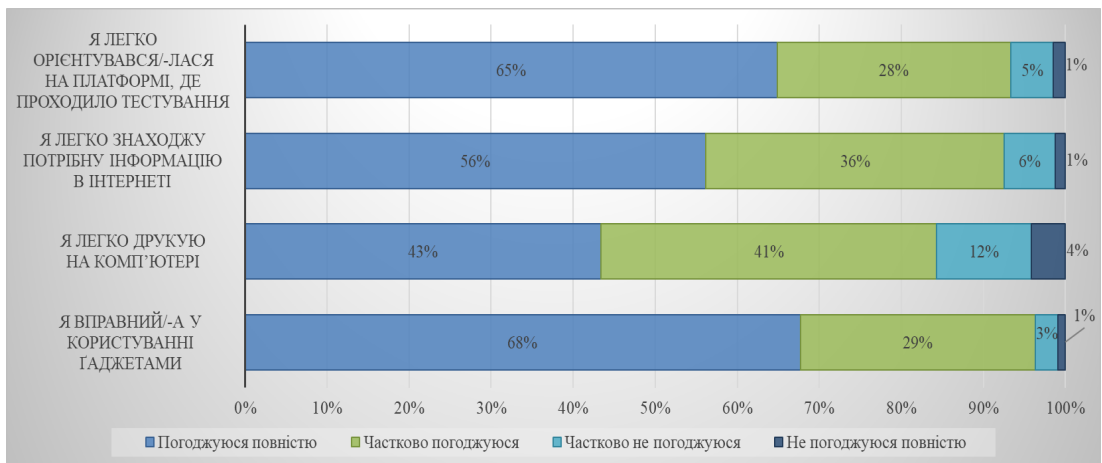

Рис. 2.2.3.17. Кількісний розподіл відповідей учасників щодо їхньої оцінки власної обізнаності у сфері ІКТ

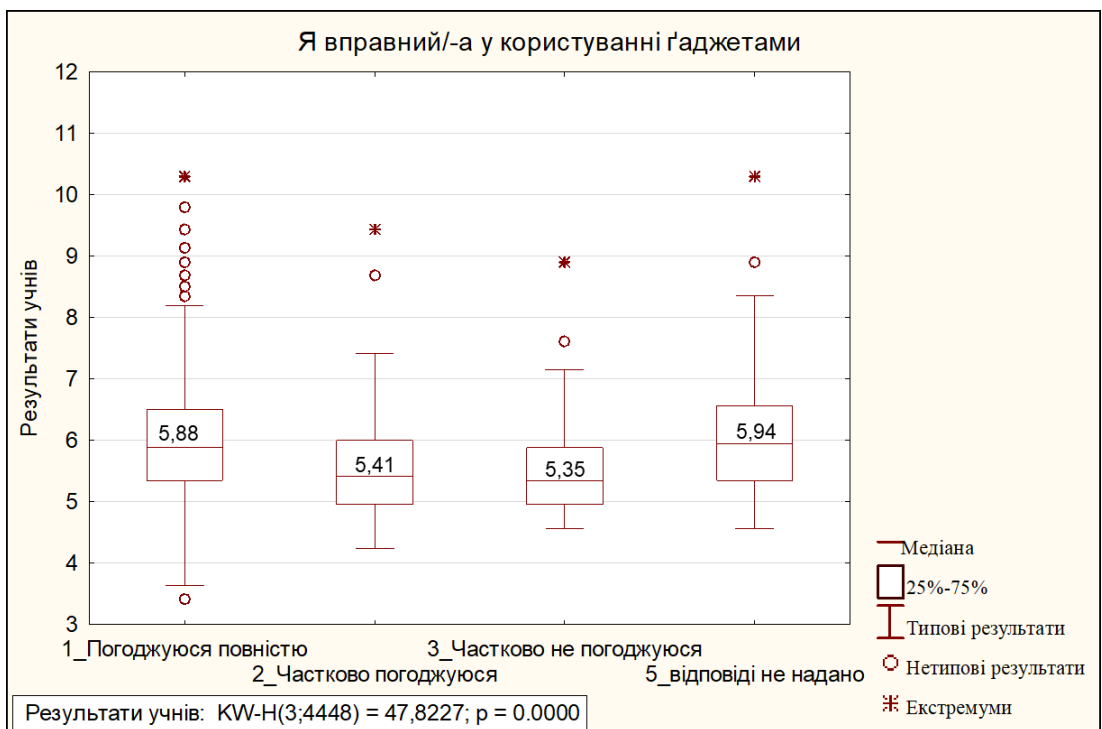

Рис. 2.2.3.18. Результати з української мови залежно від оцінки учасником власної вправності в користуванні ґаджетами

2.2.3.2. Соціально-економічний статус родин шестикласників і зв'язок цих чинників з успішністю дітей

В учнівській анкеті було кілька запитань, відповіді на які дають певне уявлення про соціально-економічний статус родин учнівства, завдяки чому можна простежити зв'язок цих чинників з успішністю шестикласників у галузі української мови. Безперечно, інтерпретація отриманих даних має бути обережною, зважаючи на те, що в умовах воєнного стану чимало дітей та їхніх родин змушені були докорінно змінити умови свого життя.

Розподіл відповідей щодо наявності технічних пристроїв і навчальних матеріалів удома і зв'язок цих чинників з успішністю

Під час анкетування шестикласників запитали, чи мають вони у власному користуванні певні технічні пристрої та навчальні матеріали (далі – засоби навчання) вдома. Розподіл відповідей на ці питання представлений на **рис. 2.2.3.19**. За повідомленнями шестикласників, 82% з них мають у власному розпорядженні телефон / смартфон, 40% – комп'ютер або ноутбук, 26% – планшет / айпад / хромбук. Водночас лише менш ніж третина учнів повідомили, що мають удома доступ до друкованих книжок та інших навчальних матеріалів. Також привертає увагу той факт, що 2% з-поміж опитаних учасників обрали відповідь *«Не маю жодного з перелічених пристроїв у власному користуванні і ділю з кимось із рідних»*. Варто зауважити, що, можливо, саме відсутність у власному користуванні учнів комп'ютерів / ноутбуків є однією з причин того, чому значна частина підлітків не має сформованих навичок друкування на цих пристроях, про що йшлося в попередньому пункті.

На **рис. 2.2.3.20** показано розподіл відповідей учасників за кількістю наявних у них навчальних ресурсів. Як видно з діаграми, 2 і більше ресурсів доступні половині шестикласників, 1 – 45%, водночас 5% учнівства не має доступу до жодного з них.

Як свідчить проведений аналіз, результати якого відображено на **рис. 2.2.3.21**, учні, які мають друковані книжки та інші навчальні матеріали у своєму

розпорядженні вдома, показують вищу успішність (7.24) порівняно з тими, хто не має доступу до друківаних навчальних матеріалів. Ця різниця є статистично значущою, що підтверджується тестом Краскела-Волліса. Водночас наявність / відсутність інших засобів не показує такого значущого зв'язку з результатами тесту з української мови. Поза тим, можна все ж стверджувати, що належне матеріальне забезпечення учнів, передусім книжками та іншим навчальними матеріалами, є важливою передумовою для підвищення їхньої успішності в навчанні.

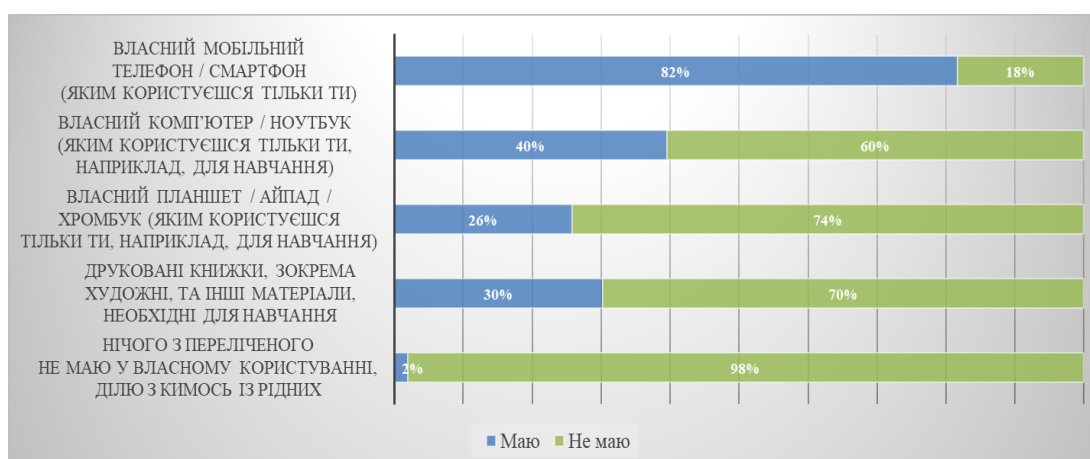

Рис. 2.2.3.19. Кількісний розподіл відповідей учасників залежно від того, що з технічних пристроїв і друківаних матеріалів для навчання вони мають у власному користуванні

Рис. 2.2.3.20. Кількісний розподіл відповідей залежно від кількості доступних учням технічних пристроїв для навчання

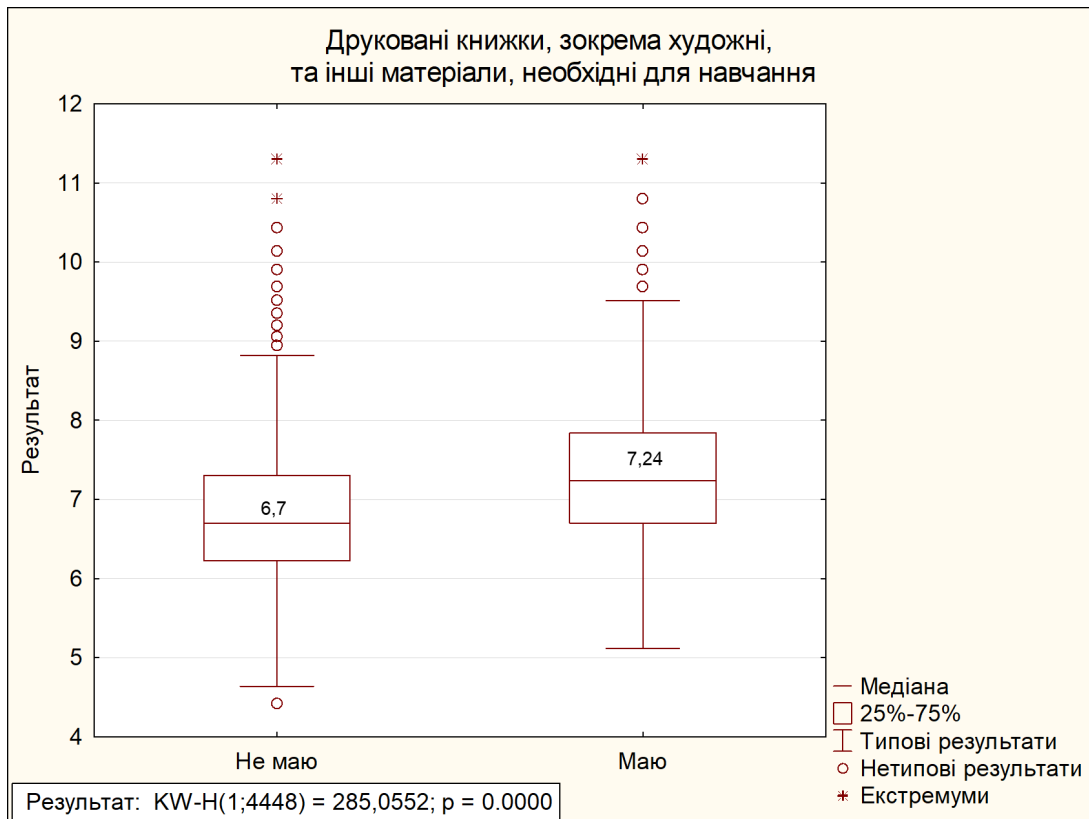

Рис. 2.2.3.21. Результати з української мови залежно від наявності в учня вдома друкованих книжок, зокрема художньої та іншої навчальної літератури

Розподіл відповідей щодо наявності в учнів умов для навчання вдома і зв'язок цього чинника з успішністю

Як свідчать дані на **рис. 2.2.3.22**, 61% учасників, які виконували тест з української мови, мають власну кімнату, де можуть працювати, зокрема приєднуватися до дистанційних уроків тощо. 34% мають для цього лише окреме робоче місце, а 5% опитаних повідомили, що не мають і цього. Дещо вищу успішність показують учні, які мають індивідуальний простір, на відміну від тих, у яких удома немає такого простору (**рис. 2.2.3.23**). Отже, соціально-економічний статус учнівства, свідченням якого, зокрема, є й наявність індивідуального робочого / життєвого простору вдома, певною мірою позначається на успішності з української мови: більш забезпечені шестикласники мають кращі передумови для успішності в навчанні.

Рис. 2.2.3.22. Кількісний розподіл відповідей залежно від того, чи мають учні особистий простір для навчання

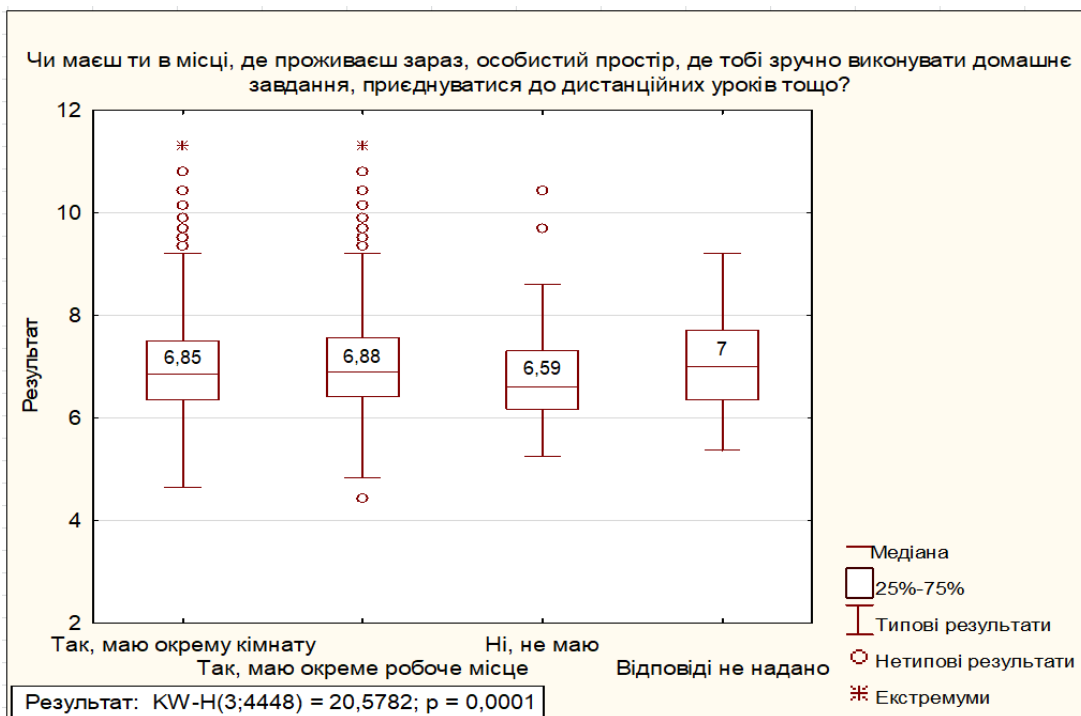

Рис. 2.2.3.23. Результати з української мови залежно від наявності в учня особистого простору для навчання

2.2.3.3. Практики викладання української мови та їх зв'язок з успішністю

Окремі запитання в учнівській анкеті передбачали отримання інформації від учнівства щодо того, як воно оцінює освітній процес у своєму закладі, зокрема, на уроках української мови.

Один з блоків питань (варіанти відповіді «Погоджуюсь повністю», «Частково погоджуюсь», «Частково не погоджуюсь», «Не погоджуюсь повністю») стосувався індивідуалізації навчання, орієнтації вчителя на потреби учнівства, зрозумілості подання матеріалу й чіткості інструкцій (**рис. 2.2.3.24**): «Учитель/-ка української мови ... 1) пояснює нам кожну тему доти, поки ми не зрозуміємо матеріал, 2) робить усе, щоб допомогти нам навчатися, 3) завжди зрозуміло пояснює теми з української мови, 4) дає зрозумілі мені відповіді на мої питання, 5) дає зрозумілі вказівки щодо того, що нам потрібно зробити».

Загальне спрямування другого блоку – з'ясувати, чи практикують учителі шестикласників компетентнісні, діяльнісно-творчі підходи в роботі, чи все ж схильні до використання репродуктивних видів робіт (**рис. 2.2.3.27**) (варіанти відповіді «На кожному занятті», «На більшості занять», «На деяких заняттях», «Ніколи або майже ніколи»: «Учитель/-ка української мови ... 1) дає нам багато однакових вправ, щоб ми краще згодом знали все, 2) наводить нам приклади того, як знання з української мови допомагають у житті й навчанні, 3) заохочує нас створювати щось оригінальне, спираючись на вивчене, 4) просить нас міркувати під час обговорення мовних тем».

Розподіл відповідей шестикласників на питання щодо орієнтованості вчительських практик на уроках української мови на учнівські потреби та зв'язок цих чинників з успішністю

За даними графіка на **рис. 2.2.3.24**, 71% шестикласників повністю погодилися з найбільш абстрактним твердженням «Учитель/-ка української мови робить усе, щоб допомогти нам навчатися», що може свідчити загалом про високий рівень задоволеності учнівства допомогою, яку воно отримує від своїх учителів, хоча 7% учнів із цим твердженням частково або повністю не погодилися. Водночас, коли йдеться про конкретні підходи вчительства, частка учнів, які повністю погоджуються з відповідними твердженнями, знижується. Так, лише

58% шестикласників повністю погодилися з тим, що вчителі пояснюють їм теми доти, поки матеріал не буде зрозумілим, і 64% – з тим, що учителі завжди зрозуміло пояснюють мовні теми. Близькою до останнього показника є й частка учнів, які повністю погоджуються з тим, що їхні вчителі надають їм зрозумілі відповіді на питання (62%). Таким чином, усього близько 2/3 шестикласників оцінюють цілком позитивно «зрозумілість» учительства на уроках. Однак найбільш проблемним, за оцінками учнів, є аспект роботи вчителів, пов'язаний з тим, як вони керують практичною діяльністю учнів: менш ніж половина опитаних (48%) повністю погодилися з тим, що їхні вчителі завжди дають їм чіткі, зрозумілі інструкції щодо виконання завдань. До речі, саме у відповідях на це твердження високою є частка тих шестикласників, які частково або повністю не погодилися з ним (сумарно 10%).

Отже, хоча учнівство загалом високо цінує зусилля вчителів, спрямовані на пояснення матеріалів уроку, однак водночас опосередковано повідомляє про те, що вчителі не завжди чіткі й зрозумілі у формулюванні своїх запитів до них щодо виконання завдань.

Те, наскільки учителі «зрозумілі» для учнів, частково позначається на успішності учнівства в опануванні української мови. Зокрема спостерігається статистично значущий зв'язок між результатами за підсумками тестування й відповідями учні на два взаємопов'язаних твердження: «Учитель/-ка української мови завжди зрозуміло пояснює теми з української мови» (**рис. 2.2.3.25**) та «Учитель/-ка української мови дає зрозумілі мені відповіді на мої питання» (**рис. 2.2.3.26**). Так, ті шестикласники, які повністю погодилися із твердженням про зрозумілість пояснень, які надають учителі щодо мовних тем, а також зрозумілість відповідей учителів на запитання, показують виразно кращий результат (6.94), ніж інші учні.

Із цих даних логічно випливає, що для підвищення успішності учнівства учителям варто докладати більших зусиль, щоб їхні пояснення матеріалу й відповіді щодо незрозумілих мовних тем були чіткими й доступними для розуміння всім учням. Цей висновок водночас можна інтерпретувати й по-іншому: щоб пояснювати просто й зрозуміло, треба глибоко й системно розуміти матеріал, який викладаємо. Тож, можливо, в окремих випадках саме

недостатня фаховість учительства може заважати їм знаходити такі варіанти пояснення мовного матеріалу, які б забезпечували належне розуміння його учнями.

Наскільки ти погоджуєшся із наведеними нижче твердженнями?

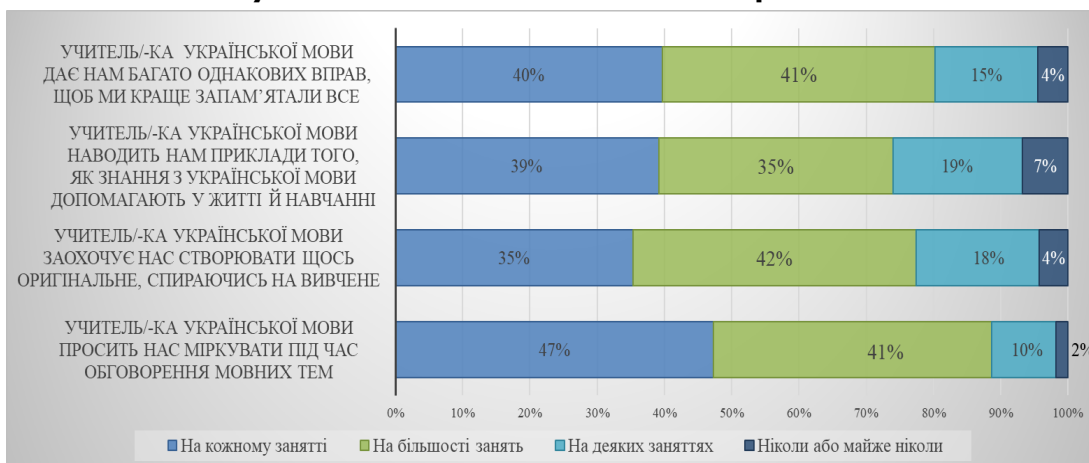

Рис. 2.2.3.24. Кількісний розподіл відповідей щодо типових учительських практик на уроках української мови

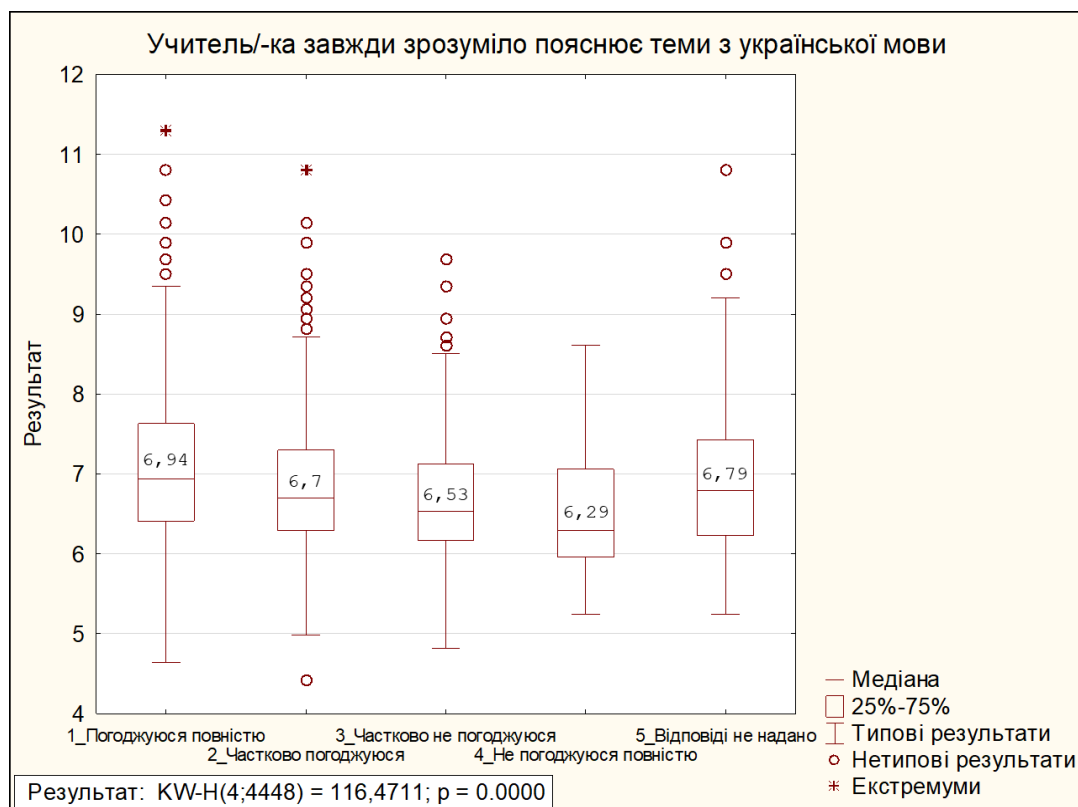

Рис. 2.2.3.25. Результати з української мови залежно від того, наскільки учитель зрозуміло пояснює мовні теми

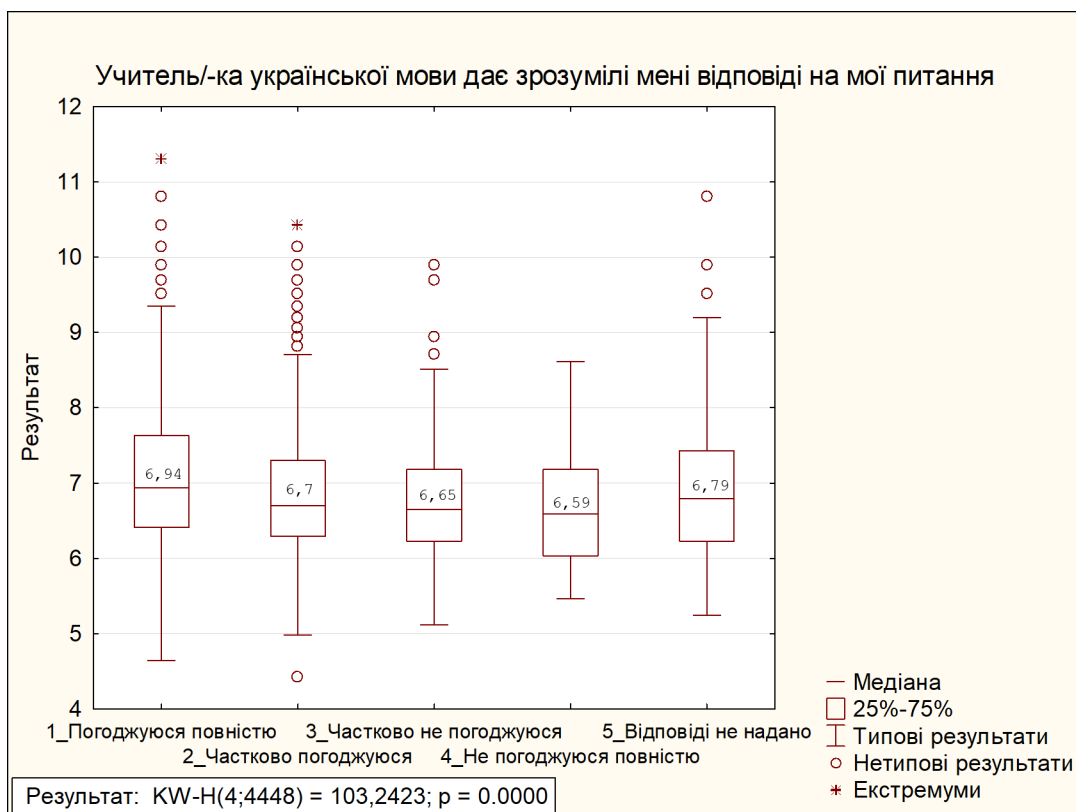

Рис. 2.2.3.26. Результати з української мови залежно від того, наскільки вчитель зрозуміло відповідає на питання учнів

Розподіл відповідей щодо компетентнісної орієнтованості уроків української мови та зв'язок цих чинників з успішністю

Відповіді на твердження анкети, що передбачали виявлення того, наскільки компетентнісними є уроки української мови в 6-х класах (рис. 2.2.3.27), свідчать, що на практиці в роботі вчительства співіснують репродуктивні підходи (виконання багатьох однакових вправ для кращого запам'ятовування матеріалу) та творчі (міркування під час обговорення мовних тем, створення оригінальних продуктів).

За оцінками шестикласників, 47% учителів просять їх міркувати під час обговорення мовних тем на кожному уроці, а ще 41% — на більшості занять. Сумарно це найвищий показник, який указує на те, що вчительство докладает зусиль для формування критичного мислення учнівства під час вивчення мовних тем. Водночас другим за величиною є показник частотності залучення учнів до репродуктивної діяльності: сумарно 81% шестикласників повідомив,

що їхні вчителі дають їм на кожному або на більшості занять багато однакових вправ задля кращого запам'ятовування вивченого.

На тлі цих доволі високих показників упадає в око те, що коли йдеться про творчий складник уроків, то сумарно 22% учнів стверджують, що вчителі рідко їх заохочують створювати щось оригінальне на основі вивченого (18%) або й зовсім не роблять цього (4%). Ще більша частка учнів повідомляє про те, що їхні вчителі ніколи не наводять їм прикладів того, як знання з української мови можуть допомогти в житті й навчанні: цю відповідь обрали аж 7% шестикласників. А ще 19% повідомили, що вчителі лише на деяких уроках показують, чому в житті важливо добре знати мову.

На підставі отриманих даних загалом можна стверджувати, що вчителі намагаються поєднувати різні методи навчання, акцентуючи увагу, з одного боку, на розвитку критичного мислення, а з іншого – на виробленні стійких репродуктивних навичок. Водночас означені вище дані можуть свідчити про те, що уроки української мови значною мірою, на жаль, і в Новій українській школі залишаються «уроками для уроків», а не уроками для життя.

З-поміж чотирьох факторів, оцінку яких учнями було схарактеризовано попередньо, статистично значущий зв'язок з успішністю спостерігається лише щодо того, наскільки часто вчителі пропонують учнівству міркувати на уроках під час обговорення мовних тем (**рис. 2.2.3.28**). Так, ті учні, які повідомили, що вчителі їх просять міркувати на кожному занятті, мають вищі медіанні оцінки (6.94) порівняно з тими своїми однолітками, які повідомляли про іншу частотність актуалізації на уроках цього виду роботи. Отже, регулярне залучення учнів до обговорень, дискусій щодо мовних тем і питань, які розглядаються на уроках, сприяє покращенню успішності. Своєю чергою цей висновок акцентує значущість розвитку критичного мислення учнівства як передумови результативності в навчанні.

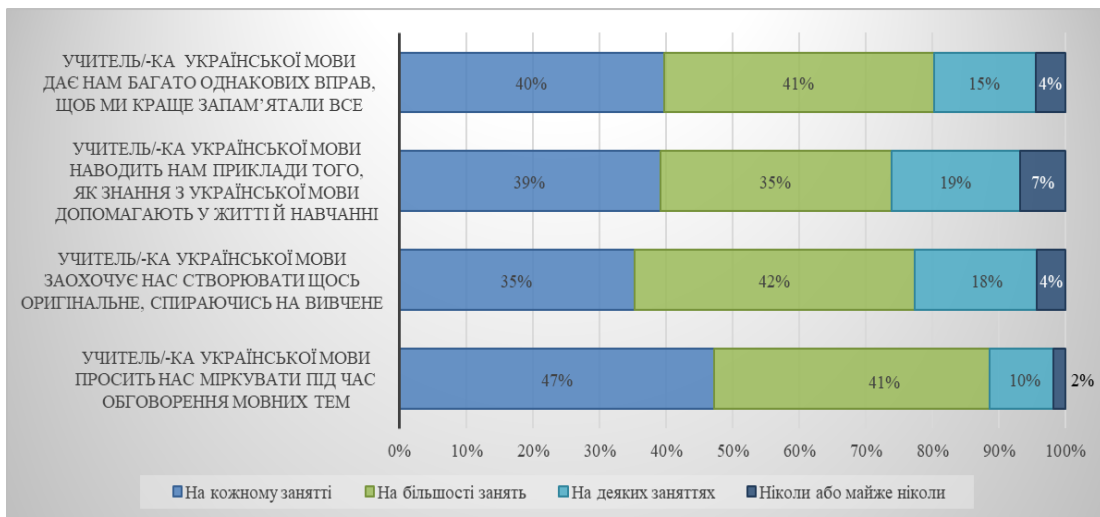

Рис. 2.2.3.27. Кількісний розподіл відповідей щодо компетентнісної орієнтованості уроків української мови

Рис. 2.2.3.28. Результати з української мови залежно від того, як часто на заняттях учитель пропонує учням міркувати під час обговорення мовних тем

2.2.3.4. Підходи шестикласників до роботи з вивчення української мови та зв'язок цих чинників з успішністю

Розподіл відповідей щодо підтримки у вивченні української мови та зв'язок цього чинника з успішністю

Уже з попереднього аналізу очевидним є те, що підтримка учнівства в навчанні, зокрема, наприклад, належне пояснення вчителями навчального матеріалу, зрозумілі відповіді на питання щодо мовних тем, покращує успішність. Це підтверджують і наступні дані, засновані на відповідях учнів щодо того, до кого учні типово звертаються по допомогу, якщо вони щось не зрозуміли на уроках української мови.

Як видно з **рис. 2.2.3.29**, майже дві третини учнів (64%) у разі виникнення питань, пов'язаних з курсом української мови, звернулися б до своїх учителів. Водночас інші «джерела» підтримки є менш актуальними для шестикласників. Так, до батьків або до інших рідних звернулися б відповідно 17% і 4% шестикласників, до репетиторів – 8% і до друзів, які краще все зрозуміли, – 4% шестикласників. Поряд із цим 3% опитаних учнів зазначили, що вони зазвичай ні до кого не звертаються, коли в них виникають проблеми під час вивчення української мови.

Із цих статистик випливає кілька важливих висновків. По-перше, шестикласники відкриті до додаткової взаємодії зі своїми вчителями задля покращення своєї успішності, що вказує на важливість вибудови в школах, наприклад, системи індивідуальних консультацій учнівства за його запитом. По-друге, на рівні 6-х класів усе ще сильною є віра дітей у знання батьків чи іншої рідні, а отже, у школах не зайвим було б створення умов для надання консультативної підтримки батьківству. І нарешті третє і найбільш гостре: уже на рівні 6-го класу 8% учнів змушені звертатися до репетиторських послуг, а ще 3% не бажають ні до кого звертатися. Видається, що ці показники потребують особливої уваги, адже вони можуть свідчити про відсутність у школах належної підтримки учнів з боку вчителів.

А ця підтримка – своєчасна й доступна – дуже важлива, про що свідчать дані на **рис. 2.2.3.30**, які показують, що між успішністю з української мови та

«джерелами» надання підтримки в її опануванні спостерігається певний зв'язок. Так, найвищі результати з української мови показують ті шестикласники, які в разі потреби звертаються до своїх батьків, учителів або тих друзів, які добре опанували матеріал. Дещо нижчою, хоч і незначно, є також успішність тих шестикласників, які ні до кого не звертаються по допомогу. Той факт, що навіть без сторонньої допомоги такі учні показують доволі непогані результати, можна пояснити, можливо, тим, що це доволі сильні учні, які впевнені у своїх знаннях. На противагу цьому ті учні, які в разі необхідності звертаються до репетиторів, показують майже найнижчі результати, що може бути пов'язано з тим, що підтримки репетиторів уже в 6-му класі потребують дійсно слабкі учні.

Отже, учні, які звертаються по допомогу, зокрема до своїх учителів, мають кращі результати. І це підкреслює важливість комунікації між учнями та вчителями для посилення успішності з української мови.

Рис. 2.2.3.29. Кількісний розподіл відповідей щодо того, до кого шестикласник звертається по допомогу в разі виникнення труднощів у вивченні української мови

Рис. 2.2.3.30. Результати з української мови залежно від того, до кого учень звертається по допомогу в разі виникнення питань у процесі вивчення української мови

Розподіл відповідей учасників щодо часу, який вони витрачають на домашнє завдання, і зв'язок цього чинника з успішністю

Крім підтримки з боку інших, на рівні успішності в опануванні української мови також позначається те, скільки учні витрачають зусиль на самостійне вивчення курсу, зокрема шляхом виконання домашніх завдань. Як свідчать дані на **рис. 2.2.3.31**, майже половина шестикласників (44%) витрачає на це менш ніж 30 хв на день, а 39% – до 1 год. Значно менше серед шестикласників тих, хто відводить на виконання домашнього завдання з української мови до 2 год свого часу або більш ніж 2 години – 12% і 3% відповідно. Водночас 2% опитаних повідомили, що вони зазвичай не роблять домашніх завдань.

Закономірно, що остання група учнів показує найнижчу успішність (**рис. 2.2.3.32**). Разом із тим не занадто від них відрізняються й ті, хто витрачає на домашні роботи понад 2 год. Це, ймовірно, можна пояснити тим, що зазвичай саме слабким учням потрібно більше часу на виконання того, що сильніші учні

можуть зробити за короткий проміжок часу. Так, сильніші учні, які показують найвищу успішність, для роботи з української мови вдома відводять щодня до 30 хв. Непогані результати й у тих шестикласників, кому для виконання домашнього завдання необхідно витратити до 1 або 2 год. Загалом отримані дані свідчать, що час, витрачений учнями на поглиблення знань, умінь і навичок з української мови вдома, статистично значущо пов'язаний з успішністю, а отже, така форма роботи, як домашні завдання, має право на існування. Однак у цьому разі важливо збалансовано й диференційовано підходити до різних категорій учнівства. Наприклад, пропонувати учням, які відчувають проблеми у вивченні мови, додаткову підтримку у виконанні домашніх завдань. Завдяки цьому поступово можна зменшити часові витрати дітей, натомість досягти вищих результатів.

Рис. 2.2.3.31. Кількісний розподіл відповідей щодо часу, який шестикласники витрачають на виконання домашнього завдання з української мови

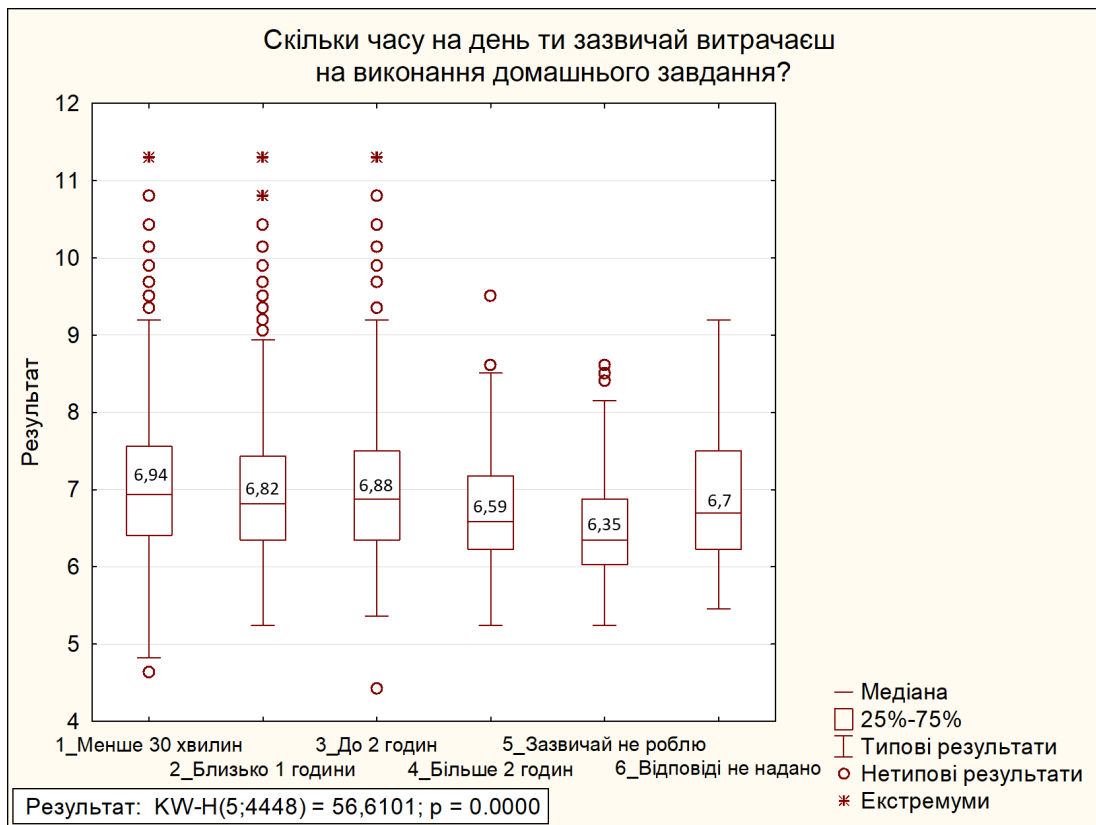

Рис. 2.2.3.32. Результати з української мови залежно від того, скільки часу учень витрачає на виконання домашнього завдання

2.2.3.5. Ставлення учнівства до предмета «Українська мова» та зв'язок цих чинників з успішністю

В учнівській анкеті було запропоновано два блоки питань (тверджень), метою яких було з'ясувати те, як учнівство оцінює власну спроможність щодо вивчення української мови та як воно ставиться до уроків української мови, які відвідує в школі.

Розподіл відповідей щодо впевненості учнів з приводу української мови та зв'язок цих чинників з успішністю

Твердження щодо ставлення учнів до уроків української мови, статистику відповідей на які наведено на **рис. 2.2.3.33**, умовно можна розподілити на три категорії:

- **твердження «позитивної» самооцінки:** «Мені легко дається вивчення української мови», «Я швидко розбираюся з мовними темами й правилами», «Я вправний / вправна у читанні / письмі»;
- **твердження «негативної» самооцінки:** «Предмет “Українська мова” складніший для мене, ніж для інших моїх однокласників», «Вивчення мов – це не моя сильна сторона», «Уроки української мови мене засмучують», «Я завжди нервую, коли думаю про уроки мови»;
- **твердження «позитивної» зовнішньої оцінки:** «Мій учитель говорить, що на уроках української мови в мене все виходить добре».

Відповіді на першу групу тверджень показують, наскільки шестикласники упевнені у своїх силах щодо вивчення української мови та наскільки легким для них є це. Як видно з рисунка, 83% учасників повністю або частково погодилися з твердженням «Мені легко дається вивчення української мови». Майже така сама частка учнів (85%) повністю або частково впевнена в тому, що вони вправні читачі / читачки. Водночас тих, хто спроможний швидко розбиратися з мовними темами й правилами, дещо менше: 24% повністю погодилися з відповідним твердженням, 51% – частково. Разом із тим чверть опитаних повідомила, що із цим вони відчувають певні проблеми.

Самооцінка учнів щодо своєї спроможності опанувати українську мову подібна до того, як вони бачать те, як їх оцінюють їхні вчителі: сумарно 81%

шестикласників погодився або частково погодився з твердженням: *«Мій учитель говорить, що на уроках української мови в мене все добре виходить»*. На тлі цього викликають певне занепокоєння відповіді майже 20% учнів, які частково або повністю не погодилися з відповідним твердженням, що може свідчити про те, що вчителі не використовують методи позитивної мотивації учнівства на своїх уроках.

Цей висновок частково підтверджує той факт, що понад чверть опитаних повідомили, що вони нервують, коли думають про уроки мови або засмучуються через них (27% і 26% відповідно). Також на **рис. 2.2.33** привертають увагу дані щодо того, чи вважають учні вивчення мов своєю сильною стороною. Виявляється, уже на рівні 6-го класу 50% учнів, умовно кажучи, поставили хрест на своїй спроможності опанувати курс мови: 15% шестикласників повністю згодні з тим, що вивчення мов – це не їхня сильна сторона, а ще 35% – частково. Близькими до цих значень є й показники того, як шестикласники оцінюють свою спроможність вивчати предмет «Українська мова» на тлі інших своїх однокласників: 11% опитаних повністю, а 32% частково погодилися з твердженням, що предмет «Українська мова» складніший для них, ніж для інших їхніх однокласників/-ниць.

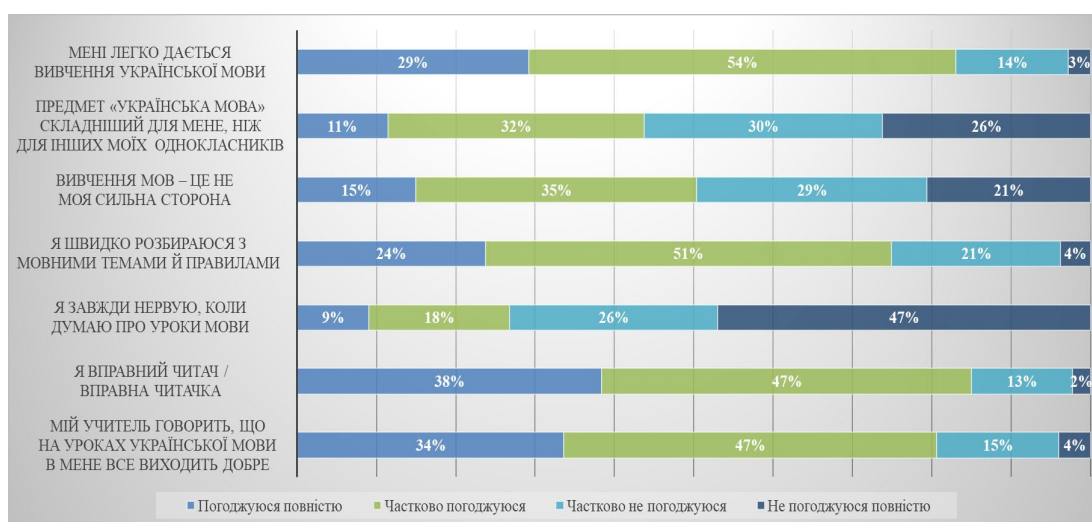
Із наведених даних випливає, що більшість учнів 6-х класів загалом упевнені у своїй спроможності вивчати українську мову, зокрема через те, що вона їм дається легко й вони вважають себе вправними читачами/-ками. Та поряд із цим серед шестикласників є чимало тих, хто відчуває невпевненість у власних силах, унаслідок чого переживає певний стрес, міркуючи про уроки мови. Можливо, це пов'язано із низькою самооцінкою учнів, а також із тим, що вчителі не завжди знаходять способи позитивної мотивації учнівства.

Самооцінка учнівством своїх сил, як доведено багатьма дослідженнями, є одним із важливих чинників, що впливає на успішність. У межах проведеного аналізу також помічено статистично значущий зв'язок між успішністю та тим, як учні оцінювали себе в контексті діяльності, пов'язаної з вивченням мови.

Так, ті учні, які повністю або частково погодилися з твердженням *«Я швидко розбираюся з мовними темами й правилами»*, показали кращу успішність за підсумками тестування з української мови (**рис. 2.2.3.34**). Водночас на **рис.**

2.2.3.35 показано, що учні, які повністю або частково погоджуються з тим, що вивчення мов не є їхньою сильною стороною, мають гіршу успішність, ніж учні, які не схильні так себе оцінювати: зокрема учні, які вважають, що вивчення мов є їхньою сильною стороною, мають виразно кращі результати. Зі спостереженого випливає, що сприйняття учнівством своїх здібностей у вивченні мов є важливим чинником, що впливає на успішність, а отже, учителям варто докладати зусиль для підвищення самоусвідомлення й самооцінки учнів.

Учні, які впевнені у своїх силах, зазвичай не нервують й не засмучуються, коли йдеться про уроки української мови. І це надзвичайно важливо, адже, як свідчить **рис. 2.2.3.36** та **2.2.3.37**, негативні емоції, пов'язані з уроками, негативно впливають на успішність. Так, ті учні, які повністю або частково погодилися з тим, що вони нервують або засмучуються через уроки мови, мають істотно гірші результати, порівняно з тими своїми однолітками, які тих емоцій не переживають. Отже, учительству вкрай важливо працювати над створенням більш комфортного освітнього середовища й формування позитивного ставлення до своїх уроків, щоб знизити рівень стресу і, відповідно, покращити результати учнів.

Рис. 2.2.3.33. Кількісний розподіл відповідей щодо оцінки учнями своєї спроможності вивчати українську мову

Рис. 2.2.3.34. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Я швидко розбираюся з мовними темами й правилами»

Рис. 2.2.3.35. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Вивчення мов — це не моя сильна сторона»

Рис. 2.2.3.36. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Я завжди нервуюся, коли думаю про уроки української мови»

Рис. 2.2.3.37. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Уроки української мови засмучують мене»

Розподіл відповідей щодо суб'єктивної оцінки уроків української мови та зв'язок цих чинників з успішністю

Як і в попередньому питанні, оцінюючи вивчення української мови, зокрема уроки української мови (**рис. 2.2.3.38**), шестикласники мали визначити ступінь погодження із низкою тверджень, частина яких була позитивно орієнтована («Мені подобається будь-що, що стосується читання, письма, спілкування», «Мені подобається вивчати українську мову», «Я дізнаюсь багато чого нового на уроках», «Українська мова – мій улюблений предмет»), а частина – негативно («Краще б у мене не було уроків української мови», «Уроки української мови нудні»). Крім того, у цьому питанні було одне твердження, що передбачало оцінку учасниками складності тесту з української мови, який вони попередньо виконували.

У розрізі аналізу відповідей на позитивні твердження питання (**рис. 2.2.3.38**) спостерігається певна «негативна» закономірність: попри те, що більшості учнів подобається будь-що, що стосується читання, письма та спілкування (погодилися повністю або частково із цим твердженням сумарно 72% учнів), подобається вивчати українську мову (погодилися повністю або частково із цим твердженням сумарно 84% учнів), а також попри те, що майже 90% їх визнають, що дізнаються багато чого нового на уроках української мови, значно менша частка учасників моніторингу повністю або частково погодилася з тим, що українська мова – їхній улюблений предмет (18% та 41% відповідно). Натомість частка тих, хто повністю не погодився із цим твердженням присутня – 15%, а ще 27% частково з ним не погодилися.

Означена попередньо ситуація може бути наслідком як того емоційного ставлення учнівства до уроків української мови, про яке йшлося в попередньому пункті, так і того, що уроки не завжди цікаві (чверть опитаних погодилися або повністю погодилися із твердженням «Уроки української мови нудні»), через що, можливо, і доволі значною є частка тих учнів, які б зовсім не хотіли, щоб у них були уроки української (6% шестикласників повністю хотіли б виключити зі свого розкладу цей предмет, а ще 13% – теж були б не проти цього).

Прикметно, що у відповідях на «негативні» твердження питання учні, ймовірно, більш відверті, бо саме між їхніми відповідями щодо цих тверджень та успішністю спостерігається статистично значущий зв'язок.

Ті учні, які повністю погодилися з твердженням про те, що краще б у них зовсім не було уроків української мови, мають найнижчі результати (рис. 2.2.3.39). Не набагато кращу успішність також показують ті шестикласники, які частково погодилися із цим твердженням. Відповідні дані свідчать про те, що негативне ставлення до уроків української мови негативно позначається на результатах навчання. З огляду на це одним із завдань учительства має стати зацікавлення учнів своїм предметом, а це можливо лише за умови, що уроки будуть інноваційними, щонайменше не будуть нудними.

На жаль, як показують дані, на сьогодні 25% шестикласників схильні саме такими вважати свої уроки української мови, а це також негативно впливає на успішність. Як свідчать дані на рис. 2.2.3.40, учні, які повністю погоджуються з тим, що їхні уроки української нудні, мають найнижчі результати. Водночас зі збільшенням ступеня незгоди з відповідним твердженням успішність поступово підвищується.

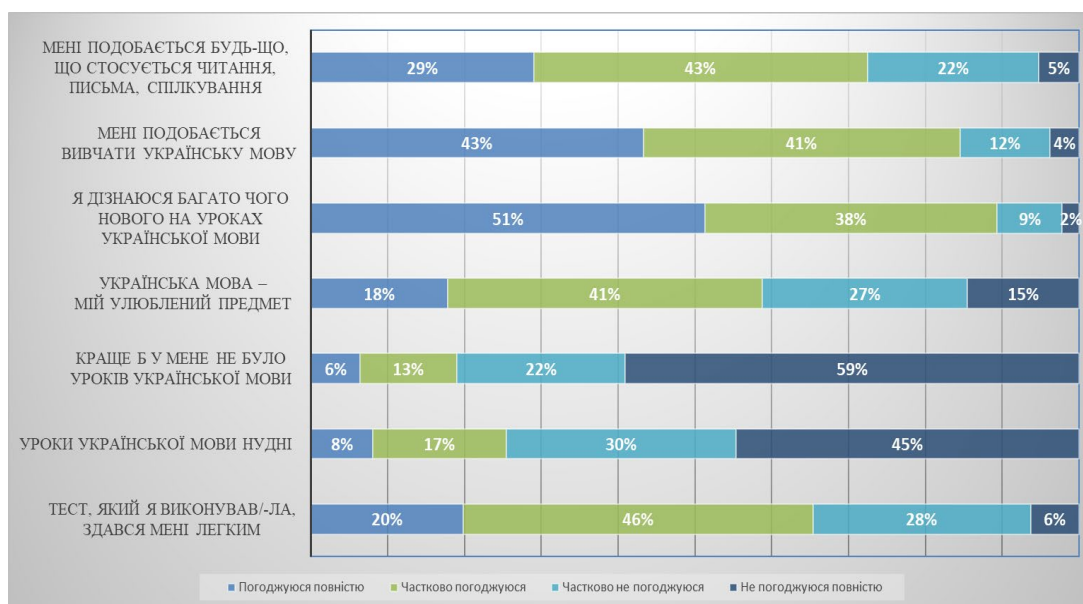

Рис. 2.2.3.38. Кількісний розподіл відповідей щодо ставлення учнів до уроків української мови та оцінки тесту з української мови в межах моніторингу

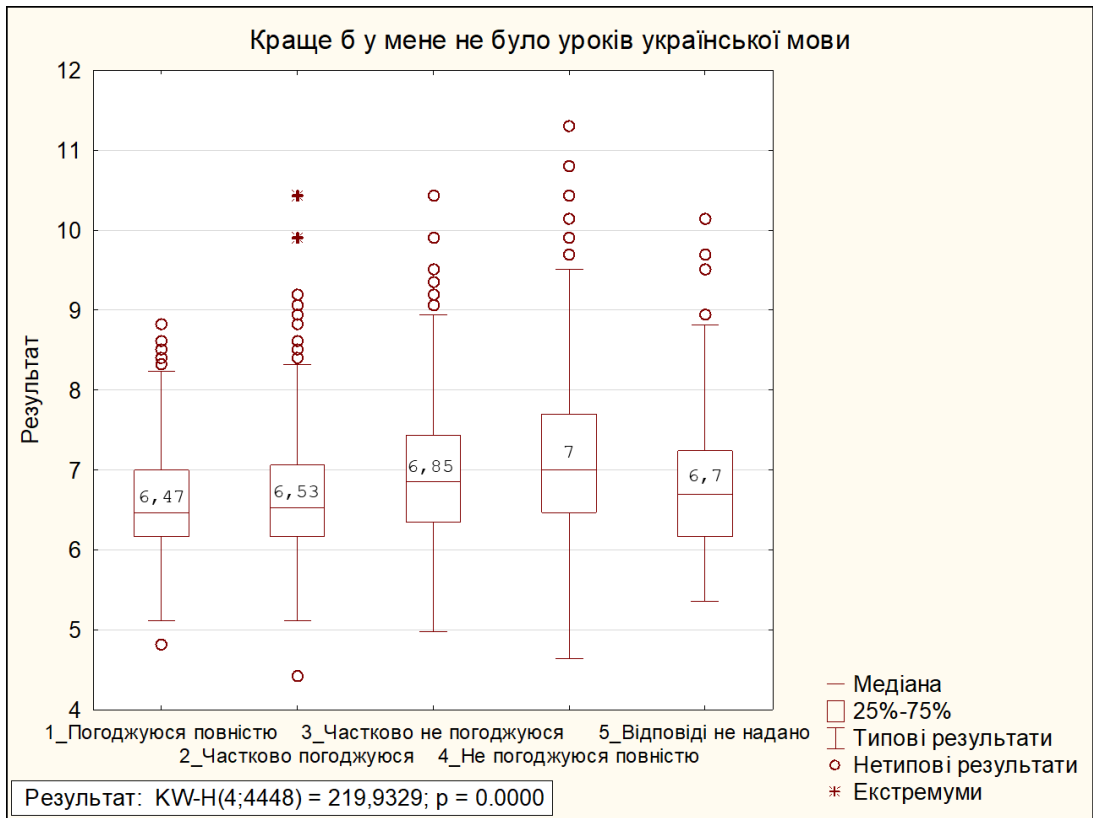

Рис. 2.2.3.39. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Краще б у мене не було уроків української мови»

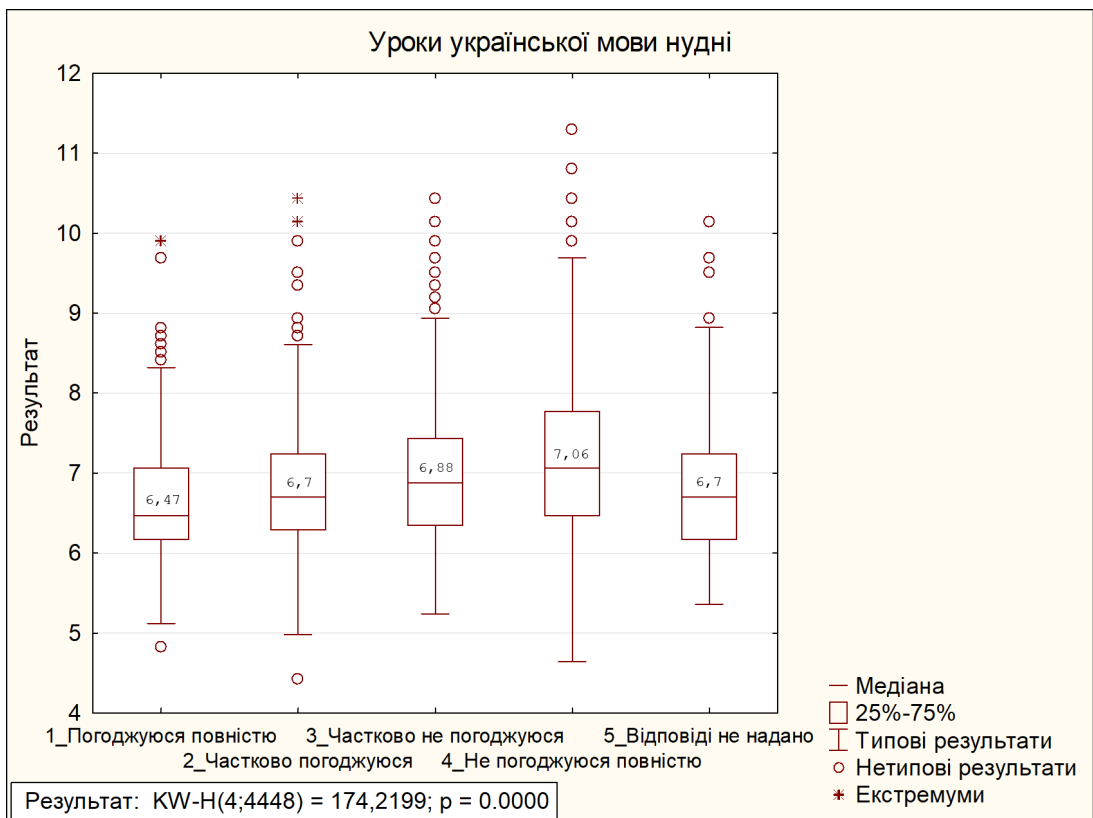

Рис. 2.2.3.40. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Уроки української мови нудні»

Як свідчать дані на **рис. 2.2.3.38**, п'ятій частині учасників тестування тест з української мови, який вони виконували, здався легким. Інші учасники були більш помірковані, відповідаючи на це питання, зокрема для 46% учасників тест здався доволі легким, для 28% – доволі складним, а ще 6% шестикласників повністю не погодилися із твердженням «Тест, який я виконував/-ла, здався мені легким».

Між відповідями учнів на це твердження та їхніми результатами за підсумками виконання тесту з української мови спостерігається статистичний зв'язок. На **рис. 2.2.3.41** видно, що учні, які повністю погоджуються з тим, що тест здався їм легким, показали дещо нижчі результати, порівняно з тими, хто не був таким «оптимістичним» щодо складності тесту. Найвищі результати показали ті учні, які частково погодилися із відповідним твердженням. Можна припустити, що це частка сильних і водночас критичних щодо своїх знань, умінь і навичок учнів. Варто також відзначити, що учні, які повністю не погодилися з тим, що тест був для них легким, мають трохи вищі оцінки, ніж ті, хто вважав його легким. Отримані результати свідчать, що здебільшого шестикласники доволі об'єктивно оцінюють власні сили у галузі української мови, хоча певна частина учнів має дещо завищені уявлення про свій рівень знань. У зв'язку із цим, імовірно, у школах не зайвою буде робота, спрямована на формування в учнів більш стійких навичок самооцінювання, чому, зокрема, сприятиме й поступова імплементація в освітню практику формульного оцінювання. Завдяки цьому учнівство може набути важливих умінь розраховувати свої сили й докладати належних зусиль до виконання певних завдань з огляду на об'єктивну оцінку цих завдань і власних сил.

Рис. 2.2.3.41. Результати з української мови залежно від оцінки шестикласниками легкості для них тесту з української мови в межах моніторингу

Короткі висновки

У тестуванні й анкетуванні з української мови в межах моніторингу 2024 р. взяли участь 4448 шестикласників.

Підготовлений для потреб моніторингу тест є якісним за критеріями складності, дискримінативності й відповідає змісту модельних навчальних програм, за якими здійснюють освітній процес у 6-х класах.

Тест складався з 55 завдань, за які можна було набрати сумарно максимум 72 бали. За підсумками тестування жоден з учасників не показав такого високого результату (максимально набраний бал – 71). Середня складність тестових завдань становить 42%, щоправда, субтести 2 та 3 виявилися дещо складнішими для учасників, що й не дивно, адже вони значною мірою стосувалися морфологічних і синтаксичних тем, декотрі з яких є типово проблемними для учнівства. Середня дискримінативна (розподільна) здатність тесту – дуже висока (42%), чим забезпечено належний розподіл учнівства залежно від їхньої успішності в опануванні української мови.

За підсумками тестування майже три п'ятих учасників моніторингу (58,4%) показали успішність середнього рівня, тобто ці учні змогли набрати від 12 до 36 балів із 72 можливих. Учасників з достатнім рівнем підготовленості було 35,8%, а от тих, які показали мінімальний (від 0 до 11 балів із 72 балів) або максимальний рівень успішності (від 61 до 72 балів) виявилось небагато: усього 1% та 2,5% відповідно. Таким чином, достатнього та високого рівня досягли сумарно 38,3% шестикласників, натомість більшість змогла набрати менш ніж половину тестових балів за виконання тестових завдань. Ці дані говорять про значні прогалини в оволодінні учнівством програмовим матеріалом з української мови за 5-6 клас.

Так, аналіз результатів тестування за змістовими лініями курсу української мови засвідчив, що найбільш складними для шестикласників є теми, пов'язані з фонетикою й орфоепією (хоча ці теми наскрізно йдуть ще з початкової школи), а також морфологією (наприклад, відмінювання іменників, ступені порівняння прикметників, позначення часу і дат) і синтаксисом (як-от визначення членів речення, розрізнення простого і складного речення). Не можна оминати увагою й орфографію, де чимало тем для учнівства на кінець 6-го класу так і залишаються недостатньо засвоєними (зміни приголосних при формо- і словотворенні, написання слів разом, окремо, з дефісом та ін.). Крім того, особливі труднощі в учнівства викликає робота з текстом, передусім коли йдеться про необхідність виконання завдань, що передбачають комплексну діяльність, пов'язану як з пошуком потрібної інформації, так і з подальшою її інтерпретацією чи оцінкою.

Найбільш посильними для шестикласників є завдання з тем «Будова слова. Словотвір» і «Лексикологія. Фразеологія». Щоправда, легкість цих завдань є швидше віддзеркаленням їхньої дійсної (планованої авторами) легкості, а не свідченням глибокого оволодіння учнівством відповідним програмовим матеріалом. Показовим у цьому розрізі є завдання з розділу «Лексикологія», де учасники мали встановити відповідність між типом словника та інформацією, яку з нього можна отримати: успішно впорався із цим завданням лише 21% учасників, хоча словникова робота є постійним елементом навчальної діяльності.

З погляду когнітивної складності тестових завдань очікувано для шестикласників більш посильними були завдання на знання, які передбачали пригадування вивченого або залучення відомого для виконання типових для 5-6 класів завдань. Найскладнішими виявилися завдання на міркування: у середньому 39% учасників могли знайти відповіді на питання, де потрібно було здійснити певну аналітичну роботу, пов'язану з текстом, реченнями чи словоформами, і зробити на цій підставі обґрунтовані висновки.

Схарактеризовані попередньо результати, отримані за підсумками тестування, пов'язані з низкою чинників, інформацію про які було отримано під час анкетування шестикласників. За підсумками аналізу встановлено, що кращі результати з української мови асоційовані з деякими демографічними, соціально-економічними, особистісними, методичними та ситуативними (пов'язаними з умовами проходження тестування) чинниками, а саме:

- *стать*: дівчата показують дещо вищі результати з української мови, ніж хлопці;
- *регіон, де розташований заклад освіти*: вищих результатів досягає учнівство з м. Києва та з південних областей (в останньому випадку питання потребує додаткового вивчення);
- *населений пункт, де розташований заклад освіти*: учні з міських шкіл показують вищу успішність, ніж їхні ровесники з сільської місцевості;
- *місце перебування*: учні, які навчаються за кордоном, досягають вищих результатів, ніж учні, які навчаються в Україні (однак у цьому разі необхідно брати до уваги, що перших у вибірці було лише 4%);
- *формат навчання*: дистанційне й очне навчання дає однаковий ефект на успішність учнів, однак за змішаного формату успішність погіршується;
- *місце проходження тестування*: учні, які виконували тест за місцем перебування, краще впоралися з тестом, ніж ті, які проходили тестування в закладі освіти;
- *пристрій, на якому учасник проходив тестування*: виконання тесту з телефона було пов'язане з гіршими результатами, ніж робота над тестом з комп'ютера чи ноутбука;

- *володіння ІТ-навичками*: учні, які вважають себе вправними користувачами гаджетів, показали кращий результат, ніж ті, які оцінюють відповідну навичку нижче;
- *соціально-економічні передумови*: учні, у яких удома є власний простір для навчання і які мають удома друковані книжки та іншу навчальну літературу, показують вищі результати, ніж ті ровесники, які позбавлені відповідних передумов для навчання;
- *методика викладання*: зрозумілість пояснень, які дає вчитель у класі, а також відповідей на питання учнів покращує успішність учнівства;
- *компетентнісне спрямування викладання*: спонукання учнів до міркування під час обговорення мовних тем на уроках сприяє підвищенню успішності;
- *позаурочна підтримка*: учні, які мають змогу в разі виникнення проблем, пов'язаних з вивченням мови, звернутися до вчителів, батьків або друзів, які добре засвоїли матеріал, показують кращі результати, ніж учні, які звертаються до репетиторів (однак в цьому разі можна, імовірно, говорити про те, що до послуг репетиторів у 6-му класі звертаються передусім слабкі учні, які дійсно потребують супроводу);
- *практики самонавчання*: відведення на виконання домашніх завдань від 30 хв до 2 год пов'язане з кращою успішністю, однак витрачання більшої кількості часу або ігнорування домашніх завдань зумовлює погіршення результатів;
- *учнівська самооцінка спроможності вивчати мову*: учні, які впевнені у своїх силах у галузі вивчення мови, які вважають вивчення мов своєю сильною стороною, показують кращий результат, ніж їхні однолітки, які мають інші переконання;
- *емоційний стан учнів*: учні, які нервують або засмучуються через уроки української мови, показують гірший результат, ніж їхні ровесники, які упевнені у своїх силах і не відчують стресу від відвідування уроків української мови;
- *ставлення учнів до уроків української мови*: учні, для яких уроки мови нудні і які б радше не відвідували їх, показують нижчі результати на тлі учнів, яких учительство зуміло зацікавити своїми уроками.

На відміну від згаданих чинників, щодо яких виявлено зв'язок з успішністю учнівства з української мови, деякі чинники виявилися не настільки активними. Зокрема не спостерігається статистично значущого зв'язку між успішністю учнів та наявністю в них статусу внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Також чимало окремих чинників у межах згаданих вище кластерів (*володіння ІТ-навичками, соціально-економічний статус родини / учня, методика викладання, компетентнісне спрямування викладання, учнівська самооцінка спроможності вивчати мову, емоційний стан учнів, ставлення учнів до уроків української мови*) також не показали істотного зв'язку з успішністю шестикласників.

Загалом отримані дані засвідчують, що для підвищення успішності шестикласників з української мови важливо створити належні передумови для навчання – як удома, так і в школі. Особливо важливо при цьому звернути увагу на посилення в шкільній практиці методик викладання, які спонукатимуть учнів із зацікавленням ставитися до уроків, відчувати підтримку з боку вчительства, а також на методики формувального оцінювання, які допомагатимуть учням виробляти вміння об'єктивного оцінювання власних досягнень і визначення цілей і шляхів їх досягнення.

2.2.4. Порівняння результатів тестування та анкетування учнів 6 класу з української мови 2023 та 2024 років

2.2.4.1. Порівняння характеристик тестів з української мови для 6 класу 2023 та 2024 років

У 2024 р. на етапі підготовки тестового інструментарію, який би був порівнюваним (ідентичним) з тестовим інструментарієм 2023 р., було досліджено відповідність мовних тем, охоплених інструментом 2023 р., мовним темам, передбаченим модельними навчальними програмами з української мови, які розроблені на основі нового Державного стандарту базової середньої освіти (2020 р.). Річ у тім, що тести, використані в межах моніторингу 2023 р., відповідали чинній на той час навчальній програмі для 5-6-х класів, розробленій відповідно до Державного стандарту базової та повної загальної середньої

освіти 2011 р. На підставі вивчення цього питання було з'ясовано, що зміст тестів 2023 р. є цілком відповідним тому контенту, вивчення якого передбачене чинними модельними навчальними програмами з української мови в НУШ. З огляду на це в специфікацію тесту, на основі якої розробляли інструментарій для моніторингу 2023 р., не було внесено змін. Таким чином, є підстави стверджувати, що тестові інструменти з української мови, використані під час проведення моніторингів у 2023 р. та 2024 р., аналогічні за всіма визначеними специфікаційними характеристиками, а саме за змістом (розділами мови), когнітивними характеристиками тестових завдань та їхньою кількістю, форматами та складністю.

Під час підготовки завдань для 2024 р. розробники керувалися тими самими паспортами тестових завдань і загальною специфікацією субтестів, що й у 2023 р. Це дало змогу забезпечити високу еквівалентність завдань, з яких формувалися субтести. Щоправда, під час підготовки інструментарію перед розробниками поставали окремі виклики. Одним з основних був добір для субтесту 1 «Текст. Мовні одиниці в тексті» тексту на читання, який би максимально повторював визначальні характеристики тексту, використаного у тесті 2023 р. Цей виклик успішно було подолано: обидва тексти, як 2023 р., так і 2024 р., є однотипними за структурою, розгортанням змісту, а також за художніми якостями, словником, граматикою. Єдиною відмінністю текстів стало те, що у 2024 р. текст, на відміну від тексту 2023 р., на платформі тестування було подано у зручнішому для учнівства форматі.

Кожен із трьох субтестів інструментарію 2024 р. містив таку саму кількість завдань, що й субтести, сформовані для проведення тестування у 2023 р. Відповідно, на виконання кожного субтесту шестикласникам як у 2023 р., так і у 2024 р. було відведено однакову кількість часу.

Отже, зважаючи на аналогічність тестів 2023 р. та 2024 р., а також на ідентичність вибірок учасників моніторингу 2023 р. та 2024 р., є підстави для проведення зіставного дослідження змін в успішності опанування української мови учнівством, яке навчалось в 6-х класах відповідно у 2022/2023 та 2023/2024 н. р.

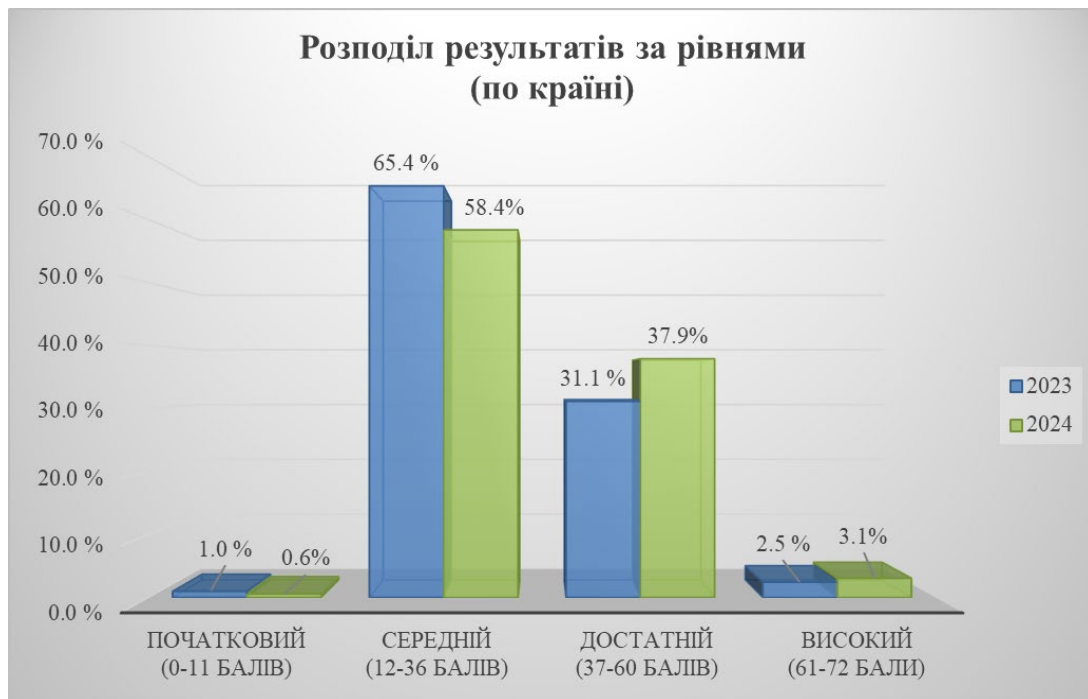
2.2.4.2. Порівняння результатів виконання тесту з української мови для 6 класу 2023 та 2024 років

У 2024 р. в тестуванні з української мови взяли участь 4448 шестикласників і шестикласниць, що дещо менше, ніж у 2023 році, коли всі три субтести виконали 5683 учасники.

Учні 6-х класів, яке проходило тестування у 2023 р., показало дещо нижчий середній результат за виконання тесту, ніж їхні ровесники у 2024 р.: середній тестовий бал у 2023 р. становив 32, а у 2024 р. – 34 тестових бали. Водночас значення моди зменшилося у 2024 р. на один бал, порівняно з попереднім роком (28 проти 29), а от медіанне значення, навпаки, збільшилося (33 бали у 2024 р. проти 30 балів у 2023 р.).

Як засвідчують дані на **рис. 2.2.4.1**, як у 2023 р., так і у 2024 р. лівова частка учасників за підсумками тестування отримала результати, що відповідають середньому рівню підготовленості. Однак у 2023 р. частка учасників, які показали успішність середнього рівня, була більшою: 65,4% учасників порівняно з 58,4% у 2024 р. Натомість частка шестикласників, які досягли достатнього рівня, виявилася більшою у 2024 р.: 37,9% учасників порівняно з 31,1% у 2023 р. Відсоток учнів, які досягли високого рівня, дещо зріс між двома навчальними роками. Таким чином, можна говорити про певне покращення ситуації з огляду на те, що частка учнів з достатнім рівнем успішності з української мови збільшилася. Разом із тим доводиться констатувати і той прикрий факт, що все ж, попри цю позитивну динаміку, майже три п'ятих учнівства 6-х класів не спроможні впоратися навіть з половиною завдань тесту, розрахованого на учнівство із середньою успішністю.

Рис. 2.2.4.1. Порівняння розподілів учасників за рівнями досягнень у 2023 р. та 2024 р.

Загальна позитивна динаміка простежується й щодо опанування учнівством деяких змістових розділів мови. Як засвідчують дані на **рис. 2.2.4.2**, у 2024 році динаміка результатів учасників за змістовими лініями відрізняється. Середня успішність фактично не змінилася між 2023 р. і 2024 р. за підсумками виконання завдань з таких розділів, як «Морфологія», «Орфографія» та «Синтаксис. Пунктуація». Водночас помітним є погіршення результатів за виконання завдань, що стосуються будови слова й словотвору, лексикології та фразеології, а також фонетики й орфоєпії. Найбільшою різниця між показниками 2023 р. та 2024 р. є на рівні завдань з розділу «Будова слова. Словотвір» (19 пунктів), «Фонетика. Орфоєпія» (8 пунктів), «Лексикологія. Фразеологія» (7 пунктів). «Розвиток мовлення» - єдина змістова лінія, завдання якої стали більш посильними для учасників тестування 2024 року.

Рис. 2.2.4.2. Порівняння середньої складності тестових завдань 2023 р. та 2024 р. у розрізі змістових ліній

Попри означені попередньо відмінності за підсумками тестувань у 2023 р. та 2024 р. в розрізі змістових ліній, простежується й спільна для обох років моніторингу риса: шестикласники, загалом маючи практичні навички роботи з відомим їм мовними темами з тих чи тих розділів, відчувають труднощі, щойно виникає потреба подивитися на ті самі теми, застосовуючи певні теоретичні знання. Показовим у цьому сенсі може бути те, як учні виконували завдання, що стосувалися тієї самої теми «Спрощення в групах приголосних і їх відображення на письмі» (див. приклади нижче).

Якщо у 2023 р. складність завдання на цю орфографічну тему була 35% (складне), то у 2024 р. складність аналогічного завдання знизилася: з ним уже змогли впоратися 53% учасників (оптимальне). Що ж змінилося? Учні краще засвоїли цю тему? На жаль, ні. У 2024 р. шестикласники були успішнішими через те, що умова завдання не містила теоретичного поняття («спрощення»), а просто орієнтувала на практичну (орфографічну) діяльність. Цей висновок підтверджує третій з наведених нижче прикладів. Це завдання передбачало показ учнівством певного рівня теоретичної підготовки, однак із цим у шестикласників, як і було наголошено попередньо, є проблеми: лише 33% учнів змогли виконати це завдання.

2023 р.

Спрощення приголосних треба позначати на письмі у всіх словах рядка

- щас..ливий, шіс..надцять, ціліс..ний
- двоміс..ний, журналіс..ці, виїз..ний
- шелес..нути, хвас..нути, загус..нути
- водоочис..ний, облас..ний, чес..ний

2024 р.

На місці пропуску НЕ ПОТРІБНО вставляти жодної букви в усіх словах рядка

- облас..ний, шіс..десятий, совіс..ний
- триміс..ний, хокеїс..чин, проїз..ний
- хрус..нути, свис..нути, контекс..ний
- тиж..невий, заздріс..ний, улес..ливо

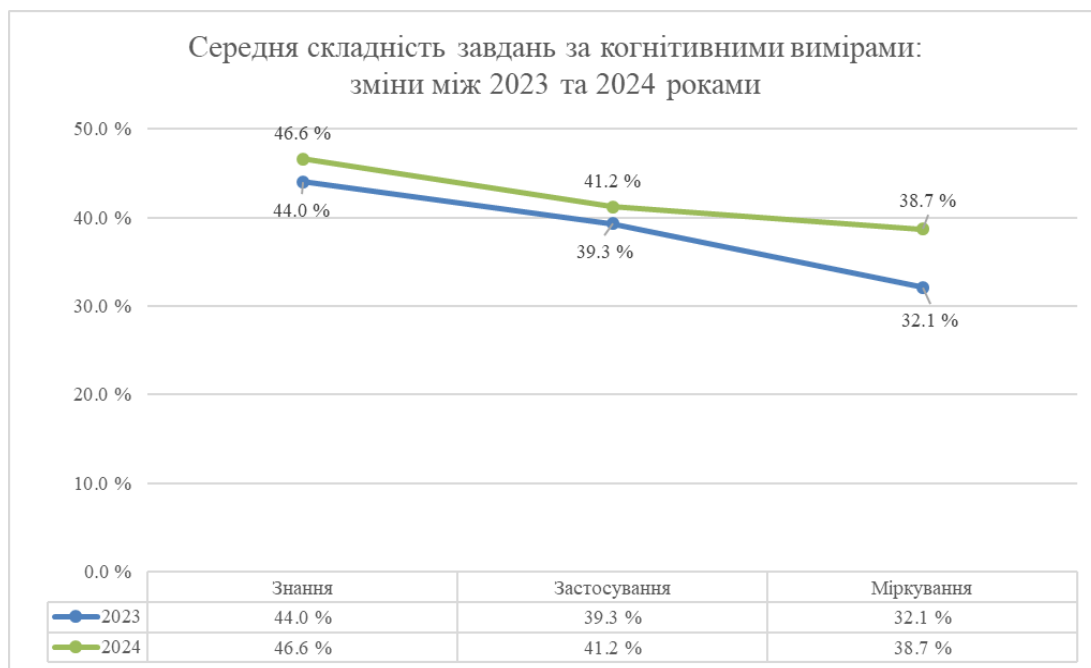
2024 р.

Щоб правильно заповнити пропуски в словах з тексту *зловіс..ніше, перехрес..ним, нещас..лива, щотиж..невих*, треба пригадати правило

- правопису складних слів
- вживання подвоєних букв
- написання м'якого знака
- спрощення в групах приголосних

Попередні приклади можна було б використати також для ілюстрування змін в успішності між 2023 р. і 2024 р., що пов'язані з тим, як шестикласники працювали із завданнями, категоризованими за різними когнітивними вимірами (знання, застосування, міркування), однак зосередимося на середніх

показниках, інформацію про які наведено на **рис. 2.2.4.3**. Як видно з графіка, у 2024 р., порівняно із 2023 р., у середньому більша частка учнів могла дати собі раду із завданнями всіх трьох когнітивних рівнів. Попри те, що найпростішими для учасників і цього року виявилися завдання когнітивного виміру «Знання» (з ними впоралися 46,6%), завдання на «Міркування» мають найбільший приріст виконання: 6,6%.

Рис. 2.2.4.3. Порівняння середньої складності тестових завдань 2023 р. та 2024 р. у розрізі когнітивних вимірів

2.2.4.3. Порівняння результатів опитування учасників і зв'язків різних чинників з успішністю виконання тесту з української мови у 2023 та 2024 роках

Як і у 2023 р., учасники моніторингу 2024 р., крім тестування, заповнювали анкети, аналогічні попередньорічним. Використання цих анкет дало змогу зібрати інформацію про деякі демографічні, соціально-економічні, особистісні, методичні й ситуативні (пов'язані з умовами проходження тестування) чинники з метою подальшого вивчення їхнього зв'язку з успішністю в опануванні української мови.

Як засвідчує зіставний аналіз, результати якого наведено нижче, здебільшого у 2024 р. залишалися актуальними щодо впливу на успішність з української мови ті ж чинники, що й у 2023 р., хоча в деяких випадках спостерігаються незначні

зміни. Далі розглянемо динаміку змін між 2023 р. та 2024 р. у розрізі основних чинників.

Стать учасників моніторингу

В обидва роки проведення моніторингу дівчата показали дещо вищі результати за підсумками тестування, ніж хлопці. При цьому середня успішність як хлопців, так і дівчат незначно зросла у 2024 р. порівняно із 2023 р.

Регіон, де розташований заклад освіти

На **рис. 2.2.4.4** та **2.2.4.5** відображено зміни, що відбулися в успішності учнівства 6-х класів з різних регіонів країни між 2023 та 2024 рр. у розрізі рівнів успішності, визначених у моніторинговому дослідженні.

У загальному картина за регіонами повторює динаміку зміщення успішності учнівства із середнього рівня на достатній, однак для певних регіонів характерна своя специфіка. Значні зміни, як видно з **рис. 2.2.4.5**, відбулися в Центральному і Західному регіонах, де спостерігається найбільше зростання частки учнів із достатнім рівнем і водночас зниження частки учнів із середнім рівнем досягнень з української мови. Найбільші зміни відбулися у західних та центральних областях України, де спостерігається зростання частки учнів із достатнім рівнем (на 14,6% на Заході та 10,3 у Центрі), а також зниження частки учнів із середнім рівнем (14% і 8,3% відповідно). Позитивна динаміка у результатах достатнього та високого рівнів, хоч і незначна, спостерігається серед учнівства на Півдні: приріст на 2,7 % на достатньому рівні та 2,6 на високому. Натомість на Півночі, Сході та у м. Києві результати учасників фактично не змінилися, залишилися на рівні 2023 року.

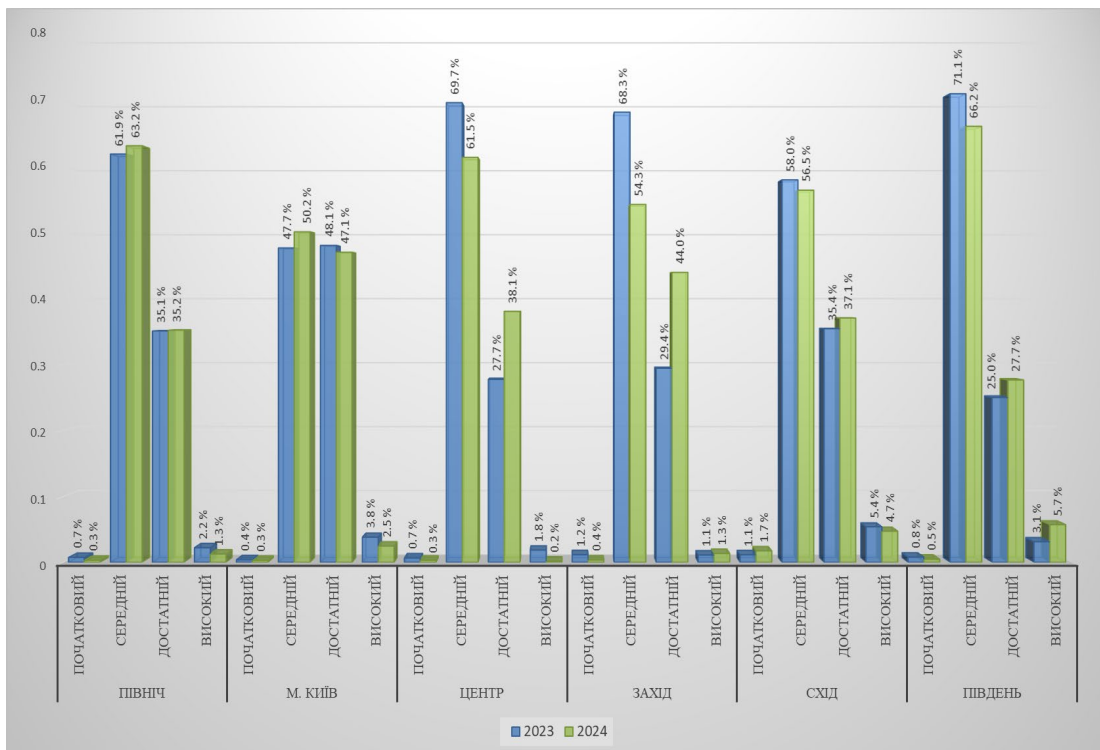

Рис. 2.1.4.4. Зміни в досягненні учнями 6-х класів визначених рівнів успішності з української мови між 2023 р. та 2024 р. у розрізі регіонів

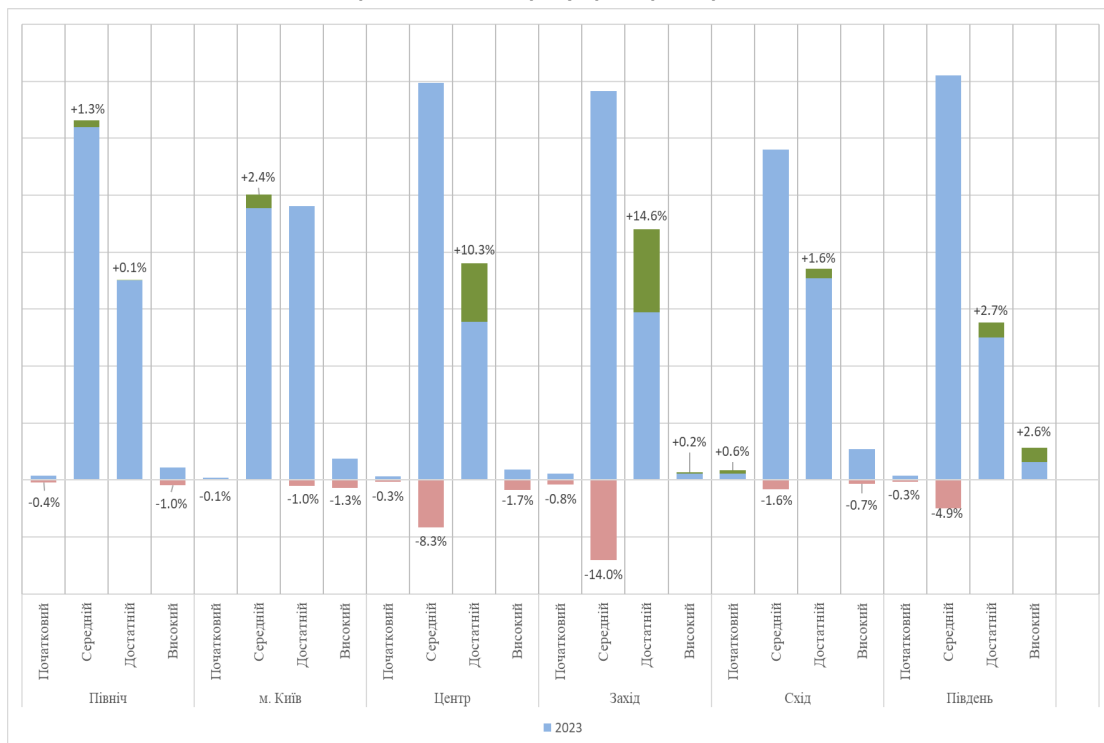

Рис. 2.2.4.5. Різниця в досягненні учнями 6-х класів визначених рівнів успішності з української мови між 2023 р. та 2024 р. у розрізі регіонів

Тип населеного пункту, де розташований заклад освіти

Як і в попередній рік проведення моніторингу, учнівство із сільської місцевості показало нижчу успішність, ніж учнівство з міських закладів. Водночас

прикметно, що середня успішність шестикласників із сільських шкіл незначно підросла (зі 6,57 у 2023 р. до 6,76 у 2024 р.), натомість міська когорта залишилася на тому ж рівні успішності.

Тип закладу освіти

У зв'язку з процесами реформування мережі закладів загальної середньої освіти у 2024 р. не було проведено аналізу залежності успішності учнів від типу закладу освіти, у якому вони навчаються, адже більшість шкіл, які потрапили до вибірки, мають той самий статус. У 2023 р., коли відповідне зіставне вивчення було мотивованим, було виявлено, що учнівство з гімназій показувало дещо кращі результати, ніж учні з інших типів закладів освіти.

Місце перебування шестикласників

Учнівство, яке вимушене було виїхати з країни за кордон, в обидва роки проведення моніторингу показало вищу успішність, ніж ті шестикласники, які продовжували здобувати освіту на території України. Водночас важливо відзначити, що середня успішність шестикласників в Україні за цей рік дещо покращилася, а за кордоном – просіла. У стосунку до цих даних важливо брати до уваги, що і минулого, і цього року частка учнівства, яке навчалось за кордоном, у вибірці учасників моніторингу була незначною: 6% у 2023 р. та 4% у 2024 р.

Наявність статусу внутрішньо переміщеної особи

Як у 2023 р., так і у 2024 р. у вибірці учасників моніторингу було по 7% шестикласників, які мають статус внутрішньо переміщених осіб. Попереднього року було зафіксовано вищу успішність цих учнів, натомість у 2024 р. статистично значущої різниці в результатах учнів, які мають цей статус, та учнів, які його не мають, не виявлено.

Переважаюча форма навчання впродовж 6-го класу

У 2023 р. очно навчалися 37% шестикласників, дистанційно – 34%, а в змішаному форматі – 29%. У 2024 р. спостерігається виразна позитивна динаміка щодо повернення дітей до очного навчання: цього року 57% учнів уже мали змогу відвідувати свої школи. Відповідно частки учнів, які навчалися дистанційно або змішано, зменшилися: 26% ще продовжували навчатися

дистанційно, а 17% – змішано. Означені зміни вплинули на успішність. Так, якщо у 2023 р. вищі результати показали учні, які навчалися дистанційно, то цього річ «дистанційники» й «очники» уже мали однакові середні результати. При цьому учні, які навчалися дистанційно у 2023/2024 н. р., незначно погіршили успішність, порівняно з їхніми попередниками, а учні, які навчалися очно, навпаки, істотно покращили свої результати з української мови. Успішність учнів, які навчалися у змішаному форматі, залишилася майже на тому ж рівні.

Специфіка проходження тестування

У зв'язку зі збільшенням частки учнів, які навчаються очно, змінилися й показники щодо того, де саме учасники моніторингу проходили тестування. Якщо у 2023 р. 29% шестикласників виконували тестування, перебуваючи вдома, то у 2024 р. їх уже було незначно менше (24%). В обидва роки ті учні, які працювали у звичних домашніх умовах, показали незначно вищі результати. Також кращі результати як у 2023 р., так і у 2024 р. показали ті учні, які мали змогу проходити тестування, працюючи на власних широкоекранних цифрових пристроях (комп'ютер, ноутбук, планшет).

Обізнаність у сфері ІКТ

Те, як оцінюють шестикласники свою обізнаність у питаннях цифрових технологій, не змінилося за два роки. Також не спостерігається змін і у зв'язку цих чинників з успішністю: як минулого, так і цього року статистично значущо пов'язана з результатами тестування з української мови упевненість учнів у тому, що вони є вправними користувачами гаджетів: шестикласники, які оцінюють свою спроможність високо, показують дещо вищі результати.

Наявність технічних пристроїв і навчальних матеріалів удома

Дані опитування щодо наявності в учнів у власному користуванні певної техніки чи навчальних матеріалів (зокрема друкованих книжок та інших навчальних матеріалів), отримані у 2023 р., не дуже відрізняються від даних 2024 р. Водночас варто відзначити, що у 2024 р. зменшилася на 2 пункти частка учнів, які нічого не мали з того, про що їх запитували (із 4% до 2%), але водночас зменшилася із 74% до 70% частка тих учнів, які мають удома друковані книжки й інші матеріали, необхідні для навчання. Цей факт вартий особливої уваги, зважаючи на те, що саме наявність цих матеріалів у розпорядженні учнів

пов'язана з успішністю в опануванні української мови: ті учні, які мають змогу вдома працювати з паперовими носіями інформації, показують кращі результати, ніж їхні однолітки, які позбавлені такої можливості.

Наявність в учнів умов для навчання вдома

Як у 2023 р., так і у 2024 р. 5% шестикласників повідомили, що вдома в них немає ані спеціально обладнаного місця для навчання, ані, тим більше, власної кімнати. Саме ці учасники в обидва роки показали незначно нижчі результати, порівняно з тими своїми однолітками, які мають кращі побутові умови.

Орієнтованість учительських практик на уроках української мови на учнівські потреби

Розподіли відповідей учнів на питання анкети щодо практик викладання, які характеризують учителів української мови («Учитель/-ка української мови ... 1) пояснює нам кожну тему доти, поки ми не зрозуміємо матеріал, 2) робить усе, щоб допомогти нам навчатися, 3) завжди зрозуміло пояснює теми з української мови, 4) дає зрозумілі мені відповіді на мої питання, 5) дає зрозумілі вказівки щодо того, що нам потрібно зробити»), у 2024 р. загалом майже повторюють ті, які було отримано за підсумками опитування, проведеного у 2023 р. Прикметно, що навіть частки учнів, які повністю або частково не погодилися з твердженнями «Учитель/-ка української мови завжди зрозуміло пояснює теми з української мови» та «Учитель/-ка української мови дає зрозумілі мені відповіді на мої питання», залишилися тими самими. Це свідчить про відсутність значних змін у цьому аспекті викладання, що не можна вважати добрим знаком, адже саме відповіді на ці два твердження засвідчують статистично значущий зв'язок з успішністю учнівства.

Як у 2023 р., так і у 2024 р. ті учні, які повністю або частково погоджувалися із попередніми двома твердженнями, показали кращу успішність. Якщо пригадати означену вище проблему з неспроможністю шестикласників застосовувати «теоретичні» знання на практиці, то можна припускати, що вона частково може бути наслідком неналежного пояснення навчальних матеріалів, які для учнів є складними.

Компетентнісна орієнтованість уроків української мови

Порівняння даних, отриманих від шестикласників про компетентнісну спрямованість уроків української мови (варіанти відповіді «На кожному занятті», «На більшості занять», «На деяких заняттях», «Ніколи або майже ніколи» щодо тверджень: «Учитель/-ка української мови ... 1) дає нам багато однакових вправ, щоб ми краще згодом знали все, 2) наводить нам приклади того, як знання з української мови допомагають у житті й навчанні, 3) заохочує нас створювати щось оригінальне, спираючись на вивчене, 4) просить нас міркувати під час обговорення мовних тем») у 2023 р. та 2024 р., засвідчує, що ситуація між двома навчальними роками суттєво не змінилася. Єдина виразна відмінність спостерігається в розподілі відповідей на твердження «Учитель/-ка української мови наводить нам приклади того, як знання з української мови допомагають у житті й навчанні»: у 2023 р. більша частка учнівства, ніж у 2024 р., стверджувала, що їхні вчителі це роблять на кожному уроці, водночас у 2024 р. більша частка зазначила, що їхні вчителі роблять це на деяких заняттях. Утім, статистично значущого зв'язку цих відповідей з успішністю з української мови не виявлено. Натомість цей зв'язок в обидва роки спостерігається, коли йдеться про те, як часто вчителі на уроках просять учнів міркувати під час обговорення мовних тем. Ті учні, які повідомили, що їхні вчителі спонукають їх це робити на кожному занятті або на більшості, показують дещо кращі результати. Водночас, на відміну від 2023 р., у 2024 р. доволі високі результати також показали учні, які зазначили, що на уроках української мови вчителі ніколи або майже ніколи не пропонують їм міркувати над мовними темами: середня успішність цієї категорії шестикласників у 2023 р. була 6,48, а у 2024 р. досягла 6,82.

Підтримка у вивченні української мови

Частка учнів, які б у разі виникнення проблем з мовними темами звернулися б до своїх учителів з української мови, не змінилася між двома роками: це ті самі 64% учнів. Подібний розподіл відповідей зберігся й щодо інших категорій осіб, які спроможні надавати допомогу у вивченні мови. Зокрема так само по 8% шестикласників і у 2023 р., і у 2024 р. повідомляли про те, що вони зазвичай ні до кого не звертаються по допомогу.

Подібними залишилися й зв'язки цих відповідей з успішністю: кращі результати мають ті шестикласники, які в разі потреби звертаються до своїх учителів-предметників, а також батьків або однокласників, які все добре засвоїли. Учні, які ні до кого не звертаються, показують також доволі високі результати, що дає підстави говорити, що цю відповідь зазвичай надають учні, які впевнені у своїх силах. Натомість учні, які покладаються на підтримку репетиторів, в обидва роки показують нижчі результати. Це, імовірно, пов'язано з тим, що до послуг з додаткового навчання в 6-х класах удаються найчастіше дійсно слабкі учні.

Час, витрачений на домашнє завдання

У 2023 р. і 2024 р. майже по половині шестикласників (по 44%) повідомили, що вони витрачають на виконання домашнього завдання до 30 хв на день. Роботі із завданнями з мови вдома присвячували до 1 год або до 2 год також порівнювані між роками частки учнів: 39% і 11-12% відповідно. Саме ці три категорії учнів показали дещо вищу успішність на тлі учнів, які не виконують узагалі домашніх завдань або витрачають на них більш ніж 2 год.

Упевненість учнів з приводу спроможності вивчати української мову

Порівняння розподілів відповідей учасників моніторингу 2023 р. та 2024 р. на твердження анкети про впевненість у власних силах щодо вивчення української мови («Мені легко дається вивчення української мови», «Я швидко розбираюся з мовними темами й правилами», «Я вправний / вправна у читанні / письмі»; «Предмет “Українська мова” складніший для мене, ніж для інших моїх однокласників», «Вивчення мов – це не моя сильна сторона»), а також щодо ставлення до уроків мови («Уроки української мови мене засмучують», «Я завжди нервую, коли думаю про уроки мови») говорить про відсутність виразно помітних змін за два роки.

Так само, як у 2023 р., у 2024 р. спостерігається статистично значущий зв'язок між успішністю учнів та тим, як вони оцінюють свій потенціал у вивченні мови та наскільки емоційно комфортно себе почувають на уроках.

Так, ті учні, які погодилися повністю або частково не погодилися із твердженням «Вивчення мов – це не моя сильна сторона» і, навпаки, повністю або частково погодилися із твердженням «Я швидко розбираюся з мовними темами й правилами» показали вищу успішність на тлі інших своїх ровесників.

Разом із тим у 2024 р. не виявлено статистично значущого зв'язку між успішністю та тим, як учасники характеризували себе, міркуючи над твердженням «Предмет “Українська мова” складніший для мене, ніж для інших моїх однокласників/-ниць».

Своєю чергою ті шестикласники, які відчувають психологічний дискомфорт у зв'язку з уроками української мови (тобто погодилися повністю або частково із твердженнями «Уроки української мови мене засмучують», «Я завжди нервую, коли думаю про уроки мови» (див. для прикладу порівняння розподілів вибору відповідей на перше твердження на **рис. 2.2.4.6**)), в обидва роки показали істотно нижчу успішність, ніж ті їхні ровесники, у яких уроки мови не асоційовані з неприємними емоційними реакціями.

Рис. 2.2.4.6. Порівняння розподілу відповідей учасників моніторингу 2023 р. та 2024 р. залежно від відповіді на твердження анкети «Уроки української мови засмучують мене»

Не в останню чергу відсутність позитивної динаміки в схарактеризованих вище аспектах можна, зокрема, пов'язувати з відсутністю змін між 2023 р. і 2024 р. у відповідях учнів на твердження «Мій учитель говорить, що на уроках української мови в мене все виходить добре»: майже кожен п'ятий учасник моніторингу під час анкетування не погодився повністю або частково з відповідним твердженням. Видається, що відсутність змін у цьому є певною мірою показовою, зважаючи на те, що однією з домінант в НУШ мала би бути переорієнтація освітнього процесу на підтримувальний зворотний зв'язок,

зокрема завдяки використанню методів формувального оцінювання. Очевидно, ці практики ще не набули поширення серед деякої частини вчительства.

Суб'єктивна оцінка учнями уроків української мови

Відповіді, які надали учасники моніторингу 2024 р. щодо тверджень «Мені подобається будь-що, що стосується читання, письма, спілкування», «Мені подобається вивчати українську мову», «Я дізнаюся багато чого нового на уроках», «Українська мова – мій улюблений предмет», а також «Краще б у мене не було уроків української мови», «Уроки української мови нудні», повторюють у загальному картину, яку було отримано за підсумками анкетування 2023 р.

Як у 2023 р., так і у 2024 р. статистично значущий зв'язок між успішністю у виконанні тесту з української мови та відповідями учасників спостерігається, коли йдеться про два «негативних» твердження «Краще б у мене не було уроків української мови», «Уроки української мови нудні». Як свідчать дані на **рис. 2.2.4.7** та **рис. 2.2.4.8**, у 2024 р. спостерігається хай і незначне, але зменшення, порівняно із 2023 р., частки тих учнів, які повністю не погодилися з відповідними твердженнями, а також тих, хто повністю або частково з ними погодився. Однак шестикласників, які негативно оцінюють свої уроки, все одно багато: майже кожен п'ятий та четвертий шестикласник відповідно не хотів би відвідувати ці уроки або вважав їх нудними. В обидва роки проведення моніторингу ці учні показували істотно нижчі результати, порівняно з тими учасниками, оцінки уроків української мови яких не такі негативні.

Рис. 2.2.4.7. Порівняння розподілу відповідей учасників моніторингу 2023 р. та 2024 р. залежно від відповіді на твердження анкети «Краще б у мене не було уроків української мови»

Рис. 2.2.4.8. Порівняння розподілу відповідей учасників моніторингу 2023 р. та 2024 р. залежно від відповіді на твердження анкети «Уроки української мови нудні»

Складність тесту, який учні виконували в межах моніторингу

Як свідчать дані на **рис. 2.2.4.9**, між 2023 р. та 2024 р. не спостерігається значної різниці між розподілами відповідей учасників моніторингу на твердження анкети «Тест, який я виконував/-ла, здався мені легким».

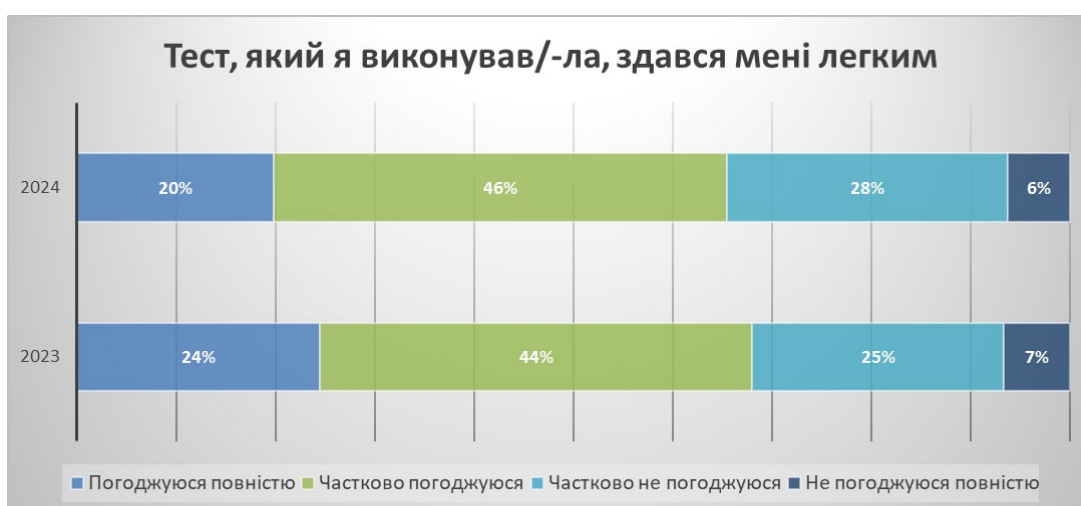

Рис. 2.2.4.9. Результати з української мови залежно від оцінки шестикласниками легкості для них тесту з української мови в межах моніторингу

Подібним між порівнюваними роками є й те, наскільки успішними були відповідні категорії учнів у виконанні тесту з української мови. Так, в обидва роки найвищі результати показали ті учні, які частково погодилися з відповідним твердженням, а також частково не погодилися з ним. Імовірно, це те учнівство, яке, з одного боку, достатньо впевнене у своїх знання, а з іншого – здатне об'єктивно оцінити складність завдань. Натомість учні, яким видалося, що тест був легким, як у 2023 р., так і у 2024 р. показали найнижчу успішність, порівняно з трьома іншими групами шестикласників.

Розділ 3.

Результати моніторингового дослідження.

8 клас

3.1. Результати тестування та анкетування учнів 8 класу з математики

3.1.1. Характеристика тесту з математики для 8 класу

Тест з математики складався з трьох субтестів. Субтест 1 «Алгебра. Рівняння і системи рівнянь» містив 9 тестових завдань і на його виконання учасники тестування мали 30 хвилин. Субтест 2 «Алгебра. Числа і вирази, функції» містив 12 тестових завдань і на його виконання учасники тестування мали 30 хвилин. Субтест 3 «Геометрія» містив 13 тестових завдань і на його виконання учасники тестування мали 40 хвилин.

Таким чином, загальна довжина тесту з математики становила 34 тестових завдання різних форм. На виконання всіх завдань восьмикласники мали 100 хвилин. За правильне виконання всіх завдань тесту можна було отримати максимально 46 тестових балів.

3.1.1.1. Змістові лінії

Відповідно до положень чинної навчальної програми з математики для 7 та 8 класів, розробленої на основі Державного стандарту базової середньої освіти (2011 року), математичний зміст тесту з математики структуровано за такими змістовими лініями: числа і вирази; рівняння і нерівності; функції; геометричні фігури і геометричні величини. Розподіл тестових завдань за змістовими лініями відображено у **таблиці 3.1.1.1.**

Таблиця 3.1.1.1. Розподіл тестових завдань за змістовими лініями

Змістова лінія	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Числа і вирази	7	21%
Рівняння і нерівності	9	26%
Функції	5	15%
Геометричні фігури і геометричні величини	13	38%
Усього	34	100%

3.1.1.2. Когнітивні виміри та експертна оцінка складності завдань

Для визначення рівня оволодіння програмовим матеріалом з математики необхідно мати завдання різних когнітивних вимірів. Добірка містить тестові завдання трьох когнітивних вимірів: знання, застосування та міркування.

Розподіл тестових завдань за когнітивними вимірами відображено у **таблиці 3.1.1.2.**

Таблиця 3.1.1.2. Розподіл тестових завдань за когнітивними вимірами

Когнітивний вимір	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Знання	10	29%
Застосування	16	47%
Міркування	8	24%
Усього	34	100%

Розподіл тестових завдань за складністю відповідно до експертної оцінки відображено у **таблиці 3.1.1.3.**

Таблиця 3.1.1.3. Розподіл тестових завдань за складністю відповідно до експертної оцінки

Експертна оцінка складності	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Легкі	10	29%
Оптимальні	23	68%
Складні	1	3%
Усього	34	100%

3.1.1.3. Форма тестових завдань та нарахування балів відповідно до форми

Усі завдання у тесті є завданнями закритих форм: з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох варіантів, з вибором однієї правильної відповіді з п'яти варіантів, з вибором однієї правильної відповіді з восьми варіантів і на встановлення відповідності.

Розподіл тестових завдань за формою відображено в **таблиці 3.1.1.4.**

Таблиця 3.1.1.4. Розподіл тестових завдань за формою

Форма	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Вибір однієї правильної відповіді з чотирьох варіантів	12	35%
Вибір однієї правильної відповіді з п'яти варіантів	11	32%
Вибір однієї правильної відповіді з восьми варіантів	10	29%
Встановлення відповідності	1	3%
Усього	18	100%

За кожне правильно виконане завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох чи п'яти варіантів учасники отримали 1 бал, з вибором однієї правильної відповіді з восьми варіантів – 2 бали, за кожну правильно встановлену відповідність учасники отримали 1 бал. Нарахування тестових балів відповідно до форми відображено в **таблиці 3.1.1.5.**

Таблиця 3.1.1.5. Нарахування тестових балів відповідно до форми

Форма	Кількість завдань	Кількість можливих балів за одне завдання	Максимально можлива кількість набраних балів
Вибір однієї правильної відповіді з чотирьох варіантів	12	0-1	12
Вибір однієї правильної відповіді з п'яти варіантів	11	0-1	11
Вибір однієї правильної відповіді з восьми варіантів	10	0-2	20
Встановлення відповідності	1	0-1-2-3	3
Усього	34		46

3.1.2. Результати виконання тесту з математики для 8 класу

Усього в тестуванні з математики взяли участь 4463 восьмикласники.

Таблиця 3.1.2.1. Статистичні характеристики результатів тестування з математики (за тестом загалом)

Назва характеристики	Кількісне значення
Вибірка	4463
Максимально можливий бал	46
Максимально набраний бал	45
Середнє	22,16
Мода	13
Медіана	21
Стандартне відхилення	10,49
Асиметрія	0,41
Екцес	-0,81

3.1.2.1. Розподіл учасників за кількістю набраних балів

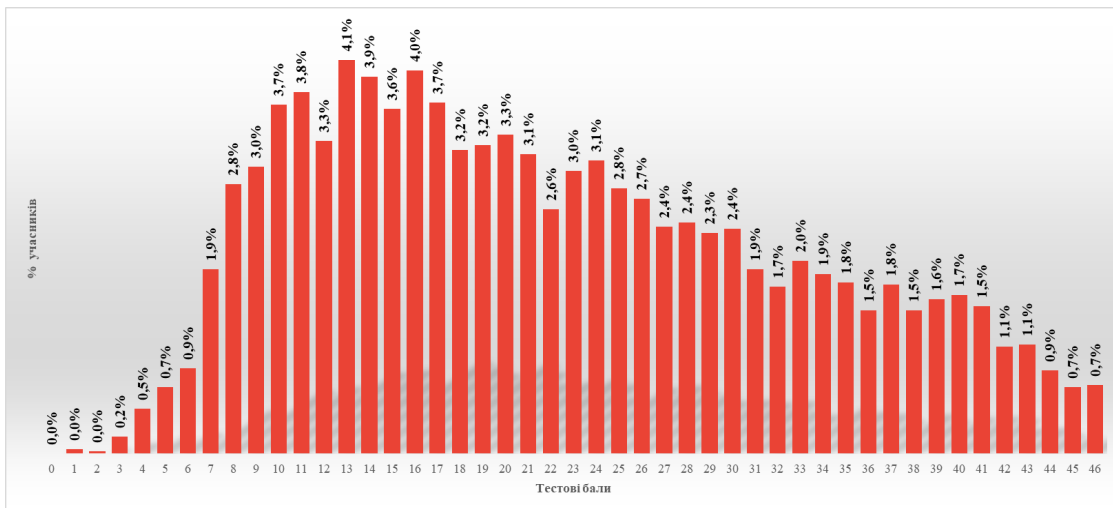

Рис. 3.1.2.1. Розподіл учасників за кількістю набраних балів

3.1.2.2. Розподіл учасників за рівнями досягнень

Рис. 3.1.2.2. Розподіл учасників за рівнями досягнень

Учасники, які набрали від 0 до 6 балів, вважаються такими, хто перебуває на початковому рівні досягнень з математики, від 7 до 23 балів – на середньому, від 24 до 39 балів – на достатньому, від 40 до 46 балів – на високому.

Переважає більшість учасників тестування з математики отримали результати середнього рівня.

На **рис. 3.1.2.3** показано розподіл учасників за рівнями досягнень за рейтинговою шкалою 1-12. Саме результати учасників у цій шкалі взято надалі за основу під час проведення аналізу впливу різних контекстних чинників на досягнення з математики. Наголосимо, що використана тут шкала 1-12 не еквівалентна чинній 12-бальній критерійній шкалі оцінювання результатів навчання здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти, де кожний бал має певне змістове наповнення щодо рівня оволодіння математикою.

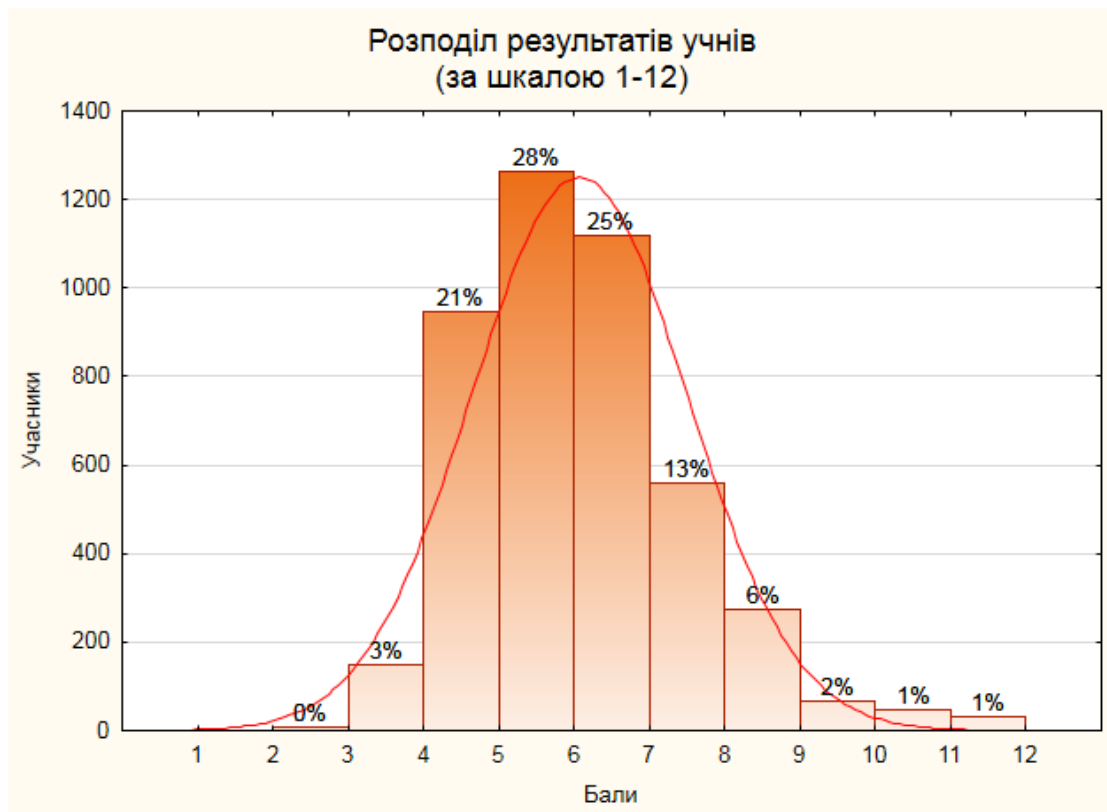

Рис. 3.1.2.3. Розподіл учасників за рівнями досягнень (за шкалою 1-12)

3.1.2.3. Розподіл тестових завдань за успішністю виконання

Успішність виконання тестового завдання – це відсоток учасників, які правильно виконали це тестове завдання. Успішність виконання завдань відображено на **рисунках 3.1.2.4 та 3.1.2.5.**

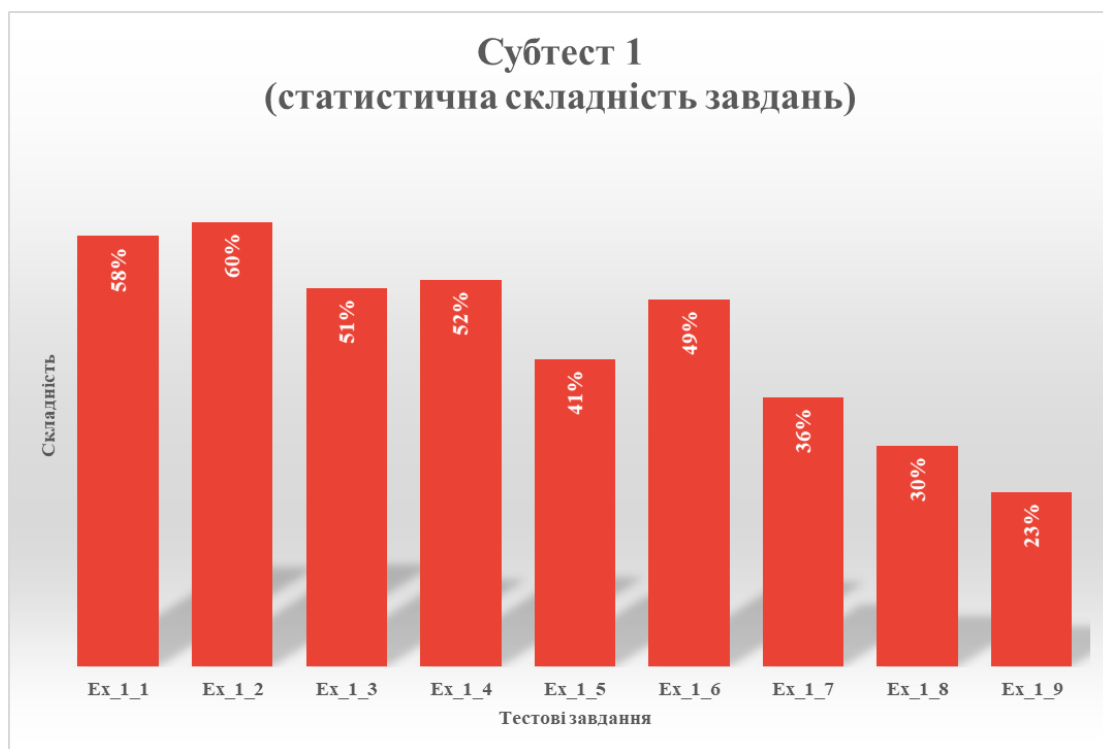

Рис. 3.1.2.4. Успішність виконання завдань за субтестами

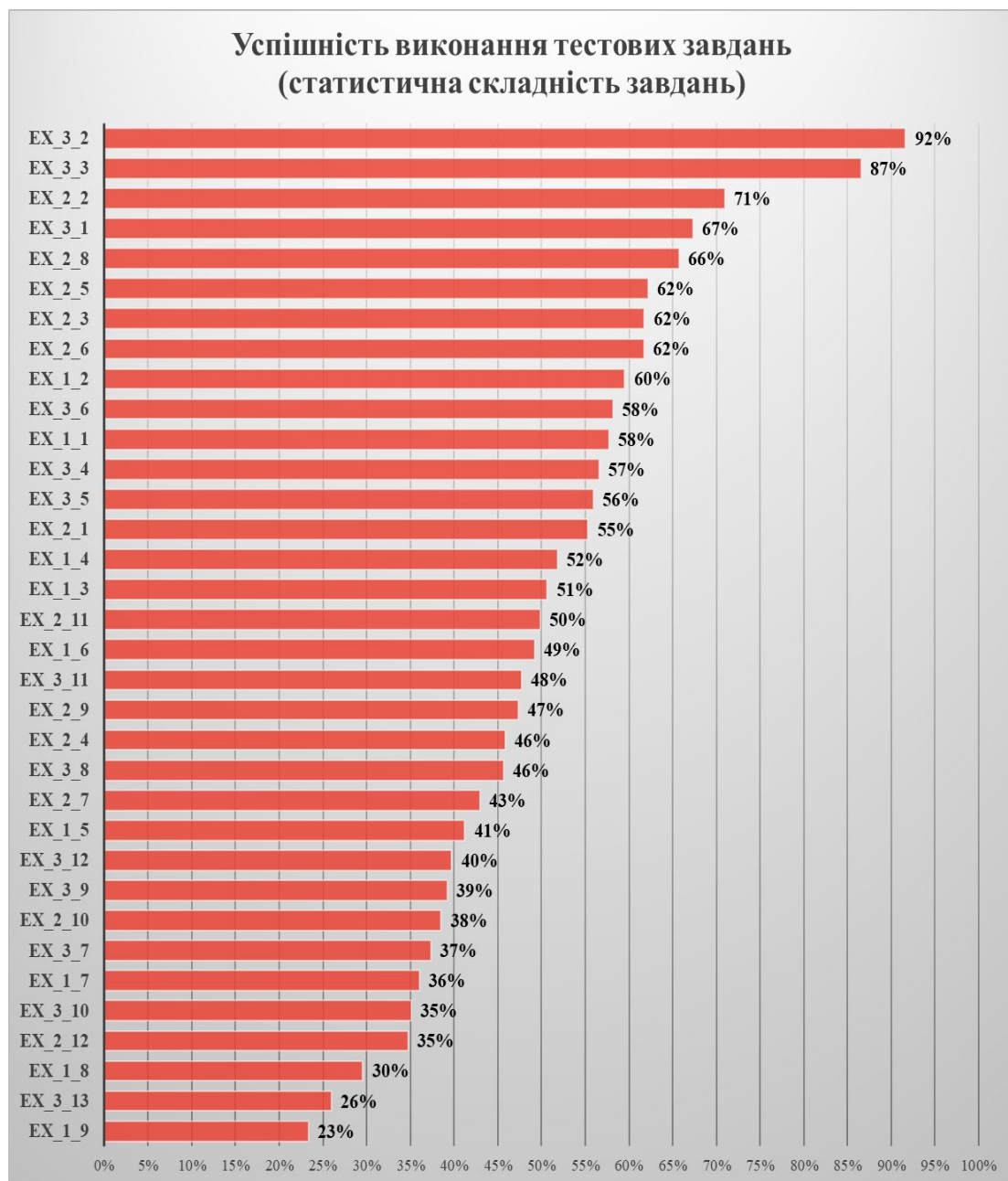

Рис. 3.1.2.5. Успішність виконання завдань (упорядкована за зростанням успішності)

Найлегшим для учасників було завдання змістової лінії «Геометричні фігури і геометричні величини» на розпізнавання геометричної фігури. Його виконали 92% учасників.

Завдання 2

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

Поверхня бджолиного стільника (див. фото) складається з фігур, кожна з яких має форму...

трикутника

квадрата

п'ятикутника

шестикутника

Найскладнішим для учасників стало завдання змістової лінії «Рівняння та нерівності» на розв'язання задачі реального змісту щодо продуктивності праці. Його виконали 23% учасників.

Завдання 9

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

Волонтерська організація отримала замовлення на 60 маскувальних сіток. За планом мали сплести x сіток щотижня. Але волонтери і волонтерки виконали замовлення на 2 тижні раніше, оскільки щотижня плели на одну сітку більше. Визначте x .

3

2,5

12

11

10

4

6

5

За успішністю виконання тестові завдання розділяють на окремі групи: дуже складні – ті завдання, які виконали менше 20% учасників, складні – 21-40%, оптимальні – 41-60%, легкі – 61-80% учасників, дуже легкі – 81-100% учасників. Розподіл тестових завдань за успішністю виконання відображено у **таблиці 3.1.2.2.**

Таблиця 3.1.2.2. Розподіл тестових завдань за успішністю виконання

Групи завдань відповідно до успішності їх виконання	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Дуже легкі	2	6%
Легкі	6	18%
Оптимальні	16	47%

Складні	10	29%
Дуже складні	0	0%
Усього	34	100%

І за статистикою, і відповідно до експертної оцінки розробників більшість завдань тесту є оптимального рівня.

Далі розглянемо групи завдань за змістовими лініями та когнітивними вимірами, з якими учасники справлялися краще, а з якими гірше.

3.1.2.4. Успішність виконання груп тестових завдань за змістовими лініями

Таблиця 3.1.2.3. Розподіл груп тестових завдань за змістовими лініями за успішністю виконання

Змістова лінія	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості	Середня успішність виконання завдань
Числа і вирази	7	21%	55%
Рівняння і нерівності	9	26%	44%
Функції	5	15%	53%
Геометричні фігури і геометричні величини	13	38%	53%
Усього	34	100%	51%

Рис. 3.1.2.6. Успішність виконання груп тестових завдань за змістовими лініями

Найскладнішою для учасників виявилася група завдань змістової лінії «Рівняння і нерівності», найлегшою – група завдань змістової лінії «Числа і вирази».

Рис.

3.1.2.7. Успішність виконання тестових завдань змістової лінії «Числа і вирази»

Таблиця 3.1.2.4. Розподіл тестових завдань змістової лінії «Числа і вирази» за успішністю виконання

Групи завдань відповідно до успішності їх виконання	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Дуже легкі	0	0%
Легкі	3	43%
Оптимальні	3	43%
Складні	1	14%
Дуже складні	0	0%
Усього	7	100%

Найлегшим завданням змістової лінії «Числа і вирази» було завдання на обчислення значення виразу з коренем. Його виконав 71% учасників.

Завдання 2
 Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)
 Обчисліть значення виразу $\sqrt{9^2}$.

9

81

3

6

Найскладнішим завданням змістової лінії «Числа і вирази» було завдання на перетворення виразу та обчислення його значення. Його виконали 38% учасників.

Завдання 10

Можливий 1.0 бал (оцінено, результати приховано)

Обчисліть значення виразу $\frac{3}{4-c^2} : \frac{2}{2-c}$, якщо $c = 0,5$.

$\frac{6}{5}$

$\frac{12}{25}$

-6

6

$-\frac{5}{3}$

$\frac{5}{3}$

$0,6$

$-0,6$

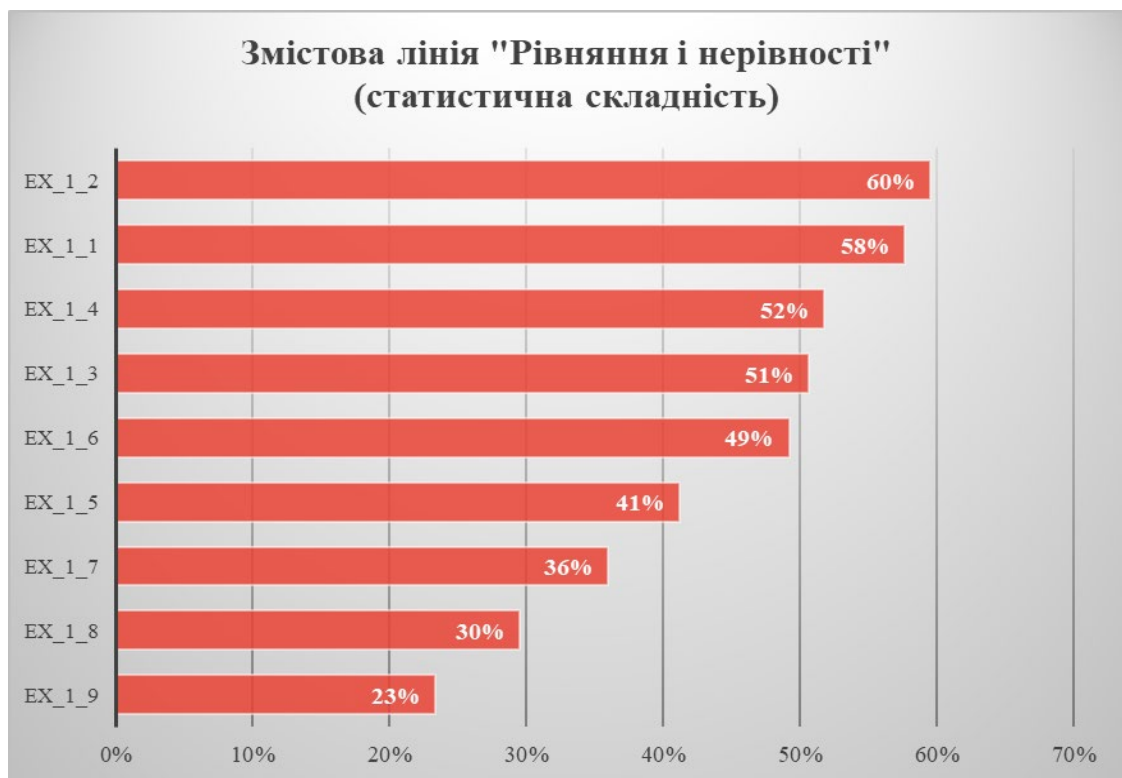

Рис. 3.1.2.8. Успішність виконання тестових завдань змістової лінії «Рівняння і нерівності»

Таблиця 3.1.2.5. Розподіл тестових завдань змістової лінії «Рівняння і нерівності» за успішністю виконання

Групи завдань відповідно до успішності їх виконання	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Дуже легкі	0	0%
Легкі	0	0%
Оптимальні	6	67%
Складні	3	33%
Дуже складні	0	0%
Усього	9	100%

Найлегшим завданням змістової лінії «Рівняння і нерівності» було завдання на розв'язання неповного квадратного рівняння. Його виконали 60% учасників.

Завдання 2

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

Розв'яжіть рівняння $x^2 - \frac{9}{4} = 0$.

$-\frac{9}{2}; \frac{9}{2}$

$-\frac{3}{2}; \frac{3}{2}$

$-\frac{9}{8}$

$\frac{3}{2}$

Найскладнішим завданням змістової лінії «Рівняння і нерівності» було завдання на розв'язання задачі реального змісту щодо продуктивності праці (див. п. 3.1.2.3). Його виконали 23% учасників.

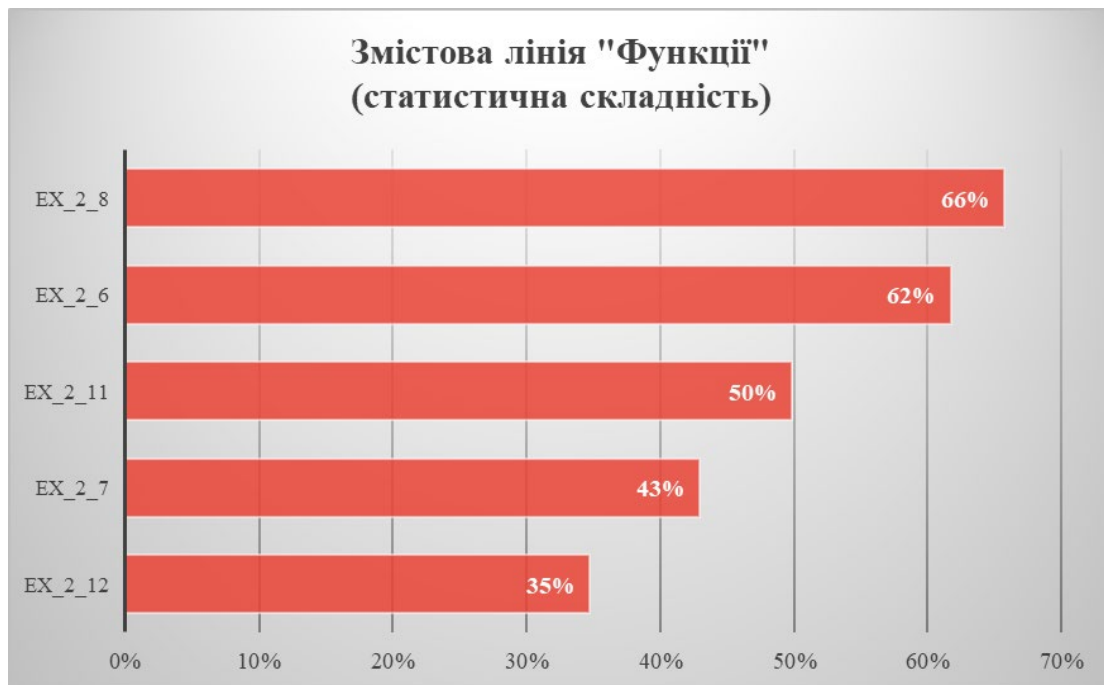

Рис. 3.1.2.9. Успішність виконання тестових завдань змістової лінії «Функції»

Таблиця 3.1.2.6. Розподіл тестових завдань змістової лінії «Функції» за успішністю виконання

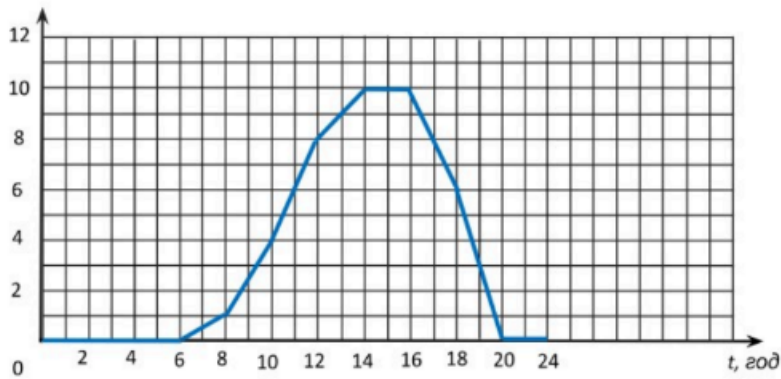
Групи завдань відповідно до успішності їх виконання	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Дуже легкі	0	0%
Легкі	2	40%
Оптимальні	2	40%
Складні	1	20%
Дуже складні	0	0%
Усього	5	100%

Найлегшим завданням змістової лінії «Функції» було завдання на читання графіка функції. Його виконали 66% учасників.

Завдання 8

УФ-індекс – показник, що характеризує рівень ультрафіолетового випромінювання. Якщо значення цього показника перевищує 8, то є небезпека для очей та шкіри людини. На рисунку відображено зміну УФ-індекса залежно від часу t доби.

УФ – індекс

Установіть відповідність між запитанням (1–3) та відповіддю на нього (А – Д).

Запитання

Відповідь

1. О котрій годині вперше за цю добу УФ-індекс дорівнював 6?

В. 11

2. Який найбільший УФ-індекс зафіксовано протягом доби?

Б. 10

3. Протягом скількох годин рівень ультрафіолетового випромінювання був небезпечним для людини?

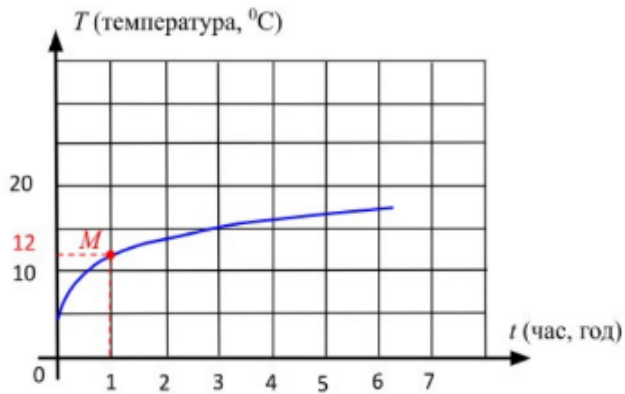
А. 5

Г. 2

Д. 6

Найскладнішим завданням змістової лінії «Функції» було завдання на визначення значення змінної з формули з використанням даних із графіка функції. Його виконали 35% учасників.

Пляшку молока в момент часу $t = 0$ дістали з холодильника та залишили на столі. На рисунку зображено графік залежності температури молока $T = \frac{kt+4,5}{t+1}$ у пляшці (у градусах Цельсія) від часу t (у годинах). Точка M належить цьому графіку.

Визначте значення k .

28,5

20,5

10,5

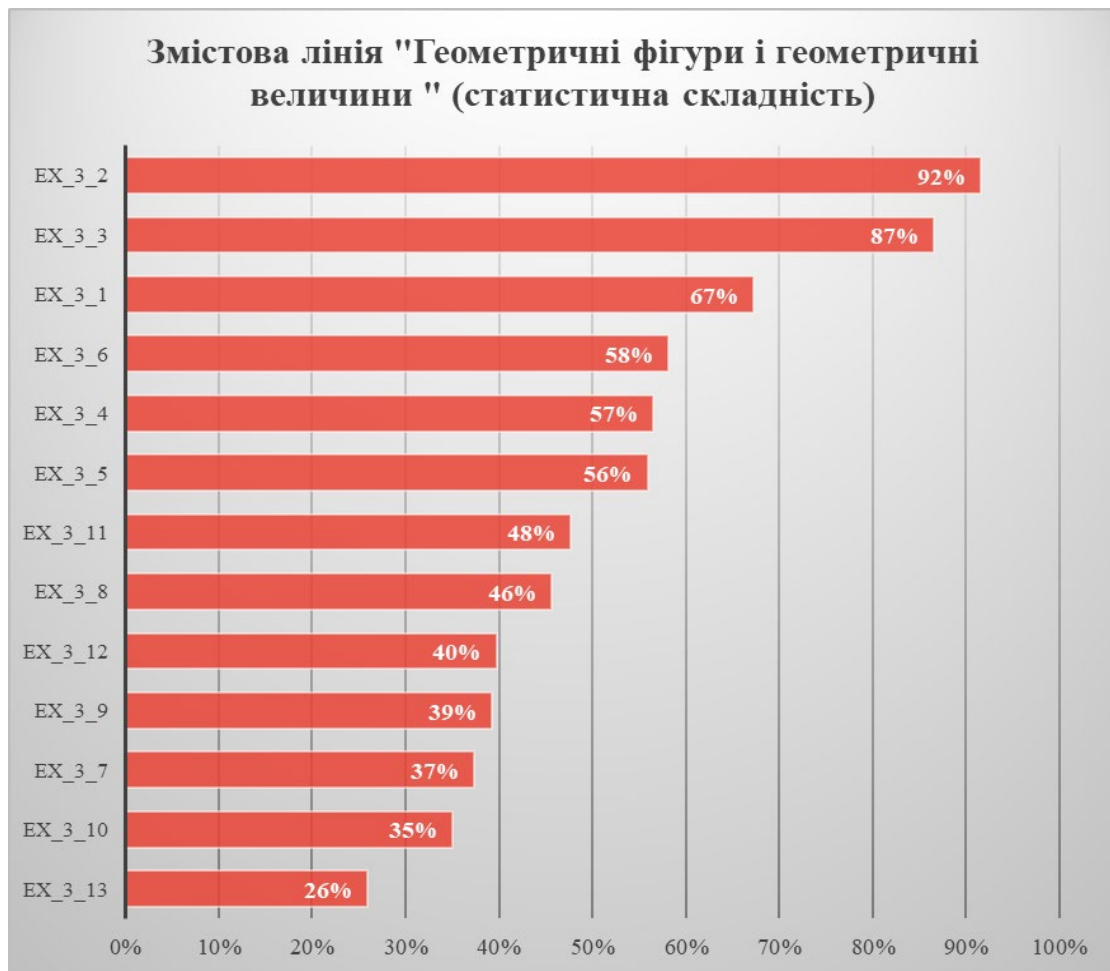
1,5

2,5

-20,5

-19,5

19,5

Рис. 3.1.2.10. Успішність виконання тестових завдань змістової лінії «Геометричні фігури і геометричні величини»

Таблиця 3.1.2.6. Розподіл тестових завдань змістової лінії «Геометричні фігури і геометричні величини» за успішністю виконання

Групи завдань відповідно до успішності їх виконання	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості
Дуже легкі	2	15%
Легкі	1	8%
Оптимальні	5	38%
Складні	5	38%
Дуже складні	0	0%
Усього	13	100%

Найлегшим завданням змістової лінії «Геометричні фігури і геометричні величини» було завдання на розпізнавання геометричної фігури. Його виконали 92% учасників (див. п. 3.1.2.3).

Найскладнішим завданням змістової лінії «Геометричні фігури і геометричні величини» було завдання на обчислення площі трапеції з використанням властивостей геометричних фігур. Його виконали 26% учасників.

Завдання 13

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

У прямокутнику $KLMP$ точка C є серединою сторони LM . $LC = 5$ см, $KL = 12$ см.

Обчисліть площу трапеції $KCMP$ (у см^2).

180

130

125

120

97,5

90

60

40

3.1.2.5. Успішність виконання груп тестових завдань за когнітивними вимірами

Таблиця 3.1.2.7. Розподіл груп тестових завдань за когнітивними вимірами за успішністю виконання

Когнітивний вимір	Кількість завдань	Відсоток від загальної кількості	Середня успішність виконання завдань
Знання	10	29%	67%
Застосування	16	47%	45%
Міркування	8	24%	45%
Усього	34	100%	51%

Рис. 3.1.2.11. Успішність виконання груп тестових завдань за когнітивними вимірами

Найлегшою для учасників виявилася група завдань когнітивного виміру «Знання», у яких для правильного виконання завдання визначальним було володіти певними знаннями. Наприклад, згадані раніше завдання на розпізнавання геометричної фігури у життєвій ситуації чи на обчислення значення виразу з коренем (див. п. 3.1.2.3).

Найскладнішими виявилися завдання когнітивного виміру «Міркування», у яких потрібно було моделювати певну життєву ситуацію та будувати певний

ланцюжок міркувань для її розв'язання. Наприклад, згадані раніше завдання змістової лінії «Рівняння та нерівності» на розв'язання задачі реального змісту щодо продуктивності праці чи завдання змістової лінії «Функції» на визначення значення змінної з формули з використанням даних із графіка функції (див. п. 3.1.2.3).

3.1.3. Результати опитування учасників і зв'язок різних чинників з успішністю виконання тесту з математики

Для дослідження зв'язку успішності виконання тесту з чинниками, інформацію про які отримано від закладів освіти або шляхом анкетування учнів, використано дані, що стосуються учасників, які виконали тест з математики і надали відповіді на питання анкети. Таких учасників було 4463 особи.

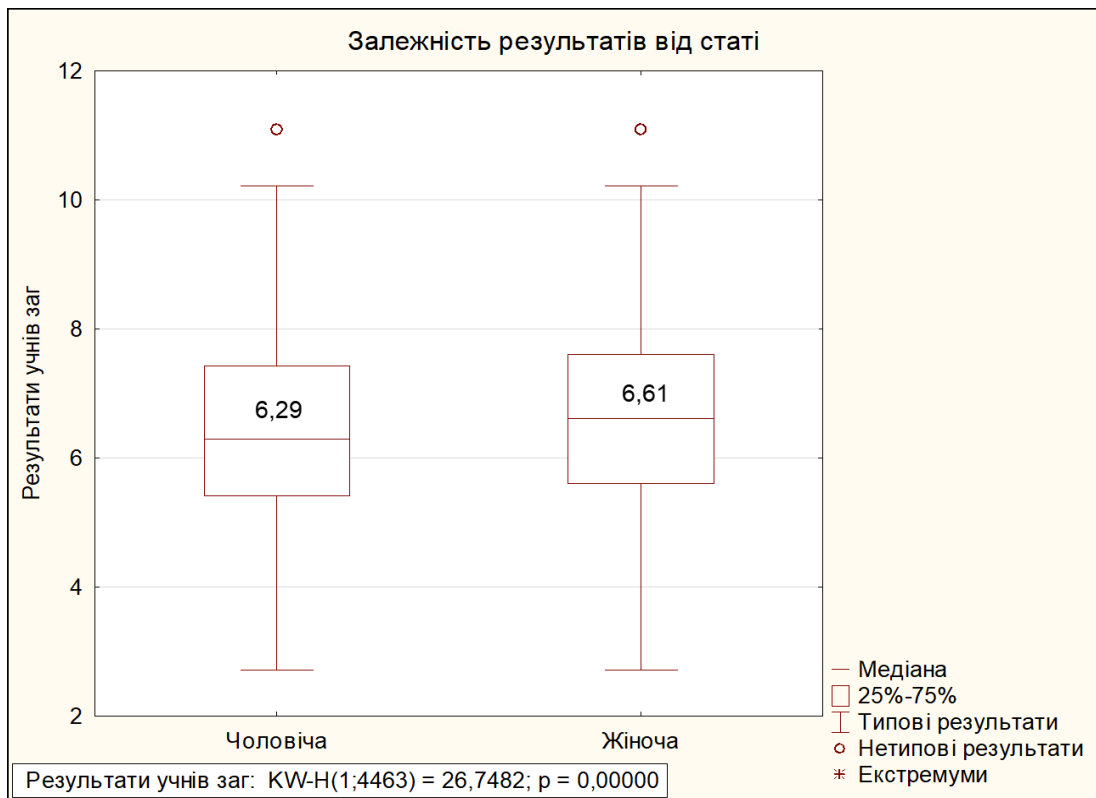
3.1.3.1. Демографічні та інституційні чинники та їх зв'язок з успішністю з математики

Розподіл учасників за статтю та зв'язок цього чинника з успішністю

Рис. 3.1.3.1.

Розподіл учасників за статтю

Рис. 3.1.3.2. Результати учасників з математики залежно від статі

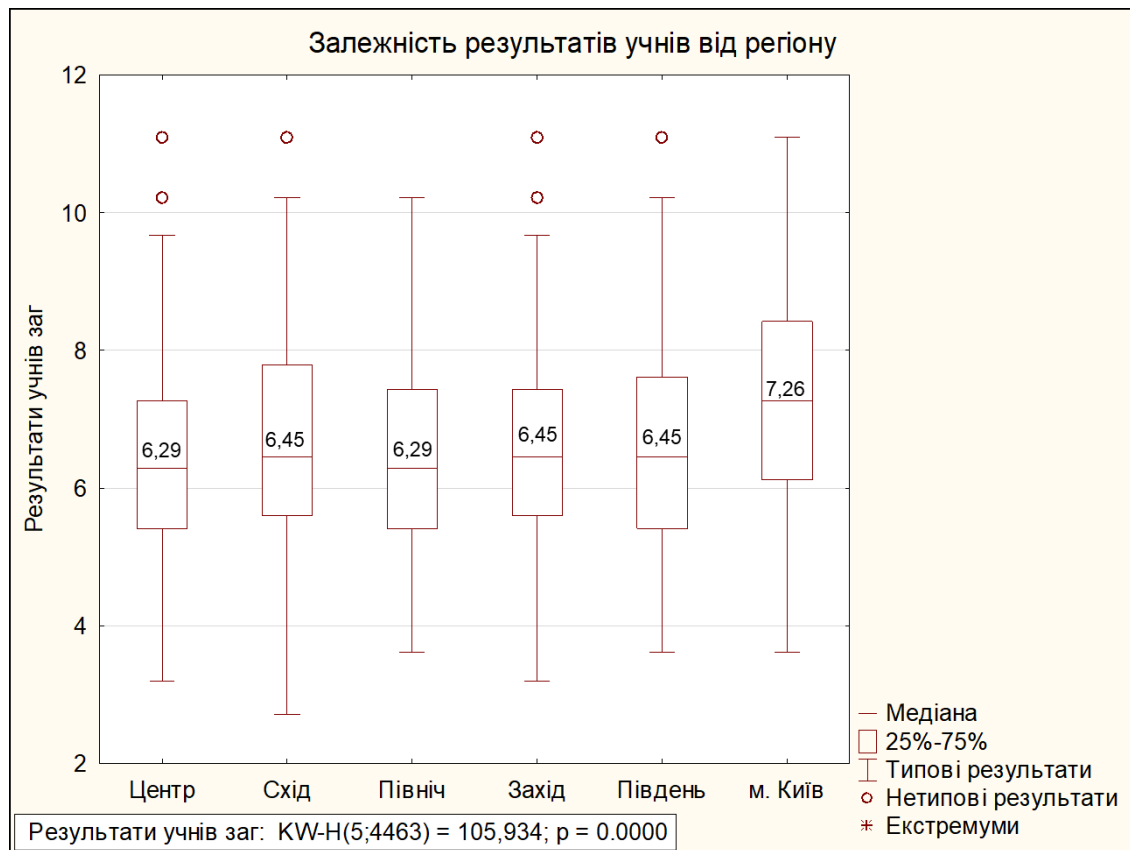
Хлопці та дівчата в середньому показали майже однакову результативність виконання тесту з математики для 8 класу (з невеликою перевагою успішності дівчат).

Розподіл учасників за регіонами та зв'язок цього чинника з успішністю

Рис. 3.1.3.3. Розподіл учасників за регіонами

Рис. 3.1.3.4. Результати учасників залежно від регіонального чинника

Ті учасники, хто навчався у закладах освіти міста Києва, показували кращі результати тестування, ніж інші учасники.

Розподіл учасників за типом населеного пункту та зв'язок цього чинника з успішністю

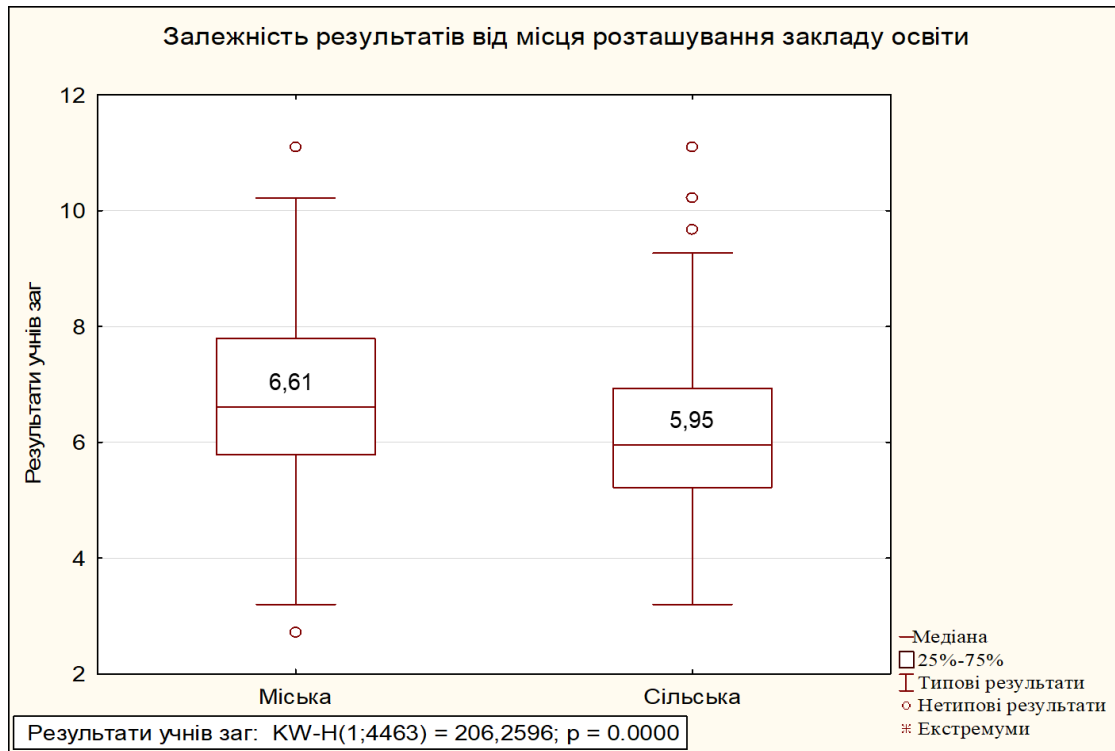

Рис. 3.1.3.5. Результати учасників залежно від типу населеного пункту, де розташований заклад освіти

Відповідно до анкети, 32% учасників навчаються у закладах освіти, які розташовані у сільській місцевості, інші 68% – у місті. Учасники, які навчаються у місті, отримали дещо кращі результати тестування, ніж ті, які навчаються у селі.

Розподіл учасників за місцем перебування та зв'язок цього чинника з успішністю

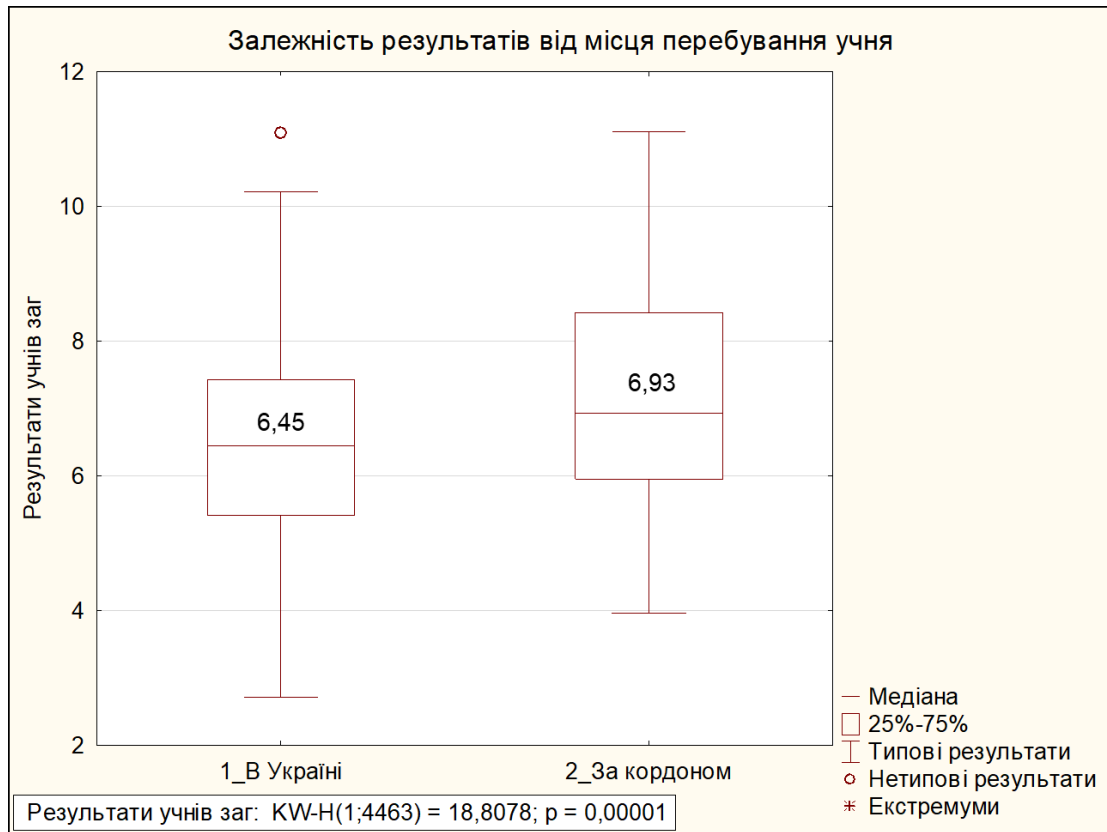

Рис. 3.1.3.6. Результати учасників залежно від місця перебування

Відповідно до анкети, 4% учасників під час проведення тестування перебували за кордоном. Учасники, які перебувають за кордоном, отримали трохи кращі результати тестування, ніж ті, які перебувають в Україні.

Розподіл учасників за наявністю статусу внутрішньо переміщеної особи та зв'язок цього чинника з успішністю

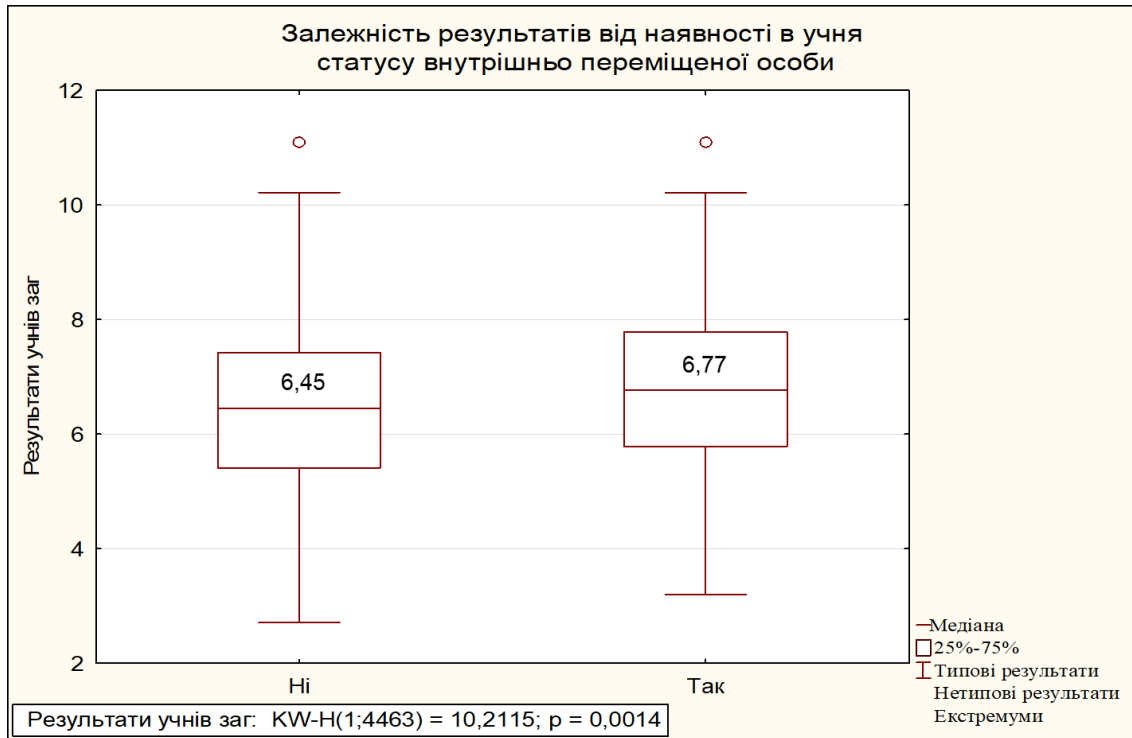

Рис. 3.1.3.7. Результати учасників залежно від наявності статусу внутрішньо переміщеної особи

Відповідно до анкети, 7% учасників мають статус внутрішньо переміщеної особи. Такі учасники отримали дещо кращі результати тестування, ніж інші.

Розподіл учасників за ознакою переважної форми навчання впродовж 8-го класу та зв'язок цього чинника з успішністю

Рис. 3.1.3.8. Розподіл учасників за переважною формою навчання впродовж 8-го класу

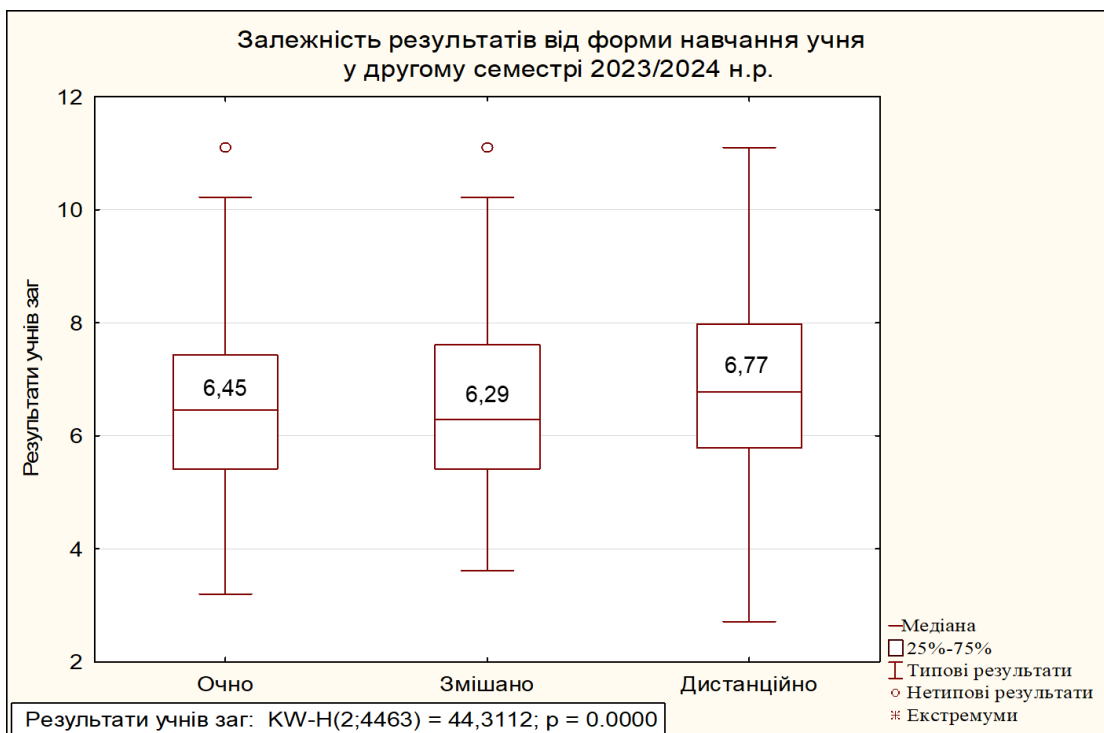

Рис. 3.1.3.9. Результати учасників залежно від форми навчання

Учасники відзначали у анкеті, що вони навчалися очно, дистанційно чи змішано. Ті, хто навчався очно у закладі чи змішано, показували дещо гірші результати, ніж ті, хто навчався дистанційно.

Розподіл учасників за способом проходження тестування та зв'язок цих чинників з успішністю

Рис. 3.1.3.10. Результати учасників залежно від способу проходження тестування

Відповідно до анкети, 23% учасників проходили тестування в онлайн-режимі за місцем перебування. Такі учасники отримали кращі результати тестування, ніж ті, хто проходив тестування наживо у закладі освіти.

Розподіл відповідей щодо обізнаності у сфері ІТ і зв'язок цих чинників з успішністю

В анкеті учасники зазначали рівень згоди з твердженнями щодо володіння ними окремими ІТ-навичками у роботі з гаджетами чи в інтернеті.

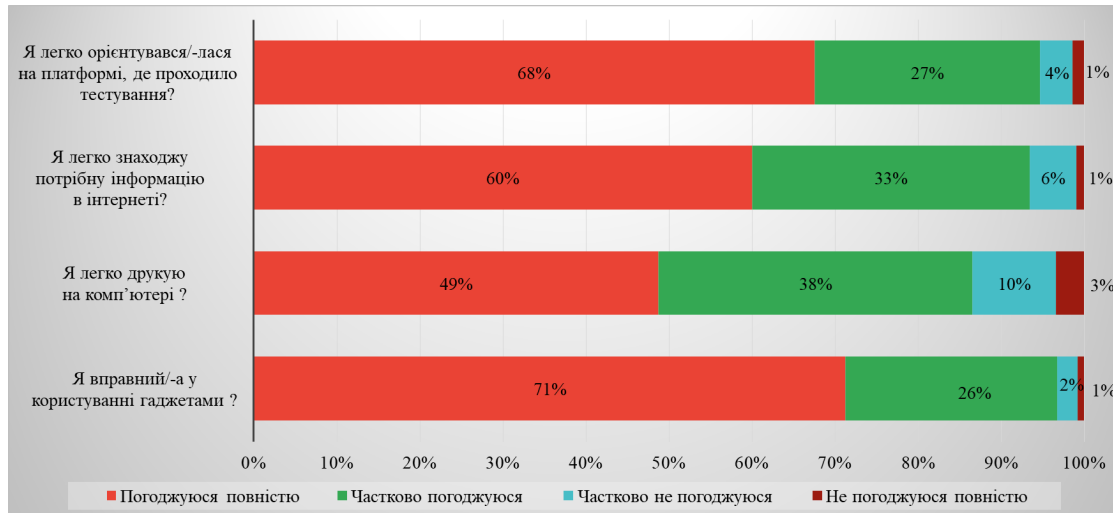

Рис. 3.1.3.11. Розподіл учасників щодо згоди з твердженнями про володіння ними окремими ІТ-навичками у роботі з гаджетами чи в інтернеті

Ті учасники, які підтверджували наявність у себе певних ІТ-навичок, отримали дещо кращі результати тестування, ніж ті, хто зазначав про свій низький рівень володіння такими навичками. Наприклад, зв'язок результатів опитування щодо легкості пошуку інформації в інтернеті з успішністю проходження тестування з математики:

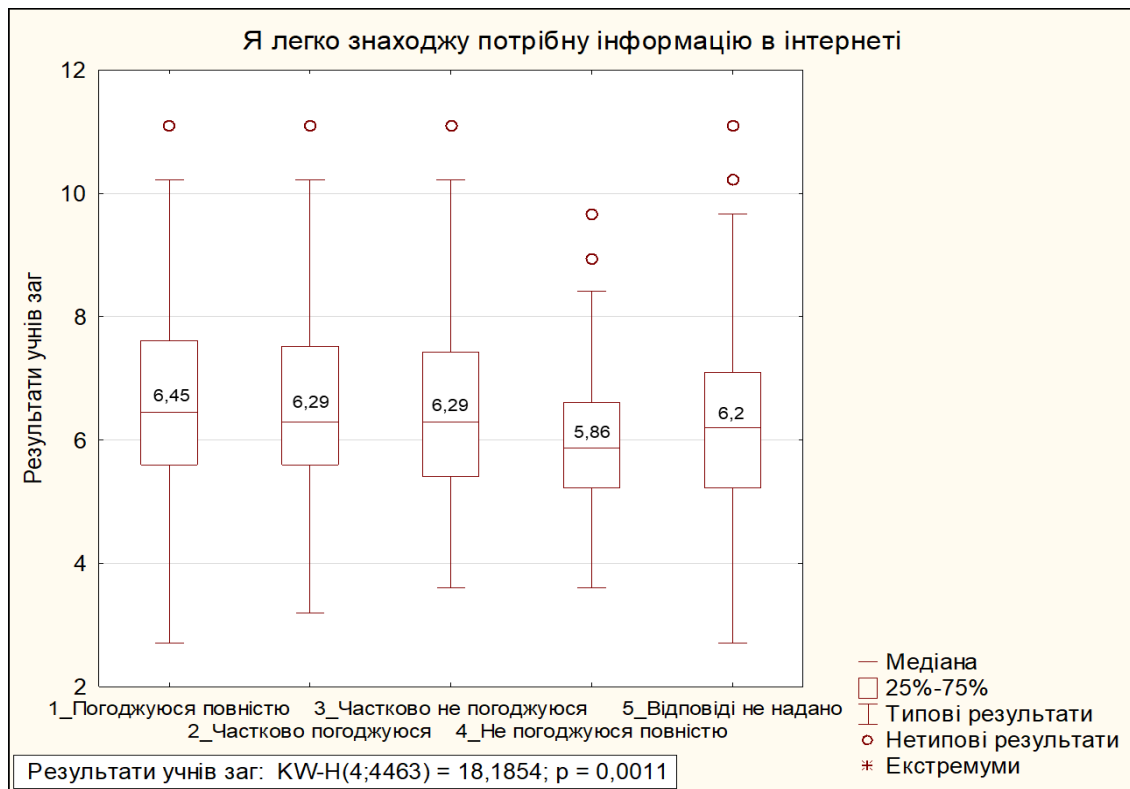

Рис. 3.1.3.12. Результати учасників залежно від легкості пошуку ними інформації в інтернеті

3.1.3.2. Соціально-економічний статус родин восьмикласників і зв'язок цих чинників з успішністю виконання тесту з математики

Розподіл відповідей щодо наявності технічних пристроїв і навчальних матеріалів удома і зв'язок цих чинників з успішністю

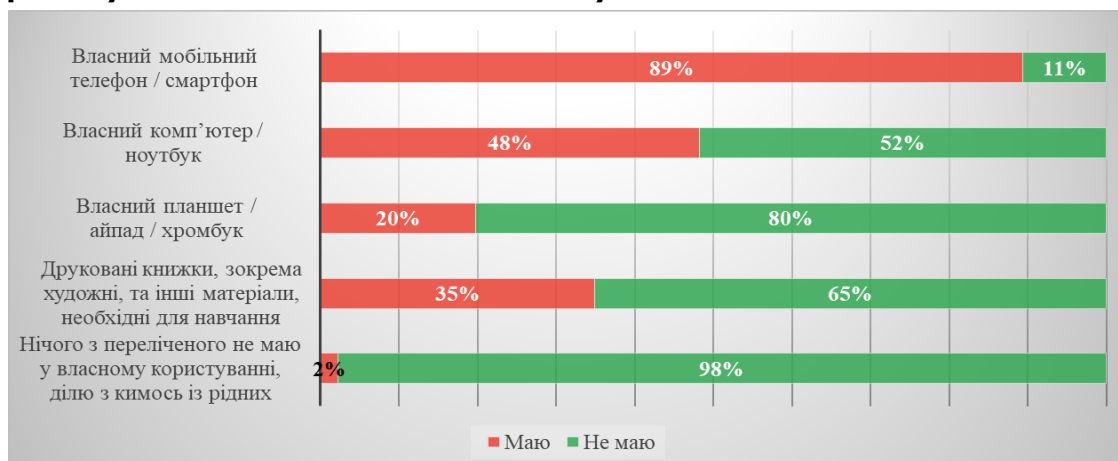

Рис. 3.1.3.13. Розподіл учасників щодо згоди з твердженнями про володіння ними ґаджетами, друкованими книгами та іншими матеріалами, необхідними для навчання

Ті учасники, які мають комп'ютер, мобільний телефон, ноутбук чи планшет, друковані книги та інші матеріали, необхідні для навчання, отримали дещо кращі результати на тестуванні, ніж ті, хто їх не має.

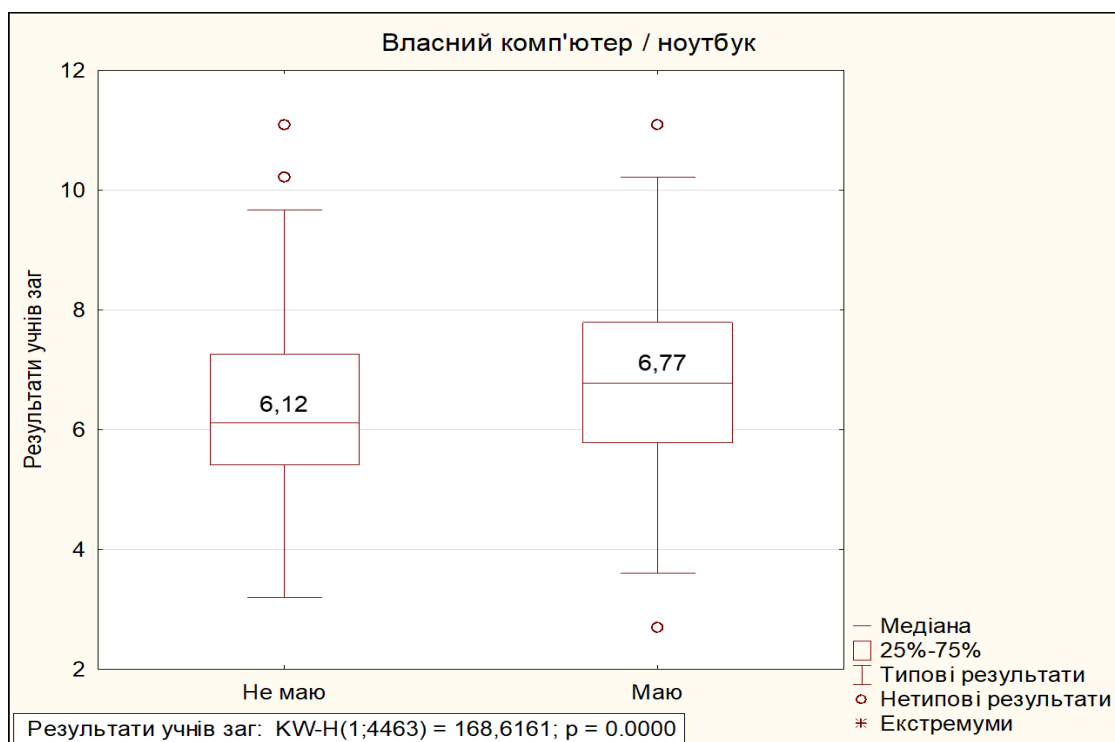

Рис. 3.1.3.14. Результати учасників залежно від наявності власного комп'ютера чи ноутбука

Розподіл відповідей щодо наявності в учнів умов для навчання вдома і зв'язок цього чинника з успішністю

Рис. 3.1.3.15. Розподіл відповідей щодо наявності в учнів умов для навчання вдома

Не виявлено значимої залежності успішності виконання тесту від наявності в учасників особистого простору (кімнати чи робочого місця) для навчання вдома.

3.1.3.3. Практики викладання математики та їх зв'язок з успішністю

Під час опитування восьмикласників запитали, наскільки вони погоджуються або не погоджуються з певними твердженнями щодо типових практик викладання алгебри.

Твердження щодо викладання алгебри

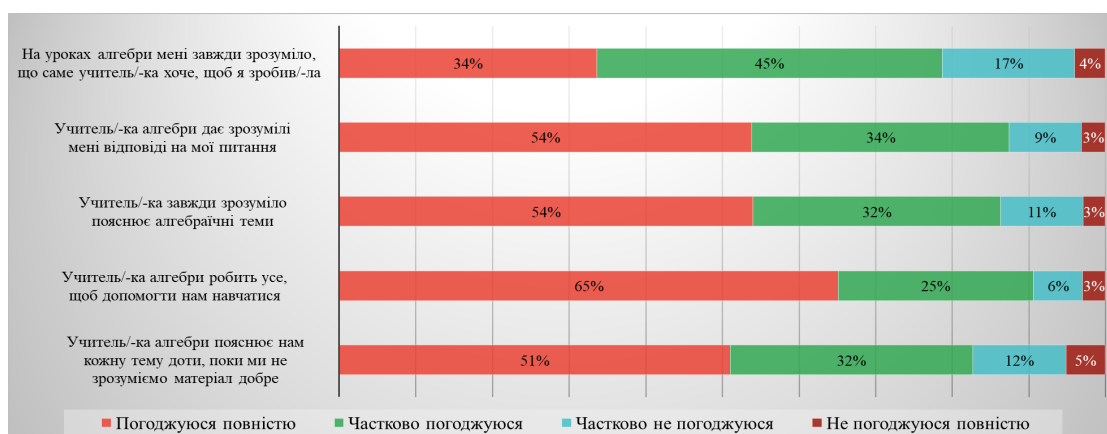

Рис. 3.1.3.16. Розподіл учасників щодо згоди з твердженнями про викладання алгебри

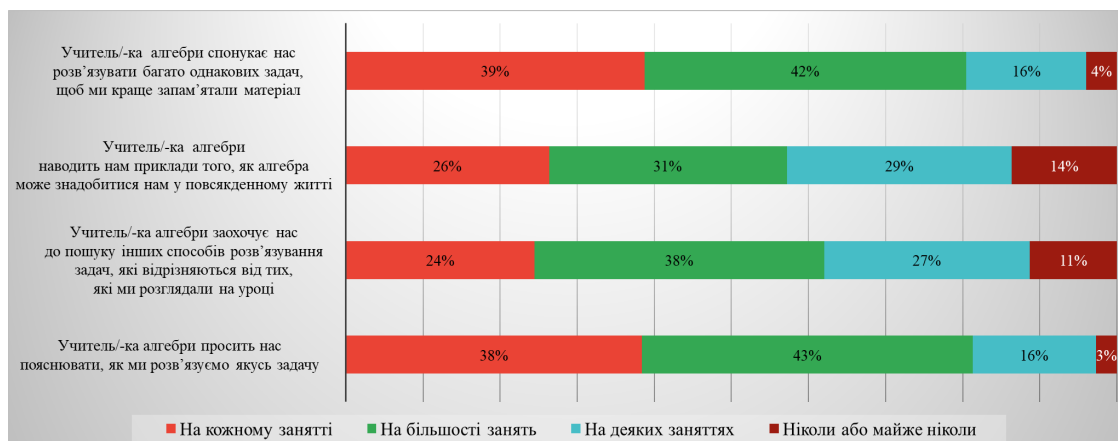
Статистичний аналіз зв'язку між відповідями учасників на цю групу запитань і успішністю виконання тесту учасниками показує, що існує невелика різниця між результатами тестування груп учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника: успішність виконання тесту учасниками незначно зростала разом зі зростанням згоди учасників із запропонованими у опитувальнику твердженнями. Наприклад, якщо учасники погоджувалися з твердженням «На уроках алгебри мені завжди зрозуміло, що саме учитель/-

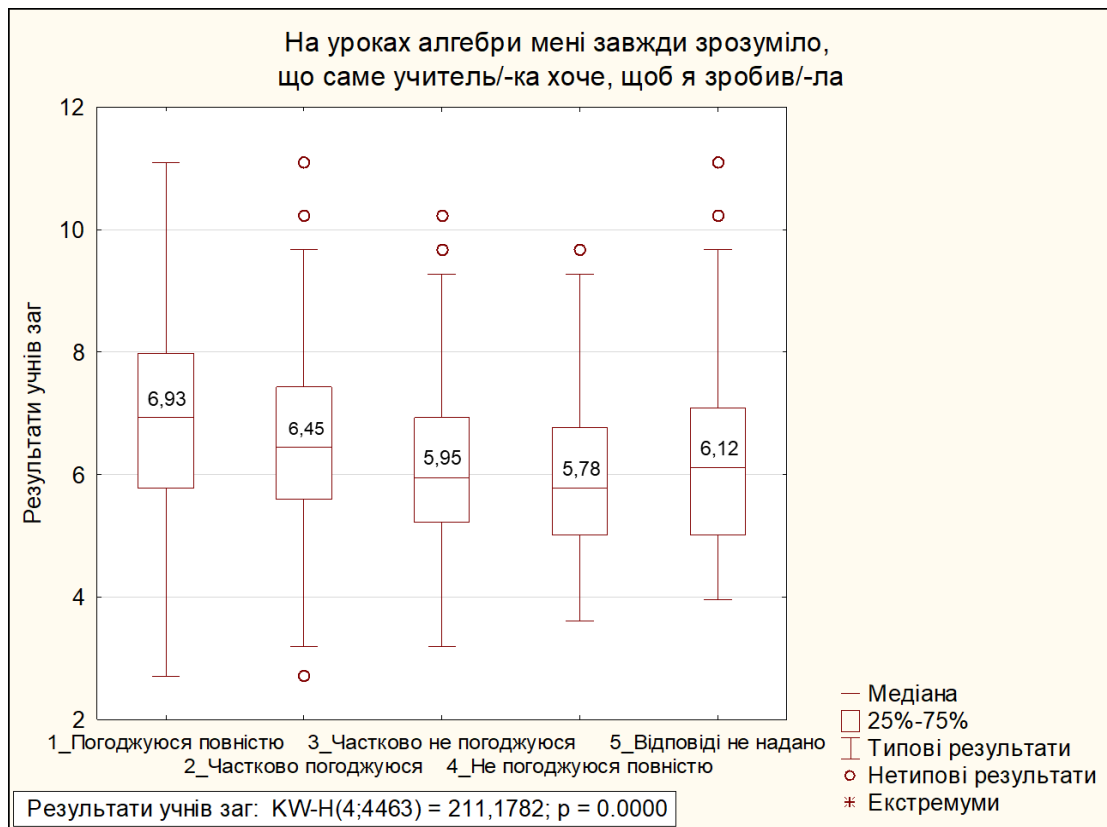
ка хоче, щоб я зробив/-ла», то ця група учасників загалом мала трохи кращу успішність проходження тесту з математики, ніж ті учасники, які не погоджувалися з цим твердженням. Подібна картина – і з іншими твердженнями.

Рис. 3.1.3.17. Результати учасників залежно від згоди з твердженням про зрозумілість того, що саме учитель/-ка хоче, щоб зробив/-ла учасник / учасниця

Твердження щодо спонукання вчителями вивчення алгебри

Рис. 3.1.3.18. Розподіл учасників щодо згоди з твердженнями про спонукання вчителями вивчення алгебри

Статистично значимого зв'язку між відповідями учасників на цю групу запитань і успішністю виконання тесту учасниками немає. Результати тестування груп учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника, статистично майже не відрізняються. Наприклад:

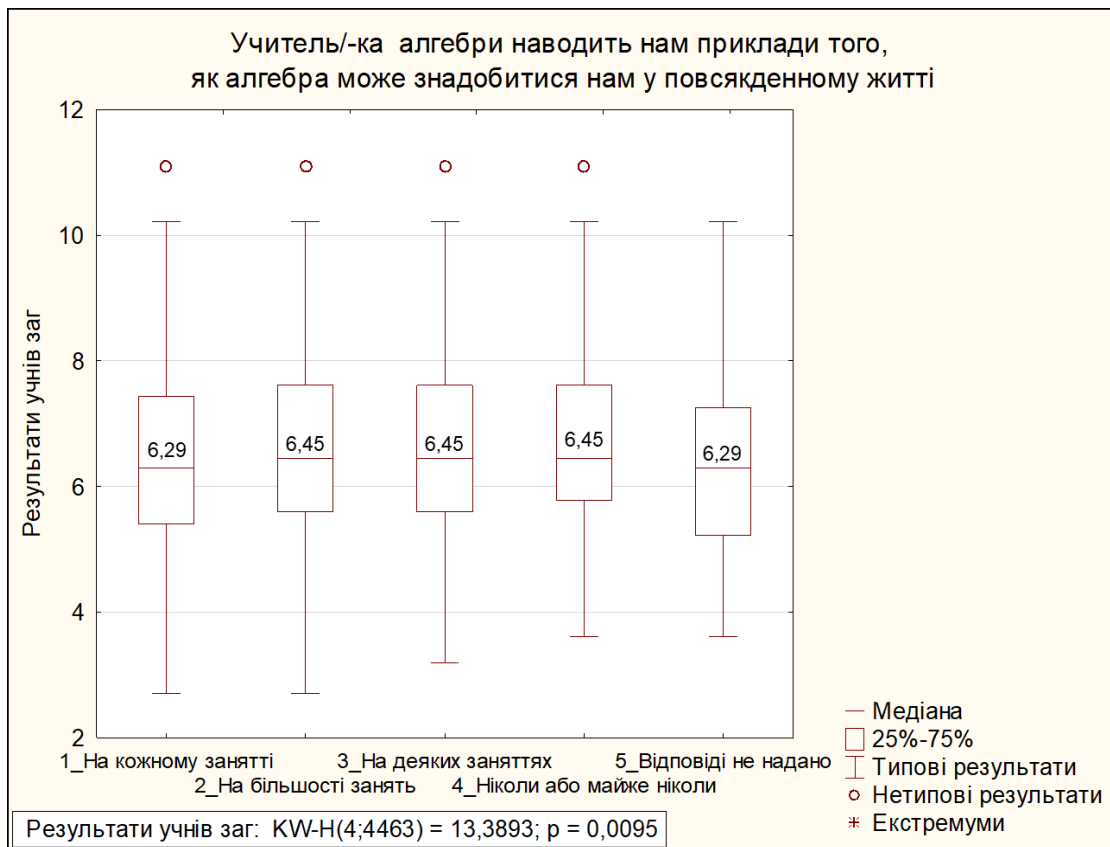

Рис. 3.1.3.19. Результати учасників залежно від згоди з твердженням, що учитель/-ка алгебри часто наводить приклади того, як алгебра може знадобитися у повсякденному житті

3.1.3.4. Підходи восьмикласників до роботи з вивчення математики та зв'язок цих чинників з успішністю

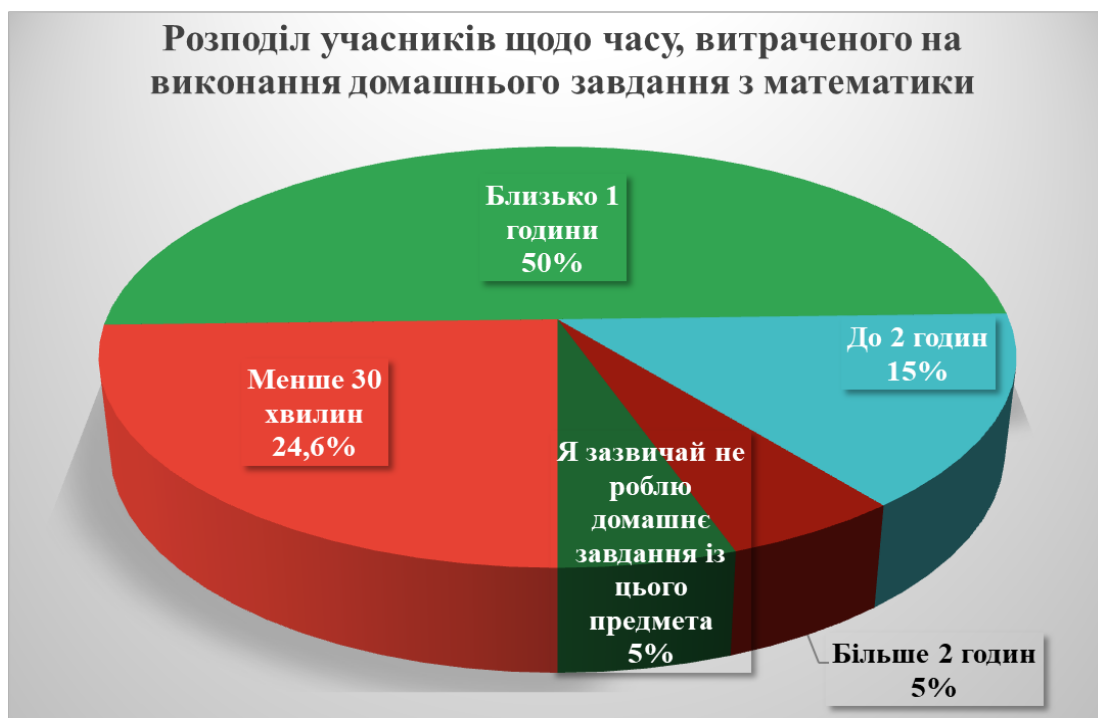

Рис. 3.1.3.20. Розподіл учасників щодо часу, витраченого на виконання домашнього завдання з математики

Тривалість виконання учасниками домашнього завдання з математики впливає на успішність виконання тесту. Ті, хто витрачає більше часу на виконання домашнього завдання, отримали кращі результати на тестуванні. З одним зауваженням – ті, хто виконує домашнє завдання до 2 годин, виконали тест незначно гірше, ніж ті, хто витрачає на домашнє завдання близько 1 години.

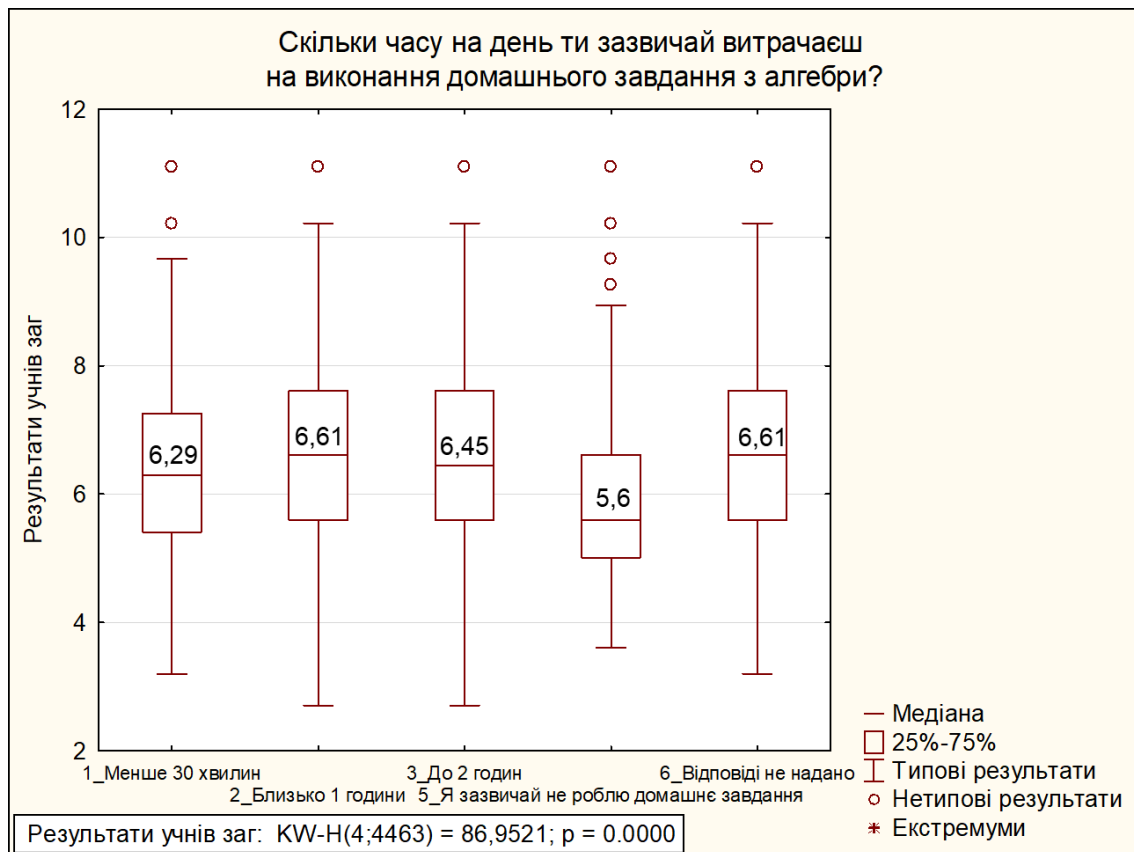

Рис. 3.1.3.21. Результати учасників залежно від часу, витраченого на виконання домашнього завдання

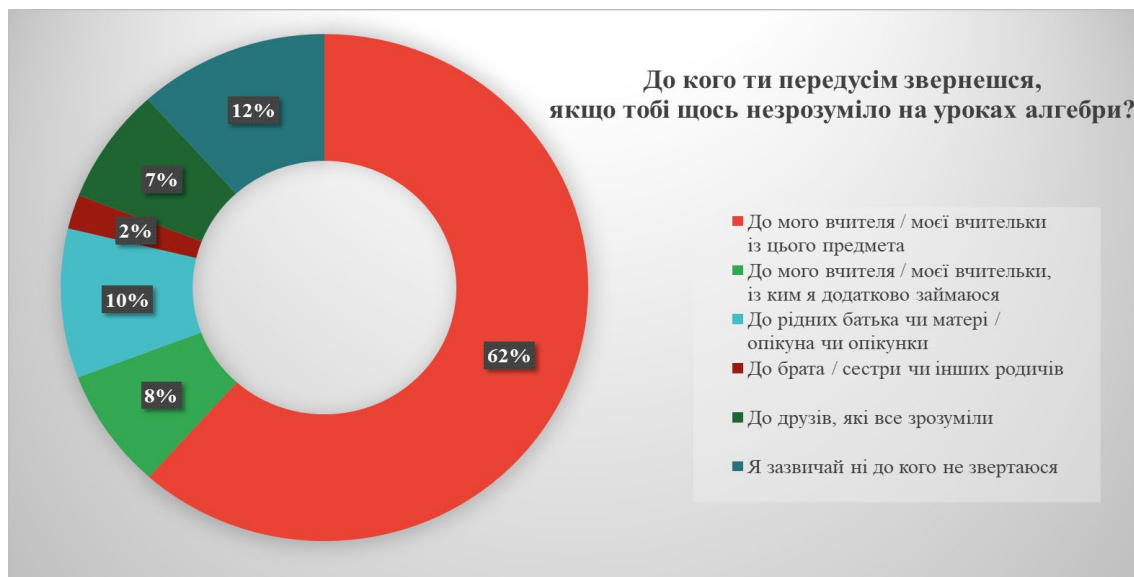

Рис. 3.1.3.22. Розподіл учасників щодо звернень за допомогою у вивченні алгебри

Дещо кращі результати тестування отримали ті учасники, які відповіли, що звернуться до свого репетитора, якщо буде щось незрозуміло на уроках алгебри. Дещо гірші результати тестування отримали ті учасники, які відповіли, що ні до кого не звертаються у такій ситуації.

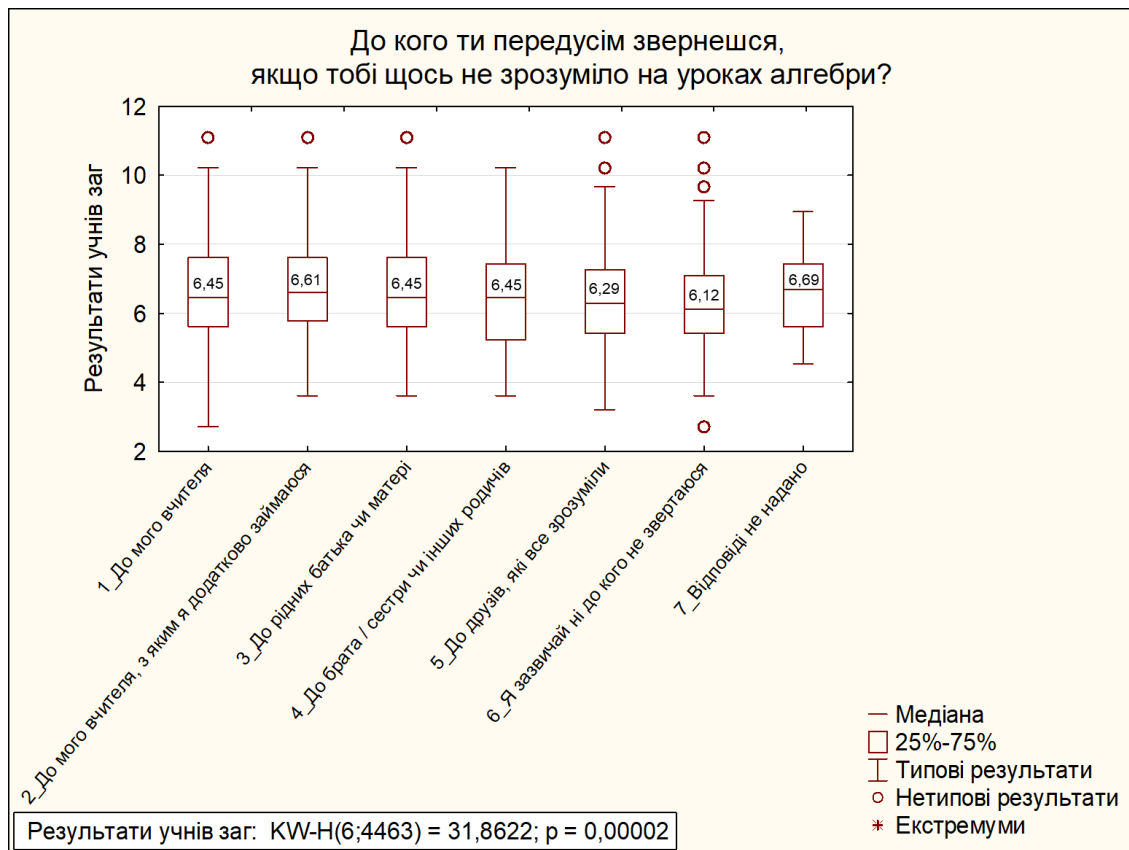
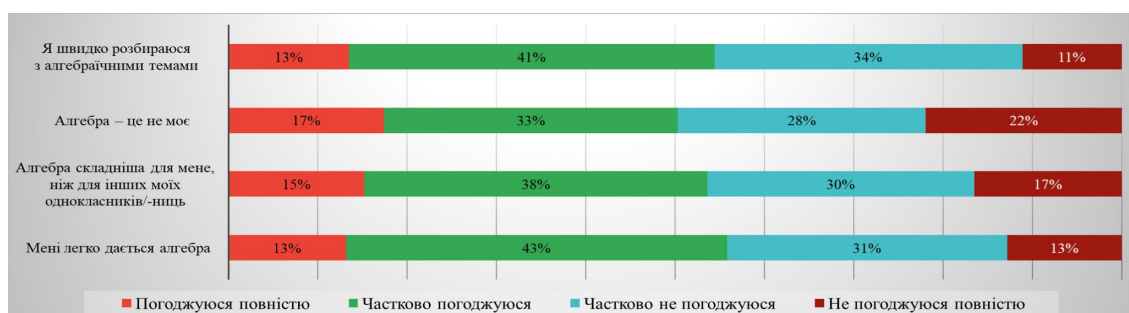

Рис. 3.1.3.23. Результати учасників залежно від осіб, до яких звертаються учасники при труднощах з математикою

3.1.3.5. Ставлення учнівства до алгебри та зв'язок цих чинників з успішністю

Під час опитування восьмикласників запитали, наскільки вони погоджуються або не погоджуються з певними твердженнями щодо їхнього ставлення до алгебри.

Твердження щодо ставлення учасників до алгебри

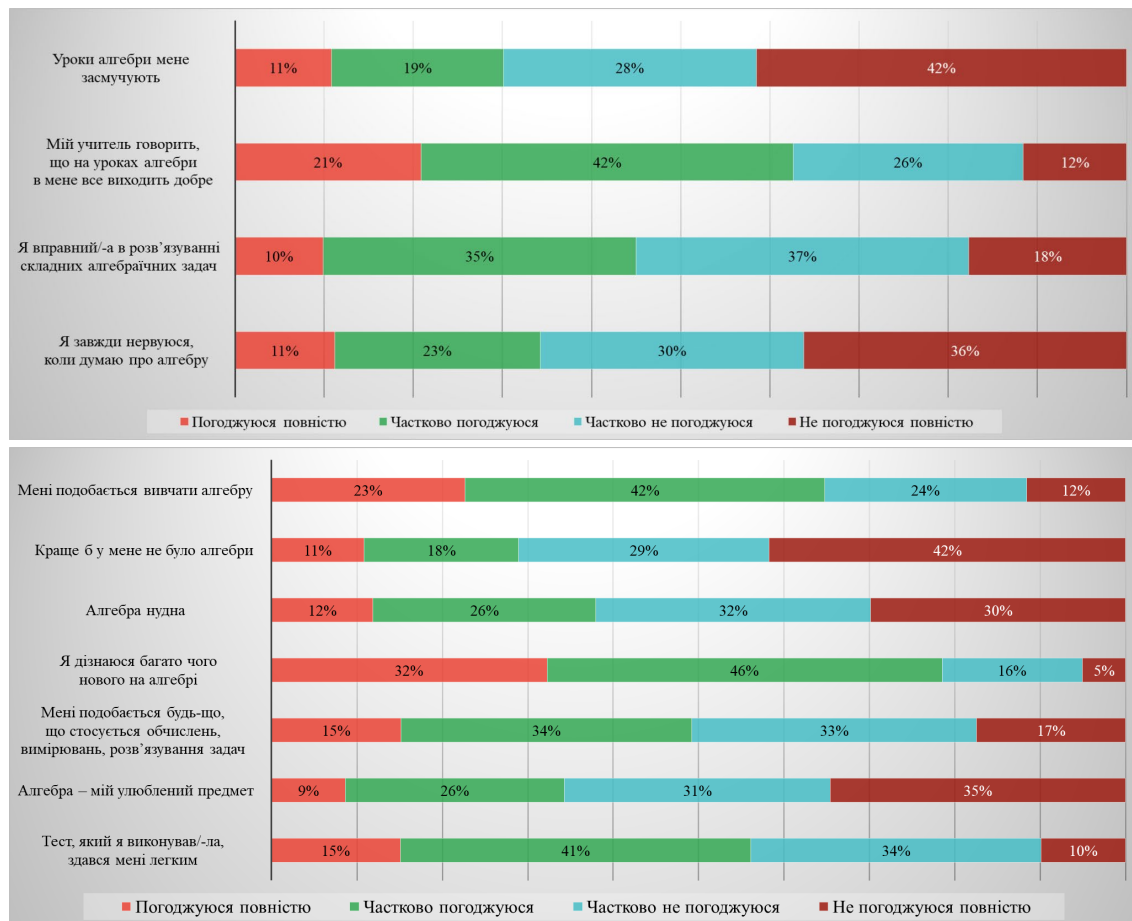

Рис. 3.1.3.24. Розподіл учасників щодо згоди з твердженнями про ставлення до алгебри

Статистичний аналіз зв'язку між відповідями учасників щодо наступних тверджень «Мій учитель говорить, що на уроках алгебри в мене все виходить добре», «Я вправний/а в розв'язуванні складних алгебраїчних задач», «Я швидко розбираюся з алгебраїчними темами», «Мені легко дається алгебра», «Мені подобається вивчати алгебру», «Я дізнаюся багато чого нового на уроках алгебри», «Мені подобається будь-що, що стосується обчислень, вимірювань, розв'язування задач», «Алгебра – мій улюблений предмет» і успішністю виконання тесту учасниками показує, що існує невелика різниця між результатами тестування груп учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника: успішність виконання тесту учасниками незначно зростала разом зі зростанням згоди учасників із запропонованими у опитувальнику твердженнями. Наприклад, якщо учасники погоджувалися з твердженням «Алгебра – мій улюблений предмет», то ця група учасників загалом мала кращу успішність проходження тесту з математики, ніж ті учасники, які не погоджувалися з цим твердженням. Подібна ситуація – і щодо інших перелічених вище тверджень.

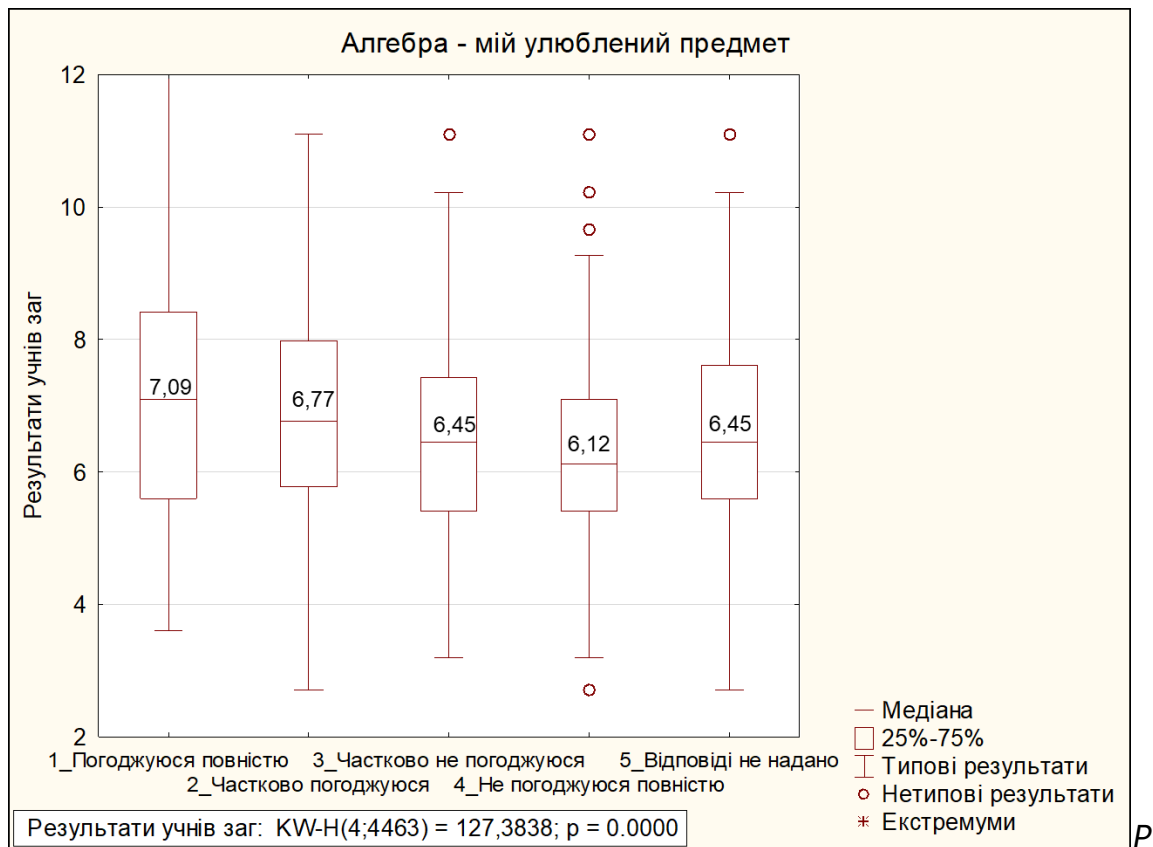

Рис. 3.1.3.25. Результати учасників залежно від згоди з твердженням, що алгебра є їхнім улюбленим предметом

Статистичний аналіз зв'язку між відповідями учасників щодо тверджень «Я завжди нервуюся, коли думаю про алгебру», «Алгебра складніша для мене, ніж для інших моїх однокласників / однокласниць», «Уроки алгебри мене засмучують», «Краще у мене не було б алгебри», «Алгебра нудна» і успішністю виконання тесту учасниками показує, що існує невелика різниця між результатами тестування груп учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника: успішність виконання тесту учасниками незначно спадала разом зі зростанням згоди учасників із запропонованими у опитувальнику твердженнями. Наприклад, якщо учасники погоджувалися з твердженням «Алгебра складніша для мене, ніж для інших моїх однокласників / однокласниць», то ця група учасників загалом мала трохи гіршу успішність проходження тесту з математики, ніж ті учасники, які не погоджувалися з цим твердженням.

Рис. 3.1.3.26. Результати учасників залежно від згоди з твердженням, що алгебра для них складніша, ніж для інших їхніх однокласників / однокласниць

Щодо згоди з твердженням «Тест, який я виконував/-ла, здався мені легким», то статистично пропорційного зв'язку між згодою учасників з цим твердженням і успішністю виконання учасниками тесту немає. Ті, хто частково погоджувався з цим твердженням, дещо краще написали тест, ніж усі інші.

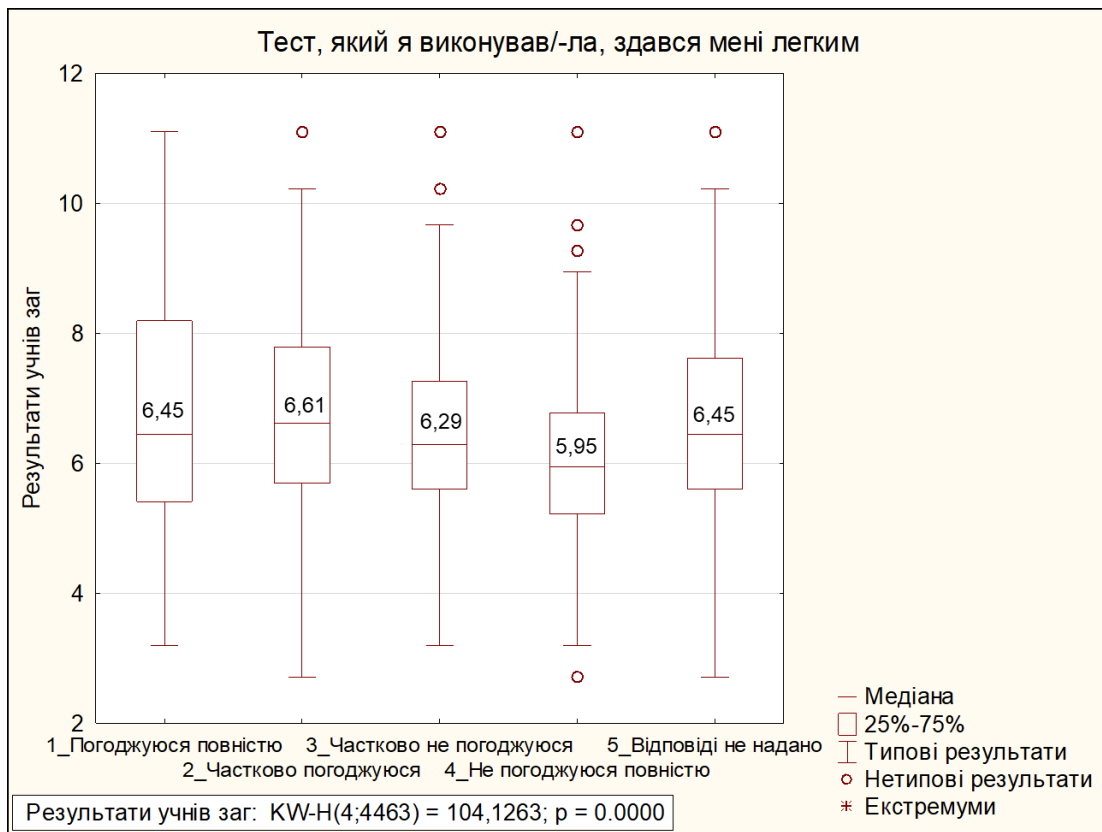

Рис. 3.1.3.27. Результати учасників залежно від згоди з твердженням, що тест здався їм легким

Короткі висновки

Тест виявився оптимальної складності для учасників та має дуже хорошу розподільну здатність, тобто забезпечує диференціацію учнів з різними рівнями підготовленості. Розробники тесту орієнтувалися на учнів з середнім рівнем результатів і фактично не включали у тест складних завдань високого рівня. Статистичний аналіз показав, що майже половина завдань виявилися для учасників оптимального рівня складності.

Найскладнішою для учасників була група завдань змістової лінії «Рівняння і нерівності». Найлегшою – змістової лінії «Числа і вирази».

Стосовно когнітивних вимірів найлегшими для учасників виявилися завдання когнітивного виміру «Знання», у яких для правильного виконання завдання визначальним було володіти певними знаннями, а найскладнішими – завдання когнітивного виміру «Міркування», у яких потрібно було моделювати певну життєву ситуацію та будувати певний ланцюжок міркувань для її розв'язання.

Відповідно до статистичного аналізу, у порівнянні з іншими кращі результати тесту з математики показували ті учасники, які:

- є дівчатами (незначно, але кращі результати саме у дівчат);
- навчаються у закладах освіти міста Києва;
- навчаються у місті;
- перебувають за кордоном;
- мають статус внутрішньо переміщеної особи;
- у восьмому класі навчалися переважно дистанційно;
- тестування проходили онлайнно;
- краще володіють ІТ-навичками роботи з гаджетами чи в інтернеті;
- мають власні технічні засоби (комп'ютер, мобільний телефон, ноутбук чи планшет), друковані книги та інші матеріали, необхідні для навчання;
- мають / отримують від учителя / учительки зрозумілі пояснення навчального матеріалу та зрозумілі вимоги до учнів;
- звертаються до свого репетитора, якщо щось незрозуміло на уроках математики;
- витрачають час на виконання домашнього завдання;

- люблять математику і мають до неї позитивне ставлення.

На результати тестування з математики фактично не вплинули:

- наявність особистого простору (кімнати чи робочого місця) для навчання у місці проживання;
- спонукання вчителями вивчення математики.

3.1.4. Порівняння результатів тестування та анкетування учнів 8 класу з математики 2023 та 2024 років

3.1.4.1. Порівняння характеристик тестів з математики для 8 класу 2023 та 2024 років

Для моніторингу 2024 року був розроблений новий комплект завдань з математики. Разом з тим, тести 2023 та 2024 років ідентичні за структурою, тривалістю проходження, розподілом завдань за змістовими лініями, за когнітивними рівнями, за формою та системою нарахування балів, за експертною оцінкою складності завдань.

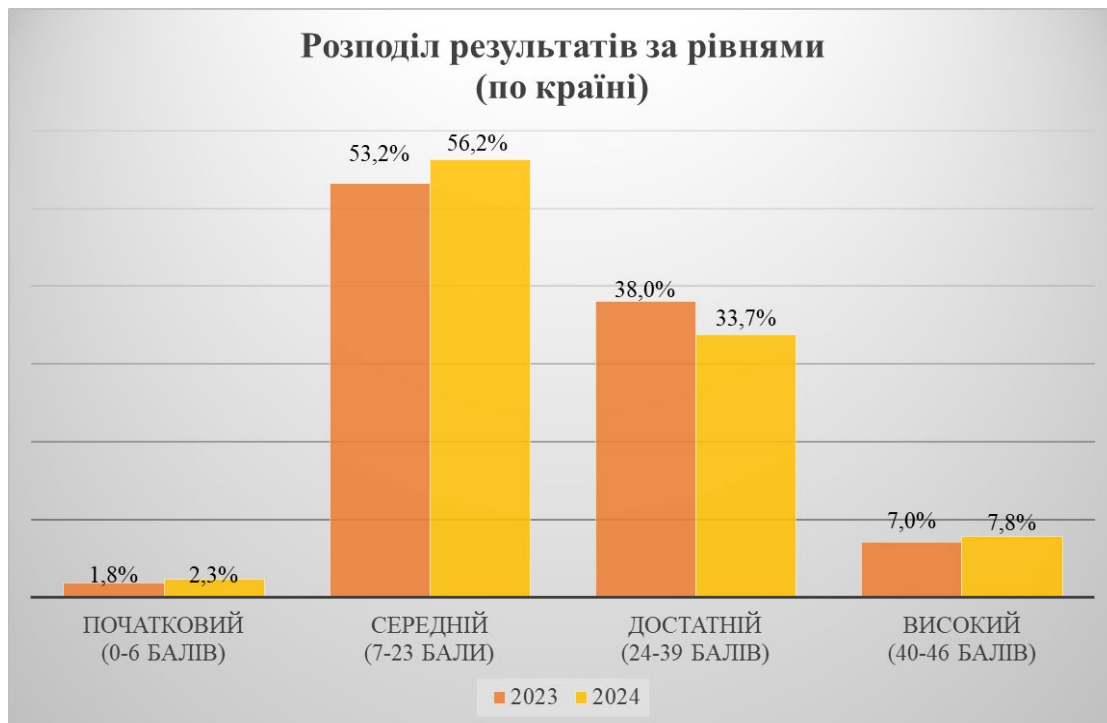
3.1.4.2. Порівняння результатів виконання тесту з математики для 8 класу 2023 та 2024 років

У 2024 році у тестуванні з математики для 8 класу взяли участь 4463 учасники, що менше, ніж у 2023 році – 5473 учасники.

У 2024 році учасники показали дещо гірший середній результат – 22,16 бала порівняно з попередніми 22,8 бала. Мода і медіана результатів теж зменшилися з 14 та 22 балів до 13 та 21 балів відповідно.

В обидва роки переважна більшість учасників тестування з математики отримали результати середнього рівня: 53% у 2023 році та 56% у 2024 році. Дещо зменшилася (з 38% до 33,7%) кількість учасників, які отримали результати достатнього рівня і фактично не змінилася кількість учасників, які отримали результати початкового та високого рівнів.

Рис. 3.1.4.1. Порівняння розподілів учасників за рівнями досягнень

Середня успішність виконання завдань фактично не змінилася (50% у 2023 році та 51,5% у 2024 році). Найлегшим для учасників в обидва роки було завдання змістової лінії «Геометричні фігури і геометричні величини» на розпізнавання геометричної фігури. Найскладнішим для учасників обох років стало завдання змістової лінії «Рівняння та нерівності». За успішністю виконання завдань у порівнянні з 2023 роком легких завдань стало на 2 менше, оптимальних та складних – на одне більше.

В обидва роки найскладнішою групою завдань за змістовими лініями була група завдань змістової лінії «Рівняння і нерівності» і найлегшою в обидва роки була група завдань змістової лінії «Числа і вирази».

Рис. 3.1.4.2. Порівняння успішності виконання груп тестових завдань за змістовими лініями

Не змінився також і порядок розташування за складністю груп завдань за когнітивними рівнями. Найлегшою для учасників виявилася група завдань когнітивного виміру «Знання», далі за складністю – «Застосування», і найскладнішою в обидва роки є група завдань когнітивного виміру «Міркування». Причому із завданнями на знання у 2024 році учасники значно краще давали собі раду, а успішність виконання завдань когнітивних вимірів «Застосування» та «Міркування» у 2024 році дещо знизилася.

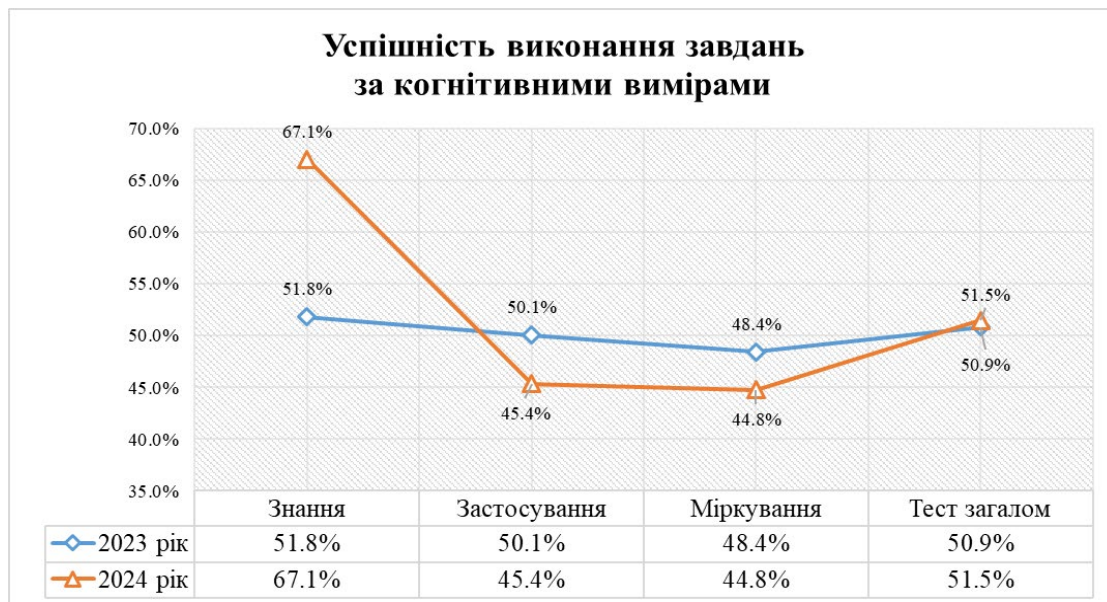

Рис. 3.1.4.3. Порівняння успішності виконання груп тестових завдань за когнітивними вимірами

3.1.4.3. Порівняння результатів опитування учасників і зв'язків різних чинників з успішністю виконання тесту з математики у 2023 та 2024 роках

У 2023 та 2024 роках хлопців та дівчат було приблизно порівно і дівчата мали в середньому невелику перевагу в результативності виконання тесту з математики для 8 класу.

У 2023 році ті учасники, хто навчався у закладах освіти східних областей чи міста Києва, показували кращі результати тестування, ніж учасники з інших регіонів. У 2024 році така перевага залишилася лише для учасників з міста Києва, натомість у східних областях результати учасників тестування з математики знизилися (у 2024 році досягли результатів достатнього рівня 28,8%, у 2023 році – 40,7%).

У північних та західних областях також зменшилася кількість учасників, які досягли результатів достатнього рівня: з 41,2% до 33,8% на Півночі та з 40,2% до 34,4% на Заході.

Дещо покращилися результати учасників на Півдні (відсоток тих, хто отримав результати достатнього рівня збільшився на 4,6 пунктів, високого – на 4,3 пунктів), трохи менше Центрі (на 4,9 пунктів збільшилася кількість тих, хто

досягли результатів достатнього рівня, але зменшилася на високому рівні – 1,9 пунктів).

Загалом по країні можна спостерігати тенденцію до вирівнювання результатів між регіонами, за винятком міста Києва.

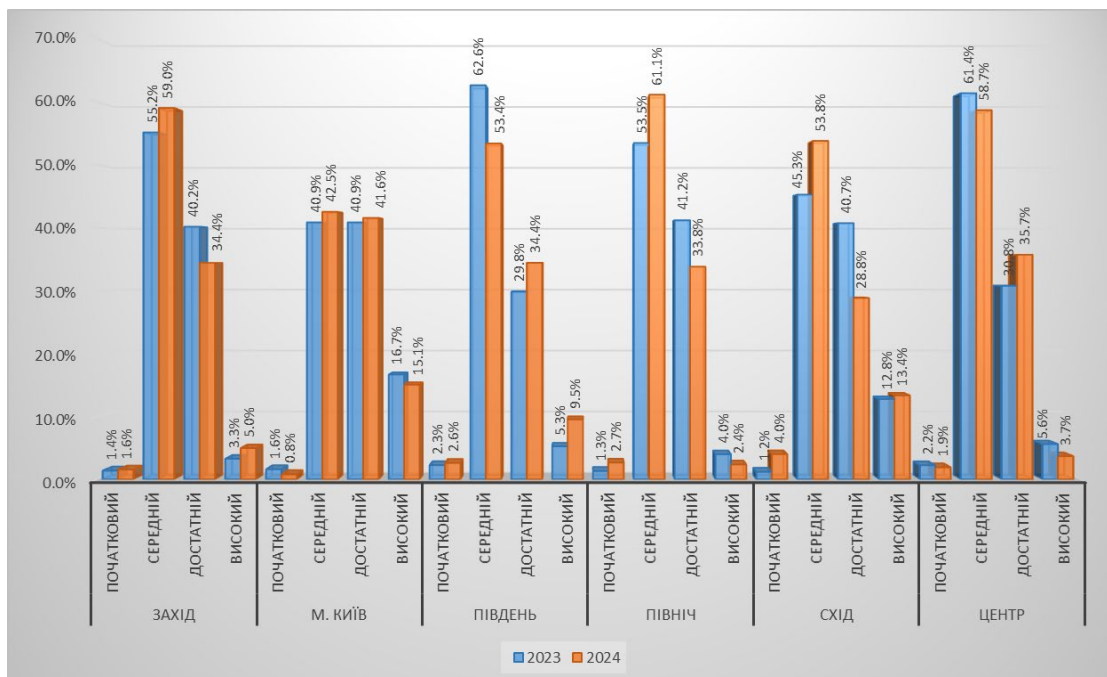

Рис. 3.1.4.4. Порівняння розподілів учасників за рівнями досягнень за регіонами

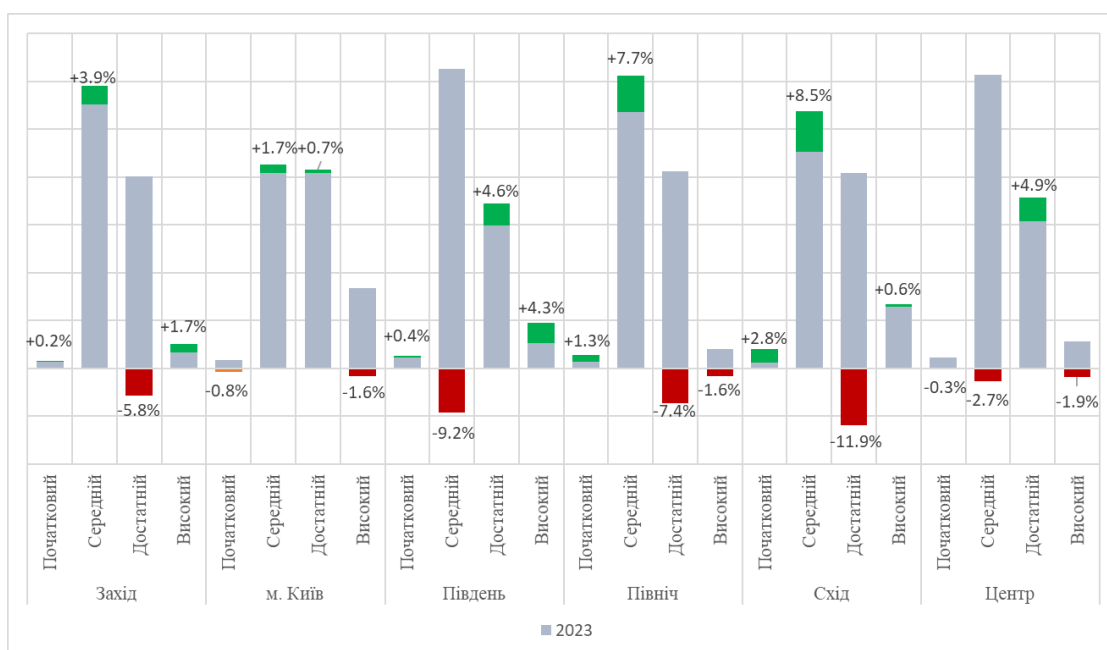

Рис. 3.1.4.5. Зміни у розподілах учасників за рівнями досягнень за регіонами

Учасники, які навчаються у місті, отримали дещо кращі результати тестування, ніж ті, які навчаються у селі, і у 2023, і у 2024 році. Відносна кількість учасників, які навчаються у селі, зростає з 26% у 2023 році до 32% у 2024 році.

З 7% до 4% зменшилася відносна кількість учасників, які брали участь у моніторинговому дослідженні з-за кордону. В обидва роки учасники, які перебувають за кордоном, отримали трохи кращі результати тестування, ніж ті, які перебувають в Україні.

В обидва роки 7% учасників мають статус внутрішньо переміщеної особи. Такі учасники отримали дещо кращі результати тестування, ніж інші.

Значно змінилися відносні кількості учасників, які навчаються за різними формами навчання. Порівняно з 2023 роком, у 2024 році збільшилася відносна кількість учасників, які навчаються очно – з 36% до 57%, зменшилася відносна кількість учасників, які навчаються дистанційно – з 34% до 25% та зменшилася відносна кількість учасників, які навчаються у змішаному форматі з 30% до 18%. В обидва роки ті, хто навчався очно у закладі чи змішано, показували гірші результати, ніж ті, хто навчався дистанційно.

Зменшилася відносна кількість учасників, які проходили моніторинг в онлайн-режимі з 30% у 2023 році до 23% у 2024 році. В обидва роки такі учасники отримали кращі результати тестування, ніж ті, хто проходив тестування наживо у закладі освіти.

І у 2023, і у 2024 році ті учасники, які підтверджували наявність у себе певних ІТ-навичок, отримали дещо кращі результати тестування, ніж ті, хто зазначав про свій низький рівень володіння такими навичками.

В обидва роки ті учасники, які мають комп'ютер, мобільний телефон, ноутбук чи планшет, друковані книги та інші матеріали, необхідні для навчання, отримали дещо кращі результати на тестуванні, ніж ті, хто їх не має.

В обидва роки не виявлено також значимої залежності успішності виконання тесту від наявності в учасників особистого простору (кімнати чи робочого місця) для навчання у місці проживання.

І для 2023, і для 2024 року статистичний аналіз зв'язку між відповідями учасників на групу запитань щодо типових практик викладання математики і

успішністю виконання тесту учасниками показує, що існує невелика різниця між результатами тестування груп учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника. Успішність виконання тесту учасниками незначно зростала разом зі зростанням згоди учасників із запропонованими у опитувальнику твердженнями, такими як *«Учитель/-ка математики дає зрозумілі мені відповіді на мої питання»*, *«Учитель/-ка завжди зрозуміло пояснює математичні теми»*, *«Учитель/-ка математики робить усе, щоб допомогти нам навчатися»*.

В обидва роки статистично значимого зв'язку між відповідями учасників на групу запитань щодо спонукання вчителями вивчення математики і успішністю виконання тесту учасниками немає.

Тривалість виконання учасниками домашнього завдання з математики впливає на успішність виконання тесту. У 2023 році ті, хто витрачав більше часу на виконання домашнього завдання, отримали кращі результати на тестуванні. У 2024 році загальна тенденція майже збереглася, з одним винятком – ті, хто витрачає на домашнє завдання близько 1 години, отримали дещо кращий результат, ніж ті, хто виконує домашнє завдання до 2 годин.

В обидва роки дещо кращі результати тестування отримали ті учасники, які відповіли, що звернуться до свого репетитора, якщо буде щось незрозуміло на уроках математики. Дещо гірші результати тестування отримали ті учасники, які відповіли, що ні до кого не звертаються у такій ситуації.

В обидва роки статистичний аналіз зв'язку між відповідями учасників щодо тверджень про ставлення до математики, таких як, наприклад, *«Мій учитель говорить, що на уроках математики в мене все виходить добре»*, *«Я вправний/а в розв'язуванні складних математичних задач»*, *«Мені легко дається математика»*, *«Математика – мій улюблений предмет»* і успішністю виконання тесту учасниками показує, що існує невелика різниця між результатами тестування груп учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника: успішність виконання тесту учасниками незначно зростала разом зі зростанням згоди учасників із запропонованими у опитувальнику твердженнями.

В обидва роки статистичний аналіз зв'язку між відповідями учасників щодо тверджень «Я завжди нервуюся, коли думаю про математику», «Математика – це не моє», «Математика складніша для мене, ніж для інших моїх однокласників / однокласниць», «Уроки математики мене засмучують», «Краще у мене не було б математики», «Математика нудна» і успішністю виконання тесту учасниками показує, що існує невелика різниця між результатами тестування груп учасників, які по-різному відповідали на запитання опитувальника: успішність виконання тесту учасниками незначно спадала разом зі зростанням згоди учасників із запропонованими у опитувальнику твердженнями.

3.2. Результати тестування та анкетування учнів 8 класу з української мови

3.2.1. Характеристика тесту з української мови

3.2.1.1. Загальна структура тестового інструментарію з української мови

Тест з української мови складався з трьох субтестів, на виконання яких учасники тестування мали 100 хв. Субтест 1 «Морфологічна вправність мовлення» містив 41 тестове завдання, кожне з яких передбачало вибір потрібної словоформи з випадного списку, що міг містити від двох до п'яти варіантів відповіді. Субтест 2 «Граматики: дієслово, прислівник, службові частини мови» містив 15 тестових завдань, а субтест 3 «Граматики: синтаксис простого речення» – 20. Отже, загальна довжина тесту з української мови становила 76 тестових завдань різних форм. За правильне виконання всіх завдань можна було отримати максимально 94 тестових бали. Відповідну інформацію узагальнено в таблиці 3.2.1.1.

Таблиця 3.2.1.1. Загальна характеристика структури тесту з української мови для 8 класу

Субтест	Кількість завдань	Час на виконання тестових завдань, хв	Максимальна кількість балів за виконання
Морфологічна вправність мовлення	41	30	41
Граматики: дієслово, прислівник, службові частини мови	15	30	21
Граматики: синтаксис простого речення	20	40	32
Загалом	76	100	94

3.2.1.2. Змістові лінії тесту з української мови

Зміст тесту для учнівства 8-х класів охоплював теми, що передбачені чинною на 2024 р. навчальною програмою з предмета «Українська мова» для 7 та 8 класів (для класів / груп з навчанням українською мовою), розробленими на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (2011 року)⁴. Опертя саме на старий стандарт базової середньої освіти зумовлено тим, що 8-мі класи, які брали участь у моніторингу, навчалися саме за навчальною програмою з української мови, укладеною відповідно до вимог цього стандарту.

Теми, на яких було зосереджено увагу в тесті, стосуються морфології (та дотичних до цього розділу окремих орфографічних тем), синтаксису та пунктуації простого речення. Зокрема, у тестових завданнях було актуалізовано такі важливі на думку експертів-розробників тестового інструментарію теми.

Морфологія (та пов'язані з цим розділом орфографічні теми)

- Форми дієслова: неозначена форма, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, безособові форми на -но, -то.
- Доконаний і недоконаний види дієслова.
- Часи дієслів. Теперішній час.
- Активні й пасивні дієприкметники.
- Творення й відмінювання активних і пасивних дієприкметників.
- Дієприкметниковий зворот. Розділові знаки в реченнях з дієприкметниковими зворотами.
- Правильна побудова речень з дієприслівниковими зворотами.
- Прислівник як частина мови.
- Ступені порівняння прислівників.
- Розрізнення слів різних частин мови (Прислівник. Прийменник. Сполучник. Частина. Дієприкметник. Дієприслівник).
- Сполучники сурядності й підрядності.
- Написання часток **-бо, -но, -то, -от, -таки**.
- Правопис частки **ні** з різними частинами мови.

---

⁴ [Навчальні програми для 6-9 класів \(Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, 2011 рік\).](#)

Синтаксис і пунктуація

- Простий і складений присудок (іменний і дієслівний).
- Тире між підметом і присудком.
- Узгодження головних членів речення.
- Означення, додаток та обставина як другорядні члени речення.
- Види обставин (за значенням).
- Прикладка як різновид означення. Написання непоширених прикладок.
- Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами.
- Односкладні прості речення.
- Повні й неповні речення.
- Однорідні члени речення (зі сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком).
- Однорідні й неоднорідні означення.
- Двокрапка й тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами.
- Розділові знаки при звертанні.
- Розділові знаки при вставних словах.
- Групи вставних слів і словосполучень за значенням.
- Відокремлені другорядні члени речення.
- Розділові знаки при відокремлених означеннях.
- Розділові знаки при відокремлених обставинах.
- Розділові знаки при відокремлених додатках.
- Розділові знаки при відокремлених прикладках.

Розподіл завдань у тесті за змістовими лініями відповідно до специфікації, розробленої авторами тесту, наведено в **таблиці 3.2.1.2**.

Таблиця 3.2.1.2. Розподіл тестових завдань з української мови за змістовими лініями (класифікація розробників)

Змістова лінія	Кількість завдань	% від загальної кількості
Морфологія	53	70%
Пунктуація	12	16%
Синтаксис	11	14%
Загалом	76	100%

Поданий у попередній таблиці розподіл тестових завдань за тематичними розділами курсу української мови швидше відображає те, як відповідні теми вивчають у межах шкільного курсу, хоча насправді певні завдання можна кваліфікувати інакше, зважаючи на те, що певні теми вивчають як у межах морфології, так і синтаксису й пунктуації (наприклад, дієприслівник і дієприслівниковий зворот). У зв'язку із цим з метою більш цільового вивчення результатів тестування в подальшому аналізі буде використано дещо уточнену класифікацію завдань тесту, яку відображено в **таблиці 3.2.1.3.**

Таблиця 3.2.1.3. Розподіл тестових завдань з української мови за змістовими лініями (уточнене калібрування)

Змістова лінія	Кількість завдань	% від загальної кількості
Морфологія	27	36%
Морфологія. Орфографія	23	30%
Морфологія. Орфографія. Синтаксис	3	4%
Пунктуація	12	16%
Синтаксис	11	14%
Загалом	76	100%

3.2.1.3. Когнітивні виміри тестових завдань з української мови

Крім змістової класифікації, тестові завдання також було згруповано за специфікою провідного способу когнітивної діяльності учнівства під час їх виконання. Відповідно, у межах тесту розрізнено завдання, для виконання яких передусім потрібні певні знання, а також завдання, що потребують застосування певних знань чи міркування. Підхід до класифікації завдань за цими когнітивними вимірами відповідає тому, що описаний у **підпункті 2.2.1.3** цього звіту, тому тут наведемо лише типові завдання за кожним зі згаданих вимірів для ілюстрування.

Приклад тестового завдання на знання

Усі дієслова доконаного виду наведено в рядку

стверджувати, залишити, розшифрувати

пояснити, продовжувати, зацікавитися

переконати, розподілити, досліджувати

зобразити, відреставрувати, підтримати

Приклад тестового завдання на застосування

Перед однорідними членами треба поставити двокрапку, а після них тире в реченні (розділові знаки вилучено)

Скрізь у саду у полі у видолинку панував передранковий спокій.

Лози висип кручі ліс усе блищить і сяє на сонці після рясного дощу.

І пада сніг лапатий волохатий спокійно й величаво над селом.

Усе тут ніби однакове і нахилені до води вільхи і засніжені береги.

Приклад тестового завдання на міркування

Кому перед **як** треба поставити|в реченні (розділові знаки вилучено)

З правого берега Дніпра можна побачити Лівобережжя як на долоні.

Львів давно зажив слави як культурна столиця нашого відродження.

У Полтаві є ресторани як нашої національної кухні так і інших культур.

Одеса як казкова русалка виринає із бурхливих вод Чорного моря.

Більшість завдань у тесті належать до категорій «Знання» або «Застосування» (сумарно 71%), адже тестовий інструментарій передбачає передусім виявлення рівня освітніх втрат учнівства 8-х класів. Водночас і тестових завдань на міркування чимало – 29%. Розподіл завдань за визначеними експертами когнітивними вимірами наведено в **таблиці 3.2.1.4**.

Таблиця 3.2.1.4. Розподіл тестових завдань з української мови за когнітивними вимірами

Когнітивний вимір	Кількість завдань	% від загальної кількості
Знання	28	37%
Застосування	26	34%
Міркування	22	29%
Загалом	76	100%

3.2.1.4. Експертна оцінка складності тестових завдань з української мови

Під час формування тестового інструмента тестові завдання з української мови експерти класифікували за складністю (далі – експертна складність) за трьома групами: легкі, оптимальні та складні. Розподіл завдань тесту за експертною оцінкою їхньої ймовірної складності для учнівства 8-х класів наведено в **таблиці 3.2.1.5.**

Таблиця 3.2.1.5. Розподіл тестових завдань з української мови за складністю (оцінка розробників)

Група за складністю	Кількість завдань	% від загальної кількості
Легкі	23	30%
Оптимальні	36	47%
Складні	17	22%
Загалом	76	100%

Як видно з таблиці, 77% завдань у тесті для 8 класу, на думку експертів, є такими, що можуть бути виконані більшістю учнів, які мають початковий і середній рівень підготовленості. Така експертна оцінка може не збігатися зі статистичною складністю тестового завдання, яку визначають як відсоток учасників, які надали правильну відповідь на конкретне завдання, на підставі чого, відповідно, розрізняють «дуже складні» завдання, які виконали менше 20% учасників, «складні» – 21-40%, «оптимальні» – 41-60%, «легкі» – 61-80% та «дуже легкі» – 81-100% учасників.

Як і у випадку з тестуванням на рівні 6-го класу, складність завдань за підсумками виконання тесту восьмикласниками в багатьох випадках не збігалася з експертною оцінкою складності тих самих завдань, про що свідчить аналіз, проведений нижче в цьому розділі.

3.2.1.5. Форми тестових завдань з української мови та нарахування балів відповідно до форми завдання

Тест з української мови складався лише із завдань закритих форм, тобто таких, які не передбачають надання учасниками короткої чи розгорнутої письмової відповіді. Зокрема, учнівству пропонували завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох варіантів, завдання на заповнення пропусків та завдання на встановлення відповідності (завдання на логічні пари). Розподіл тестових завдань з української мови за формою відображено в **таблиці 3.2.1.6**. Варто зауважити, що завдання на заповнення пропуску фактично є своєрідними варіантами завдань на вибір однієї правильної відповіді з від двох до шести запропонованих варіантів. Залежно від кількості варіантів для вибору поріг угадування в цих завданнях різний – від 50% до менш ніж 20%. Водночас навіть завдання, де угадування доволі високе (таких завдань 7), складніше виконати, ніж звичайні завдання на вибір відповіді, адже завдання, які пропонують у вигляді спадних списків, завжди контекстно пов'язані, тобто передбачають урахування попереднього й наступного контексту.

Таблиця 3.2.1.6. Розподіл тестових завдань з української мови за формою

Форма тестового завдання	Кількість завдань	% від загальної кількості
Вибір однієї правильної відповіді 1 із 4	29	38%
Спадний список (на заповнення пропуску)	41	54%
Вибір однієї правильної відповіді 1 з 2	7	9%
Вибір однієї правильної відповіді 1 з 3	18	24%
Вибір однієї правильної відповіді 1 з 4	13	17%
Вибір однієї правильної відповіді 1 з 5	2	3%
Вибір однієї правильної відповіді 1 з 6	1	1%
Встановлення відповідності 4 з 5	6	8%
Загалом	76	100%

За кожне правильно виконане завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох варіантів та завдання на заповнення пропуску учасники отримували по 1 балу в разі визначення правильного варіанта відповіді. За кожну правильно логічну пару в завданнях на встановлення відповідності – також по 1 балу. Нарахування тестових балів відповідно до форми тестового завдання та максимальну кількість балів, яку можна було набрати за повністю правильне виконання окремих форм завдань і тесту загалом, відображено в **таблиці 3.2.1.7.**

Таблиця 3.2.1.7. Нарахування тестових балів за виконання різних форм тестових завдань і тесту з української мови загалом

Форма тестового завдання	Кількість завдань	Кількість можливих балів за виконання	Максимально можлива кількість набраних балів
Вибір однієї правильної відповіді 1 із 4	29	0-1	29
Спадний список (на заповнення пропуску)	41	0-1	41
Встановлення відповідності (логічні пари) (4 з 5)	6	0-1-2-3-4	24
Загалом	76	-	94

Якщо говорити про окремі субтести, то за правильне виконання всіх завдань субтесту 1 можна було набрати максимум 41 тестовий бал, субтесту 2 – 21 бал і субтесту 3 – 32 бали.

3.2.1.6. Визначення рівнів досягнень з української мови

Для визначення рівнів досягнень учнів у оволодінні українською мовою на кінець 8-го класу в межах моніторингу використано чотирирівневу шкалу, де виділено початковий, середній, достатній і високий рівні, що мають певний статистичний зміст і водночас ґрунтуються на експертній оцінці.

Відповідно, восьмикласники, які набрали від 0 до 14 балів за виконання тесту, вважаються такими, що перебувають на початковому рівні досягнень з української мови, від 15 до 47 – на середньому, від 48 до 79 – на достатньому, а від 80 до 94 балів – на високому. Узагальнену інформацію про бальне вираження рівнів досягнень восьмикласників з української мови наведено в таблиці 3.2.1.8.

Таблиця 3.2.1.8. Розподіл тестових балів відповідно до рівнів досягнень з української мови, прийнятих у моніторинговому дослідженні

Конструкт	Кількість завдань	Максимально можлива кількість набраних балів	Рівень досягнень			
			П	С	Д	В
			0-15%	16-50%	51-85%	86-100%
Українська мова	76	94	0-14	15-47	48-79	80-94

Підсумовуючи характеристику інструментарію в межах моніторингу на рівні 8-х класів, варто наголосити на тому, що трьома субтестами достатньо охоплено ключові теми змісту курсу української мови в 7-8 класах. Відповідно взятий до аналізу тест з української мови є достатнім за довжиною і якісними характеристиками (зміст, когнітивні виміри, складність завдань) інструментом для оцінювання рівнів досягнень учнівства 8 класів з української мови.

3.2.2. Результати виконання тесту з української мови для 8 класу

Учасників, які виконали всі субтести (тест з української мови), було 4415 осіб. Саме на основні їхніх результатів проведено подальший аналіз щодо успішності оволодіння учнівством 8-х класів курсом української мови.

3.2.2.1. Розподіл учасників за кількістю набраних тестових балів за виконання тесту з української мови

Статистичні характеристики результатів тестування восьмикласників у межах моніторингового дослідження наведено в **таблиці 3.2.2.1**, а також частково відображено на **рис. 3.2.2.1**.

Як видно з таблиці, у середньому учасники набирали 49 балів з-поміж 94 максимально можливих, при цьому найчастіший результат учасників (мода) був 40 балів. Середнє значення свідчить, що загалом тестові завдання виявилися для восьмикласників помірно складними: у тесті було достатньо простих завдань, щоб навіть найслабші учасники показували певну успішність. На це вказує й розподіл учасників на бальній шкалі на **рис. 3.2.2.1**, де більша частка учасників зосередилася до середини розподілу (на рисунку візуально – унизу) з поступовим зменшенням часток учнів до вищих значень шкали (на рисунку візуально – угорі). Тобто учасники, які виконували тест, розподілилися дещо нерівномірно.

Як засвідчує візуалізація, серед учнівства 8-х класів була певна частка тих, які набирали кількість балів, близьку до максимального значення, водночас були й такі, хто набрав дуже мало балів. Щоправда, як видно з рисунка, на початку шкали (майже до 21 бала) перебуває незначна кількість восьмикласників, що зокрема указує на те, що в тесті були завдання, посилені для найслабших учасників. Принагідно варто зауважити, що абсолютну відсутність учасників, які не набрали жодного бала, пояснює те, що серед завдань субтесту 1 на морфологічну вправність, які передбачали вибір відповіді з випадних списків, були дійсно елементарні завдання.

Таблиця 3.2.2.1. Статистичні характеристики результатів тестування з української мови (за тестом з української мови загалом)

Характеристика	Кількісне значення
Вибірка	4415
Максимально можливий бал	94
Максимально набраний бал	91
Середнє	49,31
Мода	40
Медіана	48
Стандартне відхилення	14,48
Асиметрія	0,37
Ексцес	-0,54

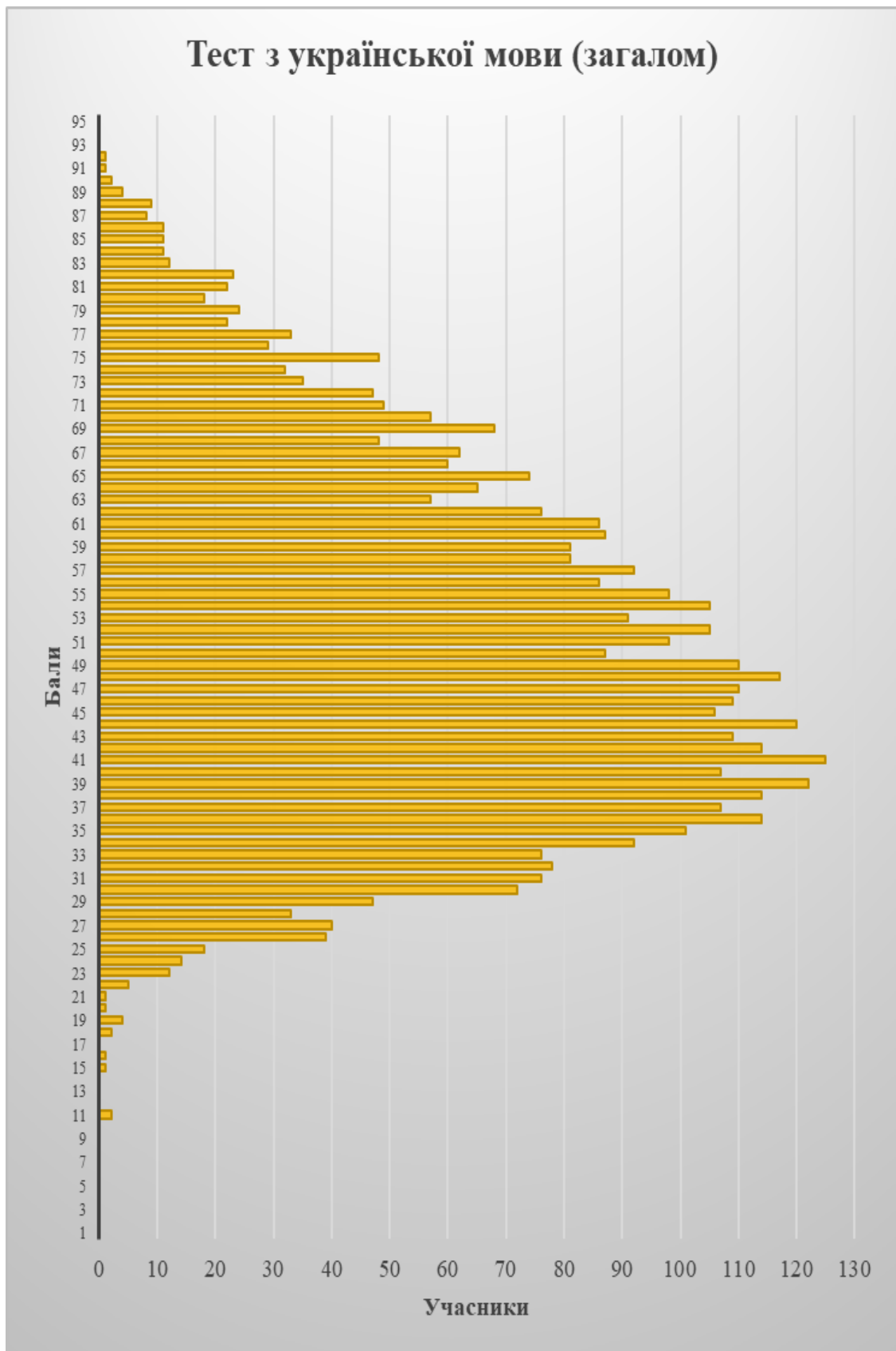

Рис. 3.2.2.1. Розподіл учасників за кількістю набраних тестових балів за виконання тесту з української мови

Іншими словами, у тесті було достатньо завдань, щоб рівномірно диференціювати сильніших учнів, однак дещо менше завдань, щоб більш точно розподілити категорії слабших учнів, що частково також говорить про особливості вибірки, зважаючи на те, що тестовий інструмент був планований як посильний передусім для слабких і посередніх учнів.

Загалом є всі підстави стверджувати, що тестовий інструмент дав змогу цілком якісно розподілити учасників з різним рівнем підготовленості, хоча й виявився дещо складним для вибірки восьмикласників-учасників моніторингу: середня складність завдань становить 52%, а середня дискримінативність – 35%.

Розподіл тестових завдань за їхньою дискримінативністю (розподільною здатністю) наведено в **таблиці 3.2.2.2**. Загалом тест має дуже хорошу розподільну здатність, забезпечуючи диференціацію учнів з різними рівнями підготовленості. Водночас варто зауважити, що певна частка завдань показала низьку диференційну здатність. Це здебільшого завдання на вибір відповіді з випадних списків, які за складністю належать до категорії дуже легких. Фактично, майже всі учасники були спроможні їх виконувати, незалежно від рівня їхньої підготовленості.

Попри низьку дискримінаційність, такі завдання також виконали свою функцію в тесті, засвідчуючи, що майже всі восьмикласники спроможні розпізнати дійсно неправильні морфологічні форми, що стосуються загальноживаної лексики (наприклад: (1)[[*А (хочуть)*⁵, *Б хотять*, *В хочють*]]; (13)[[*А (проводять)*, *Б проводють*, *В проводжуть*]]; (29)[[*А розбирая*, *Б (розбираючи)*, *В розбираючі*]]).

Водночас низьку дискримінативність показали й завдання, які виявилися дуже складними для учасників. Закономірно, що ці завдання стосувалися типово проблемних для учнів 8-х класів морфологічних явищ, як-от утворення форм наказового способу дієслів. Очевидно, не маючи впевненості у власних знаннях, як слабкі, так і сильні учні, виконуючи подібні завдання, обирали відповіді навмання або ж поклалися на мовні звички, а не на знання, які отримували на уроках мови. Показовим у цьому розрізі може бути завдання 1_21, де серед форм (21)[[*А домовімося*, *Б домовемося*, *В (домовмося)*, *Г давай домовимся*]] багато хто як серед сильних, так і серед слабких учнів вибирав типову для мовного узусу хибну форму «давай домовімося». Подібні поодинокі спостереження підтверджують думку про «недовченість» учнівства:

---

⁵ Тут і в наступних подібних завданнях правильні відповіді взято в круглі дужки.

попри значні зусилля, спрямовані на оволодіння учнівством морфологічними нормами, у багатьох випадках перемагає мовна практика, інколи далека від нормативності.

Таблиця 3.2.2.2. Розподіл тестових завдань з української мови за розподільною здатністю (дискримінативністю)

Інтервал значення D-index	Характеристика дискримінативності завдання	Кількість завдань	% від загальної кількості
41-100%	Дуже хороша	35	46%
31-40%	Хороша	11	14%
21-30%	Середня	15	20%
≤ 20%	Низька	15	20%
Загалом			100%

Якщо розглянути статистичні характеристики окремих субтестів (див. **табл. 3.2.2.3** та **рис. 3.2.2.2-3.2.24**), то можна помітити, що завдання субтесту 1 «Морфологічна вправність мовлення» очікувано виявилися найлегшими для учнівства. Це можна пов'язувати з тим, що під час виконання завдань цього субтесту учасники працювали з випадними списками (див. скан екрана нижче⁶), які моделюють ситуацію, наближену до реальної практики реалізації мовленнєвої діяльності, коли мовець, наприклад, пишучи, «перебирає» можливі граматичні форми, перш ніж їх ужити⁷.

⁶ Для прикладу взято зразок з іншого тесту: https://lms.e-school.net.ua/courses/course-v1:SURGe+ukr_lang_9_2+2023_03/courseware/dbc66b3fdcf04d08ace82cf39e9b2e3d/45d8b9571e3942999b03eddc26682473/?activate_block_id=block-v1%3ASURGe%2Bukr_lang_9_2%2B2023_03%2Btype%40sequential%2Bblock%4045d8b9571e3942999b03eddc26682473

⁷ Таку граматичну діяльність було б доречно порівняти з тією діяльністю, яку мовець реалізує, стикаючись з орфографічними моментами, де йому треба вибрати правильне (таке, що відповідає правилам або традиціям) написання, «перебираючи» можливі варіанти з ряду можливих.

Завдання 1-41

Хтось (1) із великих зауважив: «Найбільша помилка – боятися зробити помилку». І справді, нерішучість (2) нерідко ускладнює нам життя. Як, утім, і надмірне картання себе (3) із-за прорахунків. Адже, (4) не помиляється лише той, хто нічого не робить. Як же нам ставитися до власних

у відповідності з досвідом
відповідно з досвідом
відповідно досвіду
згідно досвіду
згідно з досвідом

й, які переконані, що вони ніколи не помиляються. Ну, а якщо щось складається не так, цьому хтось інший, але аж ніяк не вони, (7) на те, що такий підхід є ці «непогрішимі» люди (8) мудрі, (9) почувуються добре за згідно з досвідом

Складніше людям нерішучим, (10) вони просто намагаються ухилитися від прийняття рішень або (11) довше відтягують цей момент, (12) припуститися помилки. Фактично, вони (13) від проблем. Часто їх лякає навіть не помилка, а те, що (14) руйнується й у власних очах, і (15) очач оточення образ свого досконалого Я.

(16) поширеною є й інша реакція на свої помилки. Надмірне почуття провини, докори сумління, розкаяння й жалю, сумніви у власних силах і здібностях (17) деяких людей (18) навіть після незначних прорахунків. Як (19) психологи, надмірні терзання (20) гіпертрофоване почуття провини – це спроба жити в минулому (21) виправлення помилки, (22) раніше. Але ми не здатні повернути минуле. Єдине, що можемо зробити в сьогодні, – це усвідомити свої попередні помилки й урахувати це на майбутнє. А далі – просто «сплишімо» їх, закриємо, (23) нічого (24) й не було. Марна й небезпечна справа – картати себе за колишні хиби та невдачі, постійно допикати собі: «(25) себе!». Цим проблемі ради не (26).

(27) ще одне: не можна плутати свої дії та власне Я і, помиляючись, визначати себе як людину певної категорії. Якщо ти будеш говорити «Я помилюся» або «Я зазнала невдачі», то цим (28), що

Як засвідчує **рис. 3.2.2.2**, розподіл учасників на бальній шкалі субтесту 1 виразно зміщений управо, тобто більшості учнів завдання цієї тестової форми були посильними тією чи тією мірою. Водночас рівномірний дзвіноподібний характер розподілу також засвідчує, що учні з різним рівнем підготовленості мали змогу проявити свій рівень морфологічної вправності, виконуючи відповідні завдання.

Натомість завдання субтестів 2 та 3 мають дещо відмінні «дзвони» розподілів (див. **рис. 3.2.2.3** та **3.2.2.4**), однак в обох випадках ці форми дали змогу особливо добре розподілити більш сильних учасників. Варто при цьому звернути увагу на специфіку розподілу учасників на шкалі балів субтесту 3 «Грамматика: синтаксис простого речення», де спостерігається виразне скупчення учасників до середини шкали, а далі – рівномірний поступовий спад до її кінця.

Таблиця 3.2.2.3. Статистичні характеристики результатів тестування з української мови (за субтестами з української мови)

Назва характеристики	Субтест 1	Субтест 2	Субтест 3
Вибірка	4415	4415	4415
Максимально можливий бал	41	21	32
Максимально набраний бал	41	21	32
Середнє	25,10	9,86	14,34
Мода	26	7	10
Медіана	25	9	13
Стандартне відхилення	6,01	4,43	6,44
Асиметрія	-0,08	0,32	0,57
Ексцес	-0,38	-0,73	-0,42

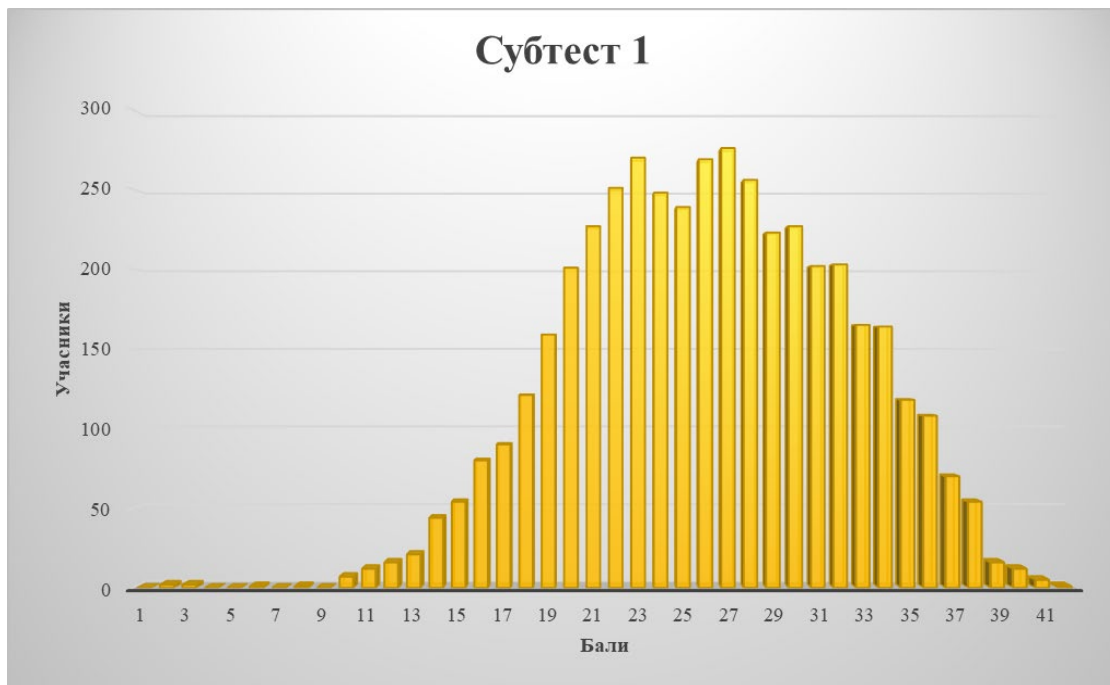

Рис. 3.2.2.2. Розподіл учасників за кількістю набраних тестових балів за виконання субтесту 1 «Морфологічна вправність мовлення»

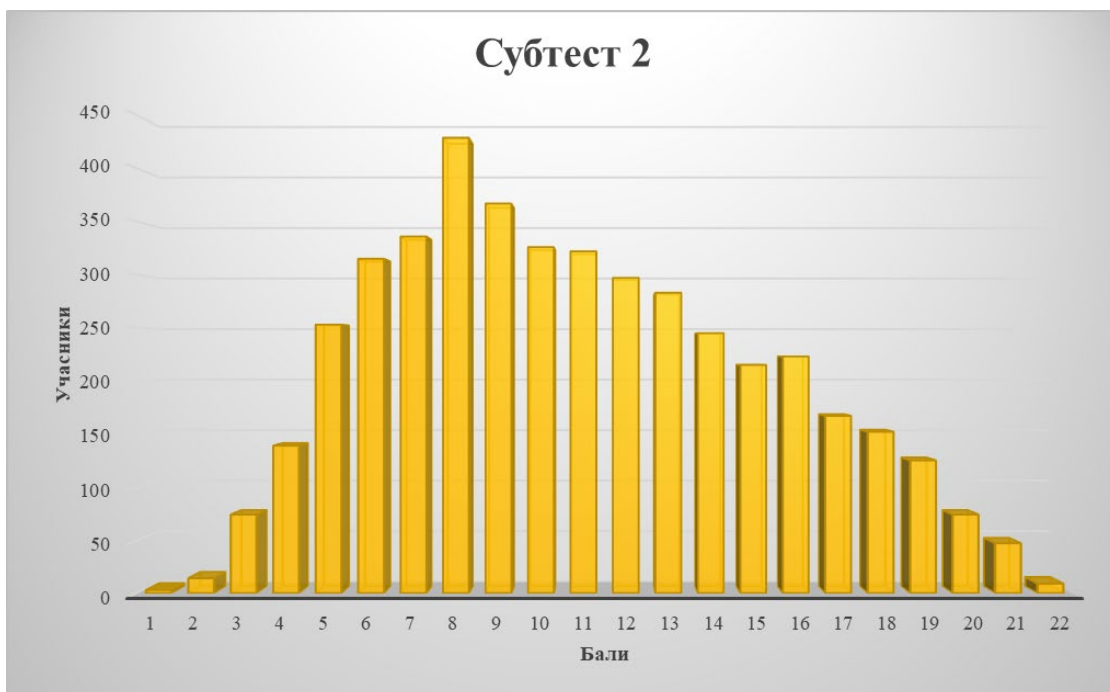

Рис. 3.2.2.3. Розподіл учасників за кількістю набраних тестових балів за виконання субтесту 2 «Граматика: дієслово, прислівник, службові частини мови»

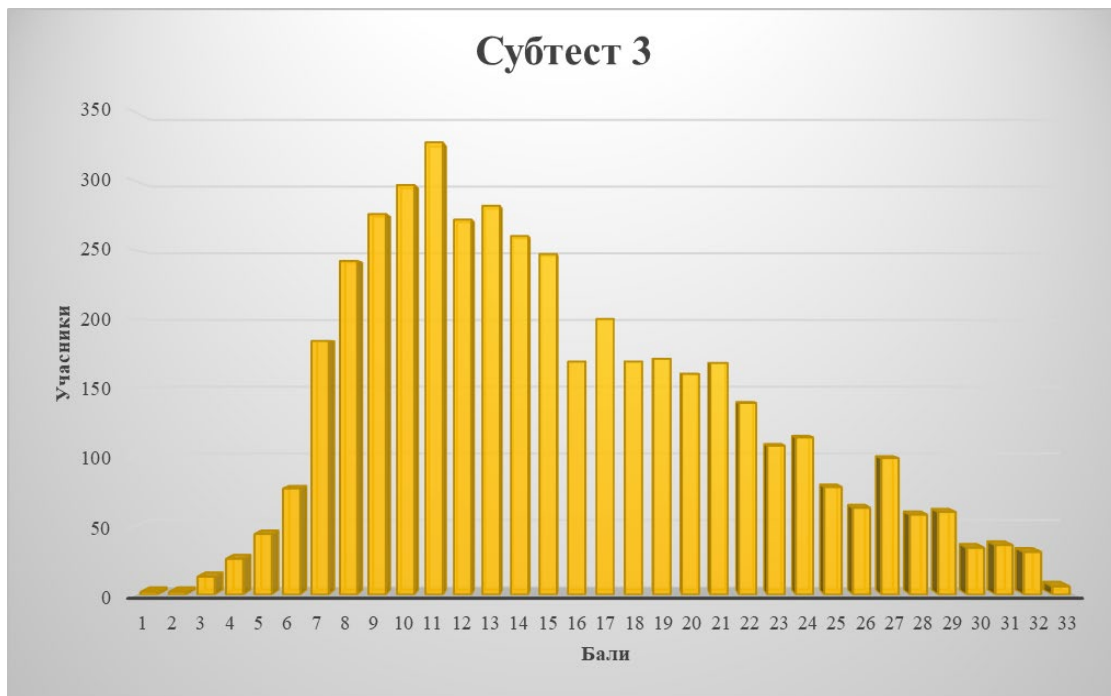

Рис. 3.2.2.4. Розподіл учасників за кількістю набраних тестових балів за виконання субтесту 3 «Граматика: синтаксис простого речення»

Той факт, що завдання тесту загалом узгоджувалися з рівнем підготовленості учнівства, доводять і дані аналізу, проведеного методами сучасної теорії тестів IRT (з припущенням, що середній учень має рівень підготовленості 6,5 балів за шкалою 1-12). Як свідчить розподіл на **рис. 3.2.2.5**, складність завдань тесту з української мови загалом (стовпці синього кольору «Учасники») виразно симетричні з рівнем підготовленості учасників (стовпці червоного кольору «Складність завдання»). Якщо більшість учасників мають рівень підготовленості на рівні 6 балів, і більшість завдань мають таку ж складність. Водночас із рисунка видно, що певна частина завдань за складністю була легшою, ніж рівень підготовленості учасників тестування.

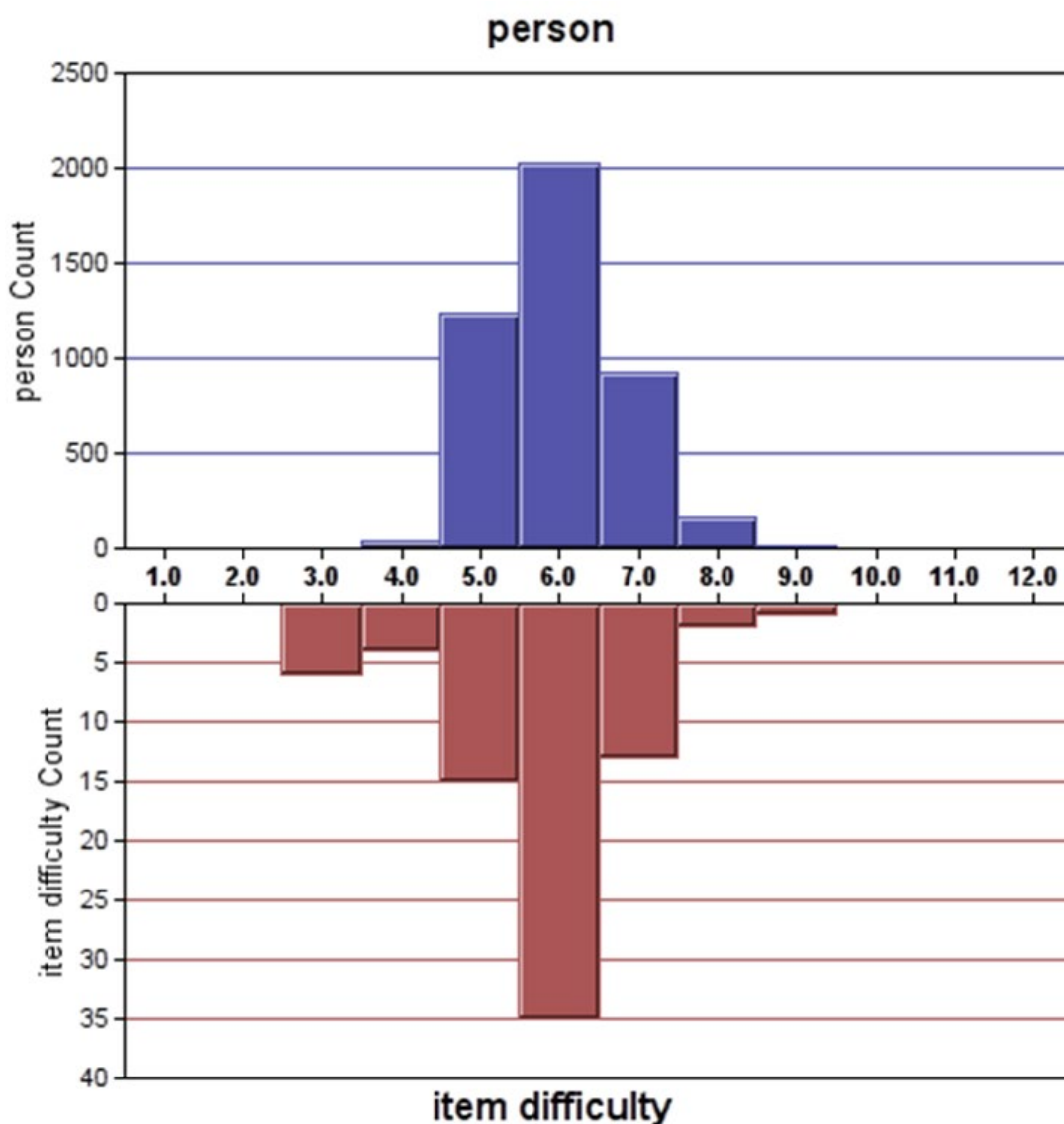

Рис. 3.2.2.5. Узгодженість рівня підготовленості учасників тестування та рівня складності тестових завдань (за моделлю IRT)

3.2.2.2. Розподіл учасників за рівнями досягнень з української мови

Відповідно до чотирьох визначених у моніторинговому дослідженні рівнів досягнень з української мови (початковий (0-14 балів), середній (15-47 балів), достатній (48-79 балів) і високий (80-94 бали)), восьмикласники розподілилися нерівномірно (рис. 3.2.2.6): початкового й високого рівня досягли незначні частки учнів – відповідно 0,1% та 2,6%. Натомість усі інші учасники розподілилися майже порівну по двох центральних рівнях – середньому (49,5%) та достатньому (47,8%).

Якщо виходити з того, що завдання тесту виразно узгоджувалися з рівнем підготовленості учнівства, то доводиться констатувати, що більш ніж половина учнів, які закінчили 8-й клас, опанувала курс української мови на доволі посередньому рівні: вони здатні впоратися з елементарними завданнями. Зовсім незначна частка учнівства на початковому рівні досягнень (усього 0,1%) є швидше відбиттям того факту, що в тесті було дуже багато тестових завдань, які могли виконати навіть найслабше підготовлені учні, про що свідчить, зокрема, розподіл, наведений вище на **рис. 3.2.2.1**. Водночас дуже незначна частка восьмикласників з високими результатами за підсумками тестування засвідчує, що ґрунтовних і міцних знань у галузі морфології та синтаксису простого речення учні, на жаль, не показують.

Рис. 3.2.2.6. Розподіл учасників за рівнем досягнень з української мови (за 4-рівневою шкалою, прийнятою в моніторинговому дослідженні)

На **рис. 3.2.2.7** наведено розподіл учасників моніторингу за рівнями досягнень у шкалі 1-12. Саме ці результати взято надалі за основу під час проведення аналізу впливу різних контекстних чинників на досягнення учнівства з української мови. Наголосимо, що використана тут шкала 1-12 не еквівалентна чинній 12-бальній критерійній шкалі оцінювання результатів навчання

здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти, де кожний бал має певне змістове наповнення щодо рівня оволодіння українською мовою.

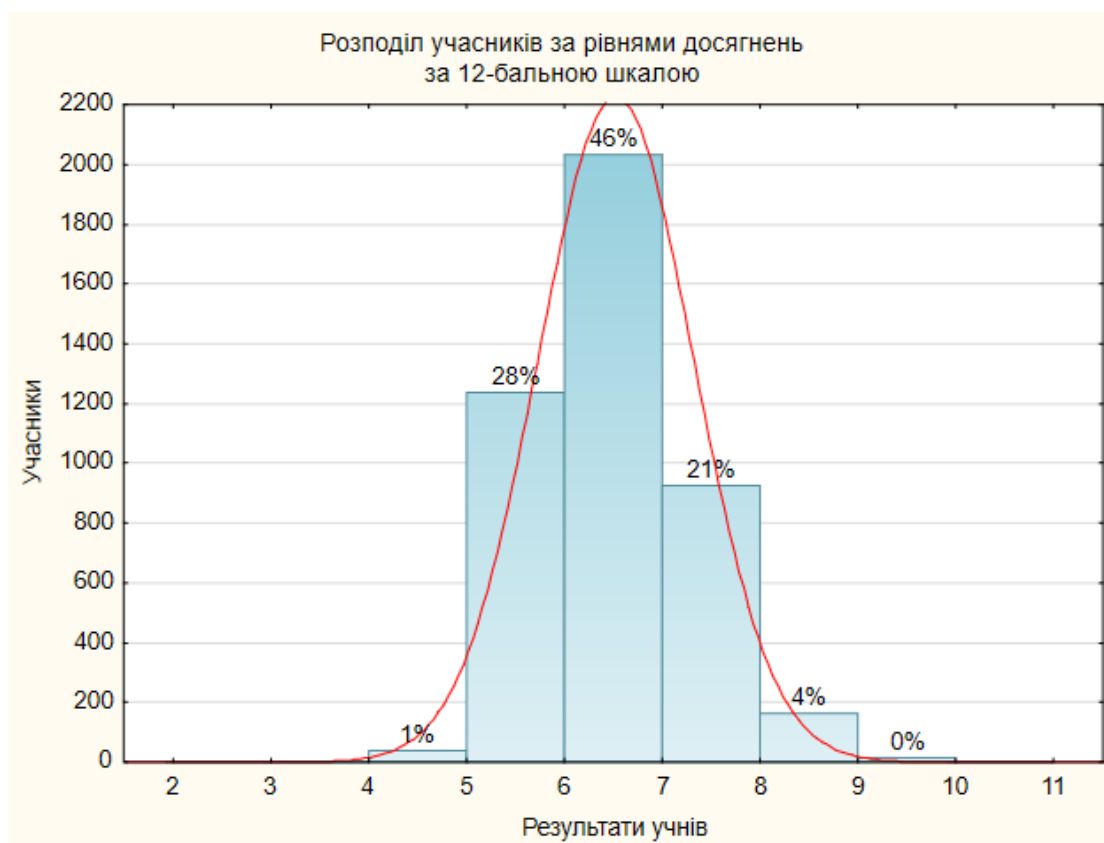

Рис. 3.2.2.7. Розподіл учасників за рівнем досягнень з української мови (за шкалою 1-12)

3.2.2.3. Успішність виконання тестових завдань з української мови (за складністю завдань)

Як було зазначено вище, у підпункті 3.2.1.4, під час підготовки інструментарію моніторингу тестові завдання з української мови експерти калібрували за складністю за таким співвідношенням: 30% завдань – легкі, 47% – оптимальні та 22% – складні. За підсумками тестування було отримано доволі подібні значення складності тестових завдань (відсотки учнів, які правильно виконали те чи те завдання, P-value), яка свідчить про успішність учнівства у виконанні того чи того завдання: сукупно 33% завдань виявилися легкими або дуже легкими для учасників, 38% – оптимальними та 29% – складними або дуже складними. Середня складність завдань становить 52%, тобто тест є

оптимальним за складністю. Розподіл складностей завдань тесту за групами наведено в **таблиці 3.2.2.4**, а відповідні характеристики кожного окремого завдання та кожного субтесту можна знайти в додатках.

Таблиця 3.2.2.4. Розподіл тестових завдань з української мови за складністю

Характеристика завдання за складністю (P-value)	Кількість завдань	% від загальної кількості
Дуже легке (>80%)	9	12%
Легке (60-79%)	16	21%
Оптимальне (40-59%)	29	38%
Складне (21-39%)	16	21%
Дуже складне ($\leq 20\%$)	6	8%
Загалом	76	100%

Подібність розподілів завдань за складністю, визначеною авторами тестового інструментарію та отриманою за підсумками використання цього інструментарію, переконує в правильності гіпотези розробників, що для більшості учнівства в складних умовах воєнного часу складні завдання будуть непосильними. Те, які саме частки учасників могли впоратися із тим чи тим завданням, відбито на **рисунку 3.2.2.8**. Завдання тесту на рисунку впорядковано за спаданням / зростанням успішності їх виконання учнівством 8-х класів і пронумеровано двома цифрами, де перша позначає номер субтесту, а друга – порядковий номер завдання у відповідному субтесті.

Аналіз даних на **рисунку 3.2.2.8** відразу відбиває згадувану вище специфіку субтестів у структурі цілісного тесту. У субтесті 1 «Морфологічна вправність мовлення» було чимало практико-орієнтованих завдань, які передбачали мінімальну активізацію теоретичних уявлень, тож закономірно ці завдання опинилися нагорі впорядкованого розподілу (завдання, що починаються на **1_**). Натомість у субтестах 2 і 3 було більше завдань, які передбачали оперування

теоретичними поняттями (бодай мінімальне володіння мовознавчою термінологією з розділів «Морфологія» або «Синтаксис простого речення»), тож очікувано цих завдань більше внизу розподілу. Далі розглянемо більш докладно обидві групи завдань – найлегших для восьмикласників і найскладніших.

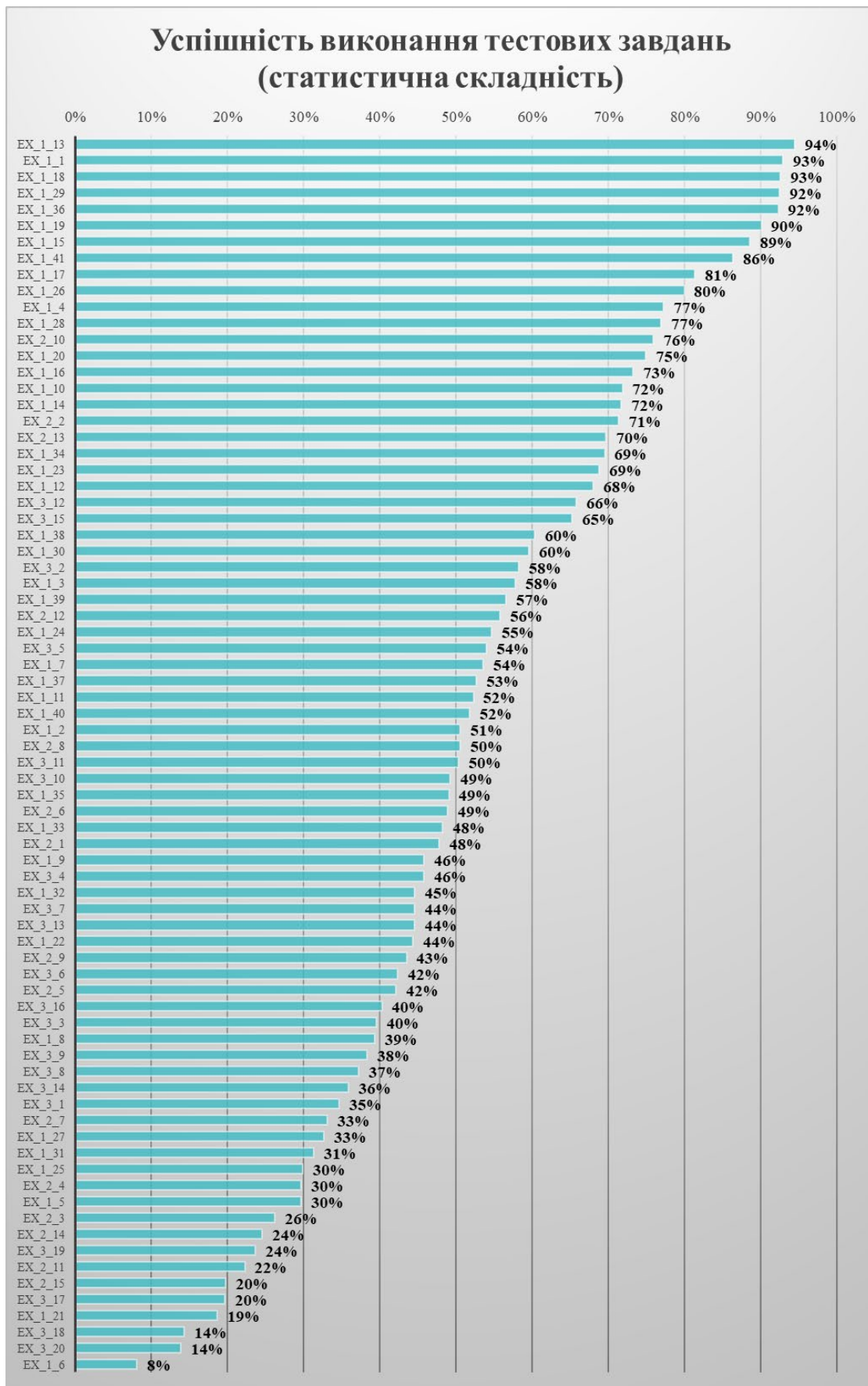

Рис. 3.2.2.8. Складності завдань тесту з української мови

Найлегші та найскладніші для восьмикласників завдання: загальна картина

Як свідчить наведений попередньо розподіл завдань за складністю, частину якого показано на рисунку нижче, найлегшими для восьмикласників виявилися завдання із субтесту 1 «Морфологічна вправність мовлення». Частково це можна пов'язувати з тим, що 12 із 17 найлегших завдань передбачали вибір правильної відповіді з випадного списку, що складався з двох або трьох пропозицій, тобто ймовірність угадування правильної відповіді була в цьому разі вищою. Водночас це пояснення не зовсім задовільне, оскільки спостерігаються певні інші подібності в цих завданнях, на які варто звернути увагу, бо, видається, саме вони пояснюють природу певної легкості відповідних завдань для значної частки учасників.

Рис. 3.2.2.9. Складності завдань, які були найлегшими для восьмикласників

Так, понад 80% учасників можуть дати раду, коли мають ужити в мовленні певні дієслівні форми дійсного або умовного способу, як-от: ((1_13))[[А (проводять), Б

проводять, В проводжуть]], (1_1)[[А (хочуть), Б хочуть, В хочуть]], (1_29)[[А розбирая, Б (розбираючи), В розбираючи]], (1_36)[[А (могла б), Б моглаб]], (1_19)[[А блукатемеш, Б (блукатимеш), В блукатимиш]], (1_15)[[А потраплеш, Б потрапеш, В (потрапиш)], (1_41)[[А ненавижу, Б ненавидю, В (ненавиджу), Г ненавижджу]] чи написати правильно сполучники ((1_18)[[А томущо, Б тому що, В (тому що)], (1_26)[[А що б, Б (щоб), В щоби, Г що би]]). Що об'єднує ці дуже легкі для учасників завдання? Передусім те, що тут восьмикласники мали справу із частовживаними одиницями. Як буде показано далі, щойно учням доводилося мати справу з більш складними формами дієслова або, наприклад, з рідше вживаними сполучниками – то відразу успішність починала знижуватися.

Гіпотезу про те, що легкість завдань саме із субтесту 1 «Морфологічна вправність мовлення» корелює з «відомістю» запропонованих у завданнях морфологічних одиниць, підтверджує і те, як учні виконували завдання на правопис прислівників. У середньому понад 70% учнів здатні були вибрати серед запропонованих варіантів такі частотні прислівники, як *по-друге* (1_4), *невдовзі* (1_14). Однак коли перед ними постало завдання вибрати правильне написання таких прислівників, як *з року в рік* (1_12), *на жаль* (1_38), *насамперед* (1_3), *чимало* (1_39), *до речі* (1_11), *по-справжньому* (1_40), ситуація відразу дещо погіршилася: уже лише близько половини учасників спроможна була знайти правильну відповідь. Коли ж у тексті, з яким працювали учасники тестування, з'явилось не так часто, мабуть, уживане в лексиконі слово *наостанок* (1_5), то учнів, упевнених у темі «Написання прислівників разом, окремо, з дефісом», залишилося менше третини (складність завдання 30%).

У зв'язку з попередньо наведеними прикладами прислівників *на жаль* (1_38), *насамперед* (1_3), *чимало* (1_39) та *до речі* (1_11), які насправді є узвичаєними в словниковому запасі будь-якого мовця одиницями, варто зауважити, що те, що їх у 8-му класі здатні написати правильно лише близько 50% учнів, є відображенням того, що в шкільній практиці, як не прикро, учительство в гонитві за «вивченням програмових мовних тем» часто не знаходить у жодному класі достатньо часу, щоб допомогти учням подолати «типові проблеми», які тягнуться ще з початкової школи.

Водночас на тлі попередньої негативної зауваги не може не тішити й протилежний факт: лівова частка учнів на кінець 8-го класу все ж оволоділа певними «секретами» культури мовлення з галузі морфології, адже за підсумками тестування з'ясовано, що для понад 70% учасників цілком посильними виявилися завдання, де треба було вибрати з випадного списку нормативні варіанти прийменників чи сполучників: (1_17)[[А Дякуючи цьому, Б Завдячуючи цьому, В (Завдяки цьому), Г Із-за цього]], (1_20)[[А (за астрономічними принципами), Б по астрономічним принципам, В по астрономічних принципах]], (1_16)[[А так як, Б (оскільки), В поскільки, Г від того що]].

Крім схарактеризованих завдань із субтесту 1, до категорії найлегших потрапили й кілька завдань із субтесту 2, де учасники вже мали потребу працювати з морфологічними формами поза «реальним контекстом». У цих завданнях на вибір однієї правильної відповіді з-поміж чотирьох варіантів учні також мали справу з доволі простенькими мовними завданнями на правопис частки *ні* (завдання 2_13, із яким упоралися 70% учасників), на вибір форми дієслова теперішнього часу (завдання 2_2, складність – 71%) та на розпізнавання правильної форми ступеня порівняння прислівників (завдання 2_10, складність – 76%). Що спільного між цими завданнями? Усі ці завдання з таким самим, можливо, результатом могли б виконати й 4-класники, адже кожна з цих тем вивчається ще в початковій школі.

Показово, що легкість завдання 2_2, приклад якого наведено нижче, не є свідченням того, що учні добре орієнтуються у формах дієслова. Доказом є те, що подібне за спрямуванням завдання 2_14 змогли виконати менше чверті учасників (складність – 24%). Це спостереження, імовірно, відображає той факт, що деякі базові морфологічні теми, на яких у подальшому курсі мови на рівні вивчення синтаксису зав'язано чимало інших тем, не пропрацьовані на належному рівні.

Прочитай речення (число в дужках позначає наступне слово).

1896 року в українському селі Трипілля **(1)сталася** сенсація: археолог Вікентій Хвойка **(2)виявив** перші знахідки загадкової культури 6–4 тисячоліть до н. е., яка невдовзі **(3)отримала** назву «трипільська» і про яку нині надзвичайно цікаво **(4)розповідають** у Державному історико-культурному заповіднику «Трипільська культура» на Черкащині.

У формі теперішнього часу у реченні вжито дієслово

1

2

3

4

Установи відповідність між формами дієслів (1–4) і виділеними словами (А – Д) в реченнях.

Форми дієслова	Речення
1. Неозначена форма (інфінітив)	А. <i>Трембіта – найдовший музичний інструмент, занесений до Книги рекордів Гіннеса.</i>
2. Особова форма	Б. <i>Виготовлення майстром дійсно якісної трембіти може тривати роками.</i>
3. Дієприкметник	В. <i>Для початку треба знайти добру смереку після того, як у неї влучає блискавка.</i>
4. Дієприслівник	Г. <i>Гуцули щиро переконані в тому, що з небесним вогнем дереву передано голос Бога.</i> Д. <i>Тримаючи трембіту в руках, дивуєшся, що вага її всього півтора кілограма.</i>

Попередній приклад завдання 2_14 дає змогу перейти до спостереження над **найскладнішими для восьмикласників завданнями**, перелік яких наведено на **рисунок 3.2.3.10**: це завдання, які були посильні менш ніж для 40% учасників.

Рис. 3.2.2.10. Складності завдань, які були найважчими для восьмикласників

Серед 21 складного завдання є завдання з усіх трьох субтестів. При цьому майже половина завдань стосуються синтаксичних і пунктуаційних тем (9 завдань із субтесту 3 «Граматика: синтаксис простого речення»). Це опосередковано засвідчує, що основний програмовий матеріал 8-го класу для лівової частки учнівства виявився непомірно складним. Однак в цій частині докладно не зупинятимемося на цьому питанні, а зосередимося на завданнях із субтесту 1, які потрапили до категорії складних. Ось ці завдання в порядку збільшення їхньої складності:

- (1_8)[[А Не зважаю на те, Б Незважаю на те, В Не зважаючи на те, Г Не зважаючи на те, Д (Незважаючи на те), Е Незважаючи на те]]
- (1_27)[[А (не збереглася-таки), Б не збереглася таки]]
- (1_31)[[А згідно однієї з легенд, Б по одній з легенд, В у відповідності з однією з легенд, Г відповідно однієї з легенд, Д (за однією з легенд)]]
- (1_5)[[А на останок, Б (наостанок), В на-останок]]
- (1_25)[[А (немовбито), Б немов би то, В немовби-то, Г не мов би то]]

- (1_21)[[А домовімося, Б домовемося, В (домовмося), Г давай домовимся]]
- (1_6)[[А ознайомімося, Б ознайомемося, В ознайомемося, Г (ознайоммося)]]

Якщо поглянути на наведений попередньо перелік, то можна помітити, що всі ці завдання тематично перегукуються із завданнями, про які вище йшлося як про такі, які були легкими для учасників: це знову завдання на написання прислівників, сполучників і форм дієслів. Однак дещо й змінилося в наведених завданнях: по-перше, кількість варіантів відповідей у деяких завданнях стала більшою (від трьох аж до шести), що ускладнило вибір правильної відповіді, а по-друге, ускладнилися й деякі форми, зокрема дієслівні (завдання 1_21 та 1_6). У згаданих завданнях учням уже довелося мати справу з формами наказового способу 1 особи множини, які, на жаль, на практиці через «недовченість» типово замінюють неправильними формами з «давай». Спостережене підтверджує думку, що учнівство 8-х класів, на жаль, не сформувало належної бази, вивчаючи розділ «Морфологія», що надалі, імовірно, неабияк позначається на успішності оволодіння синтаксисом і пунктуацією.

3.2.2.4. Успішність виконання шестикласниками груп тестових завдань за змістовими лініями

Розглянемо тепер специфіку виконання восьмикласниками тестових завдань, що стосувалися в тесті з української мови окремих змістових ліній. Як показано на **рисунку 3.2.2.11**, найлегшими для учнів були завдання, що стосувалися умовно виділеної змістової лінії «Морфологія. Орфографія. Синтаксис»: у середньому майже дві третини восьмикласників (60%) змогли з ними впоратися. Найнижча ж успішність пов'язана з виконанням завдань із взаємопов'язаних змістових розділів «Синтаксис» і «Пунктуація»: тих учасників тестування, для яких були посильними завдання на синтаксичні теми, у середньому було всього дещо більше ніж третина (35%), а з пунктуаційними темами змогла впоратися менш ніж половина учасників тестування (46%).

Рис. 3.2.2.11. Середня складність завдань тесту з української мови за змістовими лініями

Успішність восьмикласників в оволодінні змістовою лінією «Морфологія»

Упорядкований розподіл складностей завдань, що стосувалися в тесті змістової лінії «Морфологія», від найлегших до найскладніших відображено на **рис. 3.2.2.12**. Оскільки в попередньому підрозділі вже було схарактеризовано, як учнівство виконувало найлегші завдання на морфологічні теми (це здебільшого були завдання із субтесту 1), тут варто зупинитися на тих завданнях, що допоможуть побачити типові труднощі восьмикласників у галузі морфології.

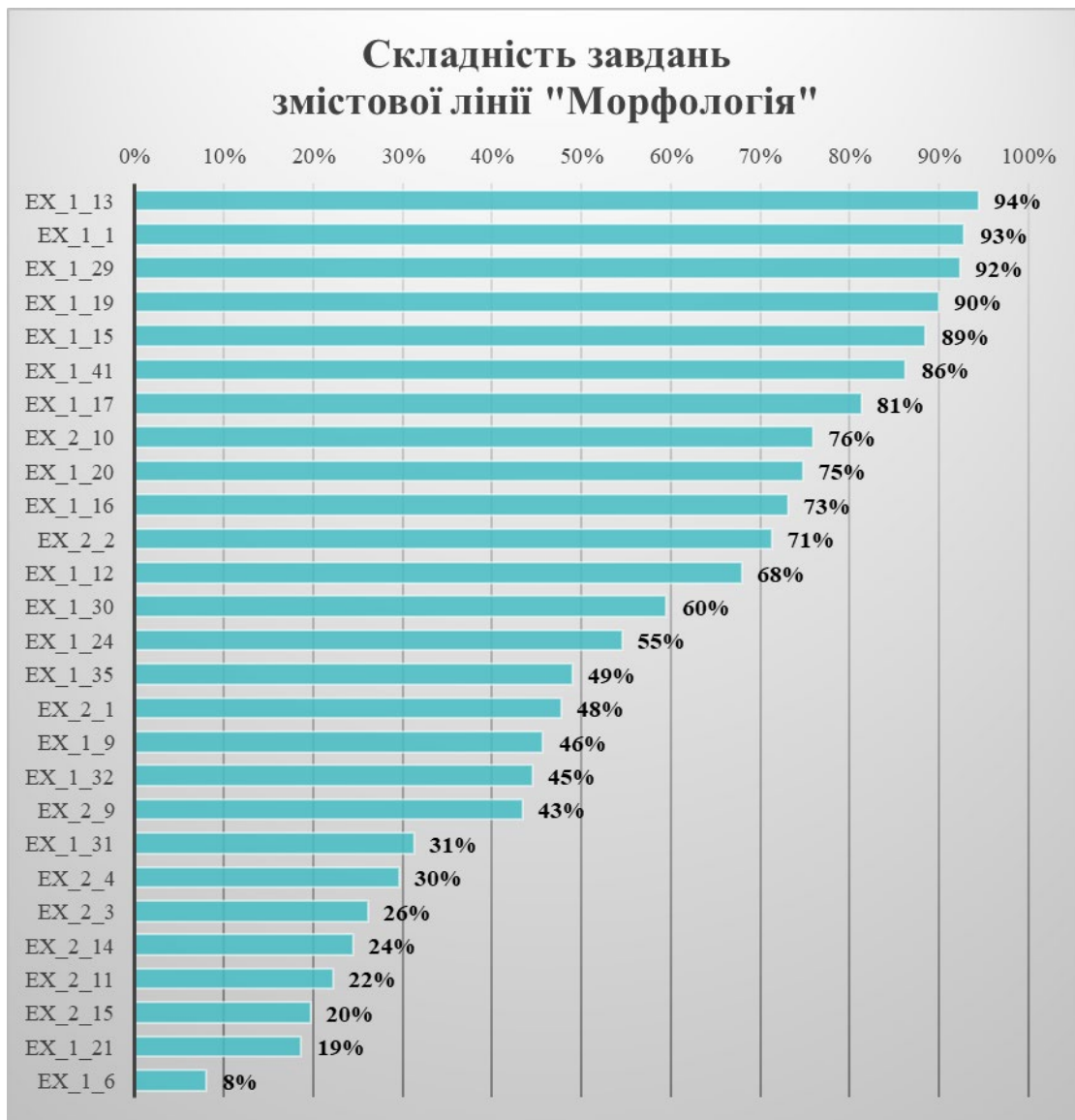

Рис. 3.2.2.12. Складність тестових завдань змістової лінії «Морфологія»

Перш ніж перейти до даних, варто передусім нагадати, що в курсі української мови в 7 та 8 класах у центрі уваги перебувають такі частини мови, як дієслово, прислівник, а також службові частини мови. Як свідчить наведена нижче **таблиця 3.2.2.5**, в учнівства, яке брало участь у моніторингу, виникали проблеми під час виконання завдань на кожен зі згаданих частин мови (див. завдання внизу таблиці).

Таблиця 3.2.2.5. Зміст і середня успішність виконання тестових завдань лінії «Морфологія»

Мовна тема	Середня складність завдань
Майбутній час	90%
Дієслова I і II дієвідмін	77.1%
Дієприслівники недоконаного й доконаного виду, творення їх	76%
Ступені порівняння прислівників	75.9%
Сполучники сурядності й підрядності	73.2%
Часи дієслів. Теперішній час	71.3%
Написання прислівників і прислівникових сполучень типу <i>з дня на день</i>	68%
Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника	59.1%
Доконаний і недоконаний види дієслова	47.8%
Синонімічні й антонімічні прийменники	44.5%
Прислівник як частина мови	43.5%
Творення й відмінювання активних і пасивних дієприкметників	29.6%
Активні й пасивні дієприкметники	26.2%
Форми дієслова: неозначена форма, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, безособові форми на -но, -то	24.5%
Сполучники сурядності й підрядності	22.2%
Прислівник. Прийменник. Сполучник. Частка	19.7%
Творення дієслів умовного й наказового способів	18.7%

Творення дієслів умовного й наказового способів	8.1%
---	------

Так, найскладнішим для учнів були завдання із субтесту 1, що стосувалися форм дієслів наказового способу випадних: у цих завданнях необхідно було вибрати з випадних списків, наведених у реченні, правильні форми наказового способу для таких дієслів, як *ознайомитися* та *домовитися*:

- Для початку (1_6)[[ознайоміться, ознайомемося, ознайомемося, (ознайоммося)]] заочно з деякими найцікавішими місцями, які можна відвідати на вихідних із родиною чи класом.
- Може, одразу (1_21)[[домовімося, домовемося, (домовмося), дай домовимся]] зустрітися 30 липня? ;).

Як зазначалося вище, учні здебільшого доволі успішно могли побачити помилки в інших дієслівних формах, зокрема в часових, однак форми наказового способу виявилися для них непосильними, що можна з високою часткою впевненості пов'язувати з тим, що, з одного боку, цій темі не приділяють належної уваги під час вивчення теми «Дієслово», а з іншого, уживання правильних форм наказового способу, а саме форми 1 особи множини, не є серед стійких навичок учнівства (а інколи, на жаль, і вчительства) в живому мовленні.

Наявні проблеми в учнівстві й із розрізненням форм дієслів. Наприклад, із завданням 2_14, приклад якого наведено нижче, змогли впоратися лише близько чверті восьмикласників. Якщо взяти до уваги, що саме добре володіння цим матеріалом є запорукою легшого опанування тем із синтаксису простого речення, то частково стає зрозумілим, чому завдання на синтаксис були для восьмикласників найскладнішими в тесті.

Завдання 14

Установи відповідність між формами дієслів (1–4) і виділеними словами (А – Д) в реченнях.

Форми дієслова	Речення
1. Неозначена форма (інфінітив)	А. <i>Трембіта</i> – найдовший музичний інструмент, занесений до Книги рекордів Гіннеса.
2. Особова форма	Б. <i>Виготовлення майстром</i> дійсно якісної трембіти може тривати роками.
3. Дієприкметник	В. Для початку треба знайти добру смереку після того, як у неї влучає блискавка.
4. Дієприслівник	Г. Гуцули щиро переконані в тому, що з небесним вогнем дереву передано голос Бога. Д. Тримаючи трембіту в руках, дивиєшся, що вага її всього півтора кілограма.

Крім означеного, учні не повною мірою опанували тему «Дієприкметник»: лише близько третини з них на кінець 8-го класу здатні розрізнити активні й пасивні дієприкметники в такому ряду, як *зниклі, знайдений, павленої та пошитий* (завдання 1_3), а також нормативні й ненормативні форми активних дієприкметників у ряду: *захоплюючі, керуючі, квітуча, діюча* (завдання 1_4). Значною проблемою можна вважати й те, наскільки добре учнівство розуміється на службових частинах мови. Так, із завданням на встановлення відповідності 2_15, наведеним нижче, змогли впоратися менш ніж 20% учасників.

Завдання 15

З'ясуй, якими частинами мови (А – Д) є виділені слова (1–4) в реченні (число в дужках позначає наступне слово).

*У трембіті живе душа українських гір, адже все життя горян (1)**колись** минало (2)**під** її звуки: (3)**сама** вона сповіщала про смерть людини (4)**чи** народження в сім'ї дитини, нею запрошували на весілля, з нею колядували.*

Недостатнє опрацювання відповідних тем підтверджує й те, як учні виконували завдання 2_11, що передбачало розрізнення сполучників підрядності й сурядності, а також прислівників, що виконують функцію сполучних засобів. Працюючи з цим завданням, лише 22% учасників змогли вказати як правильну відповідь сполучник *хоча*. Натомість більшість вибирали або прислівник *тому*, або інші сполучники (*проте, однак*). Можна припустити, що виявлена проблема

відгукується надалі, коли учні переходять до системного вивчення складного речення.

Завдання 11

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)
Сполучник підрядності є в реченні

Досі не можна визначити точний час створення трембіти, проте до побуту гуцулів вона ввійшла дуже давно.

Цей інструмент використовували бойки, лемки, однак все ж саме гуцульська трембіта набула значного поширення.

Трембіта була першим годинником для гуцулів, тому пастухи часто визначали час за тінню від цього інструмента.

У трембіті – душа Гуцульщини: її можна відчутти, почувши пісню трембітарів, хоча до кінця її так і не пізнаєш ніколи.

Успішність восьмикласників у оволодінні змістовою лінією «Морфологія. Орфографія»

Поряд із завданнями на «чисту морфологію» під час аналізу було виокремлено групу тестових завдань «Морфологія. Орфографія». Для їх виконання важливе як розуміння морфології, так і знання орфографічних норм. Частка цих завдань, як засвідчує наведений нижче **рис. 3.2.2.13**, була доволі високою, зокрема завдяки субтесту 1 із завданнями на випадні списки. Середня складність цієї групи завдань – 59%, тобто майже троє з п'яти восьмикласників засвідчували свою спроможність вибирати правильні форми для написання.

Перелік усіх тем, актуалізованих у відповідному блоці завдань, наведено в **таблиці 3.2.2.6**. Як можна бачити, попри загалом добру успішність у виконанні завдань, восьмикласники відчували труднощі з темами, що стосувалися смислового принципу правопису, як-от написання слів разом, окремо чи з дефісом, зокрема часток -бо, -но, -то, -от, -таки, деяких прислівників тощо.

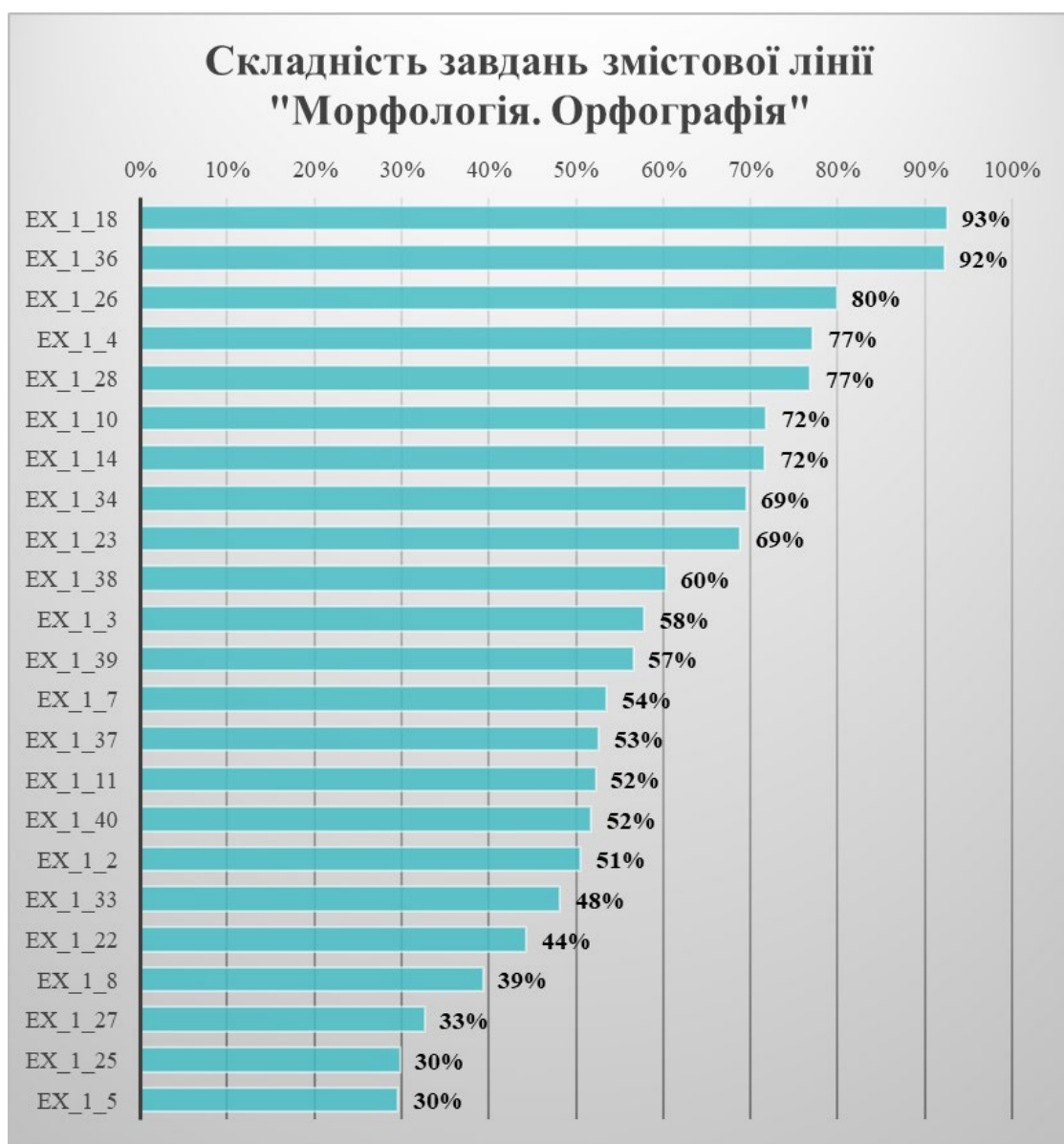

Рис. 3.2.2.13. Складність тестових завдань змістової лінії «Морфологія. Орфографія»

Таблиця 3.2.2.6. Зміст і середня успішність виконання тестових завдань лінії «Морфологія. Орфографія»

№ завдання	Мовна тема	Середня складність завдань
1_18	Написання сполучників разом та окремо	93%
1_36	Творення дієслів умовного й наказового способів	92%
1_26	Написання сполучників разом та окремо	80%

1_4	Написання прислівників окремо, разом, з дефісом	77%
1_28	Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників	77%
1_10	Прийменник як засіб зв'язку слів у словосполученні й реченні	72%
1_14	Написання прислівників окремо, разом, з дефісом	72%
1_23	Правопис суфіксів дієприкметників: -н- у дієприкметниках та -нн- у прикметниках дієприкметникового походження	69%
1_34	Використання сполучників у простому і складному реченнях: сполучники сурядності й підрядності	69%
1_38	Написання прислівників окремо, разом, з дефісом	60%
1_3	Написання прислівників окремо, разом, з дефісом	58%
1_39	Написання прислівників окремо, разом, з дефісом	57%
1_7	Правопис суфіксів дієприкметників: -н- у дієприкметниках та -нн- у прикметниках дієприкметникового походження	54%
1_37	Не і ні з прислівниками	53%
1_11	Написання прислівників окремо, разом, з дефісом	52%
1_40	Написання прислівників окремо, разом, з дефісом	52%
1_2	Написання прийменників	51%
1_33	Написання прийменників	48%
1_22	Частки, що надають слову або реченню додаткових відтінків	44%
1_8	Написання сполучників разом та окремо	39%
1_27	Написання часток -бо, -но, -то, -от, -таки	33%
1_5	Написання прислівників окремо, разом, з дефісом	30%
1_25	Написання сполучників разом та окремо	30%

Успішність восьмикласників в оволодінні змістовою лінією «Морфологія. Орфографія. Синтаксис»

Серед завдань тесту з української мови на етапі аналізу було виділено ще одну невелику групу завдань, для виконання яких важливе не так знання морфології, як знання з орфографії та вміння їх застосувати, зважаючи на синтаксичний контекст (див. **рис. 3.2.2.14**).

Рис. 3.2.2.14. Складність тестових завдань змістової лінії «Морфологія. Орфографія. Синтаксис»

Ці три завдання взаємопов'язані, бо так само, як і частина завдань із попередньої групи, стосуються смислового принципу правопису. Половина або й більше учасників змогли виконати ці завдання, що, на перший погляд, говорить про доволі успішне опанування відповідних тем. Однак цей висновок усе ж, імовірно, буде не зовсім правильним, якщо порівняти, як учнівство виконало два завдання на ту саму тему, коли одне завдання було «теоретичним», а інше – «практичним». Так, наведене нижче «теоретичне» завдання 2_12 на вибір однієї правильної відповіді з-поміж чотирьох запропонованих змогли виконати 56% учасників, натомість завдання 1_27, яке актуалізувало подібну тему, але в практичному аспекті, змогла виконати лише третина восьмикласників. В останньому завданні учням усього-на-всього треба було вибрати правильне написання частки «таки» з дієсловом з-поміж двох можливих варіантів: *Однак головна будівля садиби (27)[[(не збереглася-таки), не збереглася таки]]*. Це спостереження може свідчити про те, що в учнівства недостатньо сформовані навички застосування своїх «теоретичних знань» на практиці.

Завдання 12

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)
Дефіс треба ставити замість усіх скісних рисок у рядку

усе/ж/таки, якість/то, зрозумів/таки

почекай/но, бозна/звідки, як/не/як

казна/чому, знайшли/от, що/суботи

тому/то, таки/приїхали, послухай/бо

Успішність восьмикласників у оволодінні змістовою лінією «Синтаксис»

Як зазначалося вище, завдання змістової лінії «Синтаксис» виявилися найскладнішими для восьмикласників, хоча, варто зауважити, саме ця тематика є провідною в програмі навчання з української мови у 8-му класі. Уже цей факт має наводити на роздуми щодо ефективності навчальних практик, застосовуваних учительством під час викладання синтаксичних тем. Водночас проблема може критися й в іншому, адже, як свідчить попередній аналіз, труднощі учнів у оволодінні темами, пов'язаними з синтаксисом простого речення, можуть бути наслідком неналежного оволодіння змістом курсу «Морфологія», над яким учнівство працювало в 6-7 класах.

Загалом середня складність тестових завдань на синтаксис простого речення в тесті з української мови становила 35%, тобто ледь третина восьмикласників відчувається впевнено у відповідній тематиці. Водночас рівень оволодіння восьмикласниками окремими темами щодо простого речення суттєво різняться, як показують дані, відображені на **рис. 3.2.2.15** та в **таблиці 3.2.2.7**.

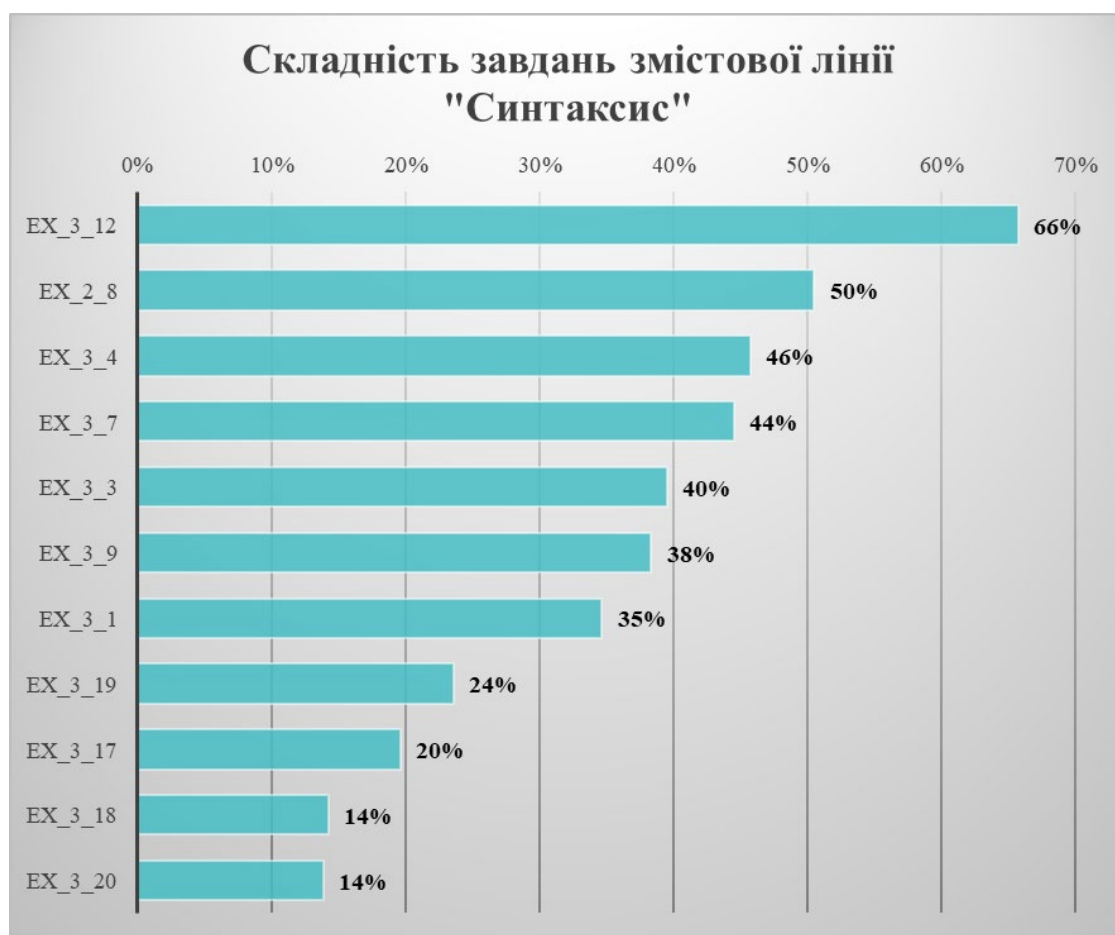

Рис. 3.2.2.15. Складність тестових завдань змістової лінії «Синтаксис»

Таблиця 3.2.2.6. Зміст і успішність виконання тестових завдань лінії «Синтаксис»

№ завдання	Мовна тема	Складність
Ex_3_12	Розділові знаки при вставних словах	66%
Ex_2_8	Правильна побудова речень з дієприслівниковими зворотами	50%
Ex_3_4	Види обставин (за значенням)	46%
Ex_3_7	Повні й неповні речення	44%
Ex_3_3	Узгодження головних членів речення	40%
Ex_3_9	Однорідні й неоднорідні означення	38%
Ex_3_1	Простий і складений присудок (іменний і дієслівний)	35%

Ех_3_19	Групи вставних слів і словосполучень за значенням	24%
Ех_3_17	Означення, додаток й обставини як другорядні члени речення	20%
Ех_3_18	Односкладні прості речення	14%
Ех_3_20	Відокремлені другорядні члени речення	14%

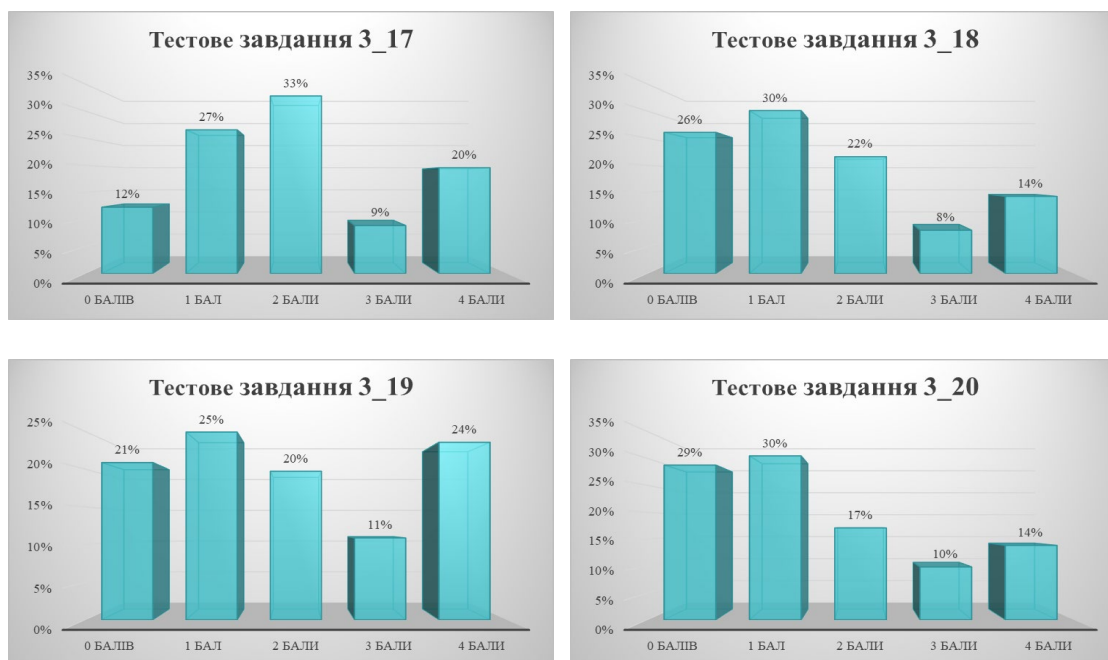
З переліку тем у **таблиці 3.2.2.7** випливає, що особливі труднощі в учнівства викликають завдання, для виконання яких необхідна актуалізація уявлень про члени речення – як головні, так і другорядні. Констатація цього факту підтверджує вже неодноразово висловлену вище думку про те, що корінь проблеми може критися в недостатньому опануванні учнівством морфології, зокрема тем, що стосуються повнозначних частин мови та їх функцій у реченні. Цю думку підтверджує, наприклад, те, як учні впоралися з наведеним нижче завданням 3_17.

<p>Завдання 17</p> <p>Установи відповідність між формами іменників (1–4) та роллю (А – Д), яку вони виконують у реченні.</p> <p>(1)<i>Палітра</i>, мов веселка, щедрою (2)<i>рукою</i> дає художникові (3)<i>силу</i> різнобарвної (4)<i>краси</i>.</p>
--

Лише п'ята частина восьмикласників змогла в середньому виконати це завдання, де необхідно було абстрагуватися від частиномовної специфіки іменників і вийти на вищий рівень розуміння семантичного взаємозв'язку словоформ у реченні.

Варто звернути увагу, що завдання 3_17, а також інші три завдання, які в попередній таблиці завершують перелік, є завданнями на встановлення відповідності. Те, як учасники тестування вибирали відповіді, виконуючи ці завдання, відображено на **рис. 3.2.2.16**. Як видно із цих даних, у завданні 3_17 більшість учнів змогли розпізнати лише одну-дві функції іменників: одну – 27% учасників, а дві – 33%. Однак не особливо вражаючими є дані, що відображають специфіку виконання завдань 3_18, 3_19 та 3_20: від 21% до майже 30% восьмикласників не змогли вибрати жодної правильної відповіді,

виконуючи відповідні завдання. І це, варто зауважити, урахувавши те, що в завданнях на встановлення відповідності ймовірність обрати хоча б дві правильні відповіді доволі висока, якщо ти знаєш хоча б одну. Іншими словами, можна стверджувати, що в питаннях синтаксису учнівство на кінець 8-го класу дійсно має неабиякі проблеми.

Рис. 3.2.2.16. Частки учасників залежно від кількості правильно встановлених ними логічних пар під час виконання завдань на встановлення відповідності в тесті з української мови

Успішність восьмикласників у оволодінні змістовою лінією «Пунктуація»

Недостатнє розуміння синтаксичних явищ закономірно тягне за собою не вповні належну вправність у сфері пунктуації. Це підтверджують і дані моніторингу: в середньому 46% восьмикласників змогли впоратися із завданнями на цей тематичний розділ курсу української мови. Звісно, такі середні показники дещо кращі, ніж коли йдеться про завдання на синтаксичні теми, однак це не може аж ніяк заспокоювати, коли на наведене нижче завдання на однорідні члени речення з узагальнювальним словом при них, тобто завдання, що стосується теми, яку вперше було розглянуто ще в початковій школі, надати правильну відповідь здатні менш ніж половина восьмикласників.

Завдання 10

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

Перед однорідними членами треба поставити двокрапку, а після них тире в реченні
(розділові знаки вилучено)

Скрізь у саду у полі у видолинку панував передранковий спокій.

Лози висип кручі ліс усе блищить і сяє на сонці після рясного дощу.

І пада сніг лапятий волохатий спокійно й величаво над селом.

Усе тут ніби однакове і нахилені до води вільхи і засніжені береги.

Загальні показники складності завдань на пунктуаційні теми відображено на **рис. 3.2.2.17** та в **таблиці 3.2.2.7**. Надалі зосередимо увагу на трьох найскладніших завданнях цього блоку тесту.

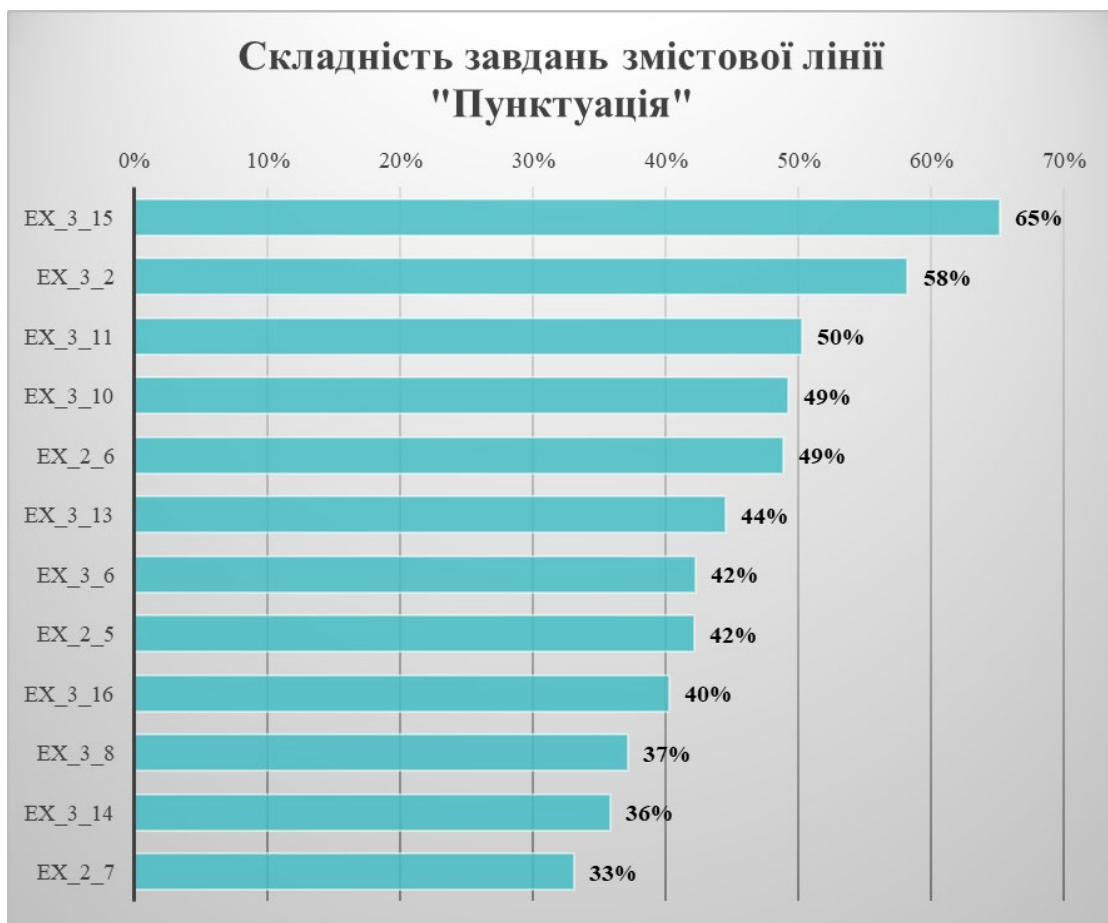

Рис. 3.2.2.17. Складність тестових завдань змістової лінії «Пунктуація»

Таблиця 3.2.2.7. Зміст і успішність виконання тестових завдань лінії «Пунктуація»

№ завдання	Мовна тема	Складність
Ех_3_15	Розділові знаки при відокремлених додатках	65.2%
Ех_3_2	Тире між підметом і присудком	58.2%
Ех_3_11	Розділові знаки при звертанні	50.3%
Ех_3_10	Двокрапка й тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами	49.2%
Ех2_6	Дієприслівниковий зворот. Розділові знаки при дієприслівниковому звороті	48.9%
Ех_3_13	Розділові знаки при відокремлених означеннях	44.5%
Ех_3_6	Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами	42.3%
Ех2_5	Дієприкметниковий зворот. Розділові знаки в реченнях з дієприкметниковими зворотами	42.1%
Ех_3_16	Розділові знаки при відокремлених прикладках	40.2%
Ех_3_8	Однорідні члени речення (зі сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком)	37.2%
Ех_3_14	Розділові знаки при відокремлених обставинах	35.8%
Ех2_7	Розділові знаки при дієприслівниковому звороті й одиничному дієприслівникові	33.1%

Як можна бачити у таблиці, складними для учнів виявилися завдання на однорідні члени речення та відокремлені обставини. Якщо поглянути на ці

завдання (див. нижче), то можна помітити, що завдання З_14 виступає ніби відображенням недовченості обох згаданих попередньо тем, адже для його виконання необхідно було поєднати уявлення про однорідність та її пунктуаційне оформлення і дієприслівникові звороти / одиничні дієприслівники та їх оформлення. Відсутність належних знань і в тому, і в тому питанні не дає учнівству бути успішним, коли йдеться про випадки, де треба актуалізувати відразу кілька комплексів знань.

Завдання 8

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

Пунктуаційної помилки НЕМАЄ в реченні

Шумить і шепче, і тривожить зрадливий дощ із-за кутка.

Велика вам вдячність за любов, і за довіру, і за чесність.

Ріка біжить, із сонцем грається, і відбиває небеса.

Без чистоти душі, і ясності серця віршів не буде.

Завдання 14

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

Прочитай речення (розділові знаки вилучено).

Надихнувшись драмою-феєрією Лесі Українки (1) композитор Михайло Скорульський створив балет «Лісова пісня» (2) і (3) втілюючи в пластиці ніжні образи Мавки та Лукаша (4) здобув славу одного з найкращих майстрів української музичної сцени.

Коми треба поставити на місці всіх чисел, ОКРІМ

1

2

3

4

Завдання 7

Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)

Одиничний дієприслівник НЕ треба відокремлювати комами в реченні (*розділові знаки вилучено*)

Подорожуючи ви робите життя більш різноманітним.

Плануйте туристичні маршрути не надто поспішаючи.

Усі важливі миті своєї подорожі фіксуйте знімаючи.

Мандруючи можна краще пізнати світ і самих себе.

Підсумовуючи попередні спостереження, варто наголосити, що виявлені проблеми в опануванні учнівством змісту курсу української мови за 8-й клас (де провідною є синтаксично-пунктуаційна тематика) є значною мірою відображенням недостатнього знання восьмикласниками того матеріалу, який був у центрі уваги в попередніх класах. Відповідно, очікувати високого рівня знань, коли немає належної опори, не доводиться.

3.2.2.5. Успішність виконання шестикласниками груп тестових завдань за когнітивними вимірами

Очікувано найскладнішими для восьмикласників були завдання, які передбачали певний ступінь аналітичності під час роботи з мовними одиницями, тобто завдання на міркування. Із ними в середньому впоралися 46% учнів. Несподівано складними для учнів виявилися також завдання на знання: у середньому трішки більш ніж половина учнів давали їм раду. Натомість найлегшими для учасників моніторингу виявилися завдання, що передбачали застосування знань на певному мовному матеріалі. Частково це можна пояснити тим, що серед завдань на застосування були прості завдання, що передбачали мінімальну обізнаність із певним мовним явищем.

Дані щодо середньої успішності виконання восьмикласниками груп завдань, робота з якими передбачала активізацію різних когнітивних процесів (знання, застосування й міркування), наведено на **рис. 3.2.2.18**.

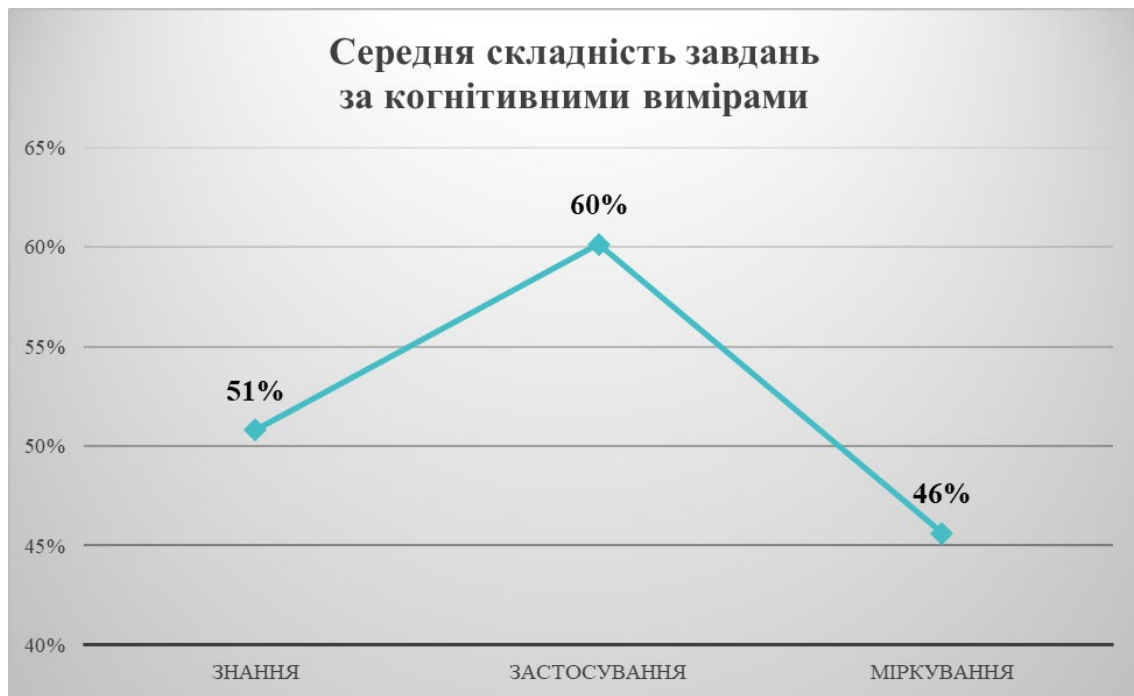

Рис. 3.2.2.18. Середня складність тестових завдань за когнітивними вимірами

Наголосимо, що результати виконання учнями завдань тесту з української мови (за змістовими лініями та когнітивними вимірами) показують пов'язаність успішності: недовчене, неусвідомлене в попередніх класах під час роботи в межах системного курсу морфології української мови не дає змоги учням почуватися впевнено під час опрацювання синтаксичних тем. Загалом же, зважаючи, що саме синтаксичні теми були, так би мовити, найсвіжішими для восьмикласників на час роботи з тестом (адже весь 8-й клас — це робота з темами, що стосуються синтаксису простого речення), доводиться констатувати низьку успішність учнівства в оволодінні відповідним програмовим змістом з курсу української мови.

3.2.3. Зв'язок контекстних чинників з успішністю учнівства

Працюючи з наведеною нижче інформацією, необхідно зважати на те, що частина відомостей про контекстні характеристики учнівства є об'єктивними (дані, отримані від закладів освіти), а частина – суб'єктивними (дані, отримані на підставі опитування учнів). Крім того, також важливо розуміти, що кожен із контекстних чинників розглядається окремо, хоча насправді між чинниками можуть існувати зв'язки і вони можуть посилювати / послаблювати вплив одне одного на успішність учнівства. Поза тим, наведена далі інформація допомагає скласти певне уявлення про те, що тією чи тією мірою могло позначитися на рівні досягнень учнівства 8-х класів з української мови.

3.2.3.1. Демографічні та інституційні чинники та їх зв'язок з успішністю з української мови

Дані, отримані в ході моніторингового дослідження, дали змогу виявити зв'язок між деякими демографічними та інституційними чинниками (такими як стать, регіон розташування закладу освіти, тип місцевості, де він розташований) і результатами учнівства за виконання тесту з української мови.

Розподіл учасників за статтю та зв'язок цього чинника з успішністю

Восьмикласники-учасники моніторингу, які виконували тест з української мови, за статтю розподілилися майже рівномірно (**рис. 3.2.3.1**). Дані, наведені на **рисунку 4.2.3.2**, свідчать, що спостерігається статистично значуща різниця в результатах виконання тесту між хлопцями та дівчатами. Останні в середньому мають трохи вищі результати (медіана 6,64) порівняно зі своїми однолітками-хлопцями (медіана 6,25).

Рис. 3.2.3.1. Розподіл учасників моніторингу, які виконували тест з української мови, за статтю

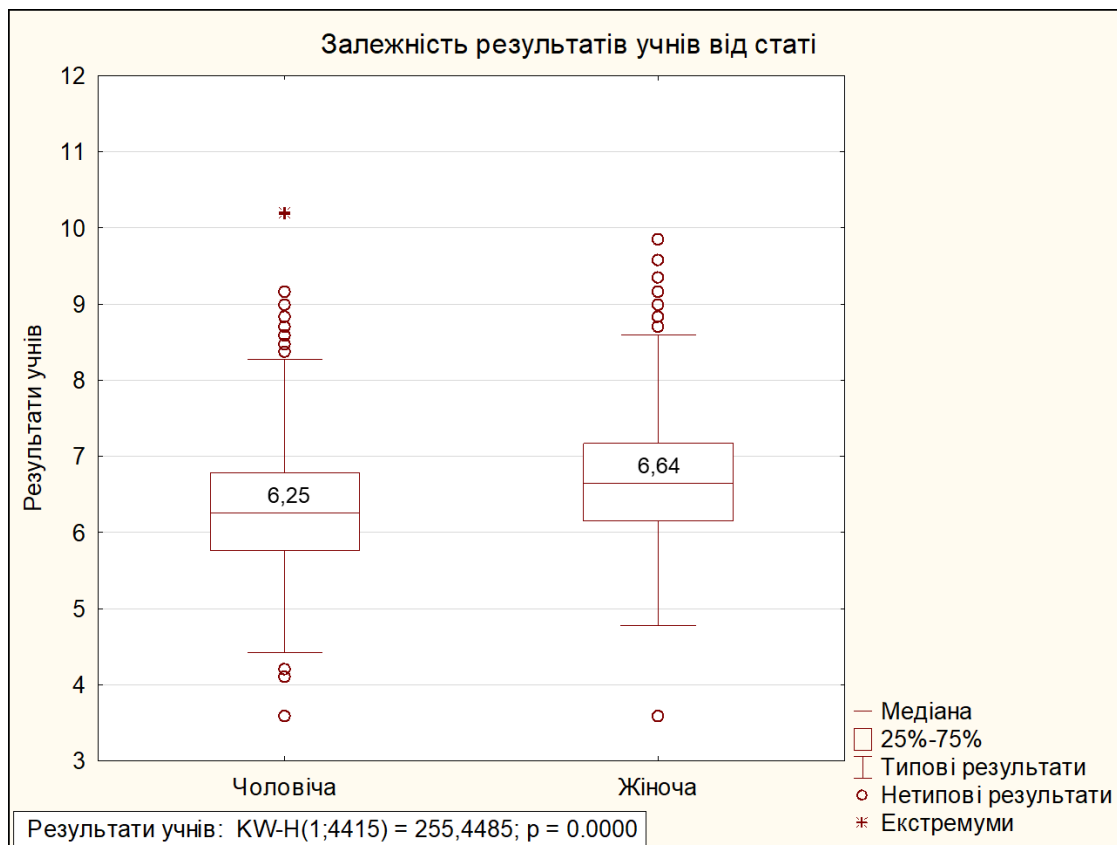

Рис. 3.2.3.2. Результати з української мови залежно від статі учасників

Розподіл учасників за регіонами та зв'язок цього чинника з успішністю

Найбільше учасників у вибірці восьмикласників, які взяли участь у моніторингу, було із західних і північних областей і дещо менше – зі східних, південних і центральних (**рис. 3.2.3.3** та **3.2.3.4**).

Аналіз результатів учнівства у розрізі регіонів засвідчив, що найвищі середні результати демонструють учні з м. Києва (медіана 6,73), натомість учнівство з інших регіонів має дещо нижчі середні результати, які досить схожі між собою (від 6,3 до 6,5) (**рис. 3.2.3.5**). Варто зауважити, що вища успішність восьмикласників зі шкіл м. Києва є очікуваною, зважаючи на особливості середовища, у якому мають змогу навчатися підлітки. Загалом отримані дані можуть указувати, що регіональні особливості можуть позначатися на рівні підготовленості учнівства з української мови.

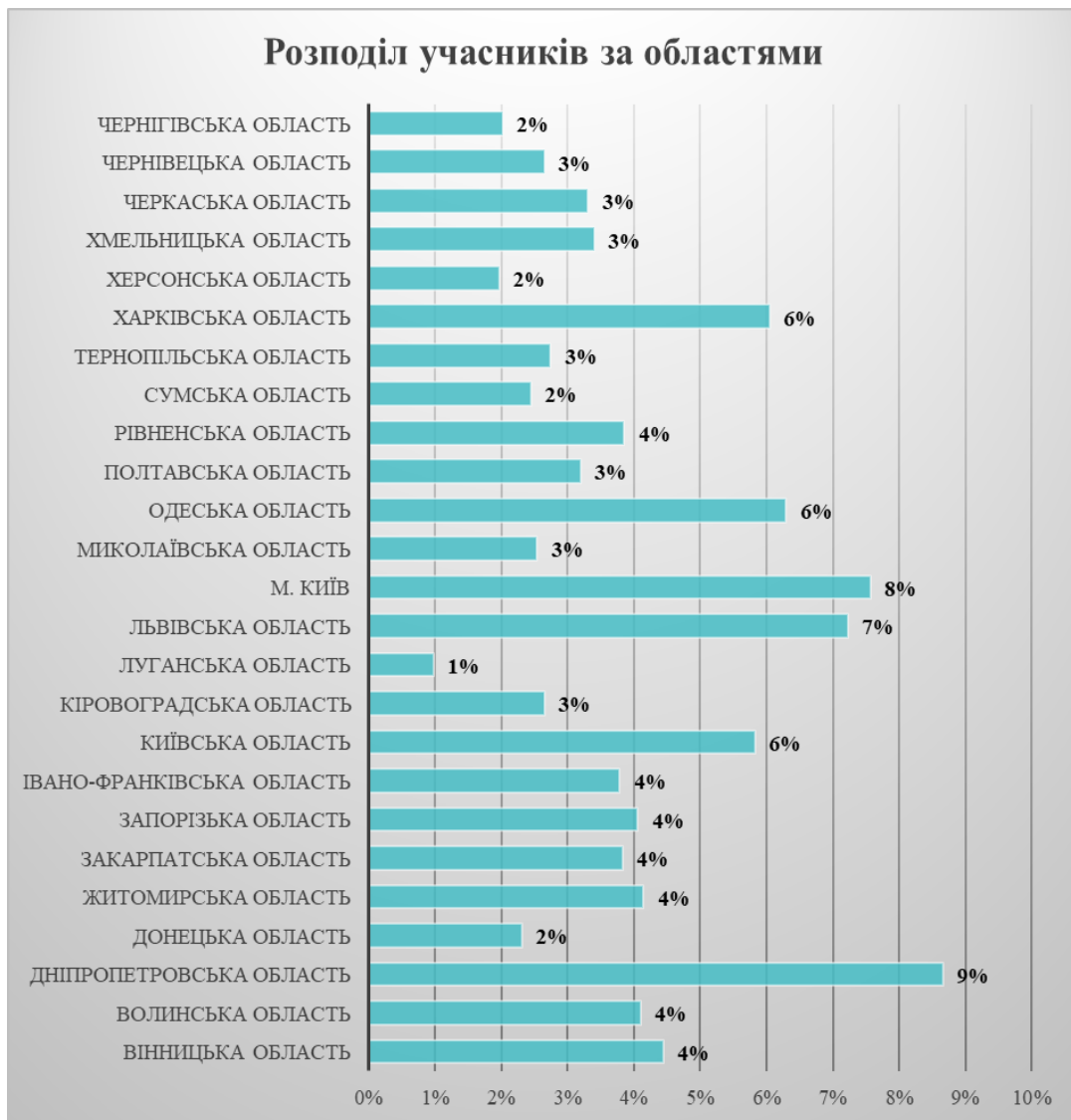

Рис. 3.2.3.3. Кількісний розподіл восьмикласників-учасників моніторингу за областями

Рис. 3.2.3.4. Кількісний розподіл восьмикласників-учасників моніторингу за регіонами

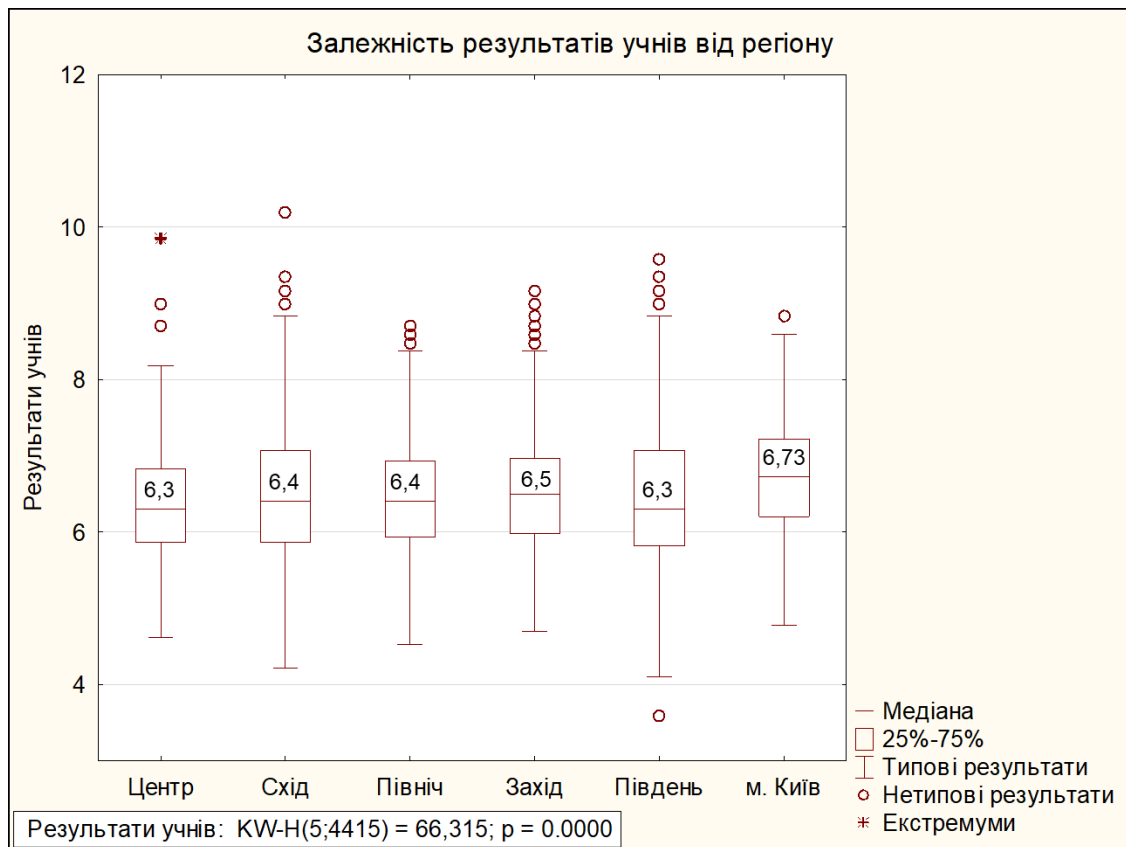

Рис. 3.2.3.5. Результати з української мови залежно від регіону

Розподіл учасників за типом населеного пункту та зв'язок цього чинника з успішністю

68% восьмикласників, які взяли участь у моніторингу з української мови, проживають (або відвідують заклади освіти) у міській місцевості, а 32% – у сільській (рис. 3.2.3.6). Учасники, які навчаються в закладах освіти, що розташовані в містах, мають дещо виші результати, ніж їхні однолітки з сіл (рис. 3.2.3.7), що підтверджує висновки інших досліджень, зокрема міжнародного дослідження PISA⁸.

⁸ Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022 / кол. авт.: Г. Бичко (осн. автор), Т. Вакуленко, Т. Лісова, М. Мазорчук, В. Терещенко, С. Раков, В. Горох та ін.; за ред. В. Терещенка та І. Клименко; Український центр оцінювання якості освіти. Київ, 2023. 395 с. https://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/PISA-2022_Nacjonalnyj-zvit_povnyj.pdf.

Рис. 3.2.3.6. Кількісний розподіл восьмикласників за типом місцевості, де розташований їхній заклад загальної середньої освіти

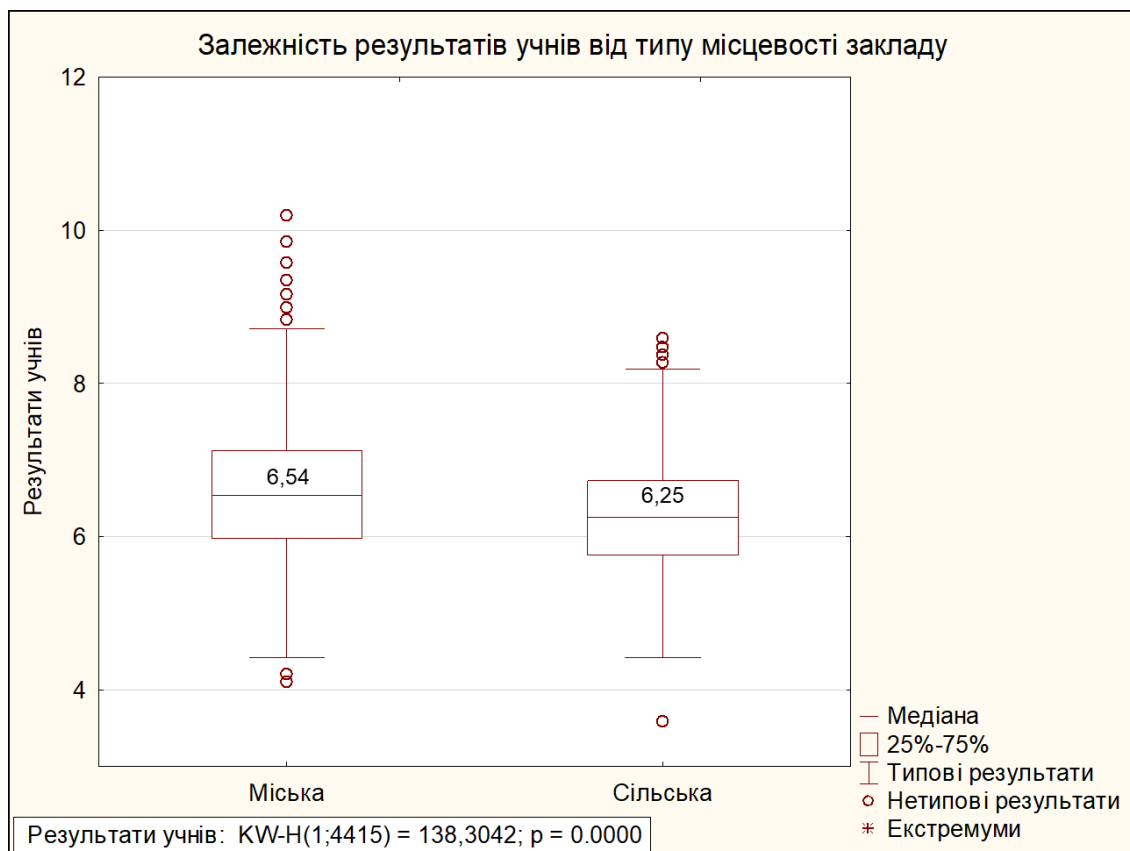

Рис. 3.2.3.7. Результати з української мови залежно від типу місцевості, де розташовано заклад освіти

Розподіл учасників за місцем перебування та зв'язок цього чинника з успішністю

96% опитаних учнів на момент проведення моніторингового дослідження перебували в Україні, і лише 4% – за кордоном (рис. 3.2.3.8). Ця незначна частка учасників, які перебували поза межами країни, відвідуючи водночас свій заклад освіти дистанційно, продемонструвала дещо вищі результати за виконання тесту з української мови порівняно зі своїми однолітками, які перебувають в Україні (рис. 4.2.3.9). Констатуючи це, водночас варто наголосити, що розподіл учасників за місцем перебування є нерівномірним, а отже, отримані дані щодо зв'язку цього чинника з успішністю потребують обережності під час інтерпретації.

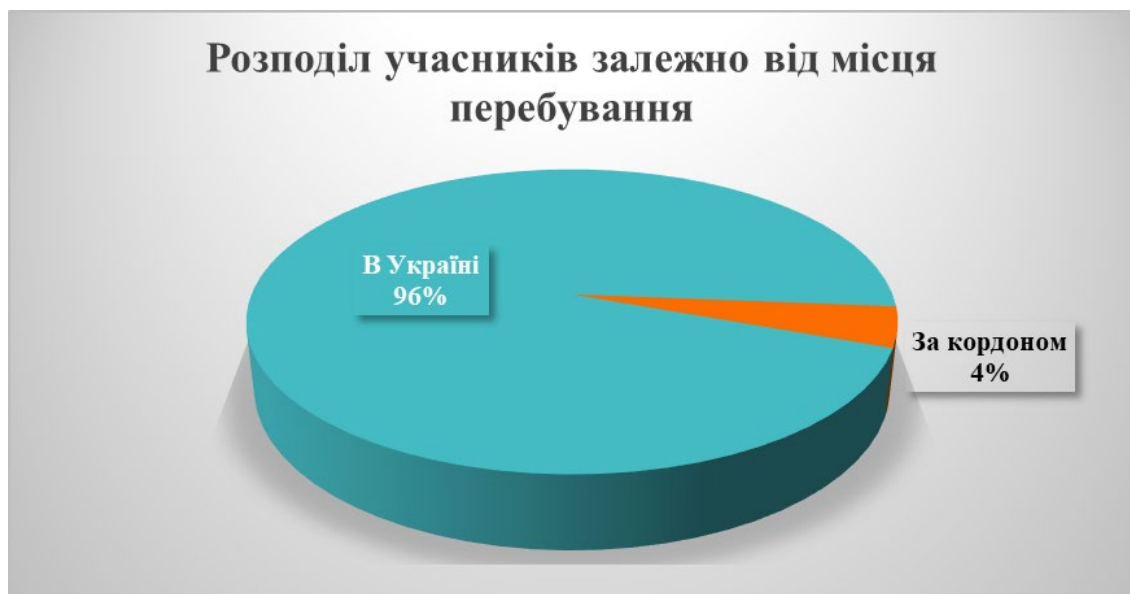

Рис. 3.2.3.8. Кількісний розподіл восьмикласників залежно від місця перебування

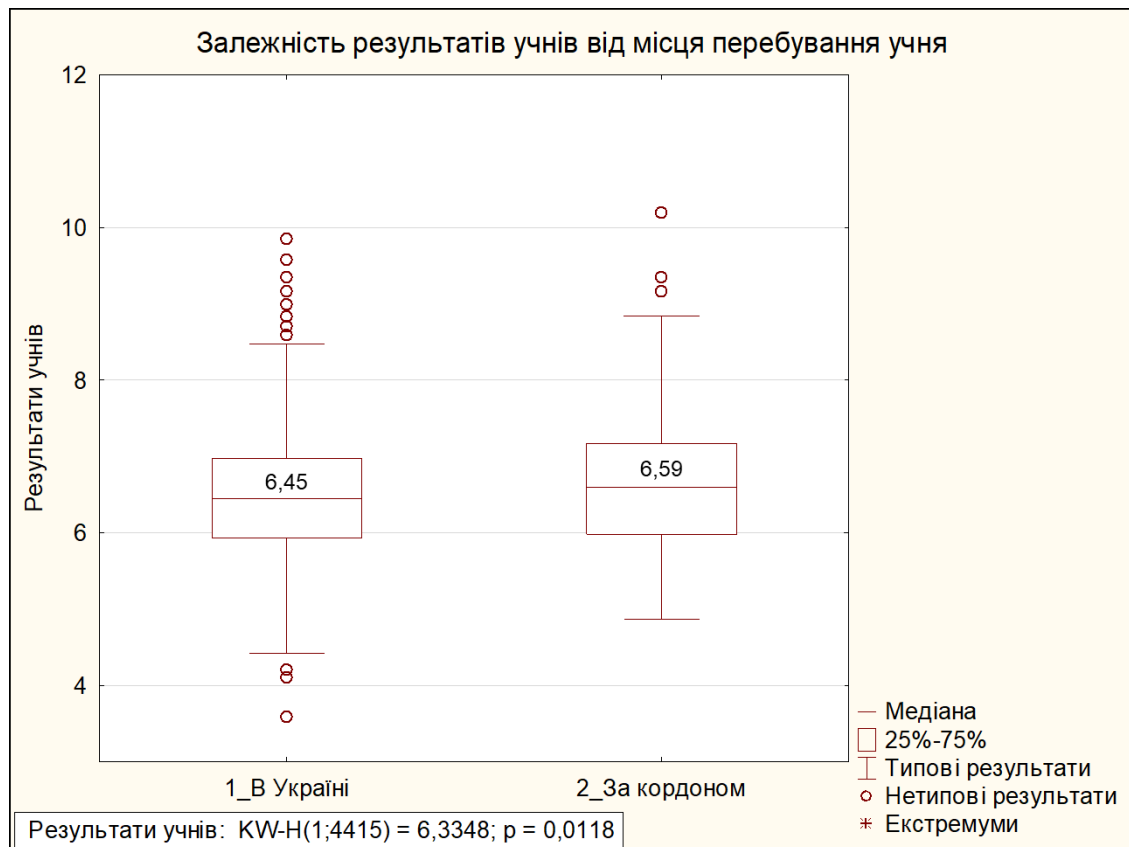

Рис. 3.2.3.9. Результати з української мови залежно від місця перебування

Розподіл учасників за наявністю статусу внутрішньо переміщеної особи та зв'язок цього чинника з успішністю

Під час анкетування 6% опитаних восьмикласників зазначили, що вони мають статус внутрішньо переміщеної особи (ВПО) (рис. 3.2.3.10). Такі учні продемонстрували дещо вищі результати під час виконання тесту з української мови, ніж інші учасники (рис. 3.2.3.11). Проте ці дані потребують обережної інтерпретації з огляду на незначну кількість учасників, що мають статус ВПО у вибірці дослідження.

Рис. 3.2.3.10. Кількісний розподіл восьмикласників залежно від наявності в них статусу внутрішньо переміщеної особи

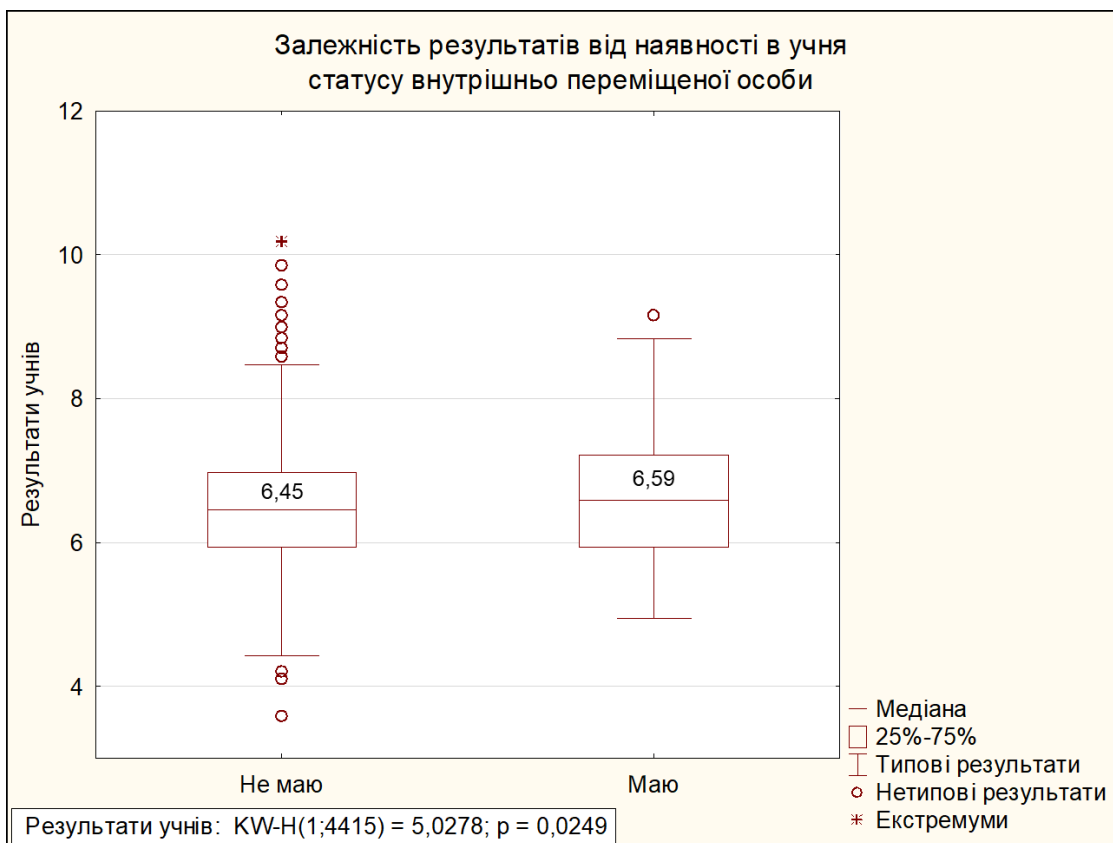

Рис. 3.2.3.11. Результати з української мови залежно від наявності в учнів статусу внутрішньо переміщеної особи

Розподіл учасників за ознакою переважної форми навчання впродовж 8-го класу та зв'язок цього чинника з успішністю

58% восьмикласників на момент проведення дослідження навчалися в очному форматі, ще 24% – у дистанційному, а 18% – у змішаному (рис. 3.2.3.12). З даних, наведених на **рисунку 3.2.3.13**, можна зробити висновок, що є невелика, але статистично значуща різниця в результатах тестування учнів залежно від форми навчання. Учні, які навчалися очно або дистанційно, показали трохи кращі результати (медіана 6,45), ніж ті, які навчалися за змішаною формою (медіана 6,35). Це може свідчити про те, що стабільність форми навчання (як очна, так і дистанційна) є більш прийнятним способом реалізації освітнього процесу, ніж змішаний підхід, який може створювати додаткові труднощі в навчанні.

Рис. 3.2.3.12. Кількісний розподіл восьмикласників залежно від переважної форми навчання, за якою вони навчалися впродовж 8-го класу

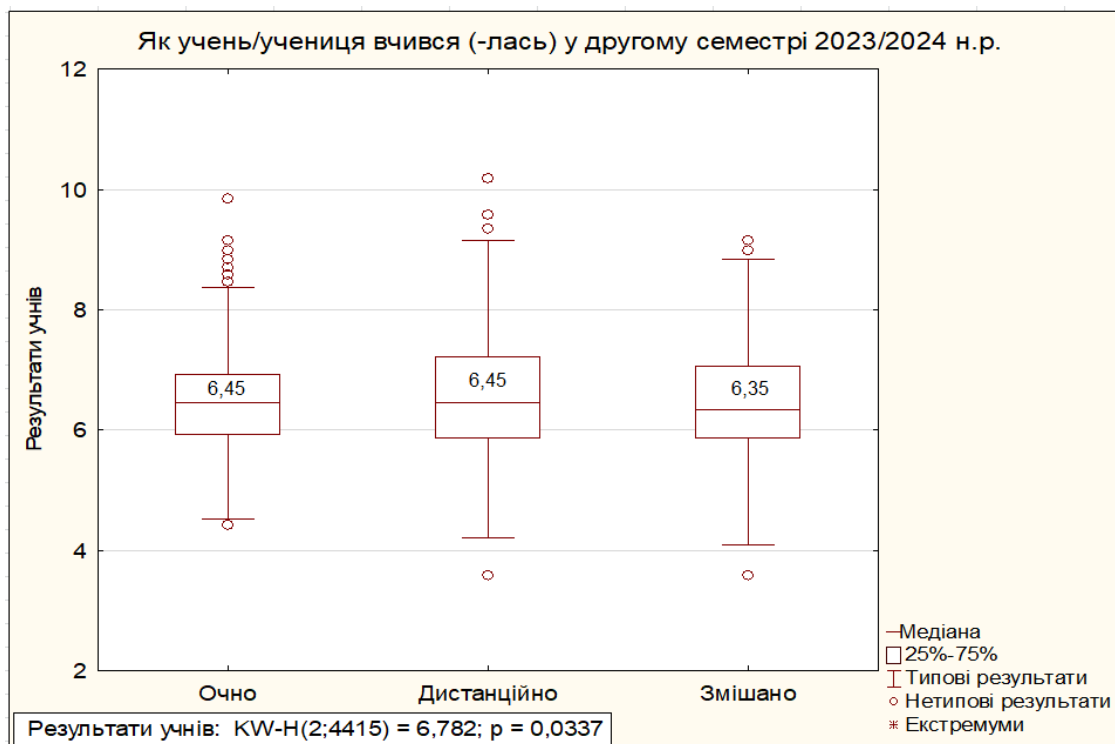

Рис. 3.2.3.13. Результати з української мови залежно від переважної форми навчання, за якою вони навчалися впродовж 8-го класу

Розподіл учасників за специфікою проходження тестування з української мови та зв'язок цих чинників з успішністю

Беручи участь у моніторингу, восьмикласники могли проходити тестування у своєму закладі освіти або у місці свого перебування. Учасників, які працювали очно, у школах, було 77%. Ця категорія учнівства показала дещо нижчі результати, ніж ті восьмикласники, які мали змогу працювати з дому.

Виконуючи тест, учасники могли користуватися різними пристроями (смартфонами, планшетами, ноутбуками (особистими чи тими, що належать закладам освіти)). 70% учасників мали змогу скористатися комп'ютером або планшетом, наданим їхнім закладом, водночас 13% учасників змушені були користуватися власними смартфонами (рис. 3.2.3.14). Проходження тестування зі смартфонів потенційно могло вплинути на результати через певну некомфортність роботи на малому екрані з тестовими матеріалами, проте, як показує аналіз, жодного статистично значущого зв'язку між тим, на якому пристрої працював учасник під час тестування, та його результатом за тест з української мови не спостерігається.

Рис. 3.2.3.14. Кількісний розподіл восьмикласників залежно від способу проходження ними тестування в межах моніторингового дослідження

Розподіл відповідей щодо обізнаності у сфері ІКТ і зв'язок цих чинників з успішністю (за результатами опитування)

Попередні спостереження частково перегукуються й із даними щодо того, як учнівство оцінює власні сили в роботі з цифровою технікою й загалом цифровими технологіями. Так, дані, наведені на **рисунку 3.2.3.15**, засвідчують, що більшість восьмикласників упевнені у своїх навичках користування ІКТ. Найбільша частка учнів повністю погоджується з тим, що вони вправні в користуванні гаджетами (67%) та що вони легко орієнтувалися на платформі, де проходило тестування (66%). Водночас навички друку на комп'ютері є менш поширеними, хоча й тут більшість учнів теж почуваються впевнено.

Простежується певний зв'язок між упевненістю восьмикласників у використанні гаджетів і їхніми результатами з української мови (**рис. 3.2.3.16**). Ті учні, які повністю або частково погоджуються з тим, що вони вправні у користуванні гаджетами, показують дещо вищі результати на тесті, ніж ті, хто не впевнений у своїх навичках або відчуває значні труднощі. Це може вказувати на те, що добре сформовані навички роботи з ІКТ позитивно позначаються на загальній успішності учнів, можливо, наприклад, через те, що це дає змогу більш активно отримувати доступ до навчальних ресурсів.

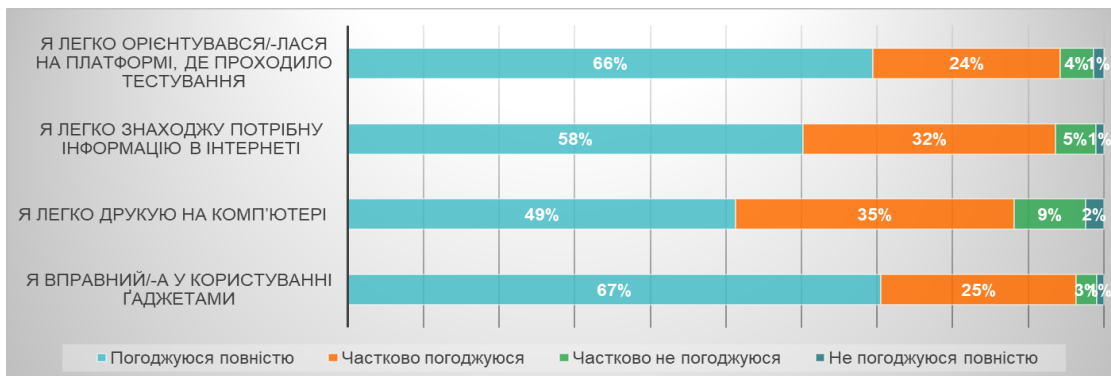

Рис. 3.2.3.15. Кількісний розподіл відповідей учасників щодо їхньої оцінки власної обізнаності у сфері ІКТ

Рис. 3.2.3.16. Результати з української мови залежно від оцінки учасником власної вправності в користуванні ґаджетами

3.2.4.2. Соціально-економічний статус родин восьмикласників і зв'язок цих чинників з успішністю дітей

Соціально-економічний статус родини учня / учениці, за висновками багатьох моніторингових досліджень, суттєво впливає на навчальну успішність. Тому в учнівській анкеті було кілька запитань, відповіді на які дають певне уявлення про соціально-економічні передумови для навчання, які мають учні 8-х класів. Ці дані дають змогу простежити зв'язок відповідних чинників з успішністю з української мови. Безперечно, інтерпретація отриманих даних має бути обережною, зважаючи на те, що в умовах воєнного стану чимало дітей і їхніх родин змушені були докорінно змінити умови свого життя.

Розподіл відповідей щодо наявності технічних пристроїв і навчальних матеріалів удома і зв'язок цих чинників з успішністю

Під час анкетування учасників моніторингу запитували, чи мають вони ті чи ті власні технічні пристрої та навчальні матеріали (далі – засоби навчання) вдома. Розподіл відповідей на ці питання представлено на **рисунку 3.2.3.17**. Найбільш розповсюдженим особистим пристроєм у колі восьмикласників є мобільний телефон або смартфон, який мають 87% з них. Значно менше учнів мають власний комп'ютер або ноутбук (47%), а ще менше – планшет або інші схожі пристрої (20%). Водночас лише третина учнів має доступ до друкованих книжок та інших навчальних матеріалів удома. Важливо також відзначити, що лише 2% учнів узагалі не мають власних засобів для навчання і діляться ними з іншими членами своєї родини. На **рисунку 3.2.3.18** подано узагальнену інформацію щодо засобів навчання, доступних учням удома. Так, 54% опитаних мають два зі згаданих у питанні анкети засобів у власному користуванні, 41% – один засіб і лише 5% не мають власних засобів навчання. Загалом ці дані свідчать про задовільний доступ підлітків до засобів навчання.

Аналіз відповідей на запитання стосовно наявності власних засобів для навчання було проаналізовано у зв'язку з успішністю виконання учнівством тесту з української мови. Було виявлено, що результати тих учнів, які мають удома власні друковані книжки, зокрема художні, та іншу навчальну літературу, є значущо вищими за результати тих учнів, які цього не мають (**рис. 3.2.3.20**). Водночас зв'язку між наявністю чи відсутністю в учнів смартфонів, комп'ютерів

чи планшетів та успішністю у виконанні тесту з української мови не простежується.

Отримані дані підкреслюють важливість наявності друкованих навчальних матеріалів для успішності учнів. Це може бути пов'язано з тим, що друковані матеріали забезпечують більш структурований підхід до навчання, дозволяють учням глибше занурюватися в матеріал, а також зменшують залежність від зовнішніх факторів, таких як наявність інтернету. Друковані книги також можуть сприяти розвитку навичок самостійного навчання та планування.

Отже, отримані дані підкреслюють важливість саме традиційних друкованих матеріалів для досягнення високих результатів у навчанні, зокрема з української мови, натомість наявність сучасних гаджетів не має такого значного впливу на успішність учнівства.

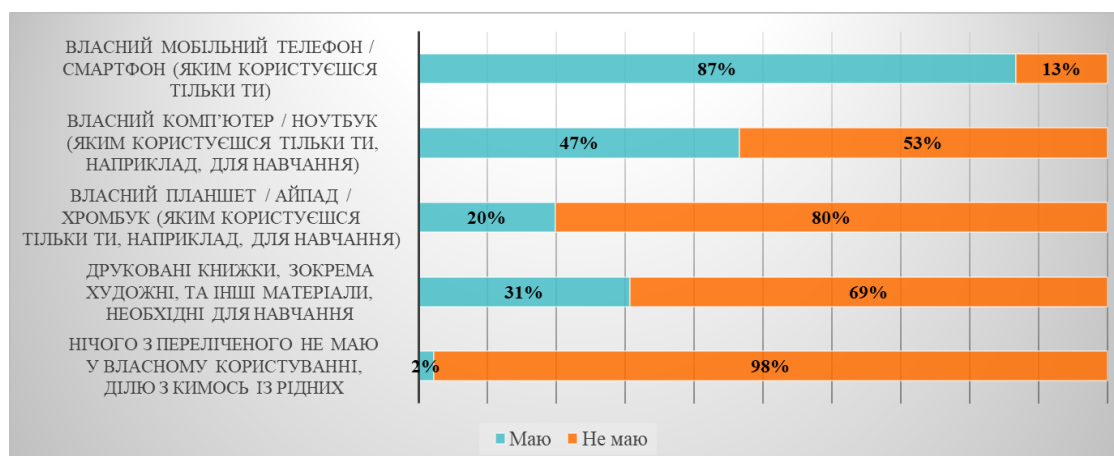

Рис. 3.2.3.17. Кількісний розподіл відповідей учасників залежно від того, що з технічних пристроїв і друкованих матеріалів для навчання вони мають у власному користуванні

Рис. 3.2.3.18. Кількісний розподіл відповідей залежно від кількості доступних учням технічних пристроїв для навчання

Рис. 3.2.3.19. Результати з української мови залежно від наявності в учня вдома друкованих книжок, зокрема художніх, та іншої навчальної літератури

Розподіл відповідей щодо наявності в учнів умов для навчання вдома і зв'язок цього чинника з успішністю

Під час анкетування в учасників запитували, чи мають вони особистий простір для навчання, зокрема окрему кімнату та окреме робоче місце. На жаль, 4% учнів, відповідаючи на це питання, повідомили, що вони не мають ані того, ані того. Водночас 67% опитаних мають власну кімнату, а 29% – окреме робоче місце (рис. 3.2.3.20). Наявність особистого простору для навчання безумовно є дуже важливим аспектом успішного та комфортного навчання: воно сприяє розвитку ключових навичок, необхідних для ефективного засвоєння знань і загального розвитку учня. Однак статистично значущих зав'язків між наявністю такого простору та результатами учнів за тест з української мови в ході проведеного аналізу виявлено не було.

Рис. 3.2.3.20. Кількісний розподіл відповідей залежно від того, чи мають учні особистий простір для навчання

3.2.3.3. Практики викладання української мови та їх зв'язок з успішністю

Низка запитань в учнівській анкеті була спрямована на отримання від восьмикласників даних про їхнє суб'єктивне сприйняття освітнього процесу в їхніх закладах освіти. За своїм змістом ці питання надають відомості про переважні методи роботи, які практикують учителі української мови на уроках, та про те, наскільки уроки мови насичені діяльністю компетентнісного спрямування.

Розподіл відповідей восьмикласників на питання щодо орієнтованості вчительських практик на уроках української мови на учнівські потреби та зв'язок цих чинників з успішністю

Для вивчення того, наскільки орієнтованими на учнівство та його потреби є вчительські практики на уроках української мови, учнів просили погодитися або не погодитися з низкою тверджень, а саме:

- *На уроках української мови мені завжди зрозуміло, що саме учитель/-ка хоче, щоб я зробив/-ла.*
- *Учитель/-ка української мови дає зрозумілі мені відповіді на мої питання.*
- *Учитель/-ка завжди зрозуміло пояснює теми з української мови.*
- *Учитель/-ка української мови робить усе, щоб допомогти нам навчатися.*
- *Учитель/-ка української мови пояснює нам кожну тему доти, поки ми не зрозуміємо матеріал добре.*

Розподіл відповідей учнівства на ці питання наведено на **рисунку 3.2.3.21**. Із цих розподілів видно, що 44% восьмикласників повністю погоджуються з тим, що на уроках української мови вони завжди розуміють, що саме від них хоче вчитель/-ка. Ще 44% частково погоджуються із цим твердженням. Це свідчить про те, що вчителі здебільшого добре комунікують свої вимоги до учнів, але все ж є певний відсоток учнів, яким не завжди зрозуміло, чого хоче від них їхній наставник чи їхня наставниця (12%).

56% учнів повністю погоджуються з тим, що вчитель/-ка дає зрозумілі відповіді на їхні питання. Проте 10% учнів або частково не погоджуються, або повністю

не погоджуються із цим твердженням, що може вказувати на потребу в покращенні цього аспекту в роботі учительства.

Сумарно 91% восьмикласників повністю або частково погоджується з тим, що їхні вчителі завжди зрозуміло пояснюють теми з української мови. Це може свідчити про високий рівень розуміння матеріалу більшістю учнів під час уроків. Однак 9% учнів не повністю задоволені поясненнями, які надаються їм у класі.

63% учнів повністю погоджуються з тим, що вчитель/-ка робить усе можливе, щоб допомогти їм навчатися, а 28% частково погоджуються із цим. Це найвищий показник позитивної оцінки з-поміж усіх тверджень у відповідному блоці анкети. Попри це, відповіді на твердження щодо цілеспрямованості вчителів пояснювати навчальний матеріал до повного його розуміння учнівством свідчать, що майже 14% восьмикласників не задоволені роботою своїх учителів у цьому аспекті.

Загалом, наведені дані говорять, що більшість учнів високо оцінюють роботу своїх учителів/-льок української мови, зокрема щодо зрозумілості вимог і пояснень, а також щодо підтримки допомоги у навчанні. Водночас є певний відсоток учнів, які стикаються з труднощами у розумінні матеріалу, що може вимагати від учителів більш індивідуалізованого підходу або додаткових зусиль у поясненні складних тем.

Позитивне сприйняття учнями навчальних практик своїх учителів завдяки тому, що вчителі зрозуміло артикулюють свої вимоги, добре пояснюють матеріал і надають відповіді на питання, асоціюється з вищими результатами з української мови (**рис. 3.2.3.22-3.2.3.24**). Наприклад, ті учні, які повністю погоджуються з твердженням про те, що на уроках української мови їм завжди зрозуміло, що саме від них хоче вчитель/-ка, мають найвищу медіану результатів (6.64), а учні, які повністю не погоджуються з відповідною тезою, мають найнижчі результати (5.35). Подібна різниця в середній успішності спостерігається й щодо інших тверджень, про які йшлося попередньо.

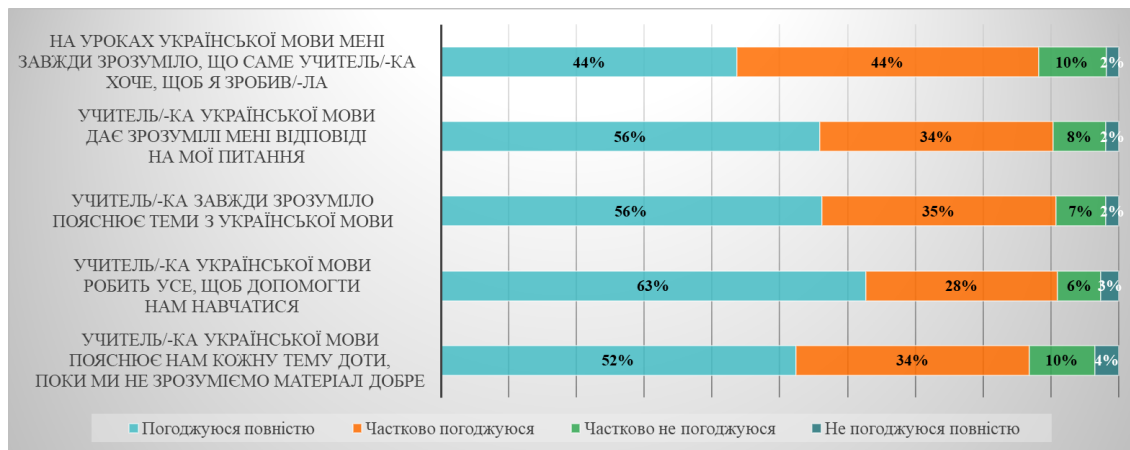

Рис. 3.2.3.21. Кількісний розподіл відповідей щодо типових учительських практик на уроках української мови

Рис. 3.2.3.22. Результати з української мови залежно від того, наскільки учитель/-ка зрозуміло формулює завдання

Рис. 3.2.3.23. Результати з української мови залежно від того, наскільки вчитель/-ка зрозуміло пояснює мовні теми

Рис. 3.2.3.24. Результати з української мови залежно від того, наскільки вчитель/-ка зрозуміло відповідає на питання учнів

Розподіл відповідей восьмикласників щодо компетентнісної орієнтованості уроків української мови та зв'язок цих чинників з успішністю

На **рисунку 3.2.3.25** наведено розподіли відповідей учнівства щодо низки тверджень, які відображають те, наскільки компетентнісно орієнтованими є уроки української мови. Дані показують, що більшість учителів активно залучають учнів до обговорень і спонукають їх міркувати під час уроків: 44% учнів зазначають, що на кожному занятті їхні учителі просять їх міркувати під час обговорення мовних тем, ще 42% повідомляють, що це відбувається на більшості занять, і лише 3% учнів указали, що цього майже не буває на їхніх уроках.

Очікувано дещо нижчими є відсотки тих учнів, які стверджують, що їхні вчителі на кожному занятті або на більшості заохочують їх створювати щось оригінальне, спираючись на вивчене: 31% учнів та 39% відповідно. Водночас 24% вказують, що це трапляється лише на деяких заняттях, а 6% узагалі повідомили, що такі види діяльності їхні вчителі їм не пропонують.

Крім спонукання до творчості, учителі також часто демонструють практичну цінність знань з української мови. Так, 35% учнів зазначають, що це їхні вчителі роблять на кожному занятті, а 37% – що на більшості занять. На противагу такому «оптимізму» в оцінці роботи вчителів 21% учнів вважає, що такі приклади вчителі пропонують лише на деяких заняттях, а 7% цього від своїх учителів майже ніколи не чули. Натомість учителі часто пропонують учням практикуватися у вивченому, тобто використовують повторення як метод навчання, що допомагає закріпити набуті знання й навички. 38% учнів повідомляють, що це відбувається на кожному занятті, 44% – на більшості занять, а 15% – на деяких. Водночас 3% восьмикласників указують, що їхні вчителі не дуже практикують на своїх уроках рутинну діяльність з виконання учнівством багатьох вправ з метою запам'ятовування.

Отримані дані свідчать, що більшість учителів, з одного боку, активно залучають учнів до обговорень і міркувань на уроках української мови, до проявів творчості, а з іншого, також часто використовують вправи репродуктивного характеру для того, щоб учні закріпили набуті знання й навички.

Дані щодо компетентнісної орієнтованості уроків української мови були розглянуті у зв'язку з результатами виконання учнівством тесту з української мови. Це дало змогу з'ясувати, що активне залучення учнів на уроках до міркувань, творчих завдань, а водночас і надання їм змоги відточувати свої навички шляхом виконання типових вправ має позитивний вплив на академічні досягнення. Успішність учнів підвищується, якщо вчителі на кожному або майже на кожному уроці пропонують відповідні активності (рис. 3.2.3.26-3.2.3.28). Єдиною ж компетентнісною практикою, щодо якої не прослідковується позитивного зв'язку з успішністю в мовній царині, є наведення вчителями прикладів того, як знання з української мови допомагають у житті й навчанні.

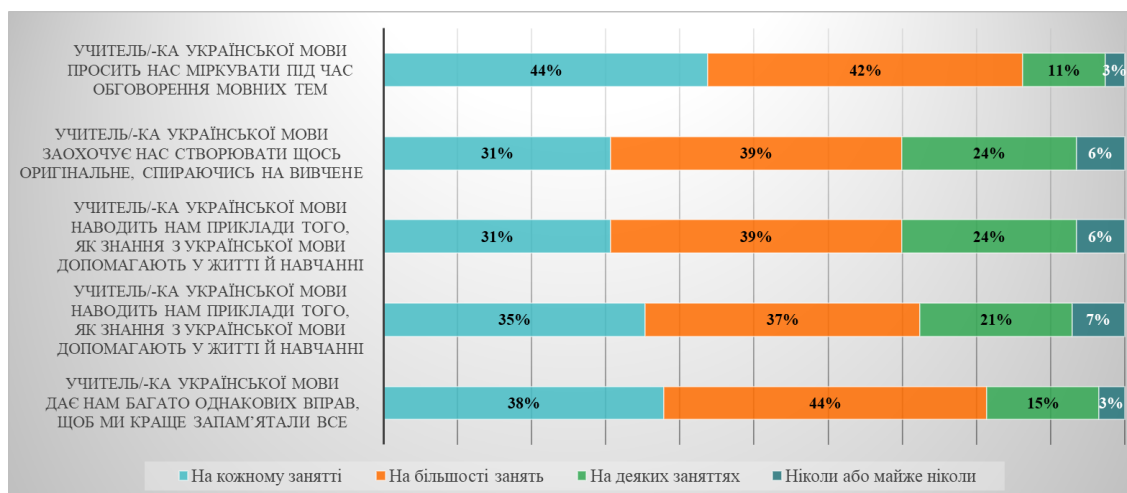

Рис. 3.2.3.25. Кількісний розподіл відповідей щодо компетентнісної орієнтованості уроків української мови

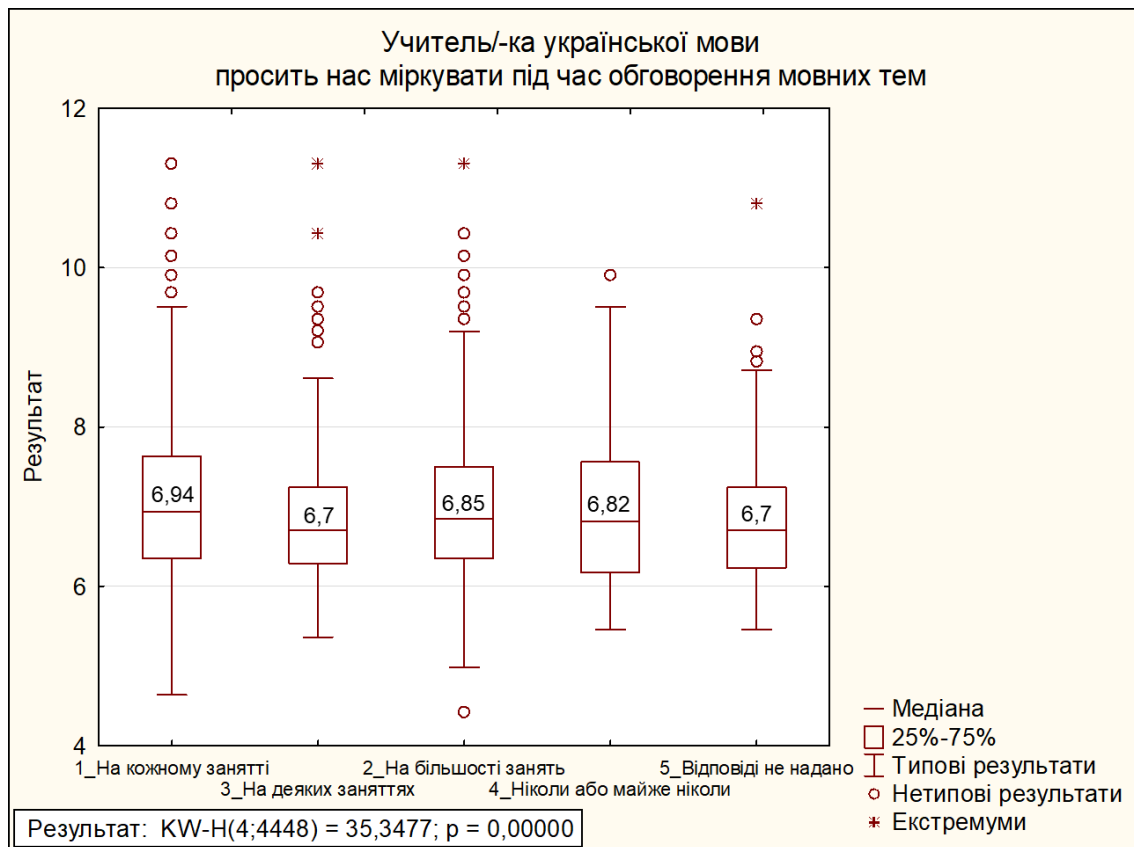

Рис. 3.2.3.26. Результати з української мови залежно від того, як часто на уроках учитель/-ка пропонує учням міркувати під час обговорення мовних тем

Рис. 3.2.3.27. Результати з української мови залежно від того, як часто на уроках учитель/-ка пропонує учням створювати щось оригінальне, спираючись на вивчене

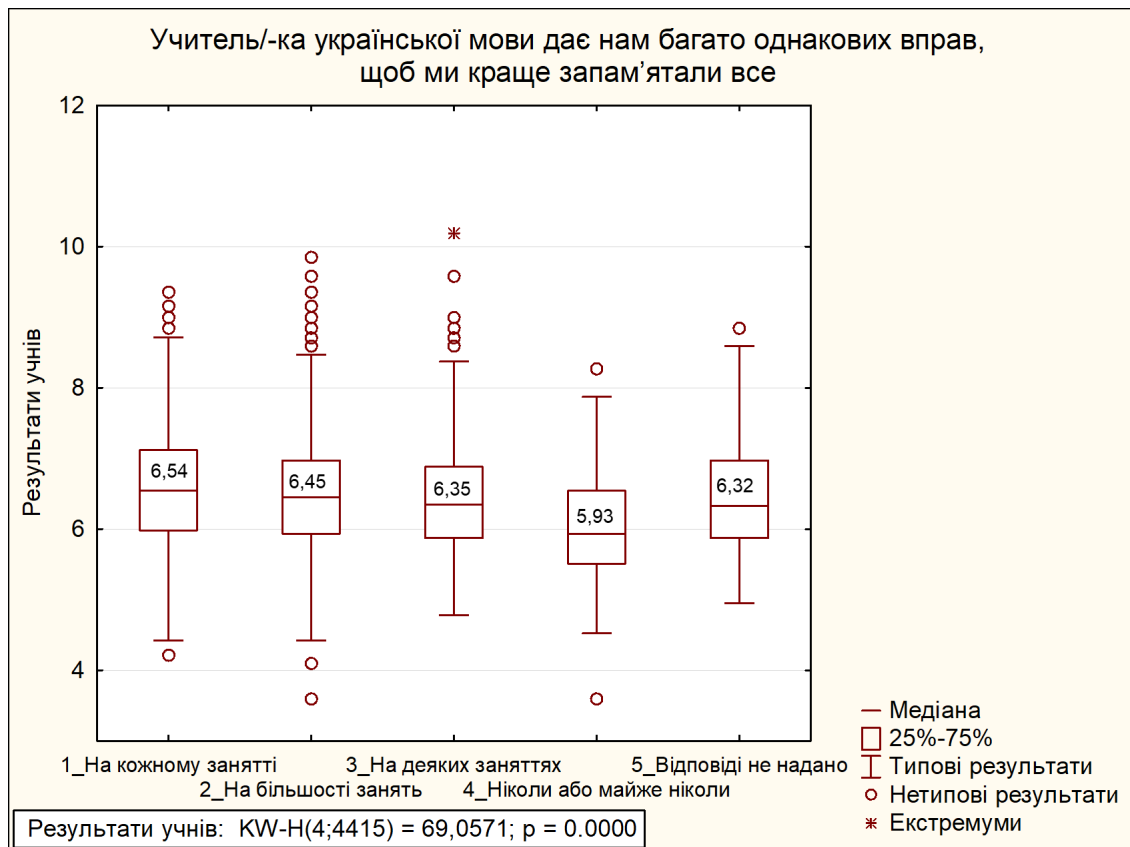

Рис. 3.2.3.28. Результати з української мови залежно від того, як часто на уроках учитель/-ка пропонує учням робити типові вправи для запам'ятовування мовних явищ

3.2.3.4. Підходи восьмикласників до роботи з вивчення української мови та зв'язок цих чинників з успішністю

Розподіл відповідей щодо підтримки у вивченні української мови та зв'язок цього чинника з успішністю

Стикаючись із труднощами у вивченні певного навчального матеріалу, учні зазвичай шукають допомоги в когось із учителів, рідних або друзів. Серед опитаних восьмикласників більшість (67%) надає перевагу зверненню до свого вчителя української мови. Цей факт говорить зокрема про те, наскільки важливими для восьмикласників ще є вчителі як основне джерело підтримки в навчанні. Однак значний відсоток учнів 8 класів (12%) зазначають, що вони не звертаються по допомогу взагалі, що може свідчити про потенційні проблеми з комунікацією або відсутність підтримки. 9% опитаних учнів воліють звертатися по допомогу до своїх батьків / опікунів, а ще 7% – до друзів (рис. 3.2.3.29).

Учні, які звертаються в разі потреби по допомогу до своїх учителів, батьків або друзів, які все зрозуміли, зазвичай мають кращі результати з української мови, ніж ті їхні однолітки, які не звертаються по допомогу взагалі ні до кого або звертаються до репетиторів або братів чи сестер (рис. 3.2.3.30).

Рис. 3.2.3.29. Кількісний розподіл відповідей щодо того, до кого восьмикласник/-ця звертається по допомогу в разі виникнення труднощів у вивченні української мови

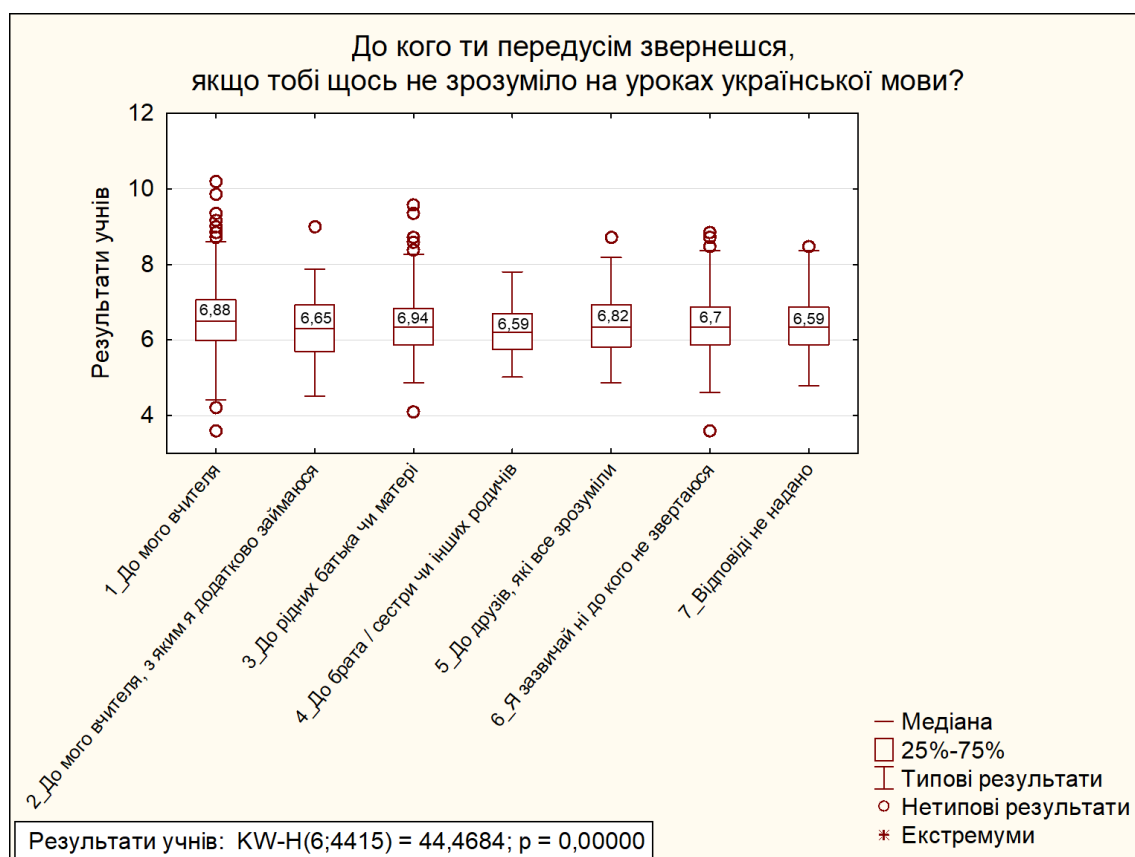

Рис. 3.2.3.30. Результати з української мови залежно від того, до кого учень / учениця звертається по допомогу в разі виникнення питань у процесі вивчення української мови

Розподіл відповідей учасників щодо часу, який вони витрачають на домашнє завдання, і зв'язок цього чинника з успішністю

Майже половина (45%) опитаних восьмикласників витрачає на виконання домашнього завдання з української мови близько 1 години на день, ще дещо більше третини (35%) – менше 30 хв на день. Сукупно 15% учнів витрачають на домашнє завдання із цього предмета більше 1 години на день (тобто до 2 годин або більше 2 годин). На жаль, 5% учнів 8-х класів повідомили, що вони взагалі не виконують домашні завдання з української мови (рис. 3.2.3.31). І це невтішний показник, адже, як видно з **рисунок 3.2.3.32**, саме ця категорія восьмикласників показує значущо нижчі результати з української мови порівняно з іншими категоріями їхніх однолітків. Найвищі ж результати за підсумками виконання тесту асоціюються з тими учнями, які витрачають на виконання домашнього завдання з української мови менше 30 хв на день. Із цього можна зробити висновок, що як нехтування домашнім завданням, так і тривалі зусилля,

витрачені на нього, негативно позначаються на успішності з української мови. Останнє може бути пов'язано з тим, що учні, які змушені витратити багато часу на домашнє завдання, мають труднощі з опануванням цього предмета.

Рис. 3.2.3.31. Кількісний розподіл відповідей щодо часу, який восьмикласники витрачають на виконання домашнього завдання з української мови

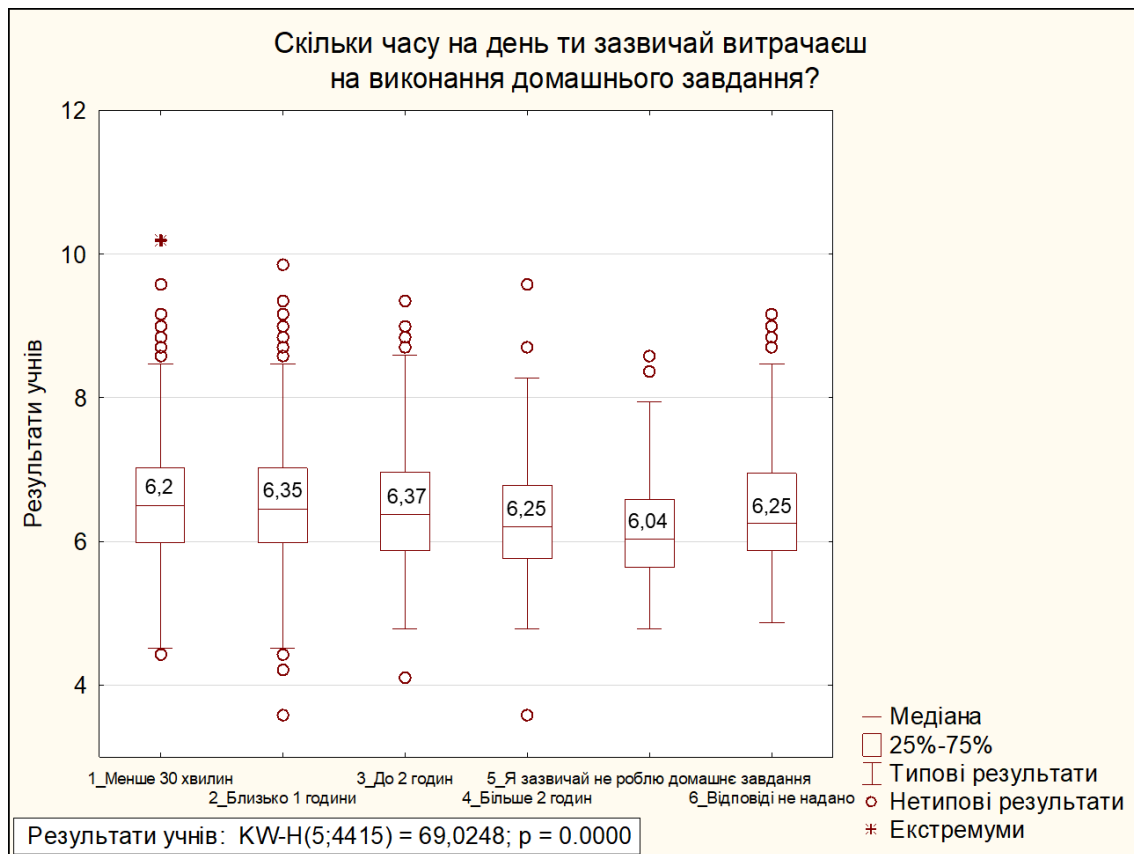

Рис. 3.2.3.32. Результати з української мови залежно від того, скільки часу учень витрачає на виконання домашнього завдання

3.2.3.5. Ставлення учнівства до предмета «Українська мова» та зв'язок цього чинника з успішністю

В учнівській анкеті було запропоновано два блоки тверджень, метою яких було з'ясувати оцінку учнями власної спроможності у вивченні української мови та їхнє ставлення до уроків української мови.

Розподіл відповідей щодо впевненості учнів з приводу української мови та зв'язок цього чинника з успішністю

Більшість учнів відносно позитивно оцінюють власну спроможність до вивчення української мови, зокрема відчують упевненість у своїх здібностях і отримують підтримку від учителя. Проте є частина учнів, які відчують труднощі або не впевнені у своїх силах. Так, більшість учнів (78%) відчують певну легкість у вивченні української мови, але тільки чверть із них повністю впевнені у своїх силах. Також більшість учнів не вважають, що українська мова складніша для них порівняно з іншими їхніми однолітками, але 43% відчують певні труднощі. Також, на жаль, вивчення мов не є сильною стороною для значної частини учнів (53% частково або повністю погоджуються із цим твердженням). Водночас більшість учнів (67%) відчують, що вони більш-менш успішно розбираються з мовними темами, але лише невелика частина (19%) повністю впевнена у своїх здібностях. Більшість учнів (71%) не відчують значного стресу, коли йдеться про уроки української мови (тобто не нервують, коли думають про них), але 29% все ж відчують певний рівень тривожності. Позитивним показником є те, що абсолютна більшість учнів (83%) почуваються досить упевнено у своїх читацьких навичках, а також те, що 77% учнів отримують позитивний зворотний зв'язок від своїх учителів (**рис. 3.2.3.33**).

Упевненість учнівства з приводу власної спроможності до вивчення української мови позитивно пов'язана з їхньою успішністю в опануванні цього предмета. Так, ті восьмикласники, які повністю або частково погодилися з тим, що їм легко дається вивчення української мови, мають значущо кращі результати за підсумками тестування. З іншого боку, учні, які не погодилися з деякими негативними твердженнями про вивчення української мови (зокрема тим, що українська мова для них складніший предмет, ніж для інших однокласників, а також тим, що вивчення мов не є їхньою сильною стороною), також мають

суттєво кращі результати за підсумками моніторингу, ніж інші їхні однолітки (рис. 3.2.3.34-3.2.3.36). Іншими словами, позитивна оцінка учнівством своєї спроможності в процесі вивчення української мови позитивно пов'язана з успішністю.

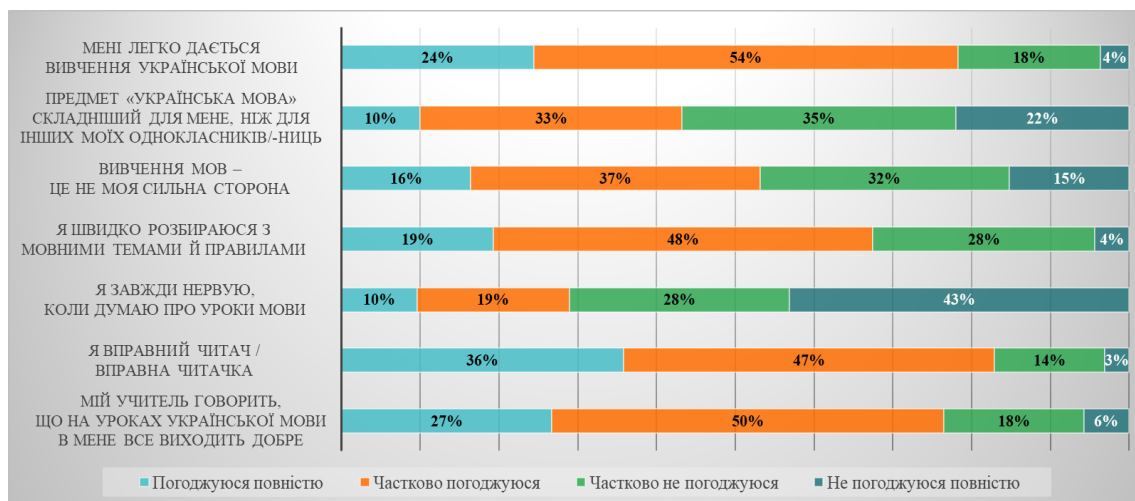

Рис. 3.2.3.33. Кількісний розподіл відповідей щодо оцінки учнями своєї спроможності вивчати українську мову

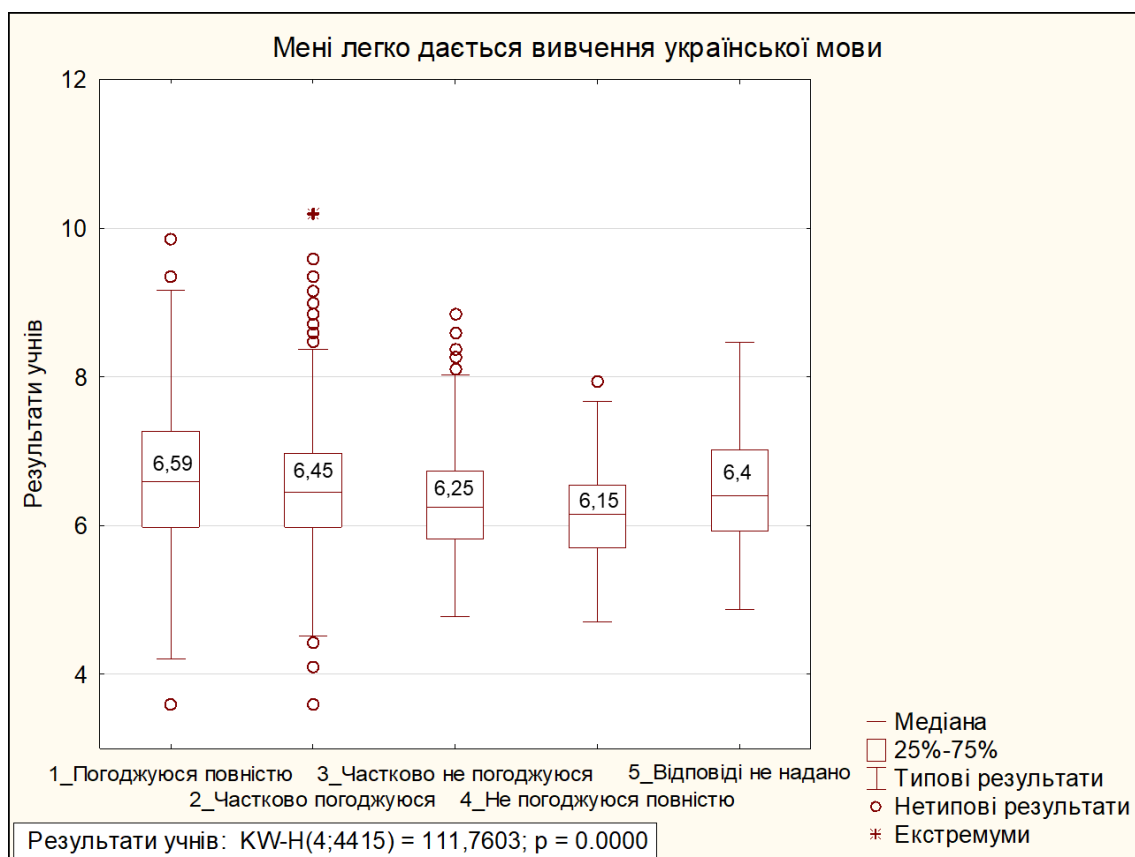

Рис. 3.2.3.34. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Мені легко дається вивчення української мови»

Рис. 3.2.3.35. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Українська мова – складніший для мене предмет, ніж для інших моїх однокласників/-ниць»

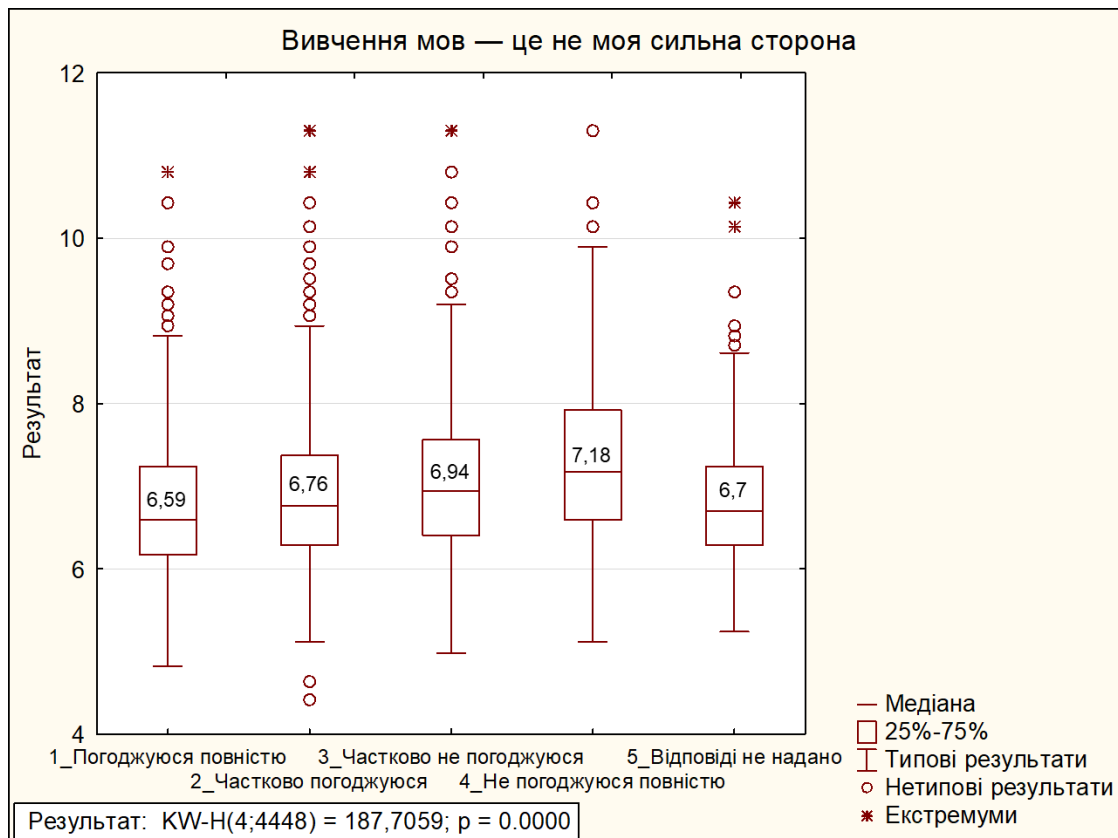

Рис. 3.2.3.36. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Вивчення мов — це не моя сильна сторона»

Розподіл відповідей щодо ставлення учнів до української мови та уроків української мови і зв'язок цих чинників з успішністю

Ставлення до навчального предмета є важливим чинником, який може суттєво впливати на те, наскільки успішно цей предмет буде опанований учнем. Це доводять дані багатьох авторитетних досліджень, таких як PISA, TIMMS, PIRLS тощо. Для того, щоб дослідити зв'язок між цим чинником (тобто ставленням до предмета) і результатами восьмикласників, які взяли участь у моніторингу, в анкеті учасників просили погодитися або не погодитися з низкою тверджень. Перелік цих тверджень, а також розподіл відповідей учасників на них наведено на **рисунку 3.2.3.37**. Як бачимо, більшість учнів демонструють позитивне ставлення до уроків української мови, вважаючи предмет цікавим і корисним і не відчуваючи негативних емоцій щодо нього (як-от сум, знудьгованість, відторгнення). Та разом із тим усе ж лише дещо більш ніж половина восьмикласників частково або повністю погоджується з тим, що уроки

української мови – це їхній улюблений предмет, хоча понад 60% учнів подобається все, що пов'язане із читанням, письмом і комунікацією.

Зв'язок між ставленням учнівства до уроків української мови та їхніми результатами за підсумками тестування із цього предмета унаочнено на **рисунках 3.2.3.38-3.2.3.42**. Варто відзначити, що майже всі чинники, про які учнів запитували, показали статистичний зв'язок з їхньою успішністю, що може свідчити про те, що для восьмикласників важливим є те, як саме проходять їхні уроки.

Наведені на згаданих рисунках дані промовисто доводять, що ставлення учнів до української мови та уроків суттєво впливає на їхні академічні результати. Так, негативні емоції щодо уроків української мови корелюють з нижчими результатами, натомість учні, які не відчують засмучення, нудьги чи й ненависті до цих уроків, мають кращі показники. Так само ті учні, яким подобається вивчати українську мову, які із задоволенням роблять усе, що пов'язано із читанням, письмом, комунікацією, демонструють кращу успішність порівняно з однолітками, які мають інші уподобання.

Насамкінець варто звернути увагу на відповіді восьмикласників, які брали участь у тестуванні з української мови, на останнє питання анкети, яке передбачало оцінку легкості тесту, запропонованого до виконання. Як свідчать дані на **рисунку 3.2.3.43**, ті учні, які повідомили, що тест їм видався легким, отримали дещо нижчі результати порівняно з тими їхніми однолітками, які більш критично оцінювали свої сили, докладені для роботи над тестом. Очевидно, перша категорія восьмикласників (а таких було 18%) на кінець 8-го класу ще не набула навичок об'єктивного оцінювання власних сил і навчального матеріалу, з яким вони мають справу.

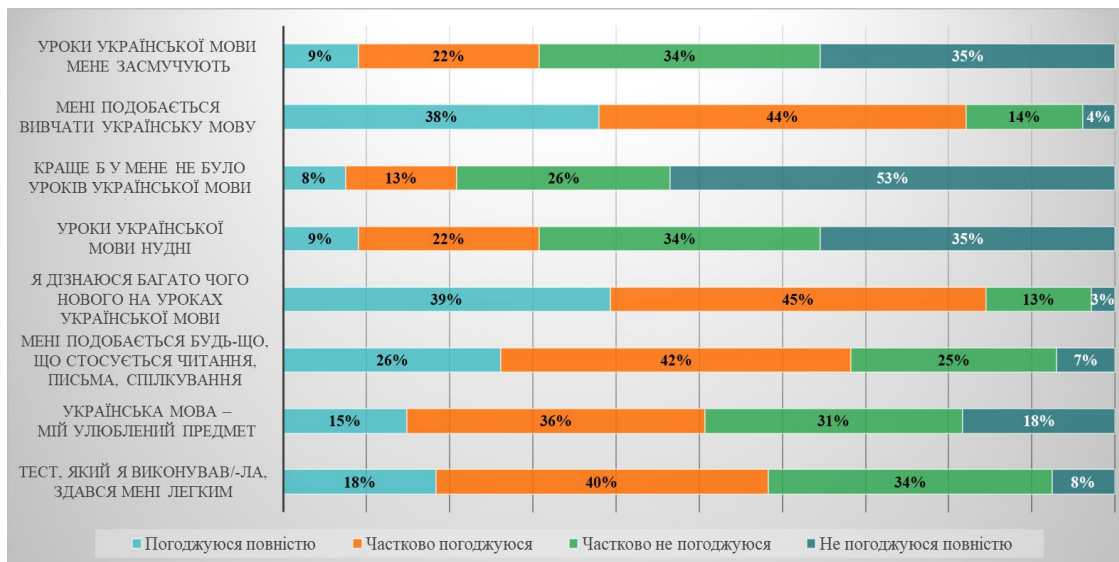

Рис. 3.2.3.37. Кількісний розподіл відповідей щодо ставлення учнів до уроків української мови та оцінки тесту з української мови в межах моніторингу

Рис. 3.2.3.38. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Мені подобається вивчати українську мову»

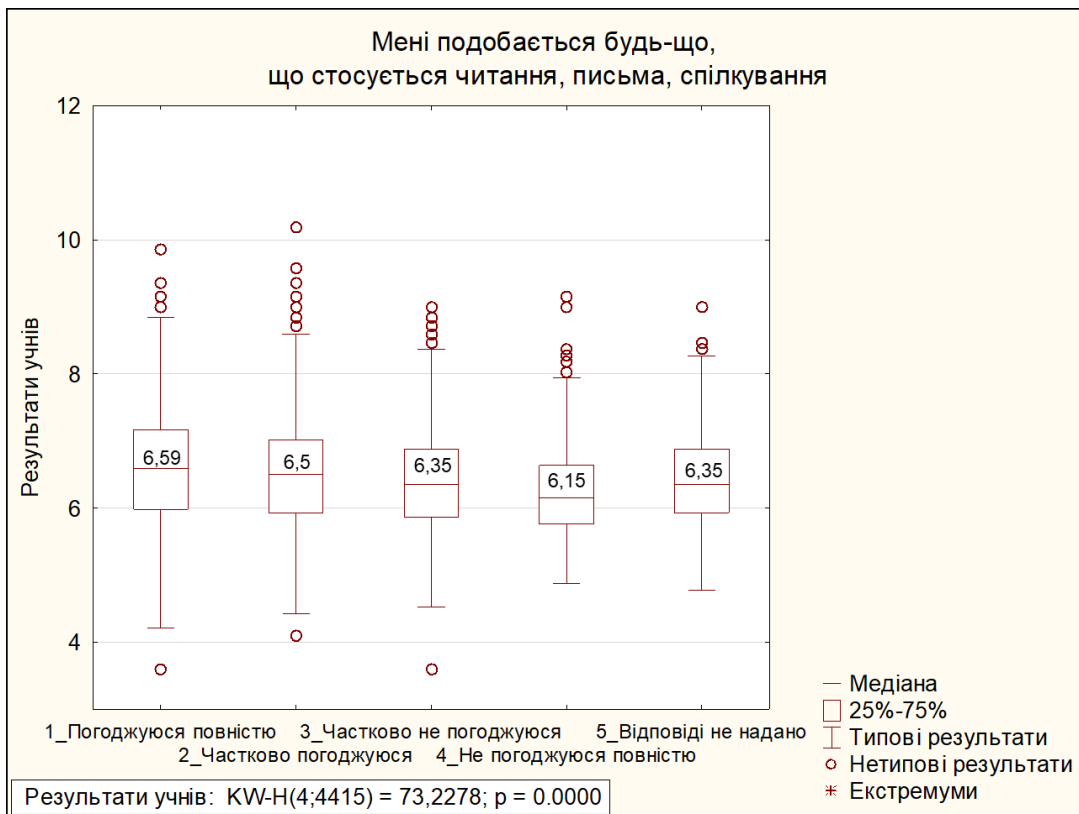

Рис. 3.2.3.39. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Мені подобається будь-що, що стосується читання, письма, спілкування»

Рис. 3.2.3.40. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Уроки української мови нудні»

Рис. 3.2.3.41. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Уроки української мови засмучують мене»

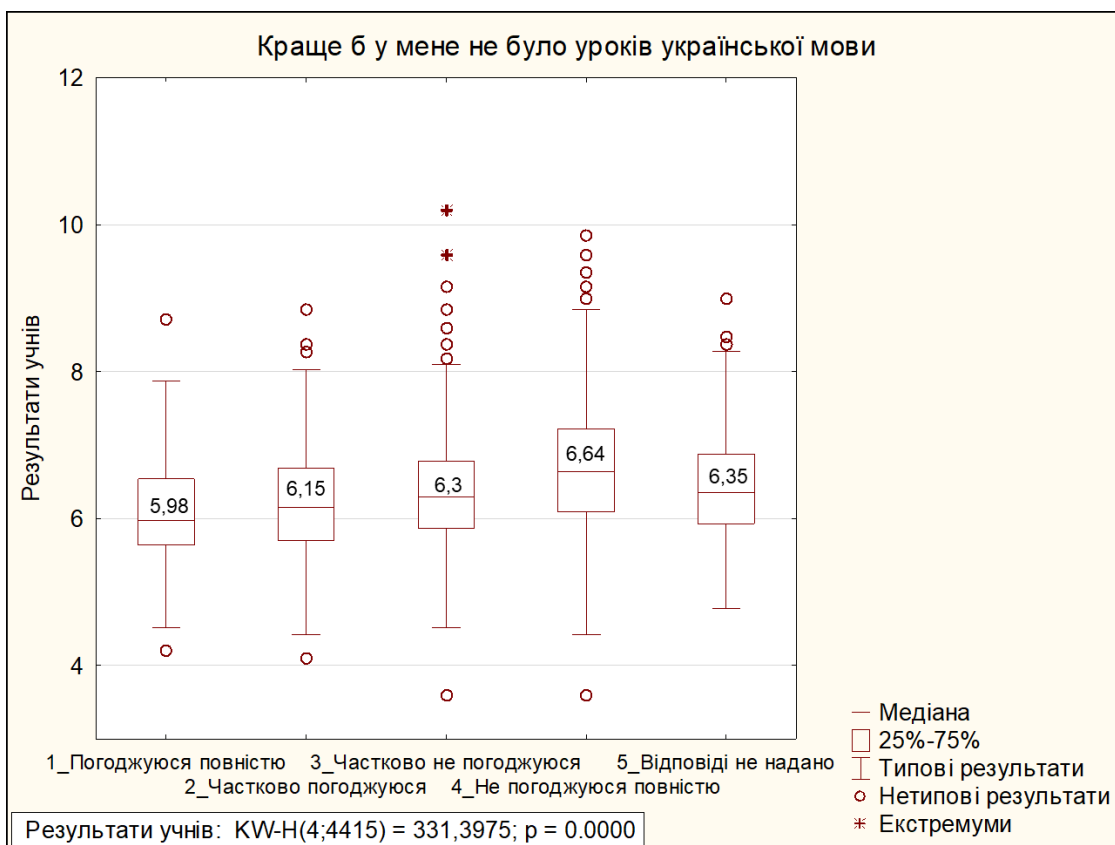
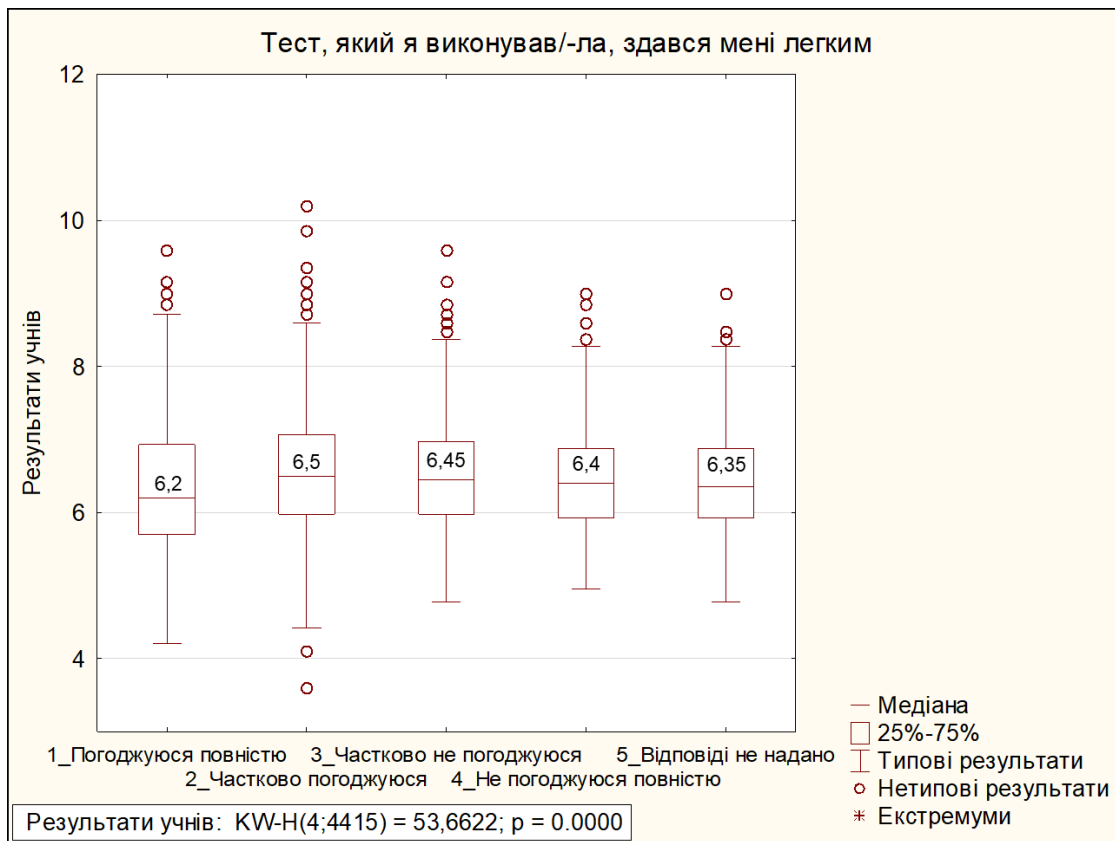

Рис. 3.2.3.42. Результати з української мови залежно від відповіді учасників на питання анкети «Краще б у мене не було уроків української мови»

Рис. 3.2.3.43. Результати з української мови залежно від оцінки восьмикласниками легкості для них тесту з української мови в межах моніторингу

Короткі висновки

У тестуванні й анкетуванні з української мови в межах моніторингу 2024 р. взяли участь 4415 восьмикласників. Ця категорія здобувачів опанувала курс української мови, розроблений на основі навчальної програми, що відповідає вимогам Державного стандарту 2011 р.

Згідно з цим для потреб моніторингу було розроблено діагностичний інструментарій відповідної тематики, а саме тест, що складався з трьох субтестів: «Морфологічна вправність мовлення», «Грамматика: дієслово, прислівник, службові частини мови» та «Грамматика: синтаксис простого речення». Інструмент був достатньо довгим (76 тестових завдань), щоб охопити всі значущі теми, які вивчаються впродовж 7-го та 8-го класів. За його виконання максимально можна було набрати 94 тестових бали.

Загалом за своїми характеристиками використаний у межах моніторингу тест є якісним за критеріями складності (52%), дискримінативності (35%) й узгоджується з рівнем підготовленості тестованої аудиторії, що підтверджують дані IRT-аналізу. Субтест 1 виявився дещо легшим, ніж інші дві тестові форми, для учасників моніторингу, оскільки передбачав роботу із завданнями на вибір відповіді з випадних списків. Такий тип тестових завдань значною мірою віддзеркалює реальну роботу мовця в умовах створення / редагування тексту.

За підсумками тестування восьмикласники розподілилися майже рівномірно на дві великі групи за рівнями успішності: 49,5% учнів / учениць показали результати середнього рівня, а 47,8% – достатнього. Учасників, які показали найнижчі результати (тобто набрали менш ніж 14 тестових балів з-поміж 94), виявилось дуже мало – 0,1%. Так само дуже незначна частка учасників змогла показати максимальні результати: восьмикласників, які набрали 80 і більше балів, було всього 2,6%. Незначний відсоток учасників з дуже низькими результатами пояснюється тим, що тест містив достатню кількість завдань, які могли подолати навіть найменш підготовлені учні. Водночас те, що учасників з високим рівнем володіння українською мовою небагато, свідчить загалом про наявність певних проблем у мовній освіті, адже тестовий інструмент орієнтований на посередньо підготовлених учнів.

Найбільш успішними восьмикласники були у виконанні завдань субтесту 1, який моделював реальну мовленнєву діяльність, коли перед мовцем постає завдання вибору правильної граматичної форми з-поміж конкурентних варіантів. Однак навіть за виконання цих доволі практичних завдань учасники показували відсутність стійких знань морфологічних норм, дуже часто обираючи вживані в розмовному мовленні, але таки хибні словоформи.

Відсутність належної теоретичної бази засвідчило й виконання завдань субтесту 2, де під час роботи необхідною була актуалізація базової термінології з розділу «Морфологія». Очевидно, саме з цим можна пов'язувати і той факт, що особливо складними для учасників були завдання субтесту 3, що стосувався синтаксису й пунктуації простого речення, і це незважаючи на те, що просте речення є основною тематикою саме 8-го класу. Загалом середня складність завдань на морфологічні теми становила 53%, а на синтаксичні й пунктуаційні – 43%.

Найбільш проблемними в галузі морфології для учнів є теми, що стосуються розрізнення дієслівних форм і частин мови, зокрема службових. Викликає в учнів труднощі також утворення нормативних форм наказового способу дієслів 1 особи множини. Є проблеми у восьмикласників і з помежовими темами, які передбачають актуалізацію знань з орфографії та морфології, зокрема недостатньо стійкими є вміння учнівства, що стосуються написання слів разом, окремо або з дефісом.

У сфері синтаксису додаткової уваги потребують теми, що стосуються розрізнення односкладних речень, типів присудків, другорядних членів речення, зокрема відокремлених. Особливості виконання завдань щодо вживання розділових знаків свідчать про потребу в системній роботі стосовно всього спектру випадків пунктуаційного виділення синтаксичних одиниць, що ускладнюють просте речення. Можна стверджувати, що проблеми в галузі пунктуаційної вправності (середня складність завдань становить 46%) постають як наслідок недостатнього розуміння учнівством синтаксису простого речення (середня складність завдань цього блоку – 35%, тобто ледь більше третини восьмикласників спроможні давати собі раду в цій галузі).

Можливо, означені проблеми, що стосуються змісту курсу української мови, пов'язані з тим, як учасники виконували завдання різних когнітивних вимірів: найскладнішими для них є завдання, які передбачають міркування, але водночас «кульгають» і завдання, для виконання яких потрібні знання. Близько половини восьмикласників спроможні показати одне й інше. А ці виміри пов'язані, адже складна когнітивна операція міркування може бути успішною, якщо в процесі її здійснення є на що спиратися (на знання).

Отримані восьмикласниками результати за підсумками тестування пов'язані з низкою чинників (демографічних, соціально-економічних, особистісних, методичних і ситуативними (пов'язаними з умовами проходження тестування), а саме:

- *стать*: дівчата показують дещо вищі результати з української мови, ніж хлопці;
- *регіон, де розташований заклад освіти*: вищих результатів досягає учнівство з м. Києва та із західних областей;
- *населений пункт, де розташований заклад освіти*: учні з міських шкіл показують кращі результати, ніж їхні ровесники з сільської місцевості;
- *місце перебування*: учні, які навчаються за кордоном, показують дещо кращу успішність, ніж ті їхні однолітки, які навчаються в Україні (однак у цьому разі необхідно брати до уваги, що перших у вибірці учнів, які вимушені жити за кордоном, було лише 4%);
- *наявність статусу ВПО*: учні, які вимушено перемістилися в межах країни, так само, як і учнівство, яке перебуває за кордоном, мають кращі результати, але і в цьому разі варто брати до уваги, що учнів із цим статусом у вибірці була незначна частка (4%);
- *формат навчання*: дистанційне й очне навчання дає однаковий ефект на успішність учнів, однак за змішаного формату успішність дещо погіршується;
- *місце проходження тестування*: учні, які виконували тест за місцем перебування, краще впоралися з тестом, ніж ті, які проходили тестування в закладі освіти;
- *володіння ІТ-навичками*: учні, які вважають себе вправними користувачами гаджетів, мають передумови для отримання вищих

результатів з української мови, ніж ті їхні однолітки, які вказують, що менш вправні цьому;

- *соціально-економічні передумови*: учні, у яких удома є друковані книжки та інша навчальна література, успішніші в опануванні української мови, ніж ті підлітки, які позбавлені відповідних передумов для навчання;
- *методика викладання*: учні, які можуть похвалитися тим, що їхні вчителі «зрозумілі» їм, оскільки артикулюють завдання, надають необхідні пояснення, успішніші в українській мові;
- *компетентнісне спрямування викладання*: учні, яких учителі спонукають до міркувань під час обговорення мовних тем, яким відводять на уроках час на виконання творчих завдання, а також завдань, метою яких є відточування знань і вмінь, можуть отримувати кращі результати, ніж ті учні, уроки яких не передбачають відповідної системної активності;
- *позаурочна підтримка*: учні, які мають змогу в разі виникнення проблем, пов'язаних з вивченням мови, звернутися до вчителів, показують кращі результати, ніж інші їхні однолітки, які звертаються до інших «джерел» інформації;
- *практики самонавчання*: учні, які відводять на домашнє завдання 30 хв або хоча б незначно більше, очікувано успішніші, ніж учні, які витрачають на це багато часу або взагалі не роблять домашніх завдань;
- *учнівська самооцінка спроможності вивчати мову*: учні, які високо оцінюють свою спроможність у вивченні мови і вважають це своєю сильною стороною, показують кращий результат, ніж їхні однолітки, які мають інші переконання;
- *емоційний стан учнів*: учні, які нервують або засмучуються через уроки української мови, показують гірший результат, ніж їхні ровесники, які впевнені у своїх силах і не відчувають стресу від відвідування уроків української мови;
- *ставлення учнів до уроків української мови*: учні, яким подобаються уроки української мови й усе, що пов'язано з комунікацією, успішніші, ніж ті, для кого все це є дещо «чужим».

Аналіз не засвідчив істотного зв'язку між успішністю восьмикласників та такими чинниками, як *спосіб виконання учасником тесту (на комп'ютері або на смартфоні), сформованість навичок пошуку інформації в інтернеті, наявність удома техніки чи окремого місця для навчання.* Крім того, ціла низка інших чинників у межах анкетних блоків, що стосувалися *вчительських практик, компетентнісної орієнтованості уроків, учнівської самооцінки власної спроможності вивчати мову та ін.,* також не показали істотного зв'язку з успішністю шестикласників.

Загалом отримані дані засвідчують, що для підвищення успішності восьмикласників з української мови передусім важливо зацікавити учнів, щоб вони прагнули йти на уроки. Цьому може сприяти виразна орієнтація школи на потреби підліткової категорії учнівства, постійна підтримка з боку вчительства й батьків, а також практична спрямованість курсу.

3.2.4. Порівняння результатів тестування та анкетування учнів 8 класу з української мови 2023 та 2024 років

3.2.4.1. Порівняння характеристик тестів з української мови для 8 класу 2023 та 2024 років

У підрозділі 3.2.2 цього звіту аналіз результатів тестування з української мови на рівні 8-х класів у 2024 р. було проведено на основі даних щодо виконання учасниками моніторингу трьох субтестів: субтесту 1 *«Морфологічна вправність мовлення»*, субтесту 2 *«Граматики: дієслово, прислівник, службові частини мови»* та субтесту 3 *«Граматики: синтаксис простого речення»*. Однак у 2023 р. аналогічний аналіз стосувався лише даних щодо виконання учнівством субтестів 2 та 3. Це було зумовлено тим, що під час проведення дослідження на платформі тестування через технічний збій не було коректно збережено дані за виконання субтесту 1 *«Морфологічна вправність мовлення»*. З огляду на це в пропонованій частині звіту порівняння успішності восьмикласників у 2023 р. та 2024 р. проведено на основі даних лише за двома субтестами – субтесту 2 *«Граматики: дієслово, прислівник, службові частини мови»* та субтесту 3 *«Граматики: синтаксис простого речення»*. Із цією метою здійснено додаткові розрахунки за підсумками тестування 2024 р.

Перш ніж перейти до аналізу результатів, варто зауважити, що для потреб проведення моніторингу 2024 р. у 8-х класах було розроблено тестовий інструментарій, який відповідав усім специфікаційним характеристикам, визначеним ще 2023 р. Відповідно, у субтестах, використаних у 2023 р. та 2024 р., була однакова кількість завдань з тими самими рівнями складності, аналогічною когнітивною специфікою та рівнозначним змістовим спрямуванням. Для порівняння наведемо два тестові завдання із субтестів 2 різних років: у 2023 р. складність завдання становила 50%, а у 2024 р. – 56%, тобто обидва завдання виявилися порівнюваними за цим статистичним параметром.

Завдання 2_12, 2023 р

Дефіс треба ставити замість усіх скісних рисок у рядку

- хтозна/чому, якби/то, погодився/таки
- які/ж/бо, зачекайте/но, скільки/небудь
- що/місяця, бозна/ким, зацікавилися/от
- таки/погодилися, колись/то, скажи/бо

Завдання 2_12, 2024 р.

Дефіс треба ставити замість усіх скісних рисок у рядку

- усе/ж/таки, яюсь/то, зрозумів/таки
- почекай/но, бозна/звідки, як/не/як
- казна/чому, знайшли/от, що/суботи
- тому/то, таки/приїхали, послухай/бо

У деяких випадках розробникам не вдалося досягти повної порівнянності тестових завдань, що певною мірою могло позначитися на результатах роботи учнівства. Однак це цілком зрозуміло, адже інколи навіть довжина використаних у завданні речень може спантеличувати не зовсім упевнених у своїх знаннях учнів. Показовими в цьому розрізі можуть бути наведені нижче завдання 2023 р. та 2024 р. на той самий мовний зміст і з тими самими іншими специфікаційними характеристиками. Очікувалося, що за підсумками виконання цих завдань буде отримано відносно порівнювані результати, проте підсумок виявився дещо іншим: якщо складність завдання 2_14 минулого року становила 52%, тобто більш ніж половина восьмикласників змогла його успішно виконати, то під час тестування 2024 р. аналогічне завдання було посильним лише для чверті учасників моніторингу (24%).

Завдання 2_14, 2023 р.

Завдання 14

можливі 4 бали (оцінено, результати приховано)

Установи відповідність між формами дієслів (1–4) і виділеними словами (А–Г) в реченнях.

Форми дієслова	Речення
1. Неозначена форма (інфінітив)	А. Хай буде вік прожито , як належить.
2. Особова форма	Б. Прожити треба так, щоб нащадки тобою пишалися.
3. Дієприкметник	В. Живи не минулим, а завтрашній днем.
4. Дієприслівник	Г. День, прожитий сьогодні, завтра стане історією.
	Г'. Проживаючи життя, довіку вчись.

Завдання 2_14, 2024 р.

Завдання 14

Установи відповідність між формами дієслів (1–4) і виділеними словами (А – Д) в реченнях.

Форми дієслова	Речення
1. Неозначена форма (інфінітив)	А. Трембіта – найдовший музичний інструмент, занесений до Книги рекордів Гіннеса.
2. Особова форма	Б. Виготовлення майстром дійсно якісної трембіти може тривати роками.
3. Дієприкметник	В. Для початку треба знайти добру смереку після того, як у неї влучає блискавка.
4. Дієприслівник	Г. Гуцули щиро переконані в тому, що з небесним вогнем дереву передано голос Бога. Д. Тримаючи трембіту в руках, дивуєшся, що вага її всього півтора кілограма.

Іншими словами, повної ідентичності тестових завдань 2023 р. та 2024 р., на жаль, досягти не вдалося, адже йшлося не про один і той самий тест. Це підтверджують і дані **таблиці 3.2.4.1**, де кольори унаочнюють випадки незбіжності в складностях завдань (завдання упорядковано за збільшенням їхньої складності у тестуванні 2023 р.). Ці дані засвідчують, що у 2024 р. низка завдань виявилася істотно складнішою для 8-класників, ніж у 2023 р. На тлі цього також можна помітити, що інші завдання, навпаки, стали для учнівства простішими.

Таблиця 3.2.4.1. Статистичні характеристики результатів тестування з української мови у 2023 р. та 2024 р. (за субтестами 2 та 3)

№ завдання	Змістовий розділ	Складність, 2023 р.	Складність, 2024 р.	Динаміка різниці
2_2	Морфологія	77%	71%	⇒ -6%
2_13	Морфологія. Орфографія. Синтаксис	74%	70%	⇒ -4%
2_10	Морфологія	64%	76%	↑ 12%
3_12	Синтаксис	62%	66%	⇒ 4%
2_9	Морфологія	58%	43%	↓ -15%
2_6	Пунктуація	56%	49%	⇒ -7%
2_7	Пунктуація	55%	33%	↓ -22%
3_5	Морфологія. Орфографія. Синтаксис	54%	54%	⇒ 0%
2_1	Морфологія	53%	48%	⇒ -5%
2_14	Морфологія	52%	24%	↓ -28%
3_10	Пунктуація	52%	49%	⇒ -3%
2_12	Морфологія. Орфографія. Синтаксис	50%	56%	⇒ 6%
2_4	Морфологія	49%	30%	↓ -19%
2_15	Морфологія	49%	20%	↓ -29%
3_2	Пунктуація	49%	58%	↑ 9%
3_19	Синтаксис	49%	24%	↓ -25%
2_8	Синтаксис	48%	50%	⇒ 2%
3_11	Пунктуація	48%	50%	⇒ 2%
3_17	Синтаксис	46%	20%	↓ -26%
2_5	Пунктуація	45%	42%	⇒ -3%
2_11	Морфологія	44%	22%	↓ -22%
3_16	Пунктуація	41%	40%	⇒ -1%
3_4	Синтаксис	39%	46%	⇒ 7%
3_9	Синтаксис	39%	38%	⇒ -1%
3_15	Пунктуація	39%	65%	↑ 26%
3_18	Синтаксис	39%	14%	↓ -25%
2_3	Морфологія	37%	26%	↓ -11%
3_3	Синтаксис	37%	40%	⇒ 3%
3_20	Синтаксис	37%	14%	↓ -23%
3_14	Пунктуація	34%	36%	⇒ 2%
3_1	Синтаксис	33%	35%	⇒ 2%
3_6	Пунктуація	32%	42%	↑ 10%
3_13	Пунктуація	32%	44%	↑ 12%
3_7	Синтаксис	29%	44%	↑ 15%
3_8	Пунктуація	23%	37%	↑ 14%

№ завдання	Розділ	Складність, 2023 р.	Складність 2024 р.	Динаміка різниці
2_2	Морфологія	77%	71%	→ -6%
2_13	Морфологія. Орфографія. Синтаксис	74%	70%	→ -4%
2_10	Морфологія	64%	76%	↑ 12%
3_12	Синтаксис	62%	66%	→ 4%
2_9	Морфологія	58%	43%	↓ -15%
2_6	Пунктуація	56%	49%	→ -7%
2_7	Пунктуація	55%	33%	↓ -22%
3_5	Морфологія. Орфографія. Синтаксис	54%	54%	→ 0%
2_1	Морфологія	53%	48%	→ -5%
2_14	Морфологія	52%	24%	↓ -28%
3_10	Пунктуація	52%	49%	→ -3%
2_12	Морфологія. Орфографія. Синтаксис	50%	56%	→ 6%
2_4	Морфологія	49%	30%	↓ -19%
2_15	Морфологія	49%	20%	↓ -29%
3_2	Пунктуація	49%	58%	↑ 9%
3_19	Синтаксис	49%	24%	↓ -25%
2_8	Синтаксис	48%	50%	→ 2%
3_11	Пунктуація	48%	50%	→ 2%
3_17	Синтаксис	46%	20%	↓ -26%
2_5	Пунктуація	45%	42%	→ -3%
2_11	Морфологія	44%	22%	↓ -22%
3_16	Пунктуація	41%	40%	→ -1%
3_4	Синтаксис	39%	46%	→ 7%
3_9	Синтаксис	39%	38%	→ -1%
3_15	Пунктуація	39%	65%	↑ 26%
3_18	Синтаксис	39%	14%	↓ -25%
2_3	Морфологія	37%	26%	↓ -11%
3_3	Синтаксис	37%	40%	→ 3%
3_20	Синтаксис	37%	14%	↓ -23%
3_14	Пунктуація	34%	36%	→ 2%
3_1	Синтаксис	33%	35%	→ 2%
3_6	Пунктуація	32%	42%	↑ 10%
3_13	Пунктуація	32%	44%	↑ 12%
3_7	Синтаксис	29%	44%	↑ 15%
3_8	Пунктуація	23%	37%	↑ 14%

Утім, дані, отримані за підсумками використання інструментів 2023 р. та 2024 р., усе ж дають підстави для проведення порівняльного аналізу успішності учнівства. У цьому переконують загальні статистичні характеристики виконання тестів, відбиті в **таблиці 3.2.4.2**. Як можна бачити, майже за всіма параметрами між 2023 р. та 2024 р. спостерігається відносна збіжність, водночас також упадає в око те, що у 2024 р. відповідні субтести 2 та 3 були дещо складнішими для вибірки учасників: жоден з-поміж 4415 учасників не зміг

набрати максимальної кількості балів, а середнє й мода виявилися дещо нижчими, ніж у 2023 р.

Таблиця 3.2.4.2. Статистичні характеристики результатів тестування з української мови у 2023 р. та 2024 р. (за субтестами 2 та 3)

Характеристика	2023 Субтест 2 + Субтест 3	2024 Субтест 2 + Субтест 3
Вибірка	5645	4415
Максимально можливий бал	53	53
Максимально набраний бал	53	52
Середнє	24,34	24,20
Мода	16	15
Медіана	22	22
Стандартне відхилення	10,52	10,06
Асиметрія	0,5280	0,55
Екцес	-0,4758	-0,48

3.2.4.2. Порівняння результатів виконання тесту з української мови для 8 класу 2023 та 2024 років

Результати тестування 2023 р. та 2024 р., як засвідчують дані на **рис. 3.2.4.1**, істотно не відрізняються. Як минулого, так і цього року лєвова частка учасників (понад 61%) показала середню успішність, при цьому показник між двома роками фактично не змінився: 61,4% та 61,5 %. Ці учні змогли набрати лише половину тестових балів з-поміж 53 максимально можливих. Натомість учасників з початковим рівнем (які змогли набрати до 8 балів із 53 можливих) і високим (які показали результат від 46 до 53 балів) у 2024 р. стало менше. Якщо у 2023 р. на початковому рівні успішності з української мови перебували 1,2% восьмикласників, то у 2024 р. їх частка зменшилася до 0,7%. Водночас частка учнів з високою успішністю зменшилася із 4% до 3,1%. Як і у 2023 р., у 2024 р. лєдь трішки більше ніж третина учнів, які закінчили 8-й клас, засвідчила успішність з української мови на достатньому рівні, при цьому у 2024 р. спостерігається незначне зростання частки цих учнів, очевидно, за рахунок зменшення частки сильних учнів.

Таким чином, говорити про покращення ситуації в опануванні курсу української мови на рівні 8-х класів у 2024 р. не доводиться. Швидше можна констатувати певну стабільність, яка виявляється в тому, що як у 2023 р., так і у 2024 р. троє з п'яти восьмикласників мають доволі слабкі знання з української мови (початковий і середній рівні досягнень) і лише один із трьох учнів на кінець 8-го класу здатен показати більш міцні й системні знання.

Рис. 3.2.4.1. Порівняння розподілів учасників за рівнями досягнень у 2023 р. та 2024 р.

Хоча загальна динаміка змін в успішності учнівства 8-х класів між двома роками не є значущою, у деяких випадках істотно змінилося те, як восьмикласники виконували завдання різних змістових ліній і різних когнітивних вимірів.

Як свідчать дані на **рис. 3.2.4.2**, у 2024 р. середня успішність виконання завдань двох змістових ліній виразно знизилася: ідеться про тестові завдання, що стосуються таких змістових ліній, як «Морфологія» та «Синтаксис». Якщо у 2023 р. середня складність завдань на морфологічні норми становила 54%, то у 2024 р. аналогічні завдання виявилися посильними у середньому для 40% восьмикласників. Так само складніше учням, які закінчили 8-й клас у 2024 р., було виконувати завдання, що стосувалися синтаксису простого речення. Тут падіння успішності не таке значне, порівняно з морфологією, однак це швидше відображає той факт, що синтаксичні теми були складними для учнів і до цього: у 2024 р. лише в середньому один із трьох восьмикласників зміг упоратися із завданнями, що передбачали актуалізацію знань і вмінь із галузі синтаксису, натомість у 2023 р. учасників, які це могли зробити, було більше, а саме – двоє з п'яти.

Варто наголосити, що ці виразні негативні зміни в успішності виконання завдань на морфологічні та синтаксичні теми аж ніяк не можна пов'язати з різницею між інструментами вимірювання, використаними у 2023 р. та 2024 р., про яку йшлося в попередньому підпункті. У цьому разі доводиться констатувати, що те, наскільки учні добре / погано впоралися із завданнями на синтаксис, пов'язано з тим, наскільки вони добре / погано опанували морфологічні норми, а із цим, як було показано у попередньому підрозділі цього звіту, а також у звіті за підсумками моніторингу 2023 р., в учнів є великі проблеми.

Рис. 3.2.4.2. Порівняння середньої складності тестових завдань 2023 р. та 2024 р. у розрізі змістових ліній

Якщо говорити про інші два змістових розділи, а саме «Морфологія. Орфографія. Синтаксис» та «Пунктуація», то середня складність завдань, що актуалізували відповідні мовні теми, підвищилася у 2024 р. порівняно з 2023 р., однак цю позитивну динаміку не можна оцінювати як істотну й таку, що б свідчила про дійсне покращення знань, умінь і навичок учнівства у відповідних темах. Це швидше відображення того, що деякі завдання, наприклад, на пунктуацію, виявилися виразно легшими для учнівства у 2024 р. (див. **табл. 3.2.4.3**), оскільки були «прозорішими» для пошуку правильної відповіді.

Таблиця 3.2.4.3

Порівняння складності тестових завдань 2023 р. та 2024 р. змістової лінії «Пунктуація»

№ завдання	Розділ	Складність, 2023 р.	Складність, 2024 р.	Динаміка різниці
3_15	Розділові знаки при відокремлених додатках	39%	65%	↑ 26%
3_2	Тире між підметом і присудком	49%	58%	↔ 9%
3_11	Розділові знаки при звертанні	48%	50%	→ 2%
2_6	Розділові знаки при дієприслівниковому звороті	56%	49%	↘ -7%
3_10	Двокрапка й тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами	52%	49%	↘ -3%
3_13	Розділові знаки при відокремлених означеннях	32%	44%	↗ 12%
2_5	Розділові знаки в реченнях з дієприкметниковими зворотами	45%	42%	↘ -3%
3_6	Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами	32%	42%	↗ 10%
3_16	Розділові знаки при відокремлених прикладках	41%	40%	→ -1%
3_8	Однорідні члени речення (зі сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком)	23%	37%	↗ 14%
3_14	Розділові знаки при відокремлених обставинах	34%	36%	→ 2%
2_7	Розділові знаки при дієприслівниковому звороті й одиничному дієприслівникові	55%	33%	↓ -22%

№ завдання	Розділ	Складність, 2023 р.	Складність, 2024 р.	Динаміка різниці
3_15	Розділові знаки при відокремлених додатках	39%	65%	↑ 26%
3_2	Тире між підметом і присудком	49%	58%	↔ 9%
3_11	Розділові знаки при звертанні	48%	50%	→ 2%
2_6	Розділові знаки при дієприслівниковому звороті	56%	49%	↘ -7%
3_10	Двокрапка й тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами	52%	49%	↘ -3%
3_13	Розділові знаки при відокремлених означеннях	32%	44%	↗ 12%
2_5	Розділові знаки в реченнях з дієприкметниковими зворотами	45%	42%	↘ -3%
3_6	Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами	32%	42%	↗ 10%
3_16	Розділові знаки при відокремлених прикладках	41%	40%	→ -1%
3_8	Однорідні члени речення (зі сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком)	23%	37%	↗ 14%
3_14	Розділові знаки при відокремлених обставинах	34%	36%	→ 2%
2_7	Розділові знаки при дієприслівниковому звороті й одиничному дієприслівникові	55%	33%	↓ -22%

Для ілюстрування попередньої тези наведемо пару завдань 3_15 з тесту 2023 р. та 2024 р.

Завдання 3_15, 2023 р.

Завдання 15
Можливий 1.0 бал (оцінено, результати приховано)
Правильно поставлено розділові знаки для відокремлення додатка в реченні

- Дай мені, Боже, мудрості нічого собі не прохати, окрім насущенного хліба за мої плоди.
- Творчість – це завжди самоспалення. На все інше, навіть на любов Творцеві залишаються крихти.
- Ніхто із живих істот, крім людини не піде на смертельний ризик в ім'я істини.
- Дурість стає попереду, щоб її бачили. Розум на відміну від неї, стає позаду, щоб бачити всіх.

Завдання 3_15, 2024 р.

Завдання 15
Можливий 1 бал (оцінено, результати приховано)
Неправильно поставлено розділові знаки для відокремлення додатка в реченні

- Тут ростуть усі сорти винограду, навіть кишмиш та ізабелла.
- Ягід навколо, особливо, дикої малини, була сила-силенна.
- У повітрі, замість роїв бджолиних, кружляють зграї шпаків.
- Усі дерева, за винятком дубів, укрилися зеленим листом.

Як можна бачити з рисунків вище, у завданні 2024 р. варіанти відповідей були коротшими й не містили того, що могло б відволікати від пошуку правильної відповіді. Натомість у тестовому завданні 2023 р. ту саму пунктограму було запропоновано опрацювати в ширшому контексті, де містилися елементи, що ускладнювали роботу. Відповідно, складність завдання у 2023 р. становила 38% (тобто воно було складним для восьмикласників), а у 2024 р. – 65% (тобто воно вже стало легким). Іншими словами, ідеться про те, що будь-яке мінімальне ускладнення в змісті пропонованого для роботи мовного матеріалу в тестовому завданні призводить до того, що значно менша частка учнів здатна впоратися з відповідним завданням. Цей приклад ще раз підкреслює означену раніше тезу про те, що знання й уміння учнівства на кінець 8-го класу не є системними й міцними, що робить їх вразливими перед необхідністю виконувати більш складні завдання, а це, зрозуміло, позначатиметься на подальшій їхній спроможності опановувати курс української мови в наступних класах.

Якщо порівнювати успішність восьмикласників у 2023 р. та 2024 р. в розрізі виконання завдань різних когнітивних рівнів (див. **рис. 3.2.4.3**), то тут, як і в попередньому випадку, спостерігаються певні зміни. Передусім упадає в око істотне зниження середньої успішності за виконання завдань на знання: якщо у 2023 р. у середньому майже половина учнів могла дати раду таким завданням (середня складність становила 47%), то у 2024 р. аналогічні завдання могла виконати лише дещо більш ніж третина восьмикласників. Натомість у 2024 р. порівняно з 2023 р. незначно покращилася успішність учасників моніторингу за виконання завдань на міркування.

Рис. 3.2.4.3. Порівняння середньої складності тестових завдань 2023 р. та 2024 р. у розрізі когнітивних вимірів

3.2.4.3. Порівняння результатів опитування учасників і зв'язків різних чинників з успішністю виконання тесту з української мови у 2023 та 2024 роках

Як і у 2023 р., у 2024 р. учасники моніторингу, крім виконання тестів, заповнювали анкети, які були ідентичними з попередньорічними. Використання даних анкетування про деякі демографічні, соціально-економічні, особистісні, методичні й ситуативні (пов'язані з умовами проходження тестування) чинники дало змогу простежити зв'язок цих контекстних чинників з успішністю восьмикласників в опануванні української мови.

Як засвідчує зіставний аналіз, результати якого наведено нижче, у 2024 р. залишилися актуальними більшість чинників, які виявили свою силу й за підсумками аналізу, проведеного у 2023 р., хоча в деяких випадках спостерігаються незначні зміни. Далі розглянемо динаміку змін між 2023 р. та 2024 р. у розрізі основних чинників.

Стать учасників моніторингу

В обидва роки проведення моніторингу частки дівчат і хлопців, які взяли участь у моніторингу, були однаковими: 49% дівчат і 51% хлопців. Дівчата, які брали участь у тестуванні 2023 р., показали дещо вищі результати, ніж їхні однолітки-хлопці. Це саме характеризує ситуацію й у 2024 р. При цьому середня успішність як хлопців, так і дівчат незначно покращилася у 2024 р. порівняно із 2023 р.: якщо медіанне значення успішності дівчат у 2023 р. було 6,54, то у 2024 р. воно дорівнювало 6,64. У хлопців відповідні медіанні значення становили 6,16 та 6,25.

Регіон, де розташований заклад освіти

На **рис. 3.2.4.4** та **3.2.4.5** відображено зміни, що характеризують успішність учнівства 8-х класів з різних регіонів країни між 2023 р. та 2024 р. в розрізі рівнів досягнень на шкалі, прийнятій у моніторингу.

Як свідчать дані, у всіх регіонах, крім Півдня, помітним є зменшення частки восьмикласників, які показали високий результат. Так, у м. Києві таких учнів стало на 7% менше у 2024 р. порівняно з 2023 р., на Сході на 5,2%. Натомість в південних областях спостерігається приріст в цій категорії на 8%.

Водночас іншою виразно помітною зміною між 2023 р. та 2024 р. є збільшення часток учнів, які досягли середнього або достатнього рівня. Так, негативна динаміка, що виявляється в переміщенні учнівства з достатнього рівня на середній, характеризує Північ і Центр. На Сході учнівство також погіршило успішність: частково перемістившись з вищих рівнів на попередні. Для м. Києва характерною є своєрідна динаміка: приріст на достатньому рівні успішності тут істотний (+12%), однак відбувся він як за рахунок покращення успішності учнів, що були на середньому рівні, так і за рахунок погіршення успішності тих восьмикласників, які показували високі досягнення. Найбільш стабільними виявилися західні області, де спостерігаються найменші зміни.

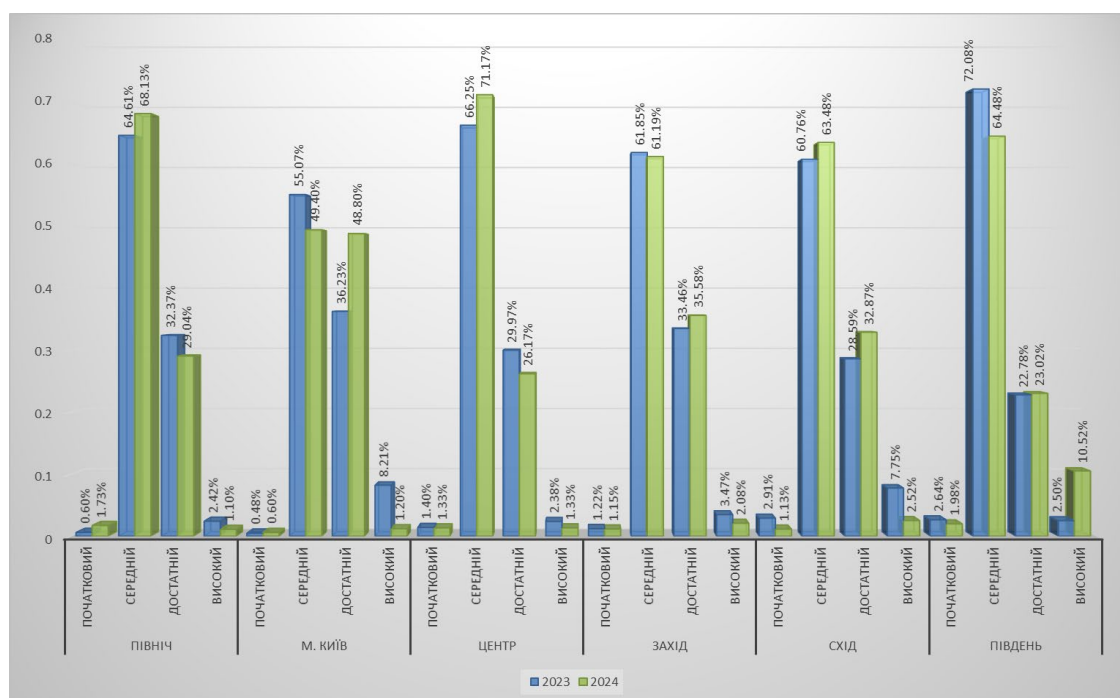

Рис. 3.2.4.4. Зміни в досягненні учнями 8-х класів визначених рівнів успішності з української мови між 2023 р. та 2024 р. у розрізі регіонів

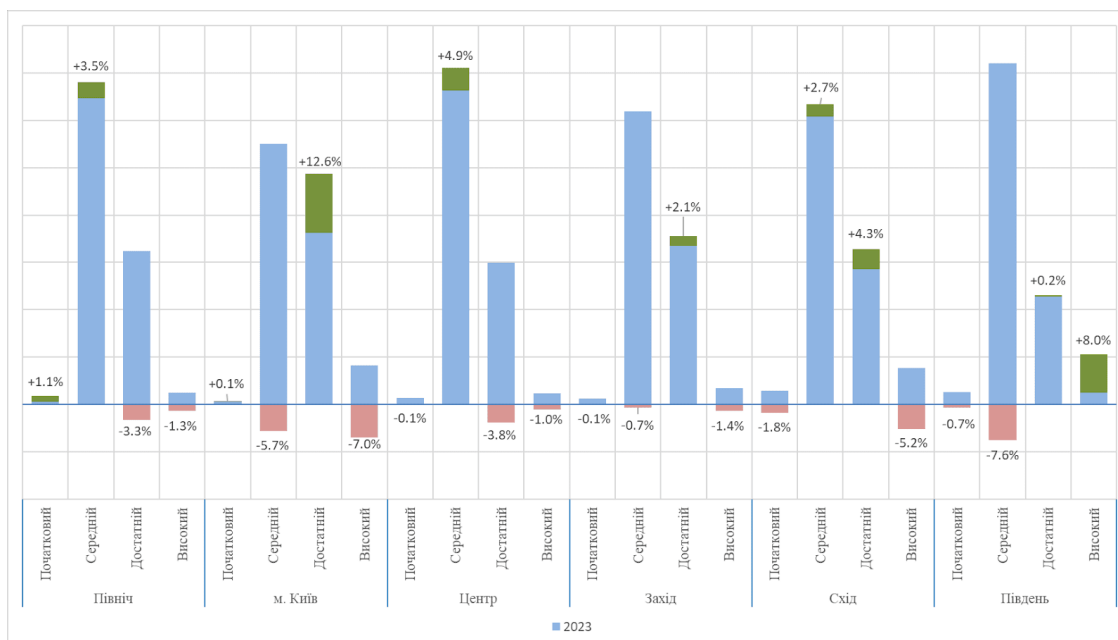

Рис. 3.2.4.5. Різниця в досягненні учнями 8-х класів визначених рівнів успішності з української мови між 2023 р. та 2024 р. у розрізі регіонів

Населений пункт, де розташований заклад освіти

У вибірці учнівства 8-х класів у 2024 р. частка учнівства з сільських шкіл незначно збільшилася, порівняно із 2023 р.: 32% проти 26%. Як і попереднього року, учні, які навчаються у міських школах, показують дещо кращі результати, ніж їхні ровесники зі шкіл із сільської місцевості.

Місце перебування

Частка восьмикласників, які змушені через війну перебувати за кордоном, продовжуючи навчання у вітчизняних закладах, зменшилася у 2024 р. на 2 пункти: у 2023 р. таких учнів було 6%, а у 2024 р. – 4%. Цьогоріч виявлено певний зв'язок цього чинника з успішністю, на відміну від попереднього року: учні, які навчаються за кордоном, показують дещо кращу успішність. Однак тут варто брати до уваги незначну кількість учнівства за кордоном, яке брало участь у моніторингу.

Наявність статусу ВПО

У 2023 р. у вибірці учасників було 7% учнів, які мають статус ВПО, що на 1% більше, ніж цьогоріч. Учні з числа внутрішньо переміщених осіб у 2024 р.

показали незначно вищу успішність, порівняно з восьмикласниками, які не змінювали місця проживання. У 2023 р. сила цього чинника не була істотною.

Формат навчання

У 2024 р. 58% восьмикласників навчалися в очному форматі, 24% – у дистанційному, а 18% – у змішаному. Ці показники свідчать про виразно позитивну динаміку в переведенні освітнього процесу в очний режим: попереднього року очно вчилися лише 36% восьмикласників, дистанційно – 34% й змішано – 30%. У 2023 р. році не було виявлено істотного зв'язку між форматом навчання і успішністю з української мови. Натомість у 2024 р. незначно кращі досягнення мають учні, які мали змогу навчатися або в очному, або в дистанційному форматі.

Місце проходження тестування

У 2023 р. 29% учасників моніторингу проходили тестування онлайн за місцем перебування, тобто не в закладі освіти. Цього року частка таких учасників становила 23%. Такі учні незначно краще впоралися з тестом, порівняно з тими своїми ровесниками, які проходили тестування в закладі освіти. На відміну від 2023 р., за підсумками аналізу результатів 2024 р. не виявлено зв'язку успішності восьмикласників з тим, на якому технічному пристрої вони працювали – на власному комп'ютері, планшеті чи смартфоні чи на техніці закладу освіти.

Володіння ІТ-навичками

Як і минулого року, у 2024 р. ті учні, які вважають себе вправними користувачами гаджетів, тобто ті, які повністю або частково погодилися із відповідним твердженням анкети (їх сукупно 92%) досягли дещо кращих результатів за підсумками тестування. Інші чинники, пов'язані з володінням навичками роботи з ІКТ, не виявили істотного зв'язку з успішністю з української мови.

Соціально-економічні передумови для навчання

Порівняно з 2023 р. у 2024 р. істотно збільшилася частка восьмикласників, які мають власні смартфони – 76% проти 87%. Також стало більше учнів, які мають в особистому користуванні комп'ютер або ноутбук: їх частка зросла з 43% до

47%. Крім того, у 2024 р. 31% учнівства повідомив про наявність вдома друкованих книжок та іншої навчальної літератури, що більше, ніж минулоріч (27%). Саме із наявністю навчальної й художньої літератури вдома пов'язана вища успішність: це характерно для обох порівнюваних років. Водночас у 2024 р., на відміну від 2023 р., не виявлено зв'язку між досягненнями з української мови та кількістю техніки, яку мають учні вдома.

Наявність місця для навчання

Якщо у 2023 р. було виявлено пов'язаність успішності з тим, чи мають учні власну кімнату або місце для навчання, то цього року такого зв'язку не виявлено. Разом із тим варто зауважити, що серед восьмикласників дещо більше стало таких, які мають окрему кімнату для роботи (65% порівняно із 67%).

Методика викладання

За всіма твердженнями, що стосувалися того, якими є методи роботи вчительства з учнівством на уроках української мови, у 2024 р. спостерігається зменшення частки восьмикласників, які повністю погодилися з відповідними твердженнями, порівняно із 2023 р.:

- *На уроках української мови мені завжди зрозуміло, що саме учитель/-ка хоче, щоб я зробив/-ла. (46% у 2023 р. проти 33% у 2024 р.)*
- *Учитель/-ка української мови дає зрозумілі мені відповіді на мої питання. (62% у 2023 р. проти 56% у 2024 р.)*
- *Учитель/-ка завжди зрозуміло пояснює теми з української мови. (63% у 2023 р. проти 56% у 2024 р.)*
- *Учитель/-ка української мови робить усе, щоб допомогти нам навчатися. (71% у 2023 р. проти 63% у 2024 р.)*
- *Учитель/-ка української мови пояснює нам кожну тему доти, поки ми не зрозуміємо матеріал добре. (58% у 2023 р. проти 52% у 2024 р.)*

Ці показники є не дуже добрим знаком, особливо зважаючи на те, що вищу успішність в обидва роки показують саме ті учні, яким учителі надають зрозумілі пояснення мовних тем і зрозумілі відповіді на питання і які водночас ставлять зрозумілі завдання.

Компетентнісне спрямування викладання

Порівняно з минулим роком, у 2024 р. менше учнів в анкеті вказували, що їхні вчителі просять їх міркувати під час обговорення мовних тем на кожному уроці (44% порівняно з 50% у 2023 р.), заохочують створювати щось оригінальне, спираючись на вивчене (31% порівняно з 34% у 2023 р.), наводять приклади того, як знання з української мови допомагають в житті й навчанні (35% порівняно з 42% у 2023%). Водночас у 2024 р. збільшилася частка учнів, які повідомили, що на кожному уроці їм дають багато однакових вправ, щоб краще запам'ятати матеріал (44% порівняно з 41% у 2023 р.). В обидва роки аналіз засвідчує, що є зв'язок між успішністю та тим, чи пропонує учитель учням міркувати на уроках і чи дає він їм багато однакових вправ для відточування вивченого. Крім того, певний вплив на успішність має те, чи пропонують вчителі своїм учням на уроках творчі завдання, однак істотної залежності між частотністю пропонування цих завдань і більшими чи меншими досягненнями не спостерігається.

Позаурочна підтримка

Частка восьмикласників, які б звернулися до свого вчителя, якби вони потребували докладнішого пояснення навчального матеріалу, у 2024 р. збільшилася: якщо у 2023 р. таких учнів було 64%, то у 2024 р. їх стало 67%. І саме з такою навчальною стратегією пов'язані вищі результати з української мови. Варто зазначити, що минулоріч більш сильним був чинник «репетиторів», а не «вчителів». Водночас у 2024 р. збільшилася й частка тих восьмикласників, які б ні до кого не зверталися (із 12% у 2023 р. до 14% у 2024 р.). Якщо минулого року ця категорія учнів показувала дещо нижчі результати, ніж деякі інші, то цьогогоріч їхні результати подібні до результатів тих учнів, які б зверталися за потреби до друзів, які все зрозуміли, чи до батьків.

Практики самонавчання

У 2024 р. частки учнів, які відводять на виконання домашнього завдання 30 хв або близько 1 години, дещо збільшилися, натомість інші часові категорії у 2024 р. обирала менша кількість учнів, ніж у 2023 р. Частка тих восьмикласників, які обирали відповідь «Я зазвичай не роблю домашнього завдання із цього предмета», залишилася незмінною: в обидва роки таких учнів було 5%. Саме ця

категорія учнів показує найнижчу успішність. Варто також відзначити, що цього року, порівняно з попереднім роком, дещо кращі результати з української мови показали ті учні, які витрачають на виконання домашньої роботи менше 30 хв, тоді як минулого року їхня успішність була нижчою, ніж успішність тих, хто витрачав на домашнє завдання до 1 години. Крім того, привертає увагу той факт, що цього року учні, які вказували, що на виконання домашніх завдань вони витрачають більш ніж 2 години, отримали істотно гірші результати, ніж ті учні, які вибирали відповідну опцію минулого року.

Учнівська самооцінка спроможності вивчати мову

У 2024 р. частки тих учнів, які повністю погоджувалися з твердженнями, що описували їхню спроможність вивчати українську мову, дещо знизилися майже за кожним твердженням, хоча загалом картина між 2024 р. та 2023 р. істотно не змінилася. Як і попереднього року, цього року спостерігається певний зв'язок між успішністю й тим, як учнівство оцінює свої сили: якщо учень вважає вивчення мови своєю сильною стороною й заняттям, яке йому легко дається, якщо він любить уроки української мови й бачить, що цей предмет йому дається легше, ніж іншим його однокласникам, то такий учень отримує кращі результати, ніж його однолітки, які мають інші переконання.

Емоційний стан учнів

Як і у 2023 р., у 2024 р. підтверджено зв'язок між успішністю учнів і тим, які емоційні асоціації пов'язані в них з уроками української мови. Ті, учні, які засмучуються через уроки української мови, нудьгують на цих уроках, показують гірший результат, ніж їхні ровесники, які впевнені у своїх силах і не відчують стресу від відвідування уроків української мови. Щоправда, у 2024 р. не виявлено істотного зв'язку між результатами тестування та відповідями учнівства щодо твердження *«Я завжди нервую, коли думаю про уроки мови»*, хоча у 2023 р. цей чинник був доволі виразно пов'язаний з успішністю.

Ставлення учнів до уроків української мови

Відсотки учасників тестування, які повністю погоджувалися з твердженнями, що описували їхнє ставлення до уроків української мови, незначно змінилися в бік зменшення. Наприклад, у 2023 р. тих учнів, які повністю погоджувалися з твердженням *«Я дізнаюся багато чого нового на уроках української мови»*,

було 47%, а цьогоріч їх виявилось 39%. Однак здебільшого активність чинників не змінилася: якщо учням подобається вивчати українську мову й усе, що пов'язано з читанням, письмом або спілкуванням і водночас вони не погоджуються з тезою «Краще б у мене не було уроків української мови», то очікувано вони показують вищу успішність, ніж ті їхні однолітки, які мають протилежне бачення.

Об'єктивність оцінювання учнівством власних сил

В обидва роки частки учасників тестування, яким тест з української мови, що вони його виконували, здався легким, істотно не змінювалися (див. **рис. 3.2.4.6**). І так само в обидва роки ті учні, які виявили деяку самовпевненість, показали найнижчі результати. Натомість найвищу успішність мають ті восьмикласники, які частково погоджуються із цим твердженням. Очевидно, у цьому разі ми маємо категорію дійсно сильних учнів, які спроможні об'єктивно оцінювати власні сили й складність матеріалу, з яким їм доводиться працювати.

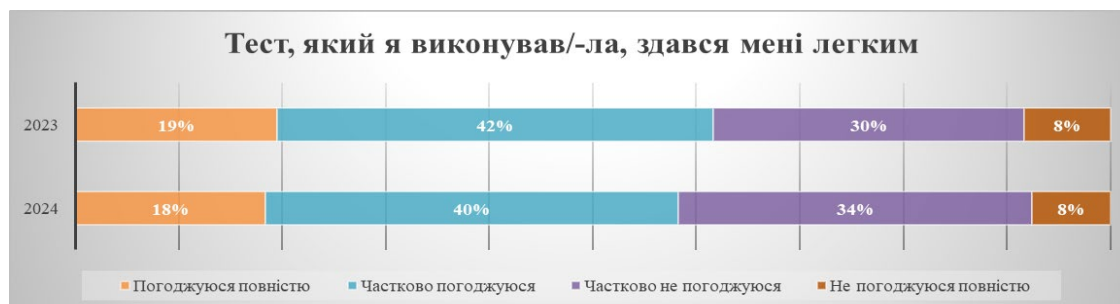

Рис. 3.2.4.6. Розподіли відповідей учнів 8-х класів щодо твердження «Тест, який я виконував/-ла, здався мені легким» у 2023 р. та 2024 р.

ДОДАТКИ

ДОДАТКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Статистичні складності тестових завдань з математики, 6 клас

Субтест 1

№ завдання	Рівень складності (експертна оцінка)	% правильних відповідей	Складність завдань
1_1	Початковий	60%	Оптимальне
1_2	Початковий	64%	Легке
1_3	Достатній	56%	Оптимальне
1_4	Достатній	46%	Оптимальне
1_5	Достатній	18%	Дуже складне
1_6	Середній	34%	Складне
1_7	Достатній	35%	Складне
1_8	Середній	74%	Легке
1_9	Достатній	37%	Складне
Субтест 1	Оптимальна складність тесту	47%	Оптимальна складність тесту

Завдання	Кількість	% від загальної кількості
Дуже легке	0	0%
Легке	2	22%
Оптимальне	3	33%
Складне	3	33%
Дуже складне	1	11%

Субтест 2

№ завдання	Рівень складності (експертна оцінка)	% правильних відповідей	Складність завдань
2_1	Початковий	61%	Легке
2_2	Середній	59%	Оптимальне
2_3	Середній	49%	Оптимальне
2_4	Початковий	37%	Складне
2_5	Середній	50%	Оптимальне
2_6	Достатній	46%	Оптимальне
2_7	Достатній	37%	Складне
2_8	Достатній	31%	Складне
2_9	Високий	24%	Складне
Субтест 2	Оптимальна складність тесту	44%	Оптимальна складність тесту

Завдання	Кількість	% від загальної кількості
Дуже легке	0	0%
Легке	1	11%
Оптимальне	4	44%
Складне	4	44%
Дуже складне	0	0%

Дискримінативність завдань тесту та тестових завдань

Субтест 1

№ завдання	D-index	Характеристика дискримінативності завдання
1_1	74%	Дуже хороша
1_2	66%	Дуже хороша
1_3	70%	Дуже хороша
1_4	89%	Дуже хороша
1_5	48%	Дуже хороша
1_6	65%	Дуже хороша
1_7	85%	Дуже хороша
1_8	46%	Дуже хороша
1_9	38%	Хороша
Субтест 1	65%	Тест з дуже хорошою розподільною здатністю

Субтест 2

№ завдання	D-index	Характеристика дискримінативності завдання
2_1	51%	Дуже хороша
2_2	64%	Дуже хороша
2_3	55%	Дуже хороша
2_4	63%	Дуже хороша
2_5	72%	Дуже хороша

2_6	77%	Дуже хороша
2_7	79%	Дуже хороша
2_8	50%	Дуже хороша
2_9	46%	Дуже хороша
Субтест 2	62%	Тест з дуже хорошою розподільною здатністю

Статистичні складності тестових завдань з української мови, 6 клас

Субтест 1

№ завдання	Рівень складності (експертна оцінка)	% правильних відповідей	Складність завдань
1_1	Складне	37%	Складне
1_2	Дуже складне	19%	Дуже складне
1_3	Оптимальне	42%	Оптимальне
1_4	Оптимальне	43%	Оптимальне
1_5	Складне	38%	Складне
1_6	Легке	70%	Легке
1_7	Оптимальне	55%	Оптимальне
1_8	Легке	65%	Легке
1_9	Складне	32%	Складне
1_10	Оптимальне	55%	Оптимальне
1_11	Оптимальне	53%	Оптимальне
1_12	Дуже складне	19%	Дуже складне

1_13	Складне	27%	Складне
1_14	Оптимальне	43%	Оптимальне
1_15	Оптимальне	49%	Оптимальне
1_16	Складне	21%	Складне
1_17	Складне	37%	Складне
1_18	Складне	33%	Складне
1_19	Оптимальне	41%	Оптимальне
1_20	Оптимальне	46%	Оптимальне
Субтест 1	Тест оптимальної складності	41%	Оптимальна складність тесту

Завдання	Кількість	% від загальної кількості
Дуже легке	0	0%
Легке	2	10%
Оптимальне	9	45%
Складне	7	35%
Дуже складне	2	10%

Субтест 2

№ завдання	Рівень складності (експертна оцінка)	% правильних відповідей	Складність завдань
2_1	Легке	61%	Легке
2_2	Складне	25%	Складне
2_3	Складне	27%	Складне
2_4	Легке	77%	Легке
2_5	Оптимальне	53%	Оптимальне

2_6	Складне	35%	Складне
2_7	Складне	38%	Складне
2_8	Оптимальне	48%	Оптимальне
2_9	Оптимальне	46%	Оптимальне
2_10	Оптимальне	43%	Оптимальне
2_11	Оптимальне	40%	Оптимальне
2_12	Складне	31%	Складне
2_13	Оптимальне	46%	Оптимальне
2_14	Оптимальне	49%	Оптимальне
2_15	Оптимальне	57%	Оптимальне
2_16	Складне	30%	Складне
2_17	Складне	40%	Складне
2_18	Складне	33%	Складне
Субтест 2	Тест оптимальної складності	43%	Оптимальна складність тесту

Завдання	Кількість	% від загальної кількості
Дуже легке	0	0%
Легке	2	11,1%
Оптимальне	8	44,4%
Складне	8	44,4%
Дуже складне	0	0%

Субтест 3

№ завдання	Рівень складності (експертна оцінка)	% правильних відповідей	Складність завдань
3_1	Складне	28%	Складне
3_2	Оптимальне	40%	Оптимальне
3_3	Складне	35%	Складне
3_4	Складне	35%	Складне
3_5	Оптимальне	50%	Оптимальне
3_6	Оптимальне	51%	Оптимальне
3_7	Складне	36%	Складне
3_8	Складне	34%	Складне
3_9	Оптимальне	56%	Оптимальне
3_10	Оптимальне	43%	Оптимальне
3_11	Складне	39%	Складне
3_12	Оптимальне	43%	Оптимальне
3_13	Оптимальне	49%	Оптимальне
3_14	Складне	32%	Складне
3_15	Оптимальне	52%	Оптимальне
3_16	Оптимальне	43%	Оптимальне
3_17	Легке	62%	Легке
Субтест 3	Тест оптимальної складності	43%	Оптимальна складність тесту

Завдання	Кількість	% від загальної кількості
Дуже легке	0	0%
Легке	5	9%
Оптимальне	26	47%
Складне	22	40%
Дуже складне	2	4%

Дискримінативність завдань тесту та тестових завдань

Субтест 1

№ завдання	D-index	Характеристика дискримінативності завдання
1_1	29%	Середня
1_2	19%	Низька
1_3	12%	Низька
1_4	33%	Хороша
1_5	62%	Дуже хороша
1_6	45%	Дуже хороша
1_7	74%	Дуже хороша
1_8	48%	Дуже хороша
1_9	71%	Дуже хороша
1_10	41%	Дуже хороша
1_11	24%	Середня
1_12	38%	Хороша
1_13	21%	Середня
1_14	47%	Дуже хороша
1_15	48%	Дуже хороша
1_16	51%	Дуже хороша
1_17	47%	Дуже хороша
1_18	45%	Дуже хороша
1_19	49%	Дуже хороша
1_20	32%	Хороша
Субтест 1 загалом	42%	Тест з дуже хорошою розподільною здатністю

Субтест 2

№ завдання	D-index	Характеристика дискримінативності завдання
Ех_1	49%	Дуже хороша
Ех_2	32%	Хороша
Ех_3	23%	Середня
Ех_4	46%	Дуже хороша
Ех_5	59%	Дуже хороша
Ех_6	54%	Дуже хороша
Ех_7	44%	Дуже хороша
Ех_8	44%	Дуже хороша
Ех_9	46%	Дуже хороша
Ех_10	56%	Дуже хороша
Ех_11	40%	Дуже хороша
Ех_12	45%	Дуже хороша
Ех_13	48%	Дуже хороша
Ех_14	55%	Дуже хороша
Ех_15	45%	Дуже хороша
Ех_16	39%	Хороша
Ех_17	40%	Дуже хороша
Ех_18	30%	Хороша
Субтест 2 загалом	44%	Тест з дуже хорошою розподільною здатністю

Субтест 3

№ завдання	D-index	Характеристика дискримінативності завдання
Ех_1	28%	Середня
Ех_2	40%	Дуже хороша
Ех_3	28%	Середня
Ех_4	37%	Хороша
Ех_5	56%	Дуже хороша
Ех_6	60%	Дуже хороша
Ех_7	35%	Хороша
Ех_8	35%	Хороша
Ех_9	51%	Дуже хороша
Ех_10	44%	Дуже хороша
Ех_11	42%	Дуже хороша
Ех_12	30%	Хороша
Ех_13	41%	Дуже хороша
Ех_14	21%	Середня
Ех_15	49%	Дуже хороша
Ех_16	55%	Дуже хороша
Ех_17	53%	Дуже хороша
Субтест 3 загалом	42%	Тест з дуже хорошою розподільною здатністю

ДОДАТКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Статистичні складності тестових завдань з математики, 8 клас

Субтест 1

№ завдання	Рівень складності (експертна оцінка)	% правильних відповідей	Складність завдань
1_1	Початковий	58%	Оптимальне
1_2	Початковий	60%	Оптимальне
1_3	Середній	51%	Оптимальне
1_4	Початковий	52%	Оптимальне
1_5	Початковий	41%	Оптимальне
1_6	Середній	49%	Оптимальне
1_7	Середній	36%	Складне
1_8	Достатній	30%	Складне
1_9	Високий	23%	Складне
Субтест 1	Оптимальна складність тесту	44%	Оптимальна складність тесту

Субтест 2

№ завдання	Рівень складності (експертна оцінка)	% правильних відповідей	Складність завдань
2_1	Початковий	55%	Оптимальне
2_2	Початковий	71%	Легке
2_3	Початковий	62%	Легке

2_4	Середній	46%	Оптимальне
2_5	Середній	62%	Легке
2_6	Середній	62%	Легке
2_7	Достатній	43%	Оптимальне
2_8	Середній	66%	Легке
2_9	Достатній	47%	Оптимальне
2_10	Достатній	38%	Складне
2_11	Середній	50%	Оптимальне
2_12	Достатній	35%	Складне
Субтест 2	Оптимальна складність тесту	53%	Оптимальна складність тесту

Субтест 3

№ завдання	Рівень складності (експертна оцінка)	% правильних відповідей	Складність завдань
Ех_3_1	Початковий	67%	Легке
Ех_3_2	Початковий	92%	Дуже легке
Ех_3_3	Початковий	87%	Дуже легке
Ех_3_4	Середній	57%	Оптимальне
Ех_3_5	Середній	56%	Оптимальне
Ех_3_6	Середній	58%	Оптимальне

Ex_3_7	Достатній	37%	Складне
Ex_3_8	Достатній	46%	Оптимальне
Ex_3_9	Достатній	39%	Складне
Ex_3_10	Достатній	35%	Складне
Ex_3_11	Середній	48%	Оптимальне
Ex_3_12	Достатній	40%	Складне
Ex_3_13	Достатній	26%	Складне
Субтест 3	Оптимальна складність тесту	53%	Оптимальна складність тесту

Дискримінативність завдань тесту та тестових завдань

Субтест 1

№ завдання	D-index	Характеристика дискримінативності завдання
1_1	49%	Дуже хороша
1_2	51%	Дуже хороша
1_3	57%	Дуже хороша
1_4	50%	Дуже хороша
1_5	54%	Дуже хороша
1_6	57%	Дуже хороша
1_7	48%	Дуже хороша

1_8	48%	Дуже хороша
1_9	51%	Дуже хороша
Субтест 1	52%	Тест з дуже хорошою розподільною здатністю

Субтест 2

№ завдання	D-index	Характеристика дискримінативності завдання
2_1	47%	Дуже хороша
2_2	57%	Дуже хороша
2_3	62%	Дуже хороша
2_4	60%	Дуже хороша
2_5	59%	Дуже хороша
2_6	67%	Дуже хороша
2_7	32%	Хороша
2_8	46%	Дуже хороша
2_9	56%	Дуже хороша
2_10	65%	Дуже хороша
2_11	59%	Дуже хороша
2_12	59%	Дуже хороша
Субтест 2	56%	Тест з дуже хорошою розподільною здатністю

Субтест 3

№ завдання	D-index	Характеристика дискримінативності завдання
Ex_3_1	54%	Дуже хороша
Ex_3_2	14%	Низька
Ex_3_3	27%	Середня
Ex_3_4	40%	Дуже хороша
Ex_3_5	44%	Дуже хороша
Ex_3_6	48%	Дуже хороша
Ex_3_7	75%	Дуже хороша
Ex_3_8	70%	Дуже хороша
Ex_3_9	56%	Дуже хороша
Ex_3_10	62%	Дуже хороша
Ex_3_11	76%	Дуже хороша
Ex_3_12	78%	Дуже хороша
Ex_3_13	47%	Дуже хороша
Субтест 3	53%	Тест з дуже хорошою розподільною здатністю

Статистичні складності тестових завдань з української мови, 8 клас

Субтест 1

№ завдання	Рівень складності (експертна оцінка)	% правильних відповідей	Складність завдань
Ex_1_1	Достатній	93%	Дуже легке
Ex_1_2	Початковий	51%	Оптимальне
Ex_1_3	Середній	58%	Оптимальне
Ex_1_4	Середній	77%	Легке
Ex_1_5	Високий	30%	Складне
Ex_1_6	Достатній	8%	Дуже складне
Ex_1_7	Достатній	54%	Оптимальне
Ex_1_8	Середній	39%	Складне
Ex_1_9	Середній	46%	Оптимальне
Ex_1_10	Початковий	72%	Легке
Ex_1_11	Достатній	52%	Оптимальне
Ex_1_12	Середній	68%	Легке
Ex_1_13	Початковий	94%	Дуже легке
Ex_1_14	Високий	72%	Легке
Ex_1_15	Початковий	89%	Дуже легке
Ex_1_16	Достатній	73%	Легке
Ex_1_17	Середній	81%	Дуже легке
Ex_1_18	Достатній	93%	Дуже легке
Ex_1_19	Високий	90%	Дуже легке

Ех_1_20	Достатній	75%	Легке
Ех_1_21	Достатній	19%	Дуже складне
Ех_1_22	Початковий	44%	Оптимальне
Ех_1_23	Початковий	69%	Легке
Ех_1_24	Достатній	55%	Оптимальне
Ех_1_25	Високий	30%	Складне
Ех_1_26	Середній	80%	Легке
Ех_1_27	Високий	33%	Складне
Ех_1_28	Початковий	77%	Легке
Ех_1_29	Середній	92%	Дуже легке
Ех_1_30	Початковий	60%	Оптимальне
Ех_1_31	Достатній	31%	Складне
Ех_1_32	Достатній	45%	Оптимальне
Ех_1_33	Початковий	48%	Оптимальне
Ех_1_34	Середній	69%	Легке
Ех_1_35	Достатній	49%	Оптимальне
Ех_1_36	Початковий	92%	Дуже легке
Ех_1_37	Високий	53%	Оптимальне
Ех_1_38	Достатній	60%	Легке
Ех_1_39	Середній	57%	Оптимальне
Ех_1_40	Середній	52%	Оптимальне
Ех_1_41	Високий	86%	Дуже легке

Завдання	Кількість	% від загальної кількості
Дуже легке	9	22%
Легке	11	27%
Оптимальне	14	34%
Складне	5	12%
Дуже складне	2	5%

Субтест 2

№ завдання	Рівень складності (експертна оцінка)	% правильних відповідей	Складність завдань
Ex2_1	Середній	48%	Оптимальне
Ex2_2	Початковий	71%	Легке
Ex2_3	Середній	26%	Складне
Ex2_4	Початковий	30%	Складне
Ex2_5	Середній	42%	Оптимальне
Ex2_6	Достатній	49%	Оптимальне
Ex2_7	Середній	33%	Складне
Ex2_8	Достатній	50%	Оптимальне
Ex2_9	Достатній	43%	Оптимальне
Ex2_10	Початковий	76%	Легке
Ex2_11	Середній	22%	Складне
Ex2_12	Достатній	56%	Оптимальне
Ex2_13	Початковий	70%	Легке
Ex2_14	Середній	24%	Складне
Ex2_15	Початковий	20%	Дуже складне

Завдання	Кількість	% від загальної кількості
Дуже легке	0	0%
Легке	3	20%
Оптимальне	6	40%
Складне	5	33%
Дуже складне	1	7%

Субтест 3

№ завдання	Рівень складності (експертна оцінка)	% правильних відповідей	Складність завдань
Ex_3_1	Початковий	35%	Складне
Ex_3_2	Достатній	58%	Оптимальне
Ex_3_3	Середній	40%	Складне
Ex_3_4	Початковий	46%	Оптимальне
Ex_3_5	Початковий	54%	Оптимальне
Ex_3_6	Середній	42%	Оптимальне
Ex_3_7	Середній	44%	Оптимальне
Ex_3_8	Достатній	37%	Складне
Ex_3_9	Початковий	38%	Складне
Ex_3_10	Середній	49%	Оптимальне
Ex_3_11	Середній	50%	Оптимальне
Ex_3_12	Середній	66%	Легке
Ex_3_13	Середній	44%	Оптимальне
Ex_3_14	Початковий	36%	Складне

Ех_3_15	Початковий	65%	Легке
Ех_3_16	Середній	40%	Оптимальне
Ех_3_17	Достатній	20%	Дуже складне
Ех_3_18	Достатній	14%	Дуже складне
Ех_3_19	Достатній	24%	Складне
Ех_3_20	Достатній	14%	Дуже складне

Завдання	Кількість	% від загальної кількості
Дуже легке	0	0%
Легке	2	10%
Оптимальне	9	45%
Складне	6	30%
Дуже складне	3	15%

Дискримінативність завдань тесту та тестових завдань

Субтест 1

№ завдання	D-index	Характеристика дискримінативності завдання
Ex_1_1	15%	Низька
Ex_1_2	61%	Дуже хороша
Ex_1_3	61%	Дуже хороша
Ex_1_4	32%	Хороша
Ex_1_5	43%	Дуже хороша
Ex_1_6	9%	Низька
Ex_1_7	45%	Дуже хороша
Ex_1_8	41%	Дуже хороша
Ex_1_9	29%	Середня
Ex_1_10	22%	Середня
Ex_1_11	25%	Середня
Ex_1_12	34%	Хороша
Ex_1_13	12%	Низька
Ex_1_14	57%	Дуже хороша
Ex_1_15	27%	Середня
Ex_1_16	24%	Середня
Ex_1_17	31%	Хороша
Ex_1_18	16%	Низька
Ex_1_19	21%	Середня
Ex_1_20	24%	Середня

Ex_1_21	18%	Низька
Ex_1_22	48%	Дуже хороша
Ex_1_23	46%	Дуже хороша
Ex_1_24	34%	Хороша
Ex_1_25	36%	Хороша
Ex_1_26	28%	Середня
Ex_1_27	10%	Низька
Ex_1_28	35%	Хороша
Ex_1_29	16%	Низька
Ex_1_30	21%	Середня
Ex_1_31	37%	Хороша
Ex_1_32	5%	Низька
Ex_1_33	13%	Низька
Ex_1_34	24%	Середня
Ex_1_35	44%	Дуже хороша
Ex_1_36	16%	Низька
Ex_1_37	42%	Дуже хороша
Ex_1_38	23%	Середня
Ex_1_39	66%	Дуже хороша
Ex_1_40	39%	Хороша
Ex_1_41	23%	Середня
Субтест 1 загалом		Тест з дуже хорошою розподільною здатністю

Субтест 2

№ завдання	D-index	Характеристика дискримінативності завдання
Ex2_1	57%	Дуже хороша
Ex2_2	52%	Дуже хороша
Ex2_3	29%	Середня
Ex2_4	6%	Низька
Ex2_5	37%	Хороша
Ex2_6	50%	Дуже хороша
Ex2_7	22%	Середня
Ex2_8	43%	Дуже хороша
Ex2_9	53%	Дуже хороша
Ex2_10	45%	Дуже хороша
Ex2_11	4%	Низька
Ex2_12	44%	Дуже хороша
Ex2_13	59%	Дуже хороша
Ex2_14	60%	Дуже хороша
Ex2_15	53%	Дуже хороша
Субтест 2 загалом		Тест з дуже хорошою розподільною здатністю

Субтест 3

№ завдання	D-index	Характеристика дискримінативності завдання
Ex_3_1	4%	Низька
Ex_3_2	50%	Дуже хороша
Ex_3_3	10%	Низька
Ex_3_4	53%	Дуже хороша
Ex_3_5	47%	Дуже хороша
Ex_3_6	42%	Дуже хороша
Ex_3_7	46%	Дуже хороша
Ex_3_8	20%	Низька
Ex_3_9	34%	Хороша
Ex_3_10	57%	Дуже хороша
Ex_3_11	43%	Дуже хороша
Ex_3_12	54%	Дуже хороша
Ex_3_13	49%	Дуже хороша
Ex_3_14	27%	Середня
Ex_3_15	46%	Дуже хороша
Ex_3_16	35%	Хороша
Ex_3_17	45%	Дуже хороша
Ex_3_18	42%	Дуже хороша
Ex_3_19	56%	Дуже хороша
Ex_3_20	47%	Дуже хороша
Субтест 3 загалом		Тест з дуже хорошою розподільною здатністю